

ARCHA

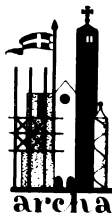
D
LU

XVII. ROČNÍK, SVAZEK 1

ARCHA

sborník pro literaturu, umění, kulturu a život

XVII. ROČNÍK

redaktor

Emanuel Masák

—

1929

Družina literární a umělecká v Olomouci

OBSAH

BÁSNĚ

- Babler Otto F.*, Žena mluví s večera 225 – Přeložil básně J. Tuwima, P. Claudela, V. Škurla-Ilijiče, E. Zegadłowicze, S. Košutiče, D. Maksimoviče
Bareš Jan, Večer 180
Bartuška Josef, Město na hranicích 256 – Krajina ve vřesu 260
Bauše Ivo, Nové básně 131
Brabec Julius, Sv. Václav 130 – Večer v Gardone 147 – Poledne 181 – Madona 182 – Meditace 225 – Děvčátko bledé 238 – Noc u moře, Píseň 242 – Slunovrat 348 – Dušiček 356 – Přel. básně St. Georgea a Hugo v. Hofmannsthala
Claudel Paul, Sv. Václav, král a mučedník 103
Děřda Frant. Boh., Na schodech chrámu 27 – Sv. Václave 180 – Nové ráno 351
Dohnal Fr., Sv. Václav (drama) 113
George St., Hroby 222
Habřina Rajmund, Modlitba 46 – Tichý hymnus 60 – Slza chudoby 181
Hanzelka Fr., Básně melancholické 39
Hofmannsthal v. Hugo, Mnozí arci... 266
Hruban Jaroslav, Vesna v jeseni 239
Chudobka A. S., Jarní píseň 19
Karntk Jan, Podobizna 9 – Přeložil básně Jana Kasprowicze a St. Wyspiańského.
Kasprovicz Jan, Z „Knihy duudých“ 7 – Z knihy „Můj svět“ 245
Kašpar Fr., Po bouři mlr, Domov, Jeseň 1 – Pláč lidu českého po mučednické smrti sv. Václava 112
Košutič Sida, Bohorodička 254
Kučera V. F., Balada o slavném dni 297
Maksimovič Desanka, Slituj se, Bože 360
Novák Al. St., Vigilie svatováclavské 165
Novotný Jos. Roman, Terciny 266
Odvalil Fr., Sv. Václav (oratorium) 148
Růžička Hynek Ch., Nové básně 349
Sajic Jan, Kníže sv. Václav (hud. mysterium) 95
Štupavský Rud., Sv. Václav 168 – Modrý zvonek 272
Svatohor V., Zpěv o koni sv. Václava 89
Svoboda Jos. Marcol, Sv. Vítu, Sv. Václave 167
Šerý Ant., Básně z nádraží, Pozdrav jaru a lásky 49 – Balada večerní 259
Škurla-Ilijič Verka, Rytíř 146
Štorm Břetislav, Po pohřbu, Týn nad Vltavou, Hlas, Cesta do Loun 28
Tuwim Julian, Dvě básně o Kristu 20
Uhde Jan, Večer 182
Verlaine Paul, Půlnoční 318
Zegadłowicz Emil, Šest básní 226
Zelinka Vojtěch, Letní suita – Dvě letní písně 201
Zub B., Oči 109
Žižka Otokar, Mrtvý pták pod jabloní, Smíření 59 – Můj domov 166

PRÓZA

- Babler Otto F.*, The good King Venceslas 104 – Dante a dnešek 273 – Soupppis knih vypravených K. Němcem 363 – Přel. prózu Ruth. Schaumannovně a Legendu o sv. Christoforu – Poznámky a správy
- Bartuška Jos.*, Básník žlutého prostoru 277
- Bauše Iwo*, Antonín Dvořák 164
- Benetka B.*, O lidskou duši 81 – Svědomí českých dějin 183 – Bilance svatováclavské 361 – Poznámky
- Bitnar Vilém*, Sušilovy epigramy 47
- Brabec Julius*, Hugo von Hofmannsthal 267 – Přel. článek St. Georgea.
- Dohnal Fr.*, Dostojevskij a Tolstoj 41
- Drkal Fr.*, Pohádka o ševci, myrtovém věnečku a o zvonech 61 – Poslední chvíle 241 – Píseň o smrti 352
- George Stefan*, Mallarmé 243
- Hájek Jos.*, Za † Ot. Březinou 203
- Hanzelka Fr.*, Člověk a lidé 21 – Politické a literatura 76
- Havelka Kamil*, Kulturní propaganda 189
- Hejčl Jan dr.*, Smysl knihy „Kazatel“ 169
- Hordk F. S.*, Co soudí sv. František Sal. o inteligenci žen 247 – Mistru K. Němcovi k abrahamovinám 274 – Jos. Holeček a katolicism 275
- Chroust Ant.*, T. Aubanel 186
- K. B.*, Vzpomínky na B. M. Kuldu 184 – Naše náboženské exlibris 300 – *ra-*, Z brněnského Národního divadla 78, 191
- Kutal Bartol dr.*, Životní literární dílo preláta msgra dra Jana Hejčla 264
- Legenda staroněmecká*, Legenda o sv. Christoforu 270
- Masák Em.*, Z nové jubilejní literatury svatováclavské 279 – Literární referáty a poznámky
- Pecka Dominik*, Vyzvání Musy 3 – Mučedník pravý 91
- Ross J. G.*, Přítelkyně smrti 357
- Schaumann Ruth.*, Freska 30
- Štupavský Rud.*, Za † Ant. Pavelčkem-Záborským 276
- Svatohor V.*, Kolem Přestěnky 10
- Svltl Jos. dr.-Jan Kárník*, K. Němec 76 – O slovenské literatuře 79
- Svoboda Jos. Marcol*, Z posledních měsíců Lutnovových 50 – Arnošt Hrabalův 75
- Svozil Oldřich*, Básnická tvorba K. D. Lutnova z let středních 3949
- Literární referáty
- Štorm Břetislav*, Loučení s poesíí 187
- Vilinský Valerij*, Dílo P. Aug. Vrzala 229
- Zamykal Lad.*, Dopisy B. M. Kuldy K. D. Lutnovovi 63, 136
- Zelinka Vojtěch*, Poznámka k dílu Ot. Březiny 223
- Zub B.*, Selská krev 188

OBRÁZKOVÉ PŘÍLOHY

- Arnošt Hrabal*, Svatý Jeroným – Sv. František – Sv. Václav – Královna moudrě – Exlibris F. Gericha – In memoriam K. D. L. a četná exlibris v textu
- K. Němec*, Kníže nás – pros za nás – Sv. Václav
- Břetislav Štorm*, Sv. Jan Nepomucký – Značka „Archy“ na titulním listě a úprava obálky
- Bartuška Josef*, 4 dvoubarevné linoleotypy v textu

A. HRABAL - SVATÝ JERONYM

PO BOUŘI MÍR

Je mi, jak po krásném koncertu
kdybých se navrátil domů;
nevím nic o noci překrásné,
o vůni kvetoucích stromů.

Běda, teď krása co utichla,
v srdci zní, co bylo pod ní,
bolestné tajemství jako skvost
spadlý do hlubiny vodní.

Tajemství *moje* hrál umělec!
O jaká děsná hřmí bouře
v nitru mém! jako o požáru
plno je dusného kouře.

Lkáním se duše má rozplývá,
musí však ztlchnout – a ztlchá;
nad rolí napolo zničenou
nebeský zase mír dýchá.

Jako když tíšíc se dětátko
v náručí matky se hřeje –
co srdce ještě si zavzlyká,
v náručí Božím se směje.

DOMOV

Přes lesy na kraje za vodou
dívám se v rodném kraji.
Nejsladší poklady přede mnou
dlvem se otvírají.

Vesničky, samoty, údolí,
plno kde kvítí a rosy,
jak skvosty před ženou prostřené,
nejradši které nosí.

Duši mou horoucí zalívá
lásky. Toť domov! Ryzí
podstatu kraje, všech duší v něm
srdce mé jak žeň sklízí.

Všecko, co obzírám, to je list,
napsaný písmem věčným,
klikatý dopis jak od matky,
líbaný retem vděčným.

Země až bude kdys změněna
po slavném zmrtvýchvstání,
tento kraj zůstaň tak, líbezný,
až rosu v oči vhná.

JESEŇ

Chudé bylo mé mládí,
jak pod širým nebem kvítek maličký,
který dostane vláhu
jen z přebytku nad ním čnící větvičky.

Stál jsem v mužných svých letech
jak chlapec za plotem parku skvělého,
jenž se žádoucně dívá,
však není mu dopřáno vstoupit do něho.

Přišla nádherná jeseň,
jež všecko mi nahraňuje bohatě;
les barvami svítí
a ovoce září sladkém ve zlatě.

Co odepřel život,
teď kvete mi, skvoucí růže líbezná
mne opájí vůní
a nová mne mění mladost vítězná.

VZÝVÁNÍ MUSY

JE NEUVĚŘITELNO, že by Poeův „Havran“ vznikl tak, jak autor vykládá: chladným výpočtem a suchou kombinací. Zdá se, že hledětí do dílny básníků není příliš povznášející. Dílo samo, když je čteme, působí vždy dojmem, že básník tvořil lehce, prostě silou své geniality, v nějakém šťastném okamžiku inspirace. Tvoření básnické si přemnoží představují jako kouzelně zábavnou hru: básník pije víno nebo kouří cigarety a nápady mu přilétají samy, stačí je pouze napsat. Takové to také není. Ovšem nic rychlejšího není myšlenky. Zasvitne náhle jako blesk. Ale tak jako blesk neuhodí z čista jasna, nýbrž z množství nahromaděné elektřiny, tak i myšlenka jest jakýmsi výbojem duchové energie.

Pokusil bych se psát román tak, aby čtenář mi viděl na ruce. Tvořit jej trochu před jeho zraky a kdyby se mu něco zdálo tajemným eskn-motérstvím, říci mu hned, jak se to dělá, aby si nemyslel, že je to nějaké obzvláštní umění. Slovem, aby si mohl říci, že by to po případě také dovedl, kdyby se v tom cvičil.

Tato první snaha byla by rozhodným bojem proti esoterismu. Stalo se dnes beztoho módou posílati k spisovatelům novináře, aby od nich vyzvídali tajemství jejich tvoření. Dříve byli takoví novináři zaměstnáni hlavně tím, že sháněli zprávy, koho trkla kráva nebo kdo si zlomil nohu na ledě. Nyní mají noviny literární rubriky, kde se dočítáme, co ten neb onen básník soudí o ruské revoluci, o pragmatismu, ženských sukničkách, o Picassovi a o budoucnosti filmových hereček. Nač se s tím mají trápit novináři, když to může spisovatel při dobré vůli říci sám v kterékoliv své knize? Výhoda bude na obou stranách. Novináři neroztrhají tolik bot a spisovatel bude mít svatý pokoj, když si po obědě lehne.

Co se týče kritiků, jejichž řemeslem jest číst knihy a psát o nich, dci býti neméně soucinný k nim jako k novinářům. Především je třeba mysliti na ty, kteří by rádi napsali kritiku, ale kterým se nechce knihu čísti. Pro ty napiši kritiku sám. Postačí, když ji opiši. To dělají také spisovatelé obvykle na přání svých nakladatelů. Takové klišátko se pak rozešle krajinským časopisům, a ty z nedostatku lepší látky ji svědomitě uveřejní. Nač to mám dělati na přání nakladatele, když to mohu učiniti sám? Někteří kritikové čtou knihy od začátku do konce. O ty se dci také postarati. Kritik je vůbec bytost tak roztomilá, že každý spisovatel, když píše svou knihu, myslí stále na své kritiky. Zdá se mi nepřirozeným, aby se tím tajil, že myslím na své kritiky, když něco piši. Nač bych zapíral, že s nimi v duchu rozmlouvám, jich se dotazuji, s nimi se pru, neb – ó hrůza – hned se laskám s nimi, hned zase jim odporně nadávám a do horoucích pekel proklínám. Není zatím příčiny, aby zůstávalo skryto smýšlení spisovatele o kritikách. Nevedlo by to k ničemu, leda k zavlému nepřátelství, polemikám, urážkám a vzájemnému snižování.

Toho není třeba. Spisovatel i kritik si mají mnoho říci, toť jisto. Nač odkládati, když je možno říci si hned co koho tlačí? Proto dci důvěrně rozmlouvati ve své knize se svými kritiky. Coś podobného činivali staří spisovatelé romantičtí, obracejice se na každé stránce k milým čtenářům a spanilým čtenářkám.

Tím se mohli kritikové právem cítiti uraženými: především, že se k nim spisovatel vůbec neobracel, jako by byli prašiví, dále, že jich nenazýval ani milými ani spanilými.

Co se týče způsobu, jak bude kniha psána. Nebude rozhodně obsahovati příběhu milostného, který by se končil sňatkem. Správně bylo řečeno nedávno (Šalda), že sňatkem se má pořádná kniha začínati. Sňatkem se začíná život – nekončí se. Většina spisovatelů chybje tím, že končí tam, kde by měli začítí. Sňatkem se začíná život, tedy také umění. V tom smyslu jednají docela správně čtenáři, kteří opravují spisovatele tím, že se dívají na poslední strany knihy, zdali ti dva ztřeštenci, o kterých je v knize řeč, se vzali nebo ne. Potom teprve jsou schopni, aby četli s klidem dále. Je tedy patrné, že se knihy píší pozpátku a že je daleko důležitější v životě lidském to, co se děje po sňatku, než to, co se dalo před ním. Sňatek je jistota. Kdyby se lidé jen milovali, ale v manželství nevstupovali, byla by ohrožena budoucnost lidského pokolení. Příčina, proč se dívá čtenář na poslední stranu knihy, jest potřeba jistoty o životě. Touží-li dva mladí lidé po sobě, má to smysl zajisté jen ten, že nové, dosud neznámé bytosti chtějí se zroditi – smíme-li tak mluvit v krásné fikci. Čtenář se dvýje o osud těch bytostí, chce věděti, bude-li o ně postaráno, až se narodí. Jistota života spočívá na věrnosti. Čtenář se dvýje ne tak o osud dvou zamilovaných, jako o osud svůj vlastní. Kdyby byl analytikem, řekl by si: Co by se stalo, kdyby můj otec a moje matka se beznadějně milovali a nemohli se vzíti? Patrně bydli *necxistovali*!

Spisovatel, který končí sňatkem, místo, aby jím začínal, uvádí v pohybnost jsoucnost čtenáře, podrývá mu takřka půdu pod nohama. Je to jistý druh tortury. Přes několik set stránek má býti čtenář mučen představou, co by bylo, kdyby se nebyl narodil.

Jaké pokrytectví, když konečně spisovatel se uráčí udělati konec mukám a zašmodrnat děj tak, aby to dobře dopadlo. S tváří nanejvýš nevinnou vykládá v poslední kapitole, že Alain Montplet si vzal Jeaninu Marii, že pes Pavillon se dožil věku, jakého pes vůbec dožiti může, a že zrádná Liza Jausseleinová, která si nechtěla kdysi vzíti Alaina, že byl chud, se provdala za jakéhosi obchodního jednatele. Kolik vystupuje osob v románu, tolik osudů myslí spisovatel, že musí dopověděti, aby dokonale uspokojil čtenáře. Jako by to vše nemohl říci hned na začátku. Nu ovšem, řekne se, ale pak by nikdo nebyl zvědav a nečetl by. V tom je právě ten háček: důkaz, že kniha vlastně nestojí za čtení.

Už proto jsou milostné historie nejspatnější a nejnesmyslnější námětem románovým. Přesto jsou oblíbeny. Vкус čtenářů je založen na předsudku, že štěstí lásky je jediný a nejlepší způsob štěstí. Jistě, že je to hezké, mají-li se dva rádi, ale to znamená také, že oni dva si

úplně stačí a není třeba, aby se kdo jiný do jejich štěstí pletl. Jak přišli k tomu štěstí, jest jejich věcí: a jestliže měli někdy strach, aby to špatně neskončilo, mají po něm a ničím se nepřispěje už k jejich blaženosti, bude-li někdo, jím zcela neznám, ten strach znovu prožívat, vždyť už je dávno po něm.

Že už mají lidé milostných románů právě po krk, je patrné z úspěchů spisovatelů, kteří vůbec neužívají erotických motivů. Zdá se ovšem, jako by schválně zneuznávali významnou stránku života, ale nikde není řečeno, že by umění mělo být jen věrným odrazem života, anebo že by se mělo zabývat jen věcmi neobyčejnými. To právě vede k jednostrannosti a výlučnosti, v níž si libovali romantikové. Nenalezajíce neobyčejných zjevů v životě vymýšleli si je prostě. Dnešní film na příklad je romantický v tom smyslu, že se v něm poprává příliš mnoho místa lidem neobyčejně krásným. To je chyba proti životu i proti umění, chcete-li.

Je tu ovšem nebezpečství, že bych takto napsal ne román, ale spíše jakýs literární feuilleton či duchaplnou causerii. Kdo se chce všem zavděčiti, nezavděčí se nikomu. Čtenáři by krutě láli, že je to nudné povídání a že je čerta zajímá, jak se dělá román. Zrovna jako když si někdo kupuje klobouk, nevyptává se, jaký je postup při výrobě klobouku. Zkouší velikost a slušivost dívaje se do zrcadla. Je nesporno, že v té chvíli se nepoměrně více zajímá o svůj vzhled než o cihličky na zehlení klobouků. Podobně nesmíme zapomínati, proč lidé čtou zábavné knihy. Ne, aby se poučovali, jak se knihy dělají, nýbrž aby zapomněli svých trudů a ve sladkém ztotožnění s hrdinou knihy nedali se unášeti vlnami obrazovnosti.

Kritikům bych se zavděčil ještě méně, poněvadž ti jsou na světě, aby poučovali a ne aby se dali poučovati. Bylo by sice něžné rozumovati s nimi v duchu a domlouvati se s nimi po dobrém, ale běda, kdybych ukázal, že také trochu rozumím jejich řemeslu. Kdybych je nazýval spanilými nebo roztomilými, chápali by to jako drzý výsměch, neboť nejsou na to zvyklí.

Knihy takto napsané by byla nudná. Byla by sice humánní, to jest milosrdná ke všem, kteří by ji vzali do ruky, ale nebyla by zajímavá a napínavá teprve ne. Začínala by se jistotou a skončila by se nejistotou. Konkluse její by byla trapná. Autoru by se vytýkala nezdramá snaha po originalnosti. Organizace novinářů, kteří se živí interviewy, by mu poslala prosebný list, aby takových pokusů zanechal, sice by dotyční novináři i s ženami a nezaopatřenými svými dítkami byli vydáni na pospas nejkrutější bídě.

Tím by byl autor dojat k slzám a dal by celý náklad své knihy spáliti na důkaz, že má tak zvané sociální citění. A proto autor, promysliv předem možné následky, které by mohla způsobiti jeho kniha, odhodlal se knihu nenapsati. Tak bude vyhověno všem: především autoru samému, poněvadž je pohodlnější knihu nenapsati než napsati, a také všem ostatním, takže autor může jíti dnes večer spát s blahým vědomím, že nikdo nepřišel o život jeho vinou.

Zachrániv takto život mnohým lidem, může autor přemýšlet i o jiném způsobu, jak by napsal svou knihu. Těžko se líbiti všem. Lépe bude, když zanechá všech výstředností a půjde vyšlapanou cestou. Může začít buď z vlastního nitra nebo z pozorování. Může mít ideu a k ní hledat příběh, osoby, prostředí, rámec. To dá mnoho přemýšlení a nakonec to může dopadnouti neslavně. Stojí-li idea sama sebou za něco, nač ještě na ni věšet jakési cetky a lámati si zbytečně hlavu? Ale dejme tomu, že autor nemá idey. Má na příklad jen prostředí.

Jaké prostředí? Nu třeba jaké je právě v módě. Je v módě prostředí barů a music-hallů. Po příkladu Charles Louis Philippa jde autor, seznamuje se s určitým počtem starých nevěstek, odposlouchává jejich hantýrku, svědomitě prohrabuje sociálně-ekonomickou bibliografii o prostitutkách a hledá se dopídit deníku nějaké morfinistky, která skončila sebevraždou. To je kus perné a poctivé práce. Za to již zaslouží autor, aby dostal ideu. Napadají mu třeba všelijaké ideje, jedna horší než druhá. Idea je vždycky něco jako holub na střeše.

Věc užitečná, když ji máme v hrsti. Když ne, není k ničemu. A poněvadž se autor nadřel s prostředím, nelze mu zazlívat, když si vybere nejlepší z nejhoršího a chytí se kterékoliv idey. Nějak už to potom dopadne. Nemá-li to vůbec smyslu, řekne se, že se hlásí ke škole Goncourtů a že mu šlo jen o *lidský dokument*.

První způsob svádí k domněnce, že spisovatel by rád něco řekl, ale nechce to říci, jak si to myslí. Druhý způsob prozrazuje pouze, že spisovatel vůbec neví, co by řekl. Je patrné, že spisovatelé jsou lidé nešťastní. Jejich neštěstí plyne hlavně z jejich osamocení. Kdyby napadlo spisovatele, který má ideu, seznámit se se spisovatelem, který ji teprve hledá, mohli by učinit docela dobrý obchod: jeden by dodal myšlenku, druhý prostředí. Jeden by si ušetřil práci, druhý ostudu.

Nebylo by tedy daleko k myšlence napsat román o dvou takových lidech, z nichž jeden má ptáčka, druhý klec. Ptáček bez klece jako klec bez ptáčka: v obojím je strašlivá nouze, hledání, zoufalost, pokraj nejhorší absurdnosti. Bylo by tedy možno napsat román na dvojato: jeden autor by chodil mlčky za svou ideou, druhý by vykládal své prostředí. V poslední kapitole by se sešli oba celi zoufalí v nějaké hospodě, tam by se seznámili a přesvědčili by se, že idea prvního se výborně hodí k prostředí druhého.

To by bylo zakončení smírné a odměnou spisovateli by byl hluboký, uspokojený oddech znepokojených čtenářů. Anebo by se našlo řešení tragické, to jest oba by si na konec zoufalí; jeden by skočil do vody a druhý by se zastřelil jedné a téže noci, aniž by se seznámili. Druhou tuto možnost je třeba uvést hlavně proto, aby bylo jasno, že rozhodly opět lidumilné pohnutky, pakli takový román napsán *nebude*.

Z „KNIHY CHUDÝCH“

(1916)

Zřídka se ozve mi na rtu
– přizná to ret můj dnes plaše –
jakoby napojen krví
drahý zvuk: Otčina naše.

Viděl jsem, na rynky městské
kupčící na trh jak spějí
ke dražbě, kdo z nich to slovo
vykřikne nejhlasitěji.

Viděl jsem, že mezi lidmi
lacino v pohodlí tyje,
že sklídí potlesk i statky,
kdo křičí, pro Ni že žije.

Zřel jsem, jak poklekl před Ní,
– podnes mé srdce hnus cítí –
jak se k Ní s poklonou blížil
lotr, jež člověk se štítí.

Viděl jsem rozličné davy
s prázdnou neb lenivou duší,
jak břeskem slavnostní hudby
zhyteček svědomí hluší.

Žerdě a prapory na nich,
fečnické komedie –
na to byl Majestát snížen,
v srdci jenž nemnohým žije.

Což tedy divu – mlčky snad
souhlasí mínění vaše –
že na rtu mi zřídka ozve se
drahý zvuk: Otčina naše.

I.eč brat kdy vlastní i sestra
s černým teď smutkem se snoubí,
ti vědí, že chovám tu svátost
v srdci svém v nejhlubší hloubi.

Nejbližší bratr i sestra,
namátkou vybraní ze sta,

ti znají dobře, jediné
Lásky mé kudy jde cesta.

Krvavec podle ní roste,
lopuch i podbělů plamy –
spěchám s Ní, topolů vzdechy
slyšet, jak spěchají s námi.

Staneme u tichých mohyl,
pozorně bystríme uši,
zdali z nich slovíčko svaté
naděje duch nevytuší.

Obilí dozrává v zlato,
viděti ženců již řadu,
na čelo dlaň mi tu klade
s toužným snem nového ladu.

A potom pozvednouc hlavu
do další vykročí pouti,
řkouc: „Jenom radost měj v duši.
ta nedá poklesnouti.

Oporou bude i světlem
země ti úrodná, blahá,
v ní s tebou na věky žiju
já, tvoje Otčina drahá.“

Jakýsi zločinec: zlostný
pšeničné podpálil stohy,
pod nebes branou se tulí
v zoufalství lid přebohý.

Vražedná nákaza jakás
svorně se sdružila s hladem,
hřbitovy denně se plní,
vyrůstá křížů řad řadem.

Jakési dupoty hluché
nesou se v dujícím větrě,
mrákavy klenou se černé –
či jenom ruka je setře?

Jakási nesmírná řeka
vystoupila krví a děsí,
záplavou purpurné vlny
odnáší domy i lesy.

Zaduněl mručivý rachot –
divěje se pustina tmavá,
duby se ozvaly hrůzou,
jaká to síla tu štvavá?

A tu nad štěstím i zhoubou
červánky jitřní se množí,
v píseň, jež Otčiny plna,
řínou se paprsky boží.

V písni mé, pochval či pohaň,
chudá či bohatá-li je,
zřídka se ozvouc mi na rtu,
Otčina nejdražší žije!

*

JAN KARNÍK

PODOBIZNA

Nejsem millec módních Mus,
obstarožní musculus.
Ani vosa, ani chrobák,
zpívám, jak mi narost zobák,
srdce celé, pravdy kus.

Prostý je můj kontrfej,
kumštýře v něm nehledej:
řidké vlasy, nos jen český,
v nitru bouří hořké stesky
na bláznivý světa rej.

Netlačím se na Parnas,
geniů kde hodokvas.
Jako žebrák s flašinetem
zpívám k lyře cestou světem –
i když nedbá nikdo z vás.

KOLEM PŘEŠTĚNICE

K svatovdclavskému tisíciletí

JAKO když padne s oslnivým zábleskem a třesknutím do lesů úlo-mek vesmírných světů – odprysk hvězd, povětroň – tak pozornost mnohých vzrušilo ve zvířených kruzích v našich zemích až do Podkar-patské Rusi zjevení světice z Lisieux v Přestěnici nemocnému selskému synku Františku Koutníkovi (nar. 8. května r. 1908 ve 3 hod. odpo-l.), jenž byl náhle uzdraven.

Bylo to událostí dne, hlavně 22. února 1928. A jakou! Denní tisk se jí chytil hltavě a žiznivě. Kde také sebere tak hned takovou zprávu, jež se žasně vymyká ze všedního běhu všech 24 hodin dne a noci? Mluvílo se o ní překotně v autech, redakcemi zvláště vyslaných na místo, i v lékařských pracovnách venkovského okolí i v Praze. Byla to udá-lost sice nejprve místní a bližšího okolí, kde způsobila bouřlivé vzru-šení ve svědomí mnohých, ale i událost širokého českého života, kde v posledních letech celý obzor místo blankytného stanu náboženství katolického zaujala šedá a tísňivá plachta kramářského pragmatismu. Byla to dále událost sice časová, v čase se stala, ale ještě více událost, ukazující na upíranou a schválně neuznávanou věčnost a na celou její oblast.

Co dice jí Prozřetelnost, tak se tázali hlavně věřící, co jí zamýšlí v zemi nábožensky choré, a ve státě, kde se má zakrátko slaviti chťej nedhťej *millenium nadpřirozené víry*, představované světcem katolické církve? Nemluví již jen sám *Konnersreuth* na hranici Čech, ale *Přestě-nice* v samém českém jejích nitru nemnoho hodin od Blánika.

A co chce tou událostí „u nás“, tázal jsem sebe také já, přímo „u nás“? Neboť místo té události jest v kraji, jež jsem zvykl nazývati „naším“, ne že by byl právě mým rodištěm, ale že jsem v něm jako mladý kněz nejprvnější leta působil a že do něho i nyní zajíždím k matce a sestře. Také se mne přímo osobně týkaly soukromé zprávy o tom, zasílané mí sestrou z Milevska, farnosti to Koutníkovy, a dále jeho návštěvy u mne po uzdravení, nejprve v dubnu 1928 v Praze, pak 6. května a 27. května t. r. u mne v Milevsku a mé tři návštěvy v Přestěnici, z nichž jedna 11. května 1928 přímo u Koutníkův v čísle 16.

Jevy náboženského nadpřirozeného života, jež bývají jemně zdu-chovělému člověku ne vždy a ve všem zcela srozumitelné, jsou ovšem hrubšímu člověku polí i ulic těžce vnímatelné a přijatelné. Příčinou toho jest – kromě smyslné lidské přirozenosti, nesnadno chápající věci nadsmyslné – také nynější veškeré ovzduší myšlenkové, nadpřiroze-nému životu odcizené, a pak ta okolnost, že se necvičí vnitřní nábo-ženský pozorovací smysl, jenž neuzíváním tupne. Některé ty jevy nad-přirozeného života jsou přejemné a plaché jako nejplášší zvěť a postižení a vystižení pravdou lehce unikají.

Proto i k tomuto neobyčejnému zjevu a jak za to pro svou osobu

máme, nadpřirozenému, budeme se v tomto pojednání blížit po způsobu nejpozornějších lovců, kteří se k své kořisti přibližují v širokých a stále se zužujících kruzích. Přinese nám tento způsob do záhady mnoho přirozeného světla, jež nás uzpůsobí lépe a správně vnímat světlo nadpřirozené.

Tedy nejprve o kraji; co jest to „u nás“, kolem Přestěnice. Žulové pohoří Chyšecké vystupuje od Vltavy v stupňovitých kopčínách, vzdělaných v pole, a v lesnatých chlumech až do výše přes 700 m, kde se končí v souvislejším polesí vrchy a skalisky; jakého asi rázu, napovídají jejich názviska: Kozlov (708 m) a Certovo Břemeno (705 m). Tato vážně zladěná krajina, jejíž vyšší poloha v polích a na pastvínách u Malé Chyšky a u Petrovic ukazuje spousty kamenů a balvanů jako chudý Lazar své vědy, sestupuje na opačné, východní straně velmi malebnými pohorskými rozsochami zprudka do doliny u Sedlce, teplé a štěpné. Jaký to rozdíl: tu o úrodném teple mluví v květnu nesčetné květy zahrad a stromové u cest, tam v šumavském skoro chladu vytrvale se třese fialový zvonek a cinká až do jemného rozřepení svého okraje – horská dřipatka. (*Soldanella montana*, Šum.)

Dvě říčky, úměrně dlouhé k výšce svého zřidelného pohoří, sbírají tu v lesích i na lukách své vrcholové vody a po toku tří mil zanikají ve větších řekách. Na severu jest to svou chlumeckou větví Mastník, jenž se po delším toku v širších údolích zařezuje za Sedlčanami v divoký žleb prahorních břidlic a v skalnaté krajině pod Ostroměcí vpadá do Vltavy.

Směrem k jižní straně stéká se z četných potoků a rybníků u Jistebnice *Smuťná*. Sotvaže opustila pohorské doliny svého vrchoviška, vchází zbystra do tmavých lesů pod Chlumem, protéká točitě zálesní lučiny u Hánova, knížectví to vyder, a prohlodává se rulami k Bechyni do Lužnice.

Její jméno označuje celkový ráz kraje, jenž jest vážný, potesknutý, ač snad samo vzniklo spíše od četných mohyl a pohřebišť „žalovů“, rozložených po celém jejím povodí.

Přes tento celkový ráz jsou tu místa krajinně zjasnělá s vysokými a živě uchvacujícími rozhledy.

Tak severní stranu Chyšeckého pohoří rozjasňují rozmanité výhledy na zámek – hrad Vysoký Chlumecký a dále na pvrší votické, za nímž se ukrývá již *Blaník*. Na jihozápadní straně, kde jest *Přestěnice*, je vážný a poctudlý kraj ojasněn a obohacen nezměrnou téměř vyhlídkou na celé jižní Povltaví. Vážné linie Chyšeckého pohoří se tu v oku rozvolňují, ba místy zrovna rozpoutávají v nesčetné a velmi rozehrané obrysy kopců, vršků a chlumu a to na rejdišti míle a míle širokém dalekém – až tam, kde se všechno to rozkošné kolování českého kraje ubere zas ve vážný lem na stráž sedících paní – gardedam – novohradských a šumavských hor.

Netřeba zamlčovat, že tu na těch Chyšeckých kopcích byl v minulosti, v XV. věku, silný vliv Tábora, odtud jasně viditelného. Ale tábořské vlivy nepřežily v nějakém zvláštním působení dušíh pět set

let až do dneška a ani se nedožily nějakého pronikavého novohusitství; zasáhly nanejvýš a to jen zlomkovitou trásní svého mělkého příboje poněkud jen městečka – Jistebnici, Nadějkov, Milevsko; vesnic a mezi nimi Přestěnice, skoro se ani nedotkly. Katolická víra, představující v náboženském životě živel nadpřirozený, byla tu v lidu pevně vkořeněna dávno již před husitskými otřesy, a to především působením kláštera premonstrátů v Milevsku. Toto úctyhodné založení, téměř osmisetleté, bylo příliš hluboké a pevné, aby se časovými otřesy v základech pohnulo.

Pouhý pohled, namířený od Milevska na starobylé opatství směrem k chyšeckým horám, na jeho prostornou románskou basiliku se dvěma věžemi a s pozadím dlmů, za sebou se řadících, v jejichž záhybech osedlé visky náležejí i s Přestěnicí k obvodu klášterní duchovní správy – zřetelně praví, kde byl od věků a jest posud hlavní náboženský činitel z celého kraje. Ani husitské vybití a vypálení, ani jiné pozdější i nynější převraty nemohly tu přerušiti tok katolického nadpřirozeného života, tudy se nezkaleně beroucího.

Klášter tu působil nejen sám, ale i blízkou mariánskou poutní svatyní, jež přivíjela k sobě duše, něžněji ustrojené. Myslíme *Sepekov*, poutní místo, vábně zasazené pod žalov tmavého Chlumu. Jeho svatá Panna jest velmi ušlechtilé dílo staročeské malířské školy a jest naplněno všemi půvaby a líbeznostmi pravého náboženského umění. A tato líbezná Madona byla ještě ke všemu zde otočena od r. 1722 vším půvabem umění barokového, skvělou kopulovitou svatyní s ochozy kolem. Také co dovedl barokový mistr Platzer pěkného v sochařství, co štětce strahovského Starda Noseckého v malířství, jest tu. Z jeho fresek na klenbě bylo časem mnoho porušeno, ale jeho Maria, hvězda jitrní, posud znale svítí a jeho Maria, brána nebeská, posud živě k vejiti zve.

Nelze pominouti ještě jednu závažnou okolnost ve zdejším náboženském životě za nedávné předešlosti. Jest to mnoholeté působení v duchovní správě vzácné kněžské duše, odešlé v záři památky člověka-světce, *Františka X. Palečka*. Žil tu v samém sousedství milevském napřed v Kostelci u Orlíka, pak blíže v Předbořicích, na konec pak nejbliže v Kovářově. Jeho pronikavý náboženský duch měl působení v celém Povltaví u podhoří Chyšeckého. Přes to, že v svém přerostsáhlém vedení duši – na hodiny cesty uchvlovali se lidé k němu se svým svědomím – ukazoval povoláním hlavně jen střední cestu náboženského života, dovedl přece i vyvoleným, jako sám byl, otevřítí samy hlubiny duchovní oblasti a vésti je k výsostem lidské svatosti.

Nemohu sice v nějakém určitém případě, na příklad v samé Přestěnici, určitě Palečkův vliv, ale vlny jeho duchovního rozhlasu se i tu chvěly.

Takto bychom tedy byli již obešli v širokém kruhu místo, do jehož středu upíráme všednu svou pozornost. Obejděme ještě samu *Přestěnici*. Jest květnový den a země bývá ten čas všude krásná. Jdeme od Milevska půl 2. hodiny stále dovrchu silničkou, jež nás vyvede nad vesnici na bod asi 600 m, a po širokých mezích, plných kamení, odbočíme

k vyhlídce, kde se nám dostane přehledu bližšího i dalekého okolí. To vše, co jsme před tím uvedli, shlédneme úhrnem s výšin nad samou Přestěnicí: Chýšecké pohoří s třemi většimi horskými úvaly Smutné, jež u mlýna za Vratišovem omývá drobnou skalinu, upravenou v lourdskou miniaturní jeskyňku; dále výšiny k Jistebnici se svatyní Maří Magdaleny, doleji po Smutné Sepekov, k jihozápadu jižní Čechy až k Šumavě – jest právě jasný den – a konečně k severu pěkně narysované obrysy dlmů, působíště Palečkova. Co však nevidíme a rádi bychom odtud viděli, jest milevský klášter; zato můžeme až sem poslechnouti zladěný souzvuk jeho zvonů, mluvících jímavě z dálky a z hloubky.

Před zraky nejbliže máme úzké pruhy žitných, ovesných a bramborových políček, oddělených od sebe těžkými hrázení dobytého z nich kamene. Po nich sedí rozsazený břízy, jilmy, třešně i smrky i staré kleny a vypravují si s kameny o těžkém zde životě od staletí, jak jej tu žil člověk v několika pokoleních, o životě práce, lopoty a strádání, který si jihočeský sedlák hledí tělesně občasně osladiti, obyčejně o trhu, ale i jindy, opojením do růžova a duchovně v neděli a ve svátek chůzí do kostela.

Lehko sběhneme k více o 239 obyvatelích, projdeme vedle školy a kapličky „na průhony“ a již stojíme před statkem číslo 16 rodičů Koutníkových Jana a Josefy.

Jest to místo, kde se opřela o zemi tajemná páka ve zdvihu události vpravdě nadobyté, náhlého uzdravení člověka, těžce a mnoho let nemocného.

Nemoc – vlastně řada chorob – mladého *Františka Koutníka* byla před uzdravením ošetřována a po uzdravení vyšetřena odborně lékaři. Vycházela z anatomických změn na kostře nemocného a byla způsobena kostířem páteřních obratlů.

Léčilo ji od roku 1921–28 asi 21 lékařů, kromě lékařů na pražské klinice, a byla peněžitě velmi nákladná. Nemocný byl v ní, octnul se několikrát na samém kraji hrobu, zaopatřen a to r. 1921, 1923 a 1927.

A tu v této nemoci nastal najednou nečekaný, náhlý obrat za zjevení o půl 2. hodině v noci na 22. února 1928.

Výsledek vyšetření po uzdravení a společný úsudek dvou lékařů dra L. Hoffmanna a dra R. W. Hynka, obou z Prahy, vyzněl v tento smysl:

„Zcela nečekaný a náhlý obrat ve vleklé organické chorobě páteřní u pacienta, jenž do poslední chvíle ležel v posteli zcela bezvládný a ve velkých bolestech, jehož žaludek kromě podmáslí nesnášel jiné potraviny, nyní však po oněch visích svěťice z Lisieux chodí, jí všechno a cítí se úplně zdrav.“

* Podrobnosti celého mnoholetého martyria nemoci a průběh zjevení se všemi okolnostmi viz v brožurce V. Řepy, vydané v Českých Budějovicích. Adresa: Administrace časopisu „Hlas lidu“ v Českých Budějovicích, Česká ulice číslo 16. Cena 4 Kč.

Při svém posuzování této události, nanejvýš podivuhodné a všestranně nadobytčné, začneme od slova, nejdříve vmetnutého ve tvář skutečnosti: „podvod“.

Tento výklad vážné události, který byl nejdříve nasnadě jistému tisku a který jsem četl vyjádřen i v soukromém nepodepsaném listu neznámé duše, v nevěřícím svědomí pobouřené, mohl se objevit a to jen na počátku a vpodálí od místa události, kde nebyl znám ani F. Koutník, ani jeho rodina, ani jejich okolí. Kdo by tu chtěl podvádět? Duchovní premonstrátského řádu, zvláště ti, kteří v utrpení ubožákové měli živější účast, navštěvující ho a posilující útěchou slov a svátostmi? Nejmenšího stínu podezření nelze shledat ani na vzdálenějších, ani těch, kteří mu stáli nejbliže, jako P. Bronislav Jiříček z Milevska a P. Heřman Žák ze Sepekova.

Snad tedy rodiče, prostí a čestní venkovští lidé, kteří jsouce dosti zámožní, ze svého statku vynaložili tisíce a tisíce na lékařskou pomoc a neměli ani nemají jiného zájmu posud, než aby jejich prvorozené dítě bylo a zůstalo vpravdě a neklamně zdrávo. Sestavte si kolem lože uzdraveného celou skupinu jejich hlav: otce, matky, mladšího bratra, děda i báby a hleďte někde v sebe menším rysu jejich tváře výraz lži nebo podvodu, naleznete-li jej.

A F. Koutník sám? Neviděl-li jste ho ve skutečnosti, zadívejte se aspoň v obraz jeho podoby, najdete-li v těch zduchovnělých a při tom nevinně dětských tazích sebe menší sled klamavosti, aby se vám toto hrubě nespravedlivé slovo mohlo odvážit z hlubin pochybující myslí – řeknu jen na kraj jazyka . . . Nikoliv, tento člověk nelže a nepodvádí. A kdo by neuvěřil upřímnému výrazu jeho podoby, ani celému jeho dosavadnímu životu, naprosto čestnému, ať ubohému, měl slyšet, jako dopřáno v Praze mně, po uzdravení jeho hlas, radostí se třesoucí: „To jsem rád . . .“

Jestliže by se tedy někdo spokojil zástavkou jen u takovéhoho vysvětlení: „podvod“, postavil by se na nejnižší stupeň myšlení a vlastně nemyšlení. Jako bylo skutečné a nepředstírané jeho utrpení, tak opravdové bylo i jeho uzdravení; obojí zjištěno výpovědmi přečetných jeho lékařů.

Přemítavý duch, vystupuje-li přes výklad „podvodem“ výš, uzná snad spravedlivě nenadálé skutečné uzdravení, ale opatrně se zachycuje – v odporu svém proti zázračnosti – na stupni u další myšlenky, že tu snad přece běží jen o přirozené uzdravení, vyhojení lékem; možno, tak se domýšlí, že tu přece snad působil některý ten léčivý prostředek svou přirozenou silou.

Proti takovému „přemýšlení“ bylo by nejlépe postavit onu řadu a to úplnou všech lékařů – počtem, jak praví uzdravený, asi 21, kteří tohoto nyní šťastného ubožce ošetrovali. Netažme se po jejich náboženském neb jiném smýšlení; spokojme se jen jejich diplomy: ti všichni předpisovali léky a konali vše, co a jak nejlépe mohli, aby jej uzdravili, ale nemohoucnost jednoho každého z nich, násobená 21, naprosto nepřipouští této domněnky.

Pátřavý duch však nezůstane ani na druhém stupni zkumu, vyšetřuje-li příčiny náhlého uzdravení. Není-li tu působící přirozená síla hmoty v léčivu, jest tu přece ještě možný jiný činitel, který i lékařská věda uznává i jeho působení; jest tu snad síla duše, jež někdy mocně – ovšem v mezích přirozenosti – působívá na tělo *sugescí* aneb *autosugescí*.

Ponechávajíc stranou otázku, co tento činitel vskutku podlivuhodného dovede v lékařství, uvažujme zatím jen, zda tu vůbec v činnosti byl. – Nikdo v celém okolí nemocného se o něco takového ani nepokusil, totiž o *sugesci* ani v stavu hypnosy ani bez ní; nejméně pak lékaři nemocného sami – naopak. Jeden z nich sice podle zpráv, podaných od něho novinářům, pravil, „že v nějakém ústavu moderníni psychiatry *sugesci* by se byl zcela jistě Koutník uzdravil.“ Ale pokus o to se vůbec se žádné strany nestal.

A tentýž lékař dokonce místo nějakého posilňování naděje v nemocném a vzmočňování důvěry a místo jakéhokoli sugestivního jitrění duševních sil v něm uznal písemně za dobré ukázati nemocnému na pravý jeho beznadějný stav.*

Zbývá *autosugescce*, za jejížto vývěsní štít s velikými písmeny a za křiklavě pomalovanou oponu hysterie schovávaly se stydlivě i zase drze některé denní listy, chtějíce namluvit světu, že nemocný namluvením sobě samému zvýšil a posílil mocné činitele v sobě, třeba i činitele přirozeného náboženství, totiž naději a důvěru, jež pak uvedly jeho bédné tělo ve stav zdraví.

Autosugescce nejenže tu neměla svého resonančního podkladu, *hysterie*,** ale nebyla tu ani sama. Je zjištěno vlastními výpověďmi uzdraveného, že za nemoci byly v jeho duši jako u každého trpícího časem naděje a důvěra vedle skleslosti, že by však jeho *autosugescce* byla způsobila takový zdvih naděje – až k náhlému uzdravení – to rozhodně popírá, neboť ve vnitřním zápase konečně zvítězila u něho skleslost a to nejhlubší, jaká může býti, přechá v čirou beznadějnost ano v zoufalství. Podle svého vlastního vyznání: *chtěl se otrávit*.

Myslíci duch, jenž se zahrabal do těchto *nor sugescce* a *autosugescce* a zašel do slují *hysterie*, musí se u výkladu věcí naprosto vrátit. Tu není světa...

Mnozí v svých úvahách, když nedostali odpověď na své volání, pustili se přes to místo návratu do nejistot dále, jen aby se vyhnuli řešení této otázky náboženským nadpřirozenem.

Praví: Nemocný byl uzdraven nějakými silami, vědě posud nezná-

* Viz brožuru stranu 41.

** Viz brožuru stranu 41.

*** Nijaká *hysterie* nebyla u nemocného zjištěna, ač schválně a úmyslně byla hledána. Jak bylo v době průběhu nemoci tak po uzdravení lékařsky zjištěno, jest tu od počátku choroba tělesná, jež vycházela z anatomických změn na kostře nemocného a byla způsobena kostižerem páteřních obratlů. (Brožura strana 35).

mými, at již přirozenými *X* silami hmoty, at již přirozenými *X* silami ducha, které snad pokrok budoucna ještě objeví.

Tento způsob důkazu jest ovšem velmi pohodlný, avšak nám nestačí, neboť odsunuje dhytře záhadu, ale neřeší ji . . .

Není také k ničemu, ledaže tento poukaz na neznámé činitele *X* nás upozorní, abychom si bedlivěji všimli tohoto divného třídění na známé i neznámé činitele a obrátili všední pozor na tyto neznámé, nejsou-li mezi nimi také takové neznámé, kteří jsou ve vědě úmyslně neznámými činění, jen aby se s nimi nemusil badatel tvář v tvář setkat.

A skutečně, projdeme-li celou stupnici možných výkladů, naskytují se a podávají se nám k vysvětlení této záhadné události *nadpřirozené náboženské síly*, jichž nechce věda denních listů znáti, jen aby si nad hlavou zachráníla hroutící se krov monistického názoru na svět a jež jsou jí schválně nepovědomé, ač ve skutečnosti jsou z tisícileté zkušenosti lidstvu známé a praznámé.

A právě na tyto činitele nadpřirozené víry a nadzemského života ukazuje celé duchovní ovzduší kraje, rodiny a přímo osoby, již se celá ta záležitost nejživěji týče, náhle uzdraveného trpitele. Právě slovo tohoto hlavního svědka, nad jehož ložem byly zavěšeny symboly nadpřirozeného světa, kříž s obrazy svatých a světců, nemůže zůstat jen tak bez povšimnutí se strany toho, kdo se dohledává úslinně světla pravdy v temnotách.

A co tedy praví toto svědectví? Praví, že z oblasti nadpřirozených sil, jedna, kterou poznal četbou knížky jako osobu 1925 od církve svatořečenou, zasáhla mocným působením v jeho nemoc. Stalo se to čtverým *zjevením*, kteréž pojal neklamně zcela zdravými svými smysly, zrakem i sluchem, nikoli ve snu, ale v bdění, ze spaní vždy probuzen.

Na otázku, položenou mu vyslyšajícím: ** Viděl jste sv. Terezičku ve snu či ve skutečnosti? Odpovídá: Nikdy ve snu, vždycky ve skutečnosti. Po prvé a po třetí mne probudila bolest, po druhé a po čtvrté její hlas.*

Viděl jste ji očima či duchem?

Očima, tak, jako vidím vás. Duchem ji vidím nyní taky.

Měla tělo nějaké duchové či skutečné?

Jako skutečný člověk.

Mluvila česky nebo jinou řečí, a vy jste ji česky rozuměl?

Mluvila česky.

Mluvila dialektem či řečí spisovnou?

Spisovnou. Mluvila vždy zřetelně, pomalu, zřetelně pronášela slova.

Čemu byste přirovnal její hlas?

Ničemu. Slyšel jsem mnohé dívky mluvit, ale tak měkce lahodně a jímavě žádnou. –

Zkoumající mysl, zaujatostí nezúžená, ale široce pravdě otevřená, vystupující po stupních možných výkladů, zastavila se konečně u světa *zjevu nadpřirozeného náboženského světa*. Jsou tu, poněvadž jsou nesmr-

* Viz brožuru stranu 23.

A. HRABAL - SVATÝ FRANTIŠEK

telné a jsou tu mocné v působení, prostupující trásní přirozeného hmotna a ovládající je.

Která nezaujatá mysl měla by odvahu je upříti, že jich není aneb že nejsou to, co skutečně jsou? Žádné přivírané oko, žádná zúžená zornice, žádná schválná nevšímavost nemůže upříti jejich „jest“; žádná filosofie, jež vpravdě miluje poznání, žádná věda, jež chce všechny zjevy života vysvětliti dostatečným důvodem, nemůže jíti přes ně; žádný benzinový opar, jež jako neproniklý závoj kolem sebe shromažďuje shon všedního života, nemůže je zastříti. Tyto nadpřirozené zjevy, tyto – libo-li je tak zváti – nadzemské síly a mocnosti jsou, tento nadpřirozený život věčnosti jest, jako jest náš přirozený život časnosti a jako jest původce jich obou, jenž o sobě pravil: „Jsem, kterýž jsem.“

A která bublina lidského záporu může tu prsknouti svoje: není a nepůsobí!

Jest Bůh a působí i svatými, zvláště jsou-li tu závažné důvody.

Již to by stačilo oněm nadpřirozeným silám, aby zasáhly, když jsou o to žádány, je-li tu na příklad takový Lazar, ještě dítě, s tak velikým a mnoholetým utrpením, zvláště když veliká řada přirozených činitelů – ošetřovatelů a lékařů – nad ním stojí bez moci.

Ale jsou tu i jiné vyšší důvody k zásahu. Již tehdy, když opojná radost ze zázračného uzdravení skoro výlučně zabírala přítomnost přeštných domácích lidí a činila ji šťastným zakončením neblahé, strastiplné minulosti, dovolil jsem si okolí uzdraveného upozorniti, že tímto jediným případem není tu konec nadpřirozeného dění, a řekl jsem přímo: To je jen začátek a bude míti pokračování v budoucnosti.*

Vždyť právě na to bijí slova zjevení: Setrvej! Jsi z vyvolených, abys vydával svědectví o našem Božském Mistru.**

Neboj se soudu lidu, že budeš méně před Bohem. Pro něho mnoho vytrpíš, i zdraví ti bude odejmuto.***

Jest tu tedy ohlášeno patrné vyvolení duše, záměrnost k budoucímu úkolu a to k těžkým zápasům, které mají býti těžším ještě pokračováním oněch, jež se udály v životě vyvoleného od 3. hodiny páteční jeho narození 8. května 1908 a jež se prozatím končily uzdravením 22. února 1928.

Jakého budou rázu tyto zápasy? Zajisté takové, jaké vede Nadpřirozené o uznání svého bytí v přirozeném, od člověkovy pádu se mu vzpírajícím, takové, jaké vede zvláště katolická církev se světem nevěrectva. V tomto světodějném boji, jenž se vede v posledním desetiletí hlavně v československém národu o určení člověka nadpřirozené a vůbec o základní velké a vysoké články víry, vpravdě o věze a týny svatého města nebeského Jerusalema. V takovém to tedy válečném prostředí jest uzdravený „z vyvolených, aby vydával svědectví“.

Není třeba se stavěti v postoj proroka, ale mám za to, že jest dobré

* Pozdější události v Dobré vodě a dále v klášteře to již ukázaly.

** Viz brožuru stranu 17.

*** Viz brožuru stranu 20.

tím směrem obrátiti pozor české veřejnosti, u níž se horečně a při tom lehkovážně přes důležité, sváteční události přechází do všedního pořádku.

To jest také příčina, proč jsem se chopil pera, jež ovšem zcela podrobují vedení církve, v ničem nedtě předbíhati jejímu poslednímu úsudku, uzná-li ona vůbec za vhodné o této věci jej pronésti. Měl jsem úmysl ohledati a včas zajistiti základy nadobyčejné této události a to právě v době tisíciletých oslav svatého Václava i jeho víry, k nimž se dostalo po mém názoru českému národu uvedenou událostí milostného pokynu shůry, z oblasti nadpřirozených mocností, aby odložil veškeru svou lehkovážnost v základních pravdách všeho bytí a uznal opět skutečnost života věčného, jak ji přijímali za pravdu jeho otcové, když zpívali ve svatováclavském chorálu:

Nebeské jest dvorstvo krásné,
blaze tomu, kdož tam dojde . . .

Na konec však ještě malý dovětek.

Zvláštnosti mluvnického a skladebního vyjádření ve zjevení v Přesněnici, nad nimiž se pozastavuje i spisovatel uvedené brožury, jsou věci, u kterých se netřeba bohoslovci mnoho zastavovati, zrovna tak, jako u zvláštností mluvy prorocké neb jiné v Písmu.

Největší visionář svatý Jan v Apokalypsi, jenž přijímá jako apokalyptik myšlenky a zvěsti shůry, vyjadřuje je a slohově upravuje podle své osobitosti řečtinou někdy mluvnicky velmi nedokonalou, plnou zvláštností, jež možno nazvati přímo i chybnými. Jeho mluvnice je leckde „grammaire antigrammaticale“.

„Neovládal řecké nářečí, ani ne nářečí své vlastní doby. – Jako mluvil aramejsky největší část svého života, myslel stále po aramejsku.“

Přes to, co měl a chtěl povědět, pověděl věcně a duchaplně. Podobně lze to říci o světcích z Lisleux. I když nic z těchto vyjádření nepřičteme na vrub vnímajícího tato zjevení, což také obecně mluveno je vždy možno, a všechno, ráz i způsob vyjadřování přičteme jí, můžeme říci, že se vyjadřovala jako rozená Francouzka svým způsobem, který je zvláště nápadný jedním velmi zřejmým gallicismem.“

Přiznám se, že jsem byl s počátku při prvním poslechu zjevených věcí, jak mi je pronášel uzdravený, také zaražen několika nezvyklými výrazy. Byla to především vazba „patříš mne“ ve smyslu patříš na

* „Mluvnice nemluvnická“. Viz Saint Jean. L'Apocalypse pur Le P. E. B. Allo, Paris, Lecoffre 1921 p. 146.

** I. c. p. 150: „ – n'a pas dominé l'idiotisme grec, même celui de sa propre période. – Comme il avait parlé araméen la plus grande partie de sa vie, il pensait encore en araméen.“

*** Ráz, vtlačení z pozemského života duši, zůstává s ní nesmrtelnou ovšem i za hrob.

mne, ale tu jsem konečně pokládal za česky možnou, přicházející ve starší mluvě básnické nebo náboženské (na příklad „patřiti Boha“). Větší rozpaky mi způsobil výrok: „já jsem tobě“. Nepřeslechl jste se, tázal jsem se. Snad zjev pravil: „s tebou“ neb jinak podobně. Uzdravený však se domnívá, že slyšel: „tobě“.

Přeložil jsem si tedy celé příslušné místo do francouzštiny. „Neboj se, já jsem tobě“, a záhada byla vysvětlena. Jest tu užito vazby čisté francouzské a velmi běžné: „Je suis à toi, je suis à Vous, tout à Vous“ ve smyslu českého „Tobě, Vám oddaný, zcela oddaný“.

Onen zjev ve světle, jenž měl naprosto francouzský typ a podobu Terezie Martenovy, rozené z Alençonu, projevil se po svém i v mluvě; francouzská svěťice se „prohřešila“ velmi rozkošně a nevinným způsobem proti „duchu“ českého jazyka – *gallicismem*. Profesor češtiny by pod tím dativem udělal červený kříž, ale já jsem jí za něj dvorně povděčen, neboť tímto tajemným křížkem chyby se dosti zřetelně označila, že to byla „ona“.

*

A. S. CHUDOBKA

JARNÍ PÍSEŇ

Do pole oráči jeli.
Halalhou! . . .
A zítra také jiní
pojedou.
Buší už na vrata jaro,
prodirá stěny;
a kde jsi nedávno stál,
teskně za něčím pozíral,
půjdeš zas uklidněný.
Za ruce vezme tě kdosi.
Nebudeš sám.
Do ranní rosy
půjdete jako na mši svatou,
kde všechno modlí se a prosí.
Příroda jeden je chrám.
Kolkolem zazáří láska,
do duše vstoupí až na dno,
nebude z trpkostí světa
tolik už chladno.
Těžká dlaň, která se chvěla
nad nevďekem,
zapomněla . . .
Rozhodí zrní.
Člověk smiluje se
nad člověkem.

DVĚ BÁSNĚ O KRISTU.

Ó KRISTE . . .

Ještě stesk budu mít v sobě,
ještě se navrátím k Tobě,
ó Kriste . . .

Ještě si zapláčči jednou,
až v slzách mé oči Tě shlédnou,
ó Kriste . . .

Tak velkým zármutkem novým
svých žalob slova Ti povím,
ó Kriste,

že duch můj k zemi se schýlí,
a hrud' mi pukne v té chvíli,
ó Kriste . . .

KRISTUS

Já nestýskám si, Otče, ne, nestýskám si, Pane,
že smutnou lásku vložils v mé srdce utýrané.

Ne, nestýskám si, Otče, že sám tak chodit musím,
že na té černé cestě tak mnoho útrap zkusím.

Se zvěstí chodím k domům: „Už láska s nebe přijde!“
Však skývu dleba dají a „Sbohem“ řeknou lidé.

Což vskutku je těžko pochopit slova moje?
Nevidí, že se blíží Království svaté Tvoje.

Nevidí, že se nebe otvírá všemu lidu,
nevěří, ač to říkám jim v nadšení i klidu . . .

Však nestýskám si, Pane, že zmučen chodit musím,
že není, není konce tomu, co cestou zkusím.

Ptáčekové mají hnízda, doupata má tvář nemá,
však hlavu kam by složil, Syn Člověka jen nemá.

To stesk však není, Pane . . . Jen dej, ať zázrak přijde,
by pochopili všichni ti dobří, tiší lidé.

ČLOVĚK A LIDÉ

ZAČÍNÁ se to jako v pohádce: Byl jednou jeden člověk a přišli lidé a pochovali člověka. Ba, skoro si nikdo ani neuvědomuje, že člověk byl pochován a že na jeho místo vetřela se obluda neurčitého rodu, bez pohlaví a bez určení. Obluda lidí. Pouze setrvačností udržuje se dosud v gramatikách zájmena osobní já, když už vlastně nikdo toho neužívá a když už se mluví jen v plurálu: my.

Člověk zmizel a hle, lidé si zvykli. Oddechli si dokonce jako po těžkém snu a jako otroci, kteří byli puštěni z galejí a s rozkoší prohlížejí oznámkované ruce, na nichž nesli řetězy z dobrého kovu. Člověk byl poutem těžkým a šeredným závazkem. Potřeboval opatrnosti a bedlivého uvažování. Byl jako bedna křehkého zboží s nápisem: Nekloptit! Každýnaráz nechával v něm a na něm stopy. Některé byly jako Kainovo znamení a jako tetování novozélandských divochů: nedaly se smýtl. I do hrobu padaly s člověkem.

Člověk byl strašně nebezpečný. Mluvil, chodil, jedl, pil a měl mnoho jiných funkcí, které za určitých okolností lehce vybočovaly z mezí zákona a působily neblaze a rozkladně. Vzbuzovaly podvodné vášně a touhy. Byly jako sklady prachu a dynamitu. Kdykoliv chtěly, vybuchovaly. Nebylo lze mluvit o užitečné zodpovědnosti. Člověk byl zákeřně nezodpovědný a přinášel do světa hromady podivných naučení, která nebyla z tohoto světa.

S člověkem se těžce žilo. Byl neustále ve střehu, nachystán k zápasu, při němž jeho pravidla se vymykala řádu slušnosti a povinné úcty. Dokud celý svět byl ve stadiu kvasu, zmítání a kolotání, dotud člověk triumfoval. Lehce ovládal řád světa a dával mu pečet. Pečet, která ponenáhlu stabilisovala rozhárané poměry, přituzovala a utuzovala kázeň i řád.

Felidy byl objeven člověk-šelma. V krunýři středověkého rytíře, se zavřeným hledím, se štítem a s mečem. Člověk-nepřítel pokolení lidského. Člověk vysoký a velmi mocný. Ovládařící. Staletou pokorou a kázní otužený, blížící se Bohu. Chápající tajemství. Šlapal bosýma nohama půdu a trávy se před ním klonily jako andělé. Byly v něm systémy a moudrosti tisícileté. Vyjádřeny institucemi, které sám vytvořil z vůle Boží, poněvadž zkrotil svou nezkrotnost a přijal erb dítěte-Božího.

To byl člověk středověký. Člověk, který věřil, doufal, miloval, nenáviděl, rouhal se, byl svatým nebo ďáblem. Znal věci a nazýval je pravými jmény bez vytáček. Slovo bylo jeho velikým zákonem. Byl ochoten sbírat po cestách malomocné a oddával se jejich službě. Rozdělil chudým svůj poslední plášť. Stavěl katedrály a věnoval svůj majetek klášterům. Pokořoval se před Bohem a tasil meč na obranu církve. Jeho hrud byla rozdrásána nevěřícími a jeho plece byly rozsekány od nepřátel. Sloužil věrně a oddaně pro čest a slávu Boží. Umíral v bitvách na pouštích i v močálech a vydával se na cesty, aby vehnal duše do

ovčince Kristova. Stál jako Šimon Stylita na sloupě a měřil svět úsměvem a pohrdáním. Byl absolutně šťasten, neměl-li kde sklonit hlavy a tehdy, když byl vyhnán od rodičů, od ženy i od milenky a vpálen mu byl cejch blázna.

Trpěl pokorně a bez reptání. Byl pálen a mučen a stavěn na pranyře. Nedovolával se humanity, ale tvrdošíjně při svou skládal Bohu. Soudil a chtěl soud Boží.

Bůh a ďábel nesplývali u něho ještě v inferioritu počestného občanského života. Neznal schůdné střední cesty a nemiloval ji. I v ďábelství byl člověkem celým a smělým.

Vraždil s rozkoší dýkou i jedem. Znal tajnosti mučření. Vyplňoval zdi živými lidmi jako jedinou životodárnou a pevnou maltou. Deserce nebyla mu pohodlným útekem z nesnázi. Šel v ní s jásavou ďábelstvosťou do pekel. Rval se a opíjel a ženy nebyvaly před ním jisty. Bral je s úžasnou samozřejmostí a jejich nevinnost nebyla mu podnětem k humánním filosofickým a psychologickým úvahám, ale k zaostření ďábelského obrazu. Odpravoval je stejně rychle jako tisíce svých nepřátel.

Jeho fantomem byl řád dobra nebo zla. Jeho mravnost byla jen odleskem jeho Bohu nebo jeho ďábla. Člověk ten byl fanatikem a nebál se jím být. Nebylo ještě slovních obrátů, které znevážily tento rytířský název.

Fanatismus víry, naděje a lásky, fanatismus síly a svatosti kraloval v člověku. Národy se tvořily a mizely v jeho rozkazech. Legie pod jeho slovem zakládaly říše, které nebyly stavěny na smlouvách pokrytců, ale na úmluvě s Bohem. Člověk cítil a vážil smrt a dával jí obřadnost, která jí byla určena ve světovém řádu. Vše bylo v člověku, ale člověk byl skryt a byl pokorným služebníkem a nástrojem Bohu. Zaslíben a zasvěcen v jeho službu nerozpakoval se sloužiti čestně, absolutně.

V jeho rukou nabývaly věci pomíjející pečeti Absolutna. Sláva člověka v Bohu rozkvétala. Nebylo nikoho, kdo by tuto slávu oloupil a zbavil velikosti.

Ale přišel člověk-nepřítel. I opakovala se ona veliká tragédie padlých andělů, kteří chtěli být Bohem. Bůh pak potrestal člověka lidmi. Člověk se rozplynul v masu, která nebyla ani dokonalá ani věrná. Z šedivosti dnů se zrodila a šedivost zůstala její základní barvou. Přišla opatrně jako had a plížila se jako tygr. Vyrostla z rozumu člověku, aby jej pozřela, zabila, zahubila, aby mu vypila krev, srdce i mozek. Nastoupila na jeho místo a její hymnus byl vřava veliká o tisíci tónech, ale bez harmonie, bez pořádku.

Člověk zasáhl mohutnou rukou do díla Božího. Utvořiv národy, rozhraničil svět, rozdrobil jej v říše a království. A chtěl být Bohem. A hle, z hlíny jeho rukou povstal lid a řekl: Všecka moc pochází z lidu! Tato moc byla daleko moci Boží, kmotrem jí byl ďábel, ale i on byl podveden, protože i jeho dílo člověk zkazil, ochočiv ďábla jako lvici. Sploval mu jazyk a položil si jej k nohám. Neboť ani ďábel netvoří bez trestu a spojiv se s člověkem, byl potrestán člověkem.

Lid vyšel a díval se jako Izraelští, přicházející do Egypta. Byl rozradostněn plnými hrnci a vůní masa. Chřípí se stlačovalo a slina se lepila na jazyk. Jedl a pil. Neznaje svobody, lehce ji prodával a bez rozpaků byl ochoten položit se na oltář dábův. Nepřátelství položené mezi člověka a lid bylo opravdové a spravedlivé. Ti dva se neměli a nemohli setkat. Bylo jim zápasit. Z půdy rostl lid a půda jej nosila. Půda byla jeho, on byl z ní. Stál pevně a člověk byl groteskní figurou mezi nebem a zemí.

Lid je obluda bez víry, naděje i lásky. Je podlý a nevěrný. Podezírá. Uhýbá čestnému boji a bojuje zákeřně. Je zbabělý a v bitvách počítá. Bojí se smrti, neváží ji. Je chytrý, ale nemá rozumu. Jeho zákony jsou mdlé a zbabělé. Ztratil Boha a šidil dábla. I je zavržen od obou a není jisto, zda Satan neprosil Boha o milost, aby ho nemusil vzít do pekla!

Lid nevytvořil velkých národů. Degeneroval je, vyhnal je z ráje. Způsobil vzájemné požívání a ničení. Oloupil slovo o jeho pravý význam a upravil si řeč jako konverzační pomůcku bez duše a bez základu. Vypílal několik státních svazků a když je ulepil, poznal, že nemají posvěcení a že jsou bez účelu. Věci k ničemu. Ke hraní se nehodí pro svou nebezpečnost a k růstu jsou sláby vlastní nemohoucností. I stojí nad nimi bezradně jako Izrael na poušti. Ale pýcha mu nedovolovala, aby požádal Hospodina o nové zajištění v Egyptě.

Všecka moc pochází z lidu. Kdyby moc měl, mohl by ji užít. Ale nemá ničeho. Jest bez moci a bez práva a jeho zákony jsou hadry papíru letící větrem. Nemůže jim dát sankce a sotva je vytvoří, poznává, že je omezují a že nejsou k ničemu. Moc lidu je zvěst, kterým omamuje slabé. Doktrina nezralého, pokaženého, ubitého rozumu. Lid nezná moci, protože nepoznal služby a povinnosti.

Čím se vlastně udržuje tato obluda zkaženosti? Chytráctvím, lícoměrnictvím a tím, že není člověka. Jediné a největší vítězství lidu je, že podchoval člověka jako prašivou mrchu. Vzal jeho staleté dědictví a kazí je. Jediné umění lidu je umění kazit. V tom je vášnivý. Nikoliv z vlastní síly, z horoucího srdce, ale proto, že jiného neumí. Jest jako vlašťovka, která po tisíciletí lépe hnízdo z bláta pod střechu, aby bylo zkaženými kluky shozeno.

Lid je strašlivá jednotvárnost. Uniformita. Vynalezl slovo rovnost, kterým mate a zateňuje. Není rovnosti, není-li jí před Bohem. Z této rovnosti vysypaly se ostatní nesmysly, které ubily vůli a city, rozum a touhy a daly této směsi pyšný název rovnosti. Rovnost lidu je ztráta lidské důstojnosti. Civilisace bez naděje na přiblížení se Bohu. Lid ovšem nedopouští, aby jeho dílo bylo uraženo. Trestá ty, kteří sahají posledními zbytky zdravého rozumu do této oblasti. Věčná komika. Protože i jeho tresty jsou humaní. Cítí, že v každém nespokojenci trestá svou vlastní neschopnost, povýšenost a barbarství. Trestá-li, činí tak jen z donucení a hledá usilovně, nebylo-li by možno i tomu se vyhnouti.

Lid přivedl ad absurdum mír i válku. Neví, co je mír, a nezná, kdy užití války. Potácí se stále mezi mírem a válkou. Hříza tohoto stavu končí šílenstvím. Ale jak tomu zameziti? Nelze. Protože lid je průměr.

Hladká plocha, na které sklouzne všechno, ale tak měkká, že se nikdo nezabije ani kolena nenatluče.

Člověku odzpívali elegie a na jeho hrob vsadili vrbu smuteční. Lidu se vyzvání a hraje muzika. Je opěvován, skládají se o něm oslavné básně, řeči, přípitky. Piší se o něm knihy prázdné, hubené, jako skalní kozy, ale lid ku podivu rád se v tom shlíží. Protože nepoznal pravého zrcadla, nemůže hubovatí na zrcadlo křivé. Ze zkaženosti povstal a ve zkaženosti je jeho *raison d'être*.

Mluví se o zkaženém lidu, o svedeném lidu. Jako by byl také lid nezkažený a nesvedený. To jen tak, aby byl větší zmatek a aby nikomu nenapadlo v sobě objevovatí nové člověčí choutky. Filosoficky byl lid lidem zhodnocen jako demokracie. Dostal tedy svůj punc vážnosti, aby mohl být zařazen do dějepisných příruček. V historii bude tato vláda lidu činiti historikovi (najde-li se vůbec) ohromné potíže. Protože ničeho není. Snad nejlepší historií byl pokaňkaný papír, neboť i starověké *Haec sunt leones!* mělo v sobě přece cosi strašlivého a tajemného. Lid není ani strašlivý ani tajemný. Protože poznal všechna tajemství světa, nebe i pekla a má pro ně přístroje tak dokonalé a přesné jako kompas.

Lid vládne. I tato vláda budí rozpaky a stud. Neboť vládli Césarové, Hanibalové, Borgiové, císařové svaté církve římské jazyka německého, vládli papežové, Habsburkové, knížata a dožata benátská, vládli Cromwel a Machiavelli, vládli Valdštýn i Gustav Adolf, Ludvíkové, Napoleon i Vilém II. Tyto vlády byly buď dobré nebo špatné, budily obdiv, závist, vztek, přinašely slávu nebo vyhnanství, končily rozmadem nebo revolucí – ale vládla lidu?

Kdo by jí záviděl? Lid jsme my všichni. Kdo by jí nenáviděl? Kdo by jí miloval s věrností a statečností až do hrobu? Kdo by se kochal její slávou a rozmadem? Kdo by proti ní vrtal revolucí? Lid, miláčku, jsme my všichni. Lid je demokracie a loyaltita.

Vláda lidu je tedy cosi, co se nás sice týká potud, že v tom jsme, ale nijak jinak, protože s námi jsou v tom miliony a miliony jiných a to jsme také my. A kdo by tomu a v to věřil? Lid je masa, která věří ze dne na den, každého dne jinak. Ale v sebe nevěří. Tato nevíra v sebe je u lidu cosi skoro člověčského. Totiž jediné ona je upřímná a lidská. Na této nevěře jest pak založeno veškeré úsilí lidu: tvořiti bez naděje a s vědomím, že to jak tak k ničemu nevede, rozbíjetí, ničiti, pálení v truchlomyšlném zarmoucení, že to přece k ničemu není, milovati v bolestném předpokladu, že tím ztrácíme a hyneme.

Ale to není zoufalství anarchistů. Lid není anarchisticky naložen a založen. Lid má snahu po občanské solidnosti a pevnosti. Kdesi na dně v duši mu zbyla z těch dob, kdy byl člověk. Zůstala jako zrní zvící slepičích vejce, nad nímž mudrci ustrnuli němí a v tklivém rozjímání. Lid není zlý ani dobrý. Jsou to občané, kteří dělají, co zákony káží nebo zakazují.

I vůdce má lid. I zdálo by se, že tito vůdcové jsou archandělé Gabrieli a Michaeli. Ne vždy. Stalo se ovšem i tak. Přišli vůdcové, které

neměl možnosti lid zkazit mazlavou kaší své filosofie. Zůstal v nich člověk. Tito opravdoví vůdcové ovládli lid. Ale poněvadž kůže vlastní jest kůži nejvzácnější, nebylo radno, aby se lidu řeklo, že nad ně vyrůstli. Tito vůdcové jsou jako novověké generální štáby. Není jich viděti a mluví-li, zdá se, jako by mluvili řečí lidu a pro lid. Zatím to mluví člověk.

V těch masách lidu vedeného už potom není rozkladu mrtvoly, je tam tichá vibrace. Vedou je k poznání člověka. Obvyčejně revoluci (at vnější nebo vnitřní). Je podivno, že z revoluce se rodí člověk.

Strach před člověkem je u lidu vyvinut jako hlad po potravě (nebo jako prý hlad po půdě) a jest uměle živěn. Protože nikdy se neví, co bude dále. Individuum bylo dáno lidmi na index. Škoda, ovšem pro lid, že s ním se tam (nedopatřením, ovšem jako logický důsledek) dostalo i kolektivum. Obecné ctnosti, jako na př. víra, naděje, láska, statečnost, jsou totiž takové povahy, že je nutno, aby je nosil jedinec. Jaké pak statečné kolektivum, statečné masy, jsou-li udělány z regimentů zbabělců a desertérů?

Ostatně i tyto pojmy byly novověkou filosofií domateny tak, aby neříkaly ničeho a aby budily zdání bezradnosti, nemohoucnosti, až i hlouposti. Člověk, dokud tu byl, vzdoroval jim vtipem a ostří jazyka pracovalo jako ostří meče. Lid je hmota bez vtipu. Objekty vtipu byly mu buďto vzaty, rozbity, odhozeny, nebo z nich byly udělány modly, které sice nemluví, ani nehodí, ale vyžadují určité vážnosti a důstojnosti. Kdyby si lid jednou uvědomil (to je ovšem výplod čiré obraznosti) svou úlohu a mohl se smát své úloze, všecek lid by toho dne posel smíchem. Věřime, že ze všech smrtí, které na lid číhají, byla by tato nejčestnější a nejkrásnější.

Vyrobiti člověka jest věc náramně těžká. I athetisté uznávají a ponechávají tuto práci Bohu. Nanejš se odváží vyrobiti Roboty. Předhod od Robota k člověku jest možný pouze za pomoci Deus ex machina. Vidíme to všude. I když snad si myslí, že uspořili konečně Bohu roboty, na přelomu zůstává vždy cosi nedokonale vysvětleného. Člověk se rodí. Lid naproti tomu lze tvořiti různými filosofickými a politickými formulkami. Starověký člověk tvrdil, že různý daremný hmyz se rodí z prachu. Z hrůzy a ze zoufalství před touto havětí. Ille, ačkoliv tato tese byla postavena hore nohama, tvrdíme důvodně, že lid se rodí z prachu, jako blechy, švábi a jiný nepřijemný hmyz. Toto přirovnání je absolutní.

Lid byl učiněn modlou. Velmi lacinou. Zdá se mu sice, že jest chován v krásném a čistém chlévě u zlatého žlabu jako býk Apis v Egyptě. Ale zdání klame. Kdyby měl oči k vidění, spatřil by, že i tento chlév se zlatým žlabem příliš těžce zaplatil a že vlastně na tento ekonomický chov doplácí. Bohudíky, lid nevidí a mluvíti jest mu dovoleno jen v určitý čas a podle přesných pravidel. Nikdy nemůže mluvit, kdy by sám chtěl. Protože v lidu jsou obvyčejně dvě vrstvy. Spodní a horní. Spodní jest lid obecný, horní je buržoasie, zvaná také někdy inteligencí. Tato horní vrstva reklamuje sobě název vůdců. Ale nemylne se, je to zrovna tak lid, jako

ti dole. Jenže jeho poloha mu dovoluje experimenty na širší základně.

Souhra těchto dvou vrstev je na pohled nezajímavá a nelogická. Postrádá dramatickosti, života a velkých gest. Z blízka jest to velmi zajímavý zjev. Skoro tak zajímavý jako úl nebo mraveniště. Ač na obranu těchto drobných tvorů nutno uvést, že tato práce postrádá účinnost, nemá účelu a jest ve své podstatě vlastně škodlivá.

Horní vrstva při bedlivém zkoumání se nám jeví jako určitý druh mravenců, kteří ke svému užtku chovají mšice. Prý je i dojí. Tak i horní vrstva lidu dojí spodní, nezapomíná arci při tom je podle nejnovějších chemicko-biologických formulek vykrmovati a přikrmovati. Spodní vrstva jest sběr pořouchlíků, z nichž každý má cíl dostat se výše.

Tímto hemžením vzniká určitý pohyb, který jest pak jednou z podmínek existence lidu. Jakmile by toto hemžení přestalo, zašel by pravděpodobně i lid. Bez potopy a bez revoluce. Nutno uznati, že tuto smrt bydom považovali za méně čestnou a důstojnou.

Lid nabyl už v životě veřejném jakéhosi domovského práva. Mluvíme sice o člověku středověkém, o společnosti římské, ale dnes v moderní době všeobecně se mluví o lidu, nejvyš ještě o občanech. Ale to jsou synonyma. Aby se nepletl starý římský nápis, s nímž šly do bojů legie, a který také zůstal na kříži (podle legendy): Senatus populusque Romanus. Jest možno, že i chytří Římané znali všelijakou všivác, která obtěžovala lidi. Poněvadž tato sebranka byla celkem člověku užitečná (viz volby do různých institutů na př. volby tribunů), nehubil ji člověk římský, ale odiočil ji a dal ji určité koncese. Ale v jaké úctě ji měl, o tom svědčí tento nápis. Neboť napřed byl senát a potom lid. Zřejmý ústupek lidu. Ale ústupek, který zdůrazňoval stále před lidem člověka.

Ostatně, původ lidu možno vložiti bez obtíží do dob císařství římského. Člověk prchal z imperia římského. Nakonec nebylo ani vhodných císařů, i vybírali si je ze sebe vojáci jako hrušky: která je sladší. Ačkoliv i tehdy se často mýlili a volili člověka. Kterého bylo potom třeba nenápadně odstraniti. Aby nekazil mravů. Lid se ovšem rozplemeňoval nesporně rychleji než císařské rody. A nakonec to říše římská odkušala tím, že zašla. Zrovna včas, neboť světu byl ohlášén příchod Boha-člověka.

Středověk vymýtil lid dokonale. Zdá se, že jej zazdil do svých podivuhodných staveb. Něco bylo také upáleno, jiní pobiti v bitvách a odstraněni jedem. Tehdy byla nebezpečná převaha člověka nad lidem a nésti punc lidu nebylo zrovna nejvděčnějším zaměstnáním. Ovšem tento druh se vyskytoval málo, spíše jen episodálně. Širokoplecý člověk středověký nedělal orací. Uměl vládnouti a držeti otěže vlády pevně.

Proto také lid novověký nemá středověku v lásce. Cítí dobře, že za těchto okolností by mu nekvetla pšenice. Protože člověk středověký měl místo pochybných humánních zákonů hranice a mučirny, studně a hladomorny, a to je na lid mor. Uznáváme rádi.

Ovšem, v zájmu světa jest obnoviti slávu člověka. Člověka rytířského s ctnostmi i zločiny, s láskou i nenávisť, s vírou i s poustou zradou.

On přijde a obnoví tvářnost země. Před ním v prach poklekají andělé. Protože je Bohu neskonale milejší, jsa neustále poutníkem a potloukaje se mezi rájem a peklem.

Tento člověk, Makabejský, přijde, aby zničil lid. Aby jej roztloukl prutem železným, aby jej mrskal biči uzlovatými. Aby zničil zbytek lidu. Aby vyvrátil jeho chrámy, školy, soudy, nemocnice i trestnice. Aby spálil jeho zákony a aby upevnil zákony Boží.

Svět byl stvořen pro člověka. I vyžene lid jako Adama a Evu z ráje a postaví se u bran s mečem plamenným. Věru, těžká bude jeho práce. Ale Hospodin bude s ním a dá mu moc a sílu.

Toho člověka tedy čekáme a potom bude konec pohádky. Zmizí doba nejhanebnější v dějinách lidstva. Slovo nabude opět svého významu dávno ztraceného. Země oddechne. Mír bude mírem, válka válkou, ctnost ctností a hřích hříchem. Těžká šedivá clona spadne a objeví se nám, novému člověku, svět jako odlesk Milosti Boží. Zjeví se nám Bůh dlouho maskovaný a zastíraný. Bůh trpící na kříži, Bůh uzdravující nemocné, Bůh křísící mrtvé, ale i veliký Bůh, vymýtačící ďáblů a ďábelstva.

Prozatím tedy, abydiom nebyli smutní, protože je nám naděje dána, budeme zpívat s žalmlistou Davidem:

Navrať mi radost spasení svého a duchem statečným utvrď mne. Dobrotivě nakládej, Hospodine, v dobré vůli své se Sionem, aby vzdělány byly zdi Jerusalemské.

FRANTIŠEK BOHUSLAV DĚRDA

NA SCHODECH CHRÁMU

Vítr přivnul ji z dálí
na schodiště kathedály,
stařenku ubohou,
sotva se udrží na nohou.
Před dávným časem
po lukách chodila
s vlajícím vlasem.
To bylo před léty,
před léty dávnými.
Dům krásný

jako klíčku měla,
ptáčátkům ji otevřela –
To dávno, dávno jest,
a na vše již zapoměla
v stáří šerém,
neboť pamět setměla jí
jako den před večerem
a nikoho tu není.
kdo otcovsky
za ruku by ji vzal.

Tak sedí tu
v smutku svém
na schodku chrámovém,
celý den
o čemsi rozjímá,
zrníčko za zrnkém
spouští si do klína.

PO POHŘBU

Na hřbitově zvonky modré
ustrašené, zvoní – zvoní
sanktus nebo umíráček?
Jak to zní, jak to zní –
Ruce křížem přeložené
jako mrtví, jako svatí
 tolik míru
 tolik štěstí –
 srdce dusí
 oči kali
dedhem klesám mezi hroby
 níž a níž –
 lásko moje
 lásko má –

TÝN NAD VLTAVOU

To město attik falešných
sní, tlí a umírá
hrad dávno srovnán již
a trhy na dobytek k slávě nevstanou.
To město attik falešných
sní, tlí a umírá
uprostřed ticha na Vltavě
lokálka poslední tohoto večera rytmicky doznívá po mezích
ten čas je k rozjímání –
mísál je otevřený, zbývá jen zpívat z něho.

HLAS

Nemám vás rád, nemám vás rád
je to přec dávno a byl jsem literát
vraťte se na pustý ostrov zas
vraťte se navždy a umřete tam.

Do rakve pod zem dere se mráz
plazí se slepí červi
ó
hobkové listí je slabé do omáčky
a uvadl věnec kopretin
je to jen stín

je to jen dech
je to jen stín.
Hle píseň červí vám zavírá oči
ó buďte tiše
je to jen stín
a dech a stín.

CESTA DO LOUN

Josefu Sykovi

Pobožnost marijánská klečí na vyšívaném polštáři
ó zvone, podlaho chrámová, dvě věci, které jsme nepoznali
ó Zbečno, hospodo, tatíku šilhavý,
pivo jsme vypili, Pán Bůh vás opatruj.

Na věky budeme vděční panu faráři
za pohodu jeho domu a doutníky zlatité.

Navečer přeplujeme řeku,
je to přec jen největší plavba v mém životě,
na druhý břeh, kde běhají lounští studenti s dřevěnými kordy
je to výsměch, ó Beanie, „nastupte dřevění vojáci!“

Vlastní pyrotechnická rota si nadává na lodích
bum!
oj, hvězdičky svatojánské, dnes není 16. května,
čas šefíku kvetoucího a lásky,
přec bude japonský ohňostroj tisíckrát krásnější než naše balistika.

Benedikt Rejt umrlý čtyřista let a děkan učený,
jsou jedním obyvateli toho města.

Z parku kytara zaznívá, špatně naladěná;
vrat se jen do své klausury zpět,
svět je tak jako Louny se dvěma obyvateli,
dóm rozpadající.

FRESKA

KDYŽ se dárci byli uradili, zašli společně do chrámu a klekli v řadě na červenavé dlaždice nedaleko hlavního oltáře. Fialové, nachové a černé záhyby jejich kabátů stály kolem nich, opřeny o zem, jako vůkol to kamenné moře zbožnosti.

Muži o nic neprosili, jen slibovali. Pouze mohutná voskovice, kterou sem perníkář jejich jménem byl poslal, hořela na kovovém svícnu na kůru a tála zvolna jako modlitba o pravé splnění slibu.

Pak vyslali dvojici ze svého středu k mistru Jürgenovi do tkalcovské uličky u řeky. Šli do vnitřku domu; za dvorkem našel si Jürgen dílnu, jaké mu bylo třeba, a posvátná vůně fermeže, barev a velikého ticha plynula radním pánům otevřenou brávkou vstříc. Neusedli; neboť když tu malíř tak příkře stál před nimi, změnila se jejich horlivost v tichý ostych, a jen tázavě ze sebe vykoktali, jak oni, pět přátel, z nichž dva bratři, Ježíši a jeho Matce, svatě Panně Marii, zaslíbili, že dají pod klenbou nad hlavním oltářem udělati obraz, který by znázorňoval, jak nejblazeženější Panna drží Pána Světa v prvních dnech jeho dětství u srdce, nejinak než pozemská žena své dítě; zároveň však má vše to býti plno důstojnosti svatého mateřství a slávy Pána, jenž se vtělil v člověka, aby vykoupil svět. Ten obraz že má obsahovati také sladkou útěchu pro povzbuzení všem truchlícím, snad v podobě trutního keře, nesoucího růže; také že by na trávníku pod nohama Mariinýma měla býti vymalována nějaká zvířátka, pro něž by zase děti měly radostné porozumění, dokud nedozrají pro tajemství Ježíše a Panny Marie.

Líčením obrazu rozohuili se opět a nebyli by zapomněli na žádnou podrobnost velikého díla, kdyby je malíř nebyl přerušil klidnou otázkou, do kdy má práce býti dokonána a předána zbožnosti lidu.

Jak brzy prý jen může býti dohotovena, odvětili oba a napínali malířovi naději plnou důvěrou svých očí ještě více ony pátravé rysy, za nimiž už rostl obraz, ne sice zcela takový, jaký dárci viděli, ale skvostný a tak bohatý barevnými hlasy, že tím srdce Jürgenovo až pukalo. Celý znězněl, a když muži odcházeli, odnášeli v pergamenovém závinu své smlouvy úhledně rysovaný podpis umělcův a radostně vložili závin do dřevěné trubice, stojící pod oknem radní síně, zatím co věž chrámu vážně přihlížela drobnými okenními tabulemi.

Pak malířovi žáci mistra několik dní nespátřili ve své kobce, a bez jeho poučování a bez povzbuzování jejich mladické váhavosti usínalo jejich kolísavé pracovní úsilí. Před městem rozkládalo se jaro. I vyšli ven před náspy, kde fialky a anemonky ozdobně vyrážely ze zimní trávy a děti spleťaly věnce. Tam leželi, mžikali do slunce, žvýkali mladé stéblo a mluvili o cestách k jihu, a kdy asi na ně vkročí.

Když mistr konečně přišel do zákovské jizby, našel tam jen Alexia, syna své sestry, sedícího před dřevěnou tabulkou, na níž vykvétala pouze lilie z tichých barev a jemná sklenice, spíše fiola než pohár, při-

pravená, aby pojala vodu a stonek, vše malováno velice jasně a prostě, zvláště nádoba, takže to Jürgenovi připomínalo početí svatě Panny jakožto krystal, do něhož slunce svítí, aniž by jej rozbilo.

Starší malíř si nepřiznával, že osamělá činnost jeho nejlepšeho žáka na něho zapůsobila jako omilostnění. Kdyby byl Alexia nalezl nad obrázkem mariánským, bylo by mu to prošlo duší jako táhnoucí mračno. Avšak mladík jen zřídka se odvážil na lidské postavy s obličejí, s rukama, svou mluvou tvářím se podobajícima, a sloužícima nohama. Jako by si sám byl uložil omezení, tvořil své drobné květinové obrázky, kdežto ostatní žáci malovali světce, panny a anděly v pestré směsici, aniž však jejich výtvoři někdy pohnuly mysli jejich učitele, natož pak by ji stišňovaly.

„Tvá lilie je dobrá,“ pravil Jürgen, „a myslím si, že bys mi mohl pomoci při mé veliké práci u svatého Vavřince.“

Když však postřehl dítivé pohledy svého synovce, podotknul honem: „Budeš-li unaven, vystřídá tě Štěpán. Hlavní práce bude sestávat ve tření barev a ve vyplňování pozadí, které jsem načrtal, pak také v podávání štětců a všeho ostatního nářadí; lešení je vysoké a místo velice obmezené.“

Přes takovéto snížení žádané pomoci vzhlížely krásné mladíkovy oči ve stejné radosti a vděčnosti; a dle dvorní výchovy své matky, která mu tak záhy zemřela, políbil strýcovu ruku, spočívající na opěradle židle, na níž prsten s erbem na kameni mluvil o mistrovi šlechtickém původu, nad nějž však vždy si výše cenil důstojnosti svého zbožného umění.

Lešení bylo vyzdvíženo. Prázdná plodna za oltářem byla až příserně oživena spleť trámů, desek, latí a drobných dřevěných žebříků. Každým dnem přirostl nový kus k úzkému, pečlivému lešení. Když kněz zároveň s hostií povznese oči, jímala jej málem závrat, a tím ochotněji spouštěl se před svým Hospodinem na stařecká kolena, že jej odránil před takovýmto vrcholem nebezpečí. Dárci mezi sebou žili jako v adventu. Pokryvači otevřeli skuliny vysoko v trámoví, aby světlo vnikalo dovnitř jako holubi do archy zbožného dění. Když Jürgen vycházel z tkalcovské uličky, lidé na něho zírali s očekáváním, děti dítivě hleděly, zda mu kusy červeně a naahu nevyrážejí někde zpod kabátce jako lístečky pivoňky, když rozpukává její těsné poupě. Pak spěchali mistrovi žáci ulicemi k chrámu, pitvornou hbitostí zadížeje se s vyklouzajícími jim náčrtkovými záviny, a nakonec ulec se synovcem zvolna po provázku vytáhl pergameny z hloubky, až jako tenké vzušné ryby vpluly do hnízda práce.

Jednoho dne nalezli chlapci ministranti nebesky modrou barevnou kaňku na stupni před oltářem, a brzy roznesla se ulicemi zpráva, že mistr už začal malovat a že tomuto započatému dílu bohdá bude přán nádherný konec.

V oněch dnech Alexius se ztrácel. Ne, že by ho vyčerpávalo ono stálé vystupování a sestupování po žebří, když chtěl mistrovi ušetřit každý zbytečný krok, ale šumot a hukot umělcových barev, jež se mu

tělem nošen, její krví živen, a mohl se proto podobati jen jí, jako se poupě podobá růži, kdežto jeho srdce se podobá srdci nebeského Otce.

Mistra Jürgena nikdo nesměl rušit, a proto přicházeli radní páni pod lešení a volali vzhůru, neboť v trámovi bylo slyšet nohy žákovy jako holoubkova křídla v holubníku. Alexiův obličej se ukázal a sklonil. Zároveň s chvilivě pozdvíženými hlavami pěti mužů spatřil dále od jejich řady dívku. Přicházela právě ze vzdušné brány modlitby, a pozvednuvši při volání radních pánů také své oči, zachytila pohled žákův, v němž se náhle poznání změnilo v dík a blahorečení za všechny ty chlebíčky a plody, takže hluboká červeň projela spánky objevené panny.

Dárci zavolali znova, a jelikož se Alexovi nezdálo vhodným, aby jim odpovídal takto s výše, rychle sešel dolů.

Zda by se nesměli trochu podívat na dílo, otázalo se pět radních. Jejich ženy prý by rády něco slyšely o tom obraze, a oni sami jakožto dárci by věru přece měli právo viděti věc dřívě než lid, který už si šeptá den odhalení, o němž však oni ještě zprávy nemají. Obrátili se ke schodům, na posledním z nichž stál Alexius, jako kupci, kteří na kratičkou chvíli vstupují na svou loď, kterou kapitán byl na krátkou chvíli opustil, aby se přesvědčili, zda je vše v pořádku.

Chybí prý ještě něco, odvětil žák, a mistr prý zakázal, aby někoho, byť to byl sám pan biskup, pustil do okruhu jeho práce dřívě, než on sám dovoli. O hodině dokonání díla vypravuje prý si lid více, než by sám mistr mohl říci, neboť jemu může náhlý sluneční paprsek anebo jediná hodina deště se státi brodem anebo pohořím, kterými by se náhle dostal k dokonání blíže anebo o tisíc mil dále. Ať tedy páni na něho už nennáhlají, neboť on tu stojí nejinak než ministrant u oltáře, u něhož rozhoduje jedině kněz.

Viděli, že neustoupí, ctili jeho mladickou stálost vůči jejich moci a odcházeli konečně jako děti, které naleznou klíčovou dírkou k vánoční světnici zevnitř zapečetěnou.

Když pak Alexius, sproštěn nátlaku, své oči opět obrátil k místu, kde dřívě stála panna, našel je prázdné, a neožilo ani, když k němu přistoupil a dlouho tam stál jako před záhonem, na němž se právě ještě skvěla lilie, která teď, odňata neznámými rukama, jeho napražené ruky už nepotřebovala, zatím co v téže chvíli Sibylla, dcera Erwina, počestného pasíře, ve své komůrce prolévala první slzy nepochopitelné sladkosti a usměvavého stesku.

Jürgen nemohl nalézt obličej Marlin. Vše, o čem se domníval, že to tak snadno ze sebe vybere jako doušek vody z přebohaté studnice, zůstávalo mu jako za závoji. Co na něj hledělo z jeho náčrtků, byla hlava, plná ženského majestátu, ale bez oné zjasňující mírnosti panského materiálu; když však přestával mysliti na královnu andělů a vyvolával v sobě radost z jejího pozemského putování, vytvářela jeho ruka jen libezné rysy, kterým ani koruna s rubíny sedmi bolestí, ani řetízky z korálků krvavých slzí nedodávaly posvátnosti,

jaká náleží matce takového syna. Jímalo ho zoufalství, opouštěl dílnu zachmuřen a vyhybal se chrámu jako otec loží nemocného dítěte, kterému nemůže pomoci. Ve dvoře šedého Antonia, u něhož bydlil, sedal se svým hostitelem, vyčkávaje poslední dokonání obrazu jako uzdravení; avšak jeho vnitřní nedočkavost, které nezakrývaly ani rozhovory se zkušeným starcem, ničila neustále, co vynucený klid snad vykomal. Nedospíval dále.

Antonius pobýl dříve v Itálii a hleděl vše, co si tam zamiloval, zachovat zde v tomto severském městě, obklíčeném zdí, jako krásnou ženu onoho poloostrova, do jejíhož pohledu pohroužen, zapomínal na ostatní svět. Jeho říše však zdála se mu za to být vděčná, neboť on, jenž zůstal svobodný a nyní už přicházel ke sklonku určených mu let, byl vždy jaksi ozařován tichou radostí a tak bohat vlastní mladostí, jako by všichni nezrození synové jeho kdysi tak silných beder sídlili v jeho duchu, mluvili jeho jazykem a hleděli z jeho očí, takže se na něm nic nezdálo povadlým, a stařec tak, ač sám byl napolo pohán, svým denním životem učil věřit v nesmrtelnost, neboť kam by po smrti těla jeho mladá duše měla odráhnouti jinam než do věčné dále působící síly Boží?

Když Jürgen tak vedle něho dlel, mučen vnitřními bolestmi, a čekal, kdy se jeho bědná doba v radost promění Mariinou opravdovou tvářností, snažil se Antonius, aby mu byl nápomocen. Vedl ho otevřenými galeriemi na vnitřním okraji svého domu, na jehož dvoře římský vodotrysk neustále tříštil svůj vlastní vzestup a zaplavoval tři hluboké nádrže pod sebou nejkrásnějšími hubláním. Před tímto živým srdcem svého domu dlouho mlčky zůstal stát, a umělec snadno pochopil dobrotnivé poučení, že též lidská bytost má ulomiti vrcholek svých přání, aby obohacoval široké nížiny a prázdné hlubiny plnil až přes okraj. Ale což platila touha, aby nedosažitelný obraz učinil dosažitelným, jen jemu, ne spíše dárcům, lidu a jeho potomstvu, všem modlícím se a věřícím? Bylo jeho přání sobectvím? Zavrhoval tu myšlenku, jakmile se mu namanula. Všechno jej činilo nemocným. Antonius ukazoval mu své sbírky, mince latinských císařů z tak jemného zlata, jako by to byl oheň, odílazený nepostřehnutelnými rajskými závaný. Ihned pomyslel si Jürgen, že zrovna takového použije pro svatozář Mariinu, ale pak se v duchu nelitostně vysmál sám sobě, neboť nestavěl tím středu domu, z něhož neměl ještě zaraženy ani čtyři krajní kůly? Když mu však Antonius byl vlídně otevřel skříň s majolikovými džbánsky a žluté a modře oživenými talíři z italské hlíny a konečně mu ukazoval své obrazy, mezi nimiž bylo drobné „Narození Kristovo“, aevydržel toho déle: zašel do chrámu.

Bylo to v neděli, v hodině po poslední mši; několik zbožných lidí právě opouštělo loď, a kostelník právě zakrýval stůl svého Spasitele. Lešení bylo prázdné. Vysoko v klenutí volala vlaštovka, jež tam zabloudila, a prach, který setřepala ustrašenými křídly s hlavici pilířů, klesal jako drobný obláček do hloubky, chvílemi prozářen paprskem podzimního slunce, které vnikalo skulinou. Obraz byl samou harmonií

nebes a světa, ale jako dva mrtvé měsíce, veliký a malý, jako dva nevyhlazené balvany ve zpěvném bublání potoka ležely neukojené hlavy Pammy a jejího dítěte v onom blaženém opojení, kterému bylo jen jich ještě třeba, aby byl zbaven posledních pout a rozevřel se ve slasti. Skřivánek těsně u ramene Martina byl ještě vlhký: zde se včera štětec Alexiův ještě modlil. Ten skřivánek zpíval vroucně, ale jeho neslyšitelná píseň vnikala jako šíp do hrudi mistra Jürgena. Štětec, barvy, oleje, vše to stálo seřazeno v nejlepším pořádku. Jürgen se ničeho nedotkl. Vrávoravě a se zakrytými očima sestoupil opět dolů.

Kam měl jít, on, jenž nedostačoval na dílo, které sám započal? Zachmuřeně šel domů.

Když dárce, postrašení tím, že mistr už nedohodil kolem jejich oken, druhého dne velkým klepátkem brány Antoniova domu několikrát udeřili bronzovému lvu na hrbolaté čelo, přišla nejdříve služebná majitelova, pak majitel sám, a prosili je, aby odešli, neboť malíř je prý churav. Uzavřen do své síně, nevycházel a prosil jen dubovými dveřmi svého hostitele zlomeným hlasem, aby na něho nenaléhal slovy, jidly anebo nápoji. Všechno prý pomine, jeho starost tedy také.

K perníkáři u chrámu přišli však oba bratři dárce a doléhali na malého hrbáče u váhy, zda ke své svíci vzal pravý vosk a zda snad dokonce na slíbených desítk pudech Pannu všech pannen neoklamal o několik gramů, že teď, polněvána, nechce připustit dokončení obrazu. Svíčka však dušoval se, jako že je sama Panna Maria ochránkyní jeho řemesla, že rozkaz rádních pánů věrně splnil, a pak prý také nesprávně zhotovené svíce samy pobuňují ve třetí hodině, v té, v níž Pán na Golgátě zemřel, kdežto jeho svíce přece právě v tu hodinu zaplála nejjasnějším světlem. Svíce tomu tedy nemůže býti vlna, říkal jim a blýskal na ně moudře a pátravě očima, zpola zakrytýma houštinami obočí. I objednali radní páni ve zmatku svého srdce voskoviči novou, ač menší, doporučili přimluvě jejího žhavého jazyka pracovní sílu mistra Jürgena a šli s novou nadějí prvními večerními mlhami zpět do svých domovů.

V oné noci zdálo se dceři paširově, Sibylle, na jejím úzkém loži se čtyřmi nemotornými sloupy a nízkými nebesy, že je v nádherné síni, která, ač bez oken, byla plná jasného světla, do něhož pilně vřhaly stíny jako sluncem ozářené stromy. Obcházel v ní čekající hlas jako postava, a vzadu otvíralo se světlo v krajinu, na níž ležel večer. Od tamtud přicházeli dva velcí rytíři s meči, a dvěma v síni vstupovala hromádka mužů a žen, jednotlivě a po dvou. Svými kroky nečinili žádného hluku. Ale čekající hlas pravil, když první dvojice přišly do středu síně: „Ilavu dolů!“ Rytíři popadli jednoho za druhý a svými meči vykonali kruté příkázání. Každá rána mečem projela pannou tak bolestně, jako by byla zasažena ona sama. Avšak netekla krev, neboť popravení, jakmile se jim meč jenom dotknul šije, se rozplývali a mizeli jako obláčky ve večeru, za nimi pak zůstávala vůně skořice a majoiránky. Mnoho jich přišlo, pokleklo pod meč a rozplynulo se do krajiny, a hlas visel jako zvon ve klenbě a zvonil vždy týž bolestný rozkaz.

V tom přicházel také mistr Jürgen, veliký a příkrý, v kabátci barvy

řalové, propletené zlatými stonky; hlas rozkázal: „Hlavu dolů!“ Sklomil se, zemřel a rozplynul se, a také jeho smrt bolela Sibillu. Ale nyní viděla žáka Alexia stát a čekat. Zachvěla se. Její oči osleply, ale znova zaslechla hlas, který teď platil žáku Alexiovi. Tu prodrala se řadami, klesla a pozvedla pohledy k těm, kteří třímali meče, a viděla, že jsou okřídleni, sklonila hlavu, obnažila šíji a procitila sklesnutí meče až do posledního vlákna srdce. V tom se probudila, a jitro svítilo do její komůrky tiše jako v zimě. Mezi minulými hrůzami snu a plným vědomím toho jitra odřikávala jeden Anděl Páně za druhým.

V Jürgenovi opět zavládl mír. Jako zázračný balšám překonalo všední jeho zmatek pokorné předsevzetí, že namaluje hlavu prostě, jak ji právě dovede, že upustí od svých velikých nároků a spokojí se s vnučením jediné chvíle, jejíž vedení ve své únavě zcela přenechal nebesům. Požil trochu jídla, několik krajíčků chleba, smažené stehno slepičky, trochu kořeněného vína, upraveného dle italského způsobu. Antonius dělal mu společnost, jako by se chystal na cestu a jako by vůz už čekal v šerém průjezdě. V otevřeném krbu byl zapálen první oheň; působil ještě cizí v té místnosti, která byla tak dlouho vydládlá, a vydával více kouře než tepla. Ve čtyřech vedle sebe otevřených okenicích stála mlha, začervenálá skrytým ranním slunkem.

Jürgen seděl tu jako po uzdravení. Antonius z něho měl radost, neboť se mu zdálo, že se v nitru mistrovi zaceluje mnoho ran, a nalil mu ještě jeden pohár kořeněného vína. Nemluvil o předsevzetí malířovu; myslel si, že teď, kdy je zase kliděn, se dílo jistě zdaří. Spokojen hleděl za Jürgenem, který kráčel přes chrámové náměstí, vítán zvonkem z malé věže svatého Vavřince a následován chudíčkým psíkem, který snad číhal vlákno studené slepičky na jeho dlouhém rouchu. Chrám byl tichý, jako by ukrytý Syn ze svatostánku odpovídal věčnému volání Otce, vznášejícího se vším prostorem. V kostele bylo zima, a brzy asi napadne sníh a zasype stupně před ním. Bylo třeba obraz brzy dokončit, neboť světlo a délka dne navracely se zase do slunce, které je až na jaře zvolna bude zase vydávat. Prostředkem ležení vyčníval drobný chumáček hnědého sukna, tam seděl Alexius zády k lodi; teď už bylo zdola vidět i tenké, misty spravované podešve jeho bot a hledou šed jeho kalhot kolem spuštěných nohou. Vše viselo klidně, nehybně, jako poslušný pes leží přede dveřmi svého pána. Jaké zvířátko asi zase maloval ve své služnosti? Jürgen si řekl, že se tiše připlíží, aby překvapil hochu, kterého tak dlouho nedal o samotě. Ať se mu to líbilo čili nic, teď se mistr opět sprostil zmatku a vezme mu barvy a štetce ze sloužících rukou. Tiše a opatrně stoupal; nahore se nic ani nehnulo. Možná, že žák spí; probudí jej a vyplísí pro takovouto ztrátu času, anebo jej nechá spát, aby při jeho probuzení pak před ním v barvě, světle a puvabu zářily právě zrozené rysy Panny a jejího Syna. Nekonečná chuť k práci v něm rosla. Stoupal stále tišeji. Po stranách ležení zakmitlo se hotové pozadí obrazu: mezi sluneční rosa, promísené drobnými kvítečky, nepřipoutanými k žádné roční době, hvězdičky, kališky, košíčky, plné vůně a záře, pak stébla, mezi nimiž hudou cvrčci; už tam počínalo rouchu

Mariino jako hluhoký, jistý akord, ač se nad jeho lemem ještě divl trnitý keř, z něhož tryskaly růže úřechy. Zvolna stoupala jemná linka od nohy Mariiny vzhůru k pahorku kolena, vyvoleného k tomu, aby na ní ležel spící hoch pod bdělým, mateřsky zbožňujícím pohledem. Jürgen spustil oči k zemi; mezi schůdky žebře hleděla na něho hloubka, vzdálená a po každém jeho kroku ještě vzdálenější, až se mu zazdalo, že opouští zemni, aby stoupal do nebe. A skutečně mu tak bylo: stále lehčí a slobodnější byla jeho mysl, neboť věděl, že to už nebude práce, to příští malování, nýbrž hra blažené ruky na harfě nebo na stříbrném cymbálu. Počínal děkovati svému Tvůrci.

Tak dostal se až do třetí výše zdi, která byla vyvolena pro tajný rozhovor dvou posvěcených obličejů. Zde seděl také Alexius. Neslyšel přilicházeť svého mistra, ale ten viděl jeho obličej, stranou odkloněný, jako profil vážného anděla, písícího neslyšitelná slova Boží na zlatou tabuli. Jako u vytržení a pohroužen do posledního klína vši tvorby maloval zák, a nad jeho rukama hleděly dvě veliké oči, sladké a zároveň ulekané nad nepochopitelným zázrakem z pozadí vymalovaných nebes přímo do mistrových očí. Byly to oči Mariiny, ještě vlhké a temné právě dokonaným stvořením.

Jürgen chtěl vykřiknout. Zachytil se pevně za zábradlí žebře a za jeden z podpěrných trámů. Zazdalo se mu, že celý chrám je příliš těsný a puká výkřiky jeho duše a jeho rtů, ale ani jediný zvuk nevytryskl z jeho úst. Jako u zapomenutí a oddán vyššímu rozkazu seděl mladík na tenkém, kolísajícím prkénku. Nyní nedal klesnouti své pozvednuté ruce, jako by chtěl své dílo posouditi, zda je věrným zrcadlením onoho opravdového obličje, který se mu zjevoval v nejlhubší skrytosti jeho duše. Celý obličj Mariin stal se viditelným, zároveň něžná prsa, vzdouvající se pod vyběleným plátnem, v jehož záhybech dítě po posledních kapkách sladké krmě kleslo do spánku, ve kterém všedina nádhery opuštěných nebes, trůn a Otec a dvalozpěvy cherubinů se opět zdály jeho. Nad Matkou i Synem klenula se však svatozáře bez zlata, ale vystupňovaná v takový jas, že se mistrova duše zachvěla jako ptáče před blížícím se šípem oslepení.

Této Panně nebylo třeba koruny ani řady vzácných korálů; v okrase svých vlasů byla královnou všech andělů, úsměvem svého něžného obočí, klenoucího se jako zjasněné jarní nebe nad zpola přivřenými víčky, byla dosti pannou i matkou, aby každá žena z lidu s důvěrou k ní mohla povznésti oči. Nad toto řešení nebylo žádného jiného. Bolest a muka, žárlivost, hněv a bezměrnost potlačené sklesnuvší tvůrčí vůle zableskly mistrovi jakožto žhavé spirály mezi srdcem a mozkem. Očnuv se právě před divl nablízko dechu Božímu, byl nyní zase uchvácen větrem s křídel divoké tmy a zmítán po proudu neblahého ticha, které jej děsilo, ale z něhož nenalézal východiska. Cítil dech svého žaka blíž a blíž jako dech člověka oddané posedlého poslušnosti a nejvyšším řízením, který šel za svým geniem jako Izrael za mrakem a ohnivým sloupem, který bez zlovůle ve vůni Mariině už ničeho neslyšel ani neviděl a který vši viny, že se vměšoval v dílo mistrovo, byl sprostěn

sborem andělských hlasů proto, že Bůh sám jej povolal a k výtvaru vyvolil. Co však činilo jej zralým, aby toto omilostnění přijal do rukou, které se nechvěly ani nevzpíraly, nýbrž jistě a pevně držely paletu a tyčku štětce opět zvedaly k poslednímu usměvavému nádechu kolem levého koutku Mariiných úst, aby jej ihned zase stlumily jemným stínem? Měl jej Jürgen zardousiti, zde nahoře, kde nebyl nikdo jiný než oni dva? Měl na něj zavolat, aby jej úlek srazil dolů a aby hlubina pojala jeho umírání? Měl – bolné slzy vedraly se mistrovi do očí nad jeho předčasnou smrtí při živém těle a nad poznáním, že žák jeho přítomnost ještě ani nepocítil, ač od něho nebyl dále, než vlastní jeho vlasy.

Neboť co je jeho tvůrčí síla, kterou žák tak skvěle překonal?

V tom Alexius promluvil slova modlitby, jako by chtěl překonat náhlý strach v té výši, kde byl tak sám. Andělem Páně oslovil dětinsky a zádušně své vlastní dílo. Jürgen couval stále více a více. Na tomto chlupci nebylo nic, čeho by mu byl měl odpouštět. Což byly děti Izraele vinny, že Hospodin Mojžíšovi ukázal Kanán a přece mu řekl: do této země nikdy nevkráčíš?

Svatá Maria, Matko Boží, pros za nás! tak mluvil Alexius do modří malovaných nebes. V uších Jürgenových šumělo hlasitě a hlasitěji. Stal se Mojžíšem na Horebu v mračnech všech výšin a vrcholků? Odebíral se jeho duch do nebe? Ležela za ním hloubka a všechen národ? Ve vzpomínkách jeho hrudi vyrůstala slova v jedinou jistotu: a Bůh jej pohrblil. A už jsa zcela zjasněn útěchou takového slibu, klesl, nevědomě couvnutím překročiv poslední desku lešení, jako pták, který zaměňuje hloubku a výši, a padaje, myslí, že stoupá, do hlubiny, která přijala náraz jeho pokorného těla jako půda rajskeho mechu, a na chlad dlaždíc, s nímž se brzy spojil chlad rozhozených mrtvých údů.

„Nyní i v hodině smrti naší,“ modlil se Alexius dále. Třikrát musel to opakovat pod podivným nátlakem, pak zaslechl zvuk, jako by byl veliký prapor v lodi padl ze svého kovového drždla. Povstal a pohleděl dolů, v místa, kde stával; vyčníval tam stále k výši, ale přece se jeho nach pohyboval, jako by byl vítr z tisíce křídel oněch špačků, kteří se naposled shromažďovali venku před chrámem, se z blízka dotknul jeho záhybů. Zároveň zakřikl hlas z pravé postranní kaple, a když žák pospíšil dolů, nalezl tam kostelníka, skloněného nad mrtvolu malíře Jürgenova, jehož obličej neporaněn se skvěl pod roztržitými údy, chladný a krásný vůni dlouhého a blaženého letu.

Nikdy žák nezvěděl o bolestném zmirání v duši mistrově ani o tom, odkud klesl. Milostivě zůstala mu ukryta ona bolestná změna, která se udála za jeho mladými zády, milostivě také nebezpečí, které mu bylo hrozilo z těžce postižené lidské povahy.

Když pak dárci o hodinu později z okna radnice zvěděli o smrti mistra Jürgenova odzmateně kolem nich spěchajícího hloučku lidí, zbledli a žalostně pohleděli na dřevěnou truhlici, v níž pergamenový závin s podpisem malířovým už nic nesliboval. Bezradně a smutně seděli pospolu.

Téhož večera však přišel k oběma bratrům dárcům tichý člověk, v němž poznali žáka mrtvého malíře, a hlásil jim váhavým hlasem, že

dílo je dokonáno, a zda by souhlasili, aby lešení bylo strženo, aby se posledního dílu malířovu dostalo požehnání od jeho vystaveného mrtvého těla. Překvapení a vzdor všemu smutku rozradostnění, přenechali mu vše a spěšně se odebrali k ostatním, aby jim oznámili, že mistr neočekávaně svůj obraz dokončil, jako by mu čekající smrt byla dala právě lhůtu do posledního tahu štětce a pak teprve ho vzala na onen svět.

Dva dny nato – náhle a jako ve spojitosti s onou bolestnou událostí byl napadal sníh a slunce se skrylo za těžkými mraky – konali kněží u svatého Vavřince službu Boží za mrtvého, kdežto lid hlava na hlavě naplňoval loď i kůr, šeptaje a žasna před obrazem, množstvím svíc nádherně osvětleným, který nevýslovným půvabem a čistotou, sladkostí a zbožštěním pozemského světa zářil celým chrámem.

Blažené klečeli dárce v první řadě; veliké slzy radosti kanuly jim s osmahlých tváří. Země i nebesa byla skvostná, všechna zvířátka, andělé i rostliny byly jediným divalozpěvem, roudo Panny zdálo se věřícím ranní i večerní září zároveň. Její obličej však byl povznesen nad vše ostatní, a dítě bylo z jejího lůna, však naplněno věčným duchem.

Tak říkali všichni, každý svým způsobem, každý dle způsobu řeči svého stavu. U rakve však klečel Alexius mezi ostatními žáky, máje čepici mezi pevně sepiatými rukama, ztracen ve vzpomínky na mistra, jehož dědictví potají nastoupil v podniku, nad nímž se teprve nyní zachvěl, a teď také ve velikém, plachém odříkání.

Oči mrtvého zapadly hluboko do bledých, hladných důlků, a jas svatého obrazu zasahoval je pouze jako poslední zvuk z hlubokého, dávno pro jasné, bílé vrcholky opuštěného údolí.

*

FRANTIŠEK HANZELKA

BÁSNĚ MELANCHOLICKÉ

I.

Tvé okno svítí do noci,
v kaštiny vítr sed,
silnice prázdná přede mnou
a tebe nevidět.

Tvých zlatých vlasů tok
se v lesku lampy stkví
a k hvězdám toho večera
tvůj měkký smích jen zní.

II.

U lesa, u ohně, v krvavé záři
svou hlavu na klín mi slož,
o štěstí mluv
a o tom, že mne máš ráda.
To slovo ohněm červeným
napíšu do srdce,
až krokem zmámeným
do světa širého
půjdu.

III.

Vítr a noc a měsíc v úplňku.
Za mostem stojím u starého dubu:
cestička přede mnou,
cestička k tobě, ke dveřím tvým.

Už ze dvou kaštanů listí dole.
Zaseje cestu, podhová chodníček,
zavátou cestičku
rozryje člověk zlý.

A moje srdce na mostě sedí
u bílých kamenů,
rozryté srdce,
rozrytá duše, pro tebe, bez tebe
v bílé noci.

IV.

Až přijde den a naposled
půjdu kol vašich oken
tichý a smutný v žalosti
a se slzícím okem:

vykloň se z květů zahrádky
a hoď mi růži rudou,
ať věncí mého srdce žal
a zdobí jizbu chudou.

Ať v listcích jejich slyším zas
tvůj dívčí, zvonku hlas,
když cizí zem mne obejmě
a v cizím budu spát.

DOSTOJEVSKIJ A TOLSTOJ

*Jejich poměr ke křesťanství.**

ZVLAŠTĚ vážný a silný zájem o osobu Kristovu lze vyzvednouti v literaturách severských, po výtce v Rusku. Rusko vůbec v tomto směru je kapitolou pro sebe. Kapitolou vyrůstající od dob Tolského a Dostojevského.

Pomijím zde vědomě třetího z veliké trojice, Ivana S. Turgeněva. Neboť Turgeněv dovedl sice podivuhodně líčiti, jak působí víra na mysl prostého lidu, dovedl úchvatně vykresliti typy křesťanské zbožnosti a trpělivosti, jako je na příklad Lukerja v krásné lidové legendě „Živé ostatky“ – ale sám dle vlastního přiznání zůstává lhostejný ke všemu nadpřirozenému, nevěří v žádnou absolutní bytost ani v žádné systémy . . . A v dopise příteli svému básníku Polonskému napsal otevřeně, že „víru mohamedánskou v poměru s křesťanstvím nepovažuje za nižší druh náboženství, za něco menšího, nýbrž obojí jako dva druhy jedné a stejné soustavy“. Je to přirozený důsledek západního povrchního liberalismu, jímž nasákl Turgeněv za svého pobytu v Paříži a z něhož po celý život nemohl se vymaniti. Proto celkem miji osobu Kristovu. Jen jednou se zmiňuje, že viděl Krista ve vesnickém kostelíku – „ale obličej Jeho byl ve všem podoben všem ostatním obličejům lidským“. Toť Turgeněv, „západník“!

Zato tím hlubší brázdou v nábožensko-etickém hnutí vyznačil veliký mistr psychologického románu *Fedor Mich. Dostojevskij*.

Čtením bible ve svém vyhnanství na Sibiři, kam byl vypovězen pro účast na večírcích Petraševců, jasněji a hlouběji pochopil smysl křesťanství. Tu dle slov filosofa a básníka Vl. Solovjeva přišel Dostojevskij „k poznání Boha i Bohočlověka. Jsoucnost Boha i Krista zjevila se mu ve vnitřní moci lásky a všeobecného odpuštění a touž všechno odpouštějící blahodárnou moc hlásal potom jako základ i pro uskutečnění na zemi onoho království, po němž toužil a dychtil po celý život“.

A dle slov profesora Kirpičnikova Dostojevskij stal se „horlivým hlasatelem účinné lásky k bližnímu, hluboké víry v člověka, světlé naděje v lepší budoucnost, básníkem, učitelem, ukazujícím nám cestu pravdy a vyšší duchovní krásy“.

Proto kreslí v hlubokém psychologickém románě „Idiot“ knížete Myškina, idealistu čistého srdce, idealistu pokorného, dětsky přímého a prostého, pro tyto vlastnosti od vznešené společnosti za idiota prohlášeného, ale vpravdě duševně krásného a velikého, zosobňujícího myšlenku, že „soustrast je nejhlavnější a snad jediný zákon bytí všeho člověčenstva“. Proto kreslí v románě „Zločin a trest“ takového Raskolnikova, který chce žít životem bez Boha, který zavrhuje Boha i Krista Bohočlověka, který sám chce být takovým „člověkobohem“, který

* Z knihy „Kristus v moderní krásné literatuře“.

může si dovolit všechno, i zabít člověka – ale který na konec poznává sebe a vlastním utrpením nalezá cestu k vykoupení. Proto v románě „Běsi“ kreslí takového Petra Verchovenského, sobeckého, bezohledného teroristu, kreslí takového skeptického, všemu světovému řádu se vysmívajícího cynika Stavrogina, kreslí takového také „člověko-boha“ Kirillova, který bere si život jen, aby tím mohl „projevit novou strašnou svobodu svou“. To jsou ti „běsi“ z evangelia, vycházející z nemocného a vcházející ve věpr, toť dle slov Štěpána Verchovenského „všecky jízvy a všecky morové výpary, všechna nečistota, jež se za století nakupily ve velkém a milém našem nemocném Rusku“. Proto kreslí široce založenou epopeji „Bratři Karamazovi“ jako protest proti hrubému materialismu, proti nevěře a požívačnosti soudobé společnosti. Je to strašná kniha, ve které – aby užil slov Volkonského – „zbožnosti a provinění, asketism a smyslnost splétají se v nejděsnější tragedii“; kniha, dle které slovo „karamazovština“ stalo se typickým a zobecněným, podobně jako „oblomovština“ nebo „manilovština“ zase pro jiné typy ruského charakteru.

Je jisto, že názory Dostojevského, jak jeví se v díle jeho, jsou hluboce křesťanské. Je dojemno, jak v každém člověku, i v tom nejhorším zločinci, snaží se nalézt „jiskru Boží“. Dle Dostojevského třeba jen tu udušenou jiskru rozžít, třeba jen ten zamžený, zatemněný obličej Kristův znovu vyzvednout; třeba jen „obličej ten vystavit a duše lidská upírá se k němu neudržitelně se slzami pokání jako k jediné pravdě...“

A je jistě podivuhodno, s jakou zmužilostí postavil se Dostojevskij proti proudu doby, proti prázdnému, nerozumnému, „neruskému“ ateismu, proti falešnému liberalismu a materialismu, proti frivolnosti života a frivolnosti filosofie. Dostojevskij, jak zdůrazňuje A. Vrzal, „důtklivě připomněl Rusům staré náboženské a mravní ideály křesťanské, očistnou moc pokání, pokory, utrpení a křížův, i odporučil ruské inteligenci, by se pronikla živou věrou prostého lidu a sloužila lidu ruskému v duchu křesťanské lásky a pravdy, v duchu evangelia“.

Vliv Dostojevského byl ohromný. „Jako příboj mořských vln,“ píše Sergij Volkonskij, „hrnula se mládež na jeho zavalání; a to byl blahodárný ruch, blahotvorné hnutí. V oné době, kdy revoluční kvašení omráčilo mladé hlavy a podkopávalo základy víry a náboženského přesvědčení, kdy obrovská, bezejmenná příšera evropské anarchie pohlcovala tolik „svěžíh sil“ a „zdravých rozumů“ ruské mládeže, kdy nenávisť a zničení vyhlášovány byly za principy, povoláné obrodit celý svět – v oné době křesťanské zásady lásky a pokory, hlášené Dostojevským, hlaholily zvucným a mohutným hlasem výstrahy proroka; vycházejíce z úst muže, jenž sám zažil čtyři léta děsné práce a ničivé námahy ve svém vyhnanství v nehostinné Sibiři, slova jeho nabyla takové síly, že nikdo jim nemohl odolati.“

To všechno jsou jistě světlé stránky Dostojevského!

Ale jsou dvě věci, které mne vždy u Dostojevského zarážely.

Je to především jeho vášnivá nenávisť katolicismu.

Podle Dostojevského, to jest jak aspoň Dostojevskij vkládá do úst nositelům svých idejí, jediné církvi pravoslavná má „pravý obličej Kristův“, jen ona jediná může obroditi svět. – „Katolictví“, jak tvrdí v „Běsích“, „už není křesťanstvím“ – „Řím prohlásil Krista, který podlehl třetímu pokušení ďáblu, a oznámil celému světu, že Kristus bez pozemského království na zemi nemůže obstát“. „Katolictví prohlásilo antikrista a tím zničilo celý západní svět“. V románě „Idiot“ kníže Myškin, ten jinak tak mírný, shovívavý, pokorný kníže Myškin dokonce tvrdí, že „římské katolictví je horší než sám ateismus“, a že katolictví „hlásá znetvořeného Krista... antikrista.“ A zvláště charakteristickou v té věci je legenda o „Velkém inkvisitoru“ v „Bratřích Karamazovch“. Sude:

V Seville v době inkvisice zjeví se Kristus znova na zemi. Zjeví se tiše, neznatelně – ale ku podivu hned všichni Ho poznají a lid tlačí se k Němu. Mlčky jde zástupem, žehná, uzdravuje slepého starce, křísí mrtvou dívku. Vtom vychází z katedrály velký inkvisitor, kardinál, stařec devadesátiletý, hledí na počínání Spasitelovo, tvář jeho se zatemňuje – a dává Krista zatknouti a uvězniti. V noci pak navštíví velký inkvisitor Krista ve vězení a vytýká mu: „Proč jsi přišel nám překážet? Všecko odevzdal jsi papeži a všecko tedy teď záleží na papeži! A proto raději nyní nepřicházej a nepřekážeji!“ A vytýká mu dále, že chybil tenkrát, když odmítl, oč žádal Ho na poušti „ten strašný a moudrý duch, duch sebezničení“. Vytýká mu, že učení Jeho je příliš čisté a vznešené pro svět. Proto – praví dále inkvisitor – „my opravili jsme dílo Tvé a založili jsme je na zázraku, mysteriu a na autoritě“. A velebí pak nadšeně toto „zlepšené“, toto „zdokonalené“ dílo Kristovo v církvi katolické a znova vyzývá Spasitele, aby již nepřicházel, a hrozí mu upálením. „Neboť jestli kdo zasloužil naší hranice, jsi Ty to,“ končí rouhavě Velký inkvisitor... A Kristus? Poslouchá vše to mlčky, pak tiše přiblíží se ke starci, políbí ho na bezkrevná devadesátiletá ústa... Stařec se zachvěje, otevře dveře žaláře a praví: „Jdi – ale nepřicházej již nikdy, nikdy!“

Tato, po stránce umělecké sice skvěle podaná, ale v podstatě své hrozná legenda je příšerným obrazem předsudků Dostojevského o církvi katolické. A nemění na věci nic, že vkládá Dostojevskij tuto legendu do úst nevěce!

Druhá věc, která mne vždy u Dostojevského zarazela, je to bezohledné, řekl bych chorobné nakupení mravní hniloby a všeho zla a nejohrovnější výstřední zvrhlosti, jež působí dojmem tak skličujícím. Dostojevskij, „aby upoutal pozornost čtenářů“, píše zmíněný již výtečný znalec ruské literatury A. Vrzal, „maloval příliš hustými, sytými barvami odporné zločince, křiklavě popisoval hrozná výjevy z peleší chudoby a zvrhlosti městské, by otrásl zatvrzelým, lhotejným srdcem lidským, jež měl za největší překážku k nápravě, aby jen zastránil lidi od podobných zločinů, polepšil, naklonil je k útrpnosti a lásce k padlým. Čtvrtina jeho jednajících osob je stížena duševními chorobami: jsou tu idioti, epileptikové, šílenci, hysterikové, jurodiví, duševně poma-

tení, klikuše; trapně rozvláčně popsané hnusné konflikty, vraždy a samovraždy plní složité sujety jeho románů. Rány, výstřely, kaluže krve, předsmrtné stony, chrapot, zkřivení tváře předsmrtnými křečemi, celý arsenál křiklavých efektů je tu před námi."

Charakteristika sice smutná, ale přilehavá.

Avšak nemohu se ubránit dojmu, že nebyl to jen úmysl „upoutat pozornost čtenářů" a „působit na tvrdá srdce lidská", jak myslí právě citovaný A. Vrzal. Nemohu zbavit se myšlenky, že snad i z vlastního nitra bral Dostojevskij ty hrozné představy. Vzpomeňme: Dostojevskij byl epileptik a pathologismus je jeho charakterem... A otráslou mnou, co vypravuje o něm Merežkovskij, a ještě více, co vypravuje jeho současník Jasiňskij v jakési rozmluvě Dostojevského s Turgeněvem (viz A. Knüpfer ve Weltbühne). Je to tak sprosté, že nelze to reprodukovat – a není divu, že prý Turgeněv Dostojevského, když mu tento o sobě tuto historku vypravoval, jednoduše vyhodil. Je jisto – aspoň já jsem o tom pevně přesvědčen – že Dostojevskij to, co o sobě vypravoval, ve skutečnosti neudělal, že tedy vyprávěl o sobě smyšlenku (proč? Bůh to suď!) – ale již to, že něco tak famosního mohl o sobě vyprávět, je smutným dokladem jeho patologického charakteru.

Ze Dostojevskij měl halucinace, je známo. Již z jeho dětství je známa příhoda, jak kdysi na poli najednou ve své halucinaci viděl vlka, ač žádný vlk tam nebyl, a v největší úzkosti utíkal k jakémus sedláku, který ani nemohl ho upokojit a nemohl ho přesvědčit o jeho klamné představě...

Zde tedy, z těch halucinací, z té epilepse dalo by se snad leccos vysvítit – a omluvit.

I když však také u Dostojevského, jak patrně, nutno leccos brát s rezervou, přece nutno vyznat, že Dostojevskij dílo své jistě myslil poctivě a opravdově a že v díle svém vždy stojí aneb aspoň snažil se státi na půdě křesťanství – třeba tím pravým křesťanstvím a pravou církví Kristovou myslil jediné církev pravoslavnou.

Naproti tomu však *Lev. Nik. Tolstoj* opouští zcela půdu náboženství zjeveného a hlásá náboženství pouze přirozené, sní o založení nového náboženství, náboženství sice Kristova, ale – jak píše ve svém „Deníku" – „očistěného od pověry a tajnůstkářství, náboženství praktického, neslibujícího blaženosti budoucí, ale poskytujícího blaženosti na zemi". „Za křesťanství v pravém jeho smyslu," píše Tolstoj v dopise N. A. Rukavišnikovu, „považuji nikoliv to učení, jež se mně křesťanským býti zdá, nýbrž to, které jednotně uznávali a uznávají myslitelé světa do času Kristova a po něm. Právě křesťanství není jakési zvláštní učení, oddělené od druhých, nýbrž – nejúplnější a nejjasnější – pro naši dobu vyjádření věčných božských pravd, jediné uznávaných všemi náboženskými učením světa: buddhismem, brahmanismem, konfucionismem, mardemismem, tanismem, mohamedánstvím a jinými..." A v jiném dopise píše obdobně: „Pro mne jest učení Kristovo prostě jedním z oněch krásných náboženských učení, jež jsme přijali od egyptského, židovského, indického, čínského a řeckého starověku, oba veliké principy

Kristovy: lásku k Bohu, to jest k absolutní dokonalosti, a lásku k bližnímu, to jest ke všem lidem bez rozdílu, káží všichni mudrci světa . . . Náboženská a mravní pravda je všude a za všech dob táž."

A tak Tolstoj ve svém čirém racionalismu klade Krista do jedné řady s Mojžíšem, Sokratem, Křišnou, Budhou, Mark Aureliem, Konfuciem, Janem Apóstolem, Mohamedem, Rousseauem, Kantem, perským Babem, indickým Vivekanandou, Chaumingem, Emersonem, Ruskinem, Skovorodou a jinými mysliteli světa. Výslovně zde jmenují všechny, jak sám Tolstoj je jmenuje – i v tom konfusiosním pořadí, jak jsou seřazeni.

Jaká nelogičnost v této logice a jaké absurdum v takové filosofii, bylo již častokrát ukázáno – nedávno opětovně ve studii dr. Antonína Stursy ve „Dni". Proto netřeba se zde u toho zdržovati – a není to také úkolem této stati.

Tolstoj s počátku snad ani nezamýšlel těchto konců. Původně chtěl obnoviti křesťanství. Ve své „Zpovědi" líčí, jak v době nejvyšší slávy přišla mu náhle otázka po smyslu života. A jak marně hledal odpověď na tu otázku ve vědě, ve víře současníků a jinde . . . Potom zdálo se mu na čas, že ve víře a v životě prostého, nevzdělaného mužika nalézt by mohl ten toužený smysl života – ale na konec posmívá se jeho přichylnosti a oddanosti k církvi pravoslavné, církev pravoslavnou nazývá „vynálezem ďáblovým", zavrhuje osobního Boha, zavrhuje božství Kristovo, a nejen to, nejen že neuznává božství Kristova, ale jak dobře bylo řečeno, „on z něho strhuje i poetickou aureolu a vystavuje jej v tak nehistorické nahotě a chudobě, k jaké Ho nesnížil ani Strauss ani Renan, on Ho snížil pod Konfucia i Mahomeda, u dělal z něho smutný obraz tvora, který na věky umřel na kříži, poněvadž Kristus neměl děti, v nichž člověk dále žije." Tolstoj zavrhuje církev, její učení, zavrhuje zázraky, tajemství, nesmrtelnost duše, zmrtvýchvstání, přeručuje učení Kristovo, vytrhuje dle libosti a nesprávně aplikuje jednotlivé věty z učení Kristova, jako učinil s oním pověstným „Neodpírejte zlému", které stalo se jádrem učení Tolstého a které v nesprávných dedukcích vedlo k odsouzení veškerého řádu státního i společenského, k odsouzení umění, vědy, veškeré kultury, místo níž chtěl Tolstoj jakýsi komunismus staré křesťanské obce, což však ve skutečnosti nebylo než naprostým anarchismem intelektuálním i mravním.

Proto na příklad VI. Solovjev – křesťan velké živé víry – tak urputně potíral tolstoismus. Přímou antikristem nazývá Tolstého. Tolstoj je mu ve svém učení, jak dedukuje dr. Fr. Hrachovský, „nepřítelem státu i církve, poněvadž touží založiti společnost na principu „neodpíratí zlému", při čemž učí, že taková regenerace lidstva jest možná. Solovjev naproti tomu zná lidskou povahu, její slabosti a křehkosti, proto pracuje na zlepšení a zdokonalení společnosti lidské. Sny Tolstého obsahují více anarchismu než bořící zvržost Bakuninova a Krapotkinova, proto Vladimir Solovjev ve svém posledním díle „Tři rozmluvy" obrací se s celou silou své básnické, mystické duše, vulkanickou erupcí myslitele a britkou polemikou proti tolstoismu. Tolstoj není křesťanem, tak se o něm vy-

jádlil zemřelý jesuita Martynov i Solovjev, dle něhož znakem křesťana jest víra v Ježíše Krista, jakožto Syna Božího, té však Lev Tolstoj nemá. Martynov o něm řekl: „Jest jednou z nejvznešenějších duší: bohužel žádným křesťanem, ale odcizil nám to nejkrásnější, co máme – lásku k bližnímu.“

Ovšem přes to přese všechno nelze popírat, že význam díla Tolského je nesmírný. Jak sám houževnatě – třebaš mylně – obíral se postavou Ježíšovou a Jeho evangeliem, tak zase mocně působil na duše jiných v tom směru, probouzel v nich zájem pro náboženství, pro otázky mravní, pro vnitřní duchovní svět člověka, pro vnitřní obrození, pro evangelium – a tím i pro Krista, a tak byli jsme svědky, jak mnozí, neschopní přímé cesty, oklikou přes Tolstého-nevěrce přicházejí k pozitivnímu křesťanství, stávají se opravdu věřícími a horlivými křesťany.

Ale na druhé straně: kam vedlo v praxi Tolstého učení, vidíme nejlépe na Rusi v bouřích r. 1905 a 1906, kdy vzbouřenci právě ve jménu a v důsledku jeho „učení o zemi, která je Boží, a o vlastnictví, které je bezprávné“, dopouštěli se hrozných ukrutností – tedy pravý opak toho, čeho Tolstoj svým učněním o lásce a pravém křesťanství a pravé lidskosti chtěl dosáhnouti...

*

RAJMUND HABŘINA

MODLITBA

V soumracích dnů a v bezúsvitném ránu,
když nízkost žhavá visí nade mnou,
já k Tobě volám, zmučen děsnou tmou.

Krvavým smutkem, jenž prohlodal oči,
výkřiku můj, se vzhůru vznes
a najdi dnes, najdi cestu do nebes.

Ty Velký, Tichý, z věků do věků,
oh, hled, jak kvílím v hloubce sám,
když propadám se v světle slizkým tmám,

Ty Velký, Tichý, z věků do věků,
Ty, jehož tuším věčně od dne ke dni,
se k mému žalu strašlivému sehni.

Ty Velký, Tichý, Věčný, Tichý,
Ty, který v Světě projdeš každou tmou,
pohled a pohled na třesoucí se nízkost mou!

SUŠILOVY EPIGRAMY

Na okraj nové edice.

OLOMUCKÁ Družina literární a umělecká koná právě krásný čin piéty k dávno zesnulému moravskému buditeckému básníku, vydávajíc znova jeho epigramy v pečlivém výboru. Neboť je pouhou spravedlností oživit zájem dnešních lidí o básnický odkaz Sušilův, trouchnivějící v několika knížkách bez užitku.

Česká literární kritika celkem podcenila básnickou činnost Sušilovu a mimo Karla Šmídka neměl pro ni pochopení ze starších i mladších hodnotitelů skoro nikdo. Pražský Ferdinand Schulz před šedesáti roky uznal nesmrtelné zásluhy Sušilovy o zachránění pokladu národních písní moravských, ale původní jeho básnickou tvorbu odmítl. Scházela mu v ní jiskra poesie a vadila nesrozumitelnost slovníku. Z mladších Moravanů literární historik Jan Kabelík přijal Schulzovy náhledy za své, neboť všude v Sušilových verších ozývá se prý kněz a kazatel příliš mocné na újmu básníkovi. Teprve básníkův životopisec Pavel Vychodil pokusil se stanovit přesně Sušilovo místo jako slovesného umělce v rozvoji naší poesie v podrobném a výstižném rozboru celé jeho básnické tvorby, nezavíraje nijak oči před jejími skutečnými nedostatky.

Víme dobře, že nelze zachránit všech Sušilových četných básní lyrických a epických, zato však věříme, že budoucnosti zůstanou živým odkazem aspoň jeho četné *původní epigramy*. Jsou rozesety po mnoha publikacích a prostupují celé Sušilovo dílo. Bohatý cyklus *Nápisů* soustředil ve sborníku „Smišené básně“ (Brno 1870), ale těchto 245 kusů dá se ještě rozmnožit o starší ukázky z jeho básnických knih, z brněnského „Hlasu“ a z odkazu Kuldova. Tato časoměrná elegická disticha a tyto rýmované verše přízvukně zachraňují Sušila české literatuře básnické, jejich cena se také uznává. Vychodil usoudil, že Sušilovy epigramy řadí se k nejlepším v našem písemnictví, vynikající ušlechtilými a duchaplnými myšlenkami a jadrným jazykem. Také Kabelík uznal, že v epigramech přiblížil se Sušil nejvíce Kollárovi a Čelakovskému, neboť převaha rozumové činnosti, Sušilově poesii příznačná, nevadí v epigramech, v nichž se uplatňuje rozsáhlé jeho vzdělání. Kabelík obdivoval zejména zdařilé charakteristiky světových básníků i hudebníků a pronikavě analysoval nepřehledné množství ideových prvků.

V epigramech vyslovena jest celá Sušilova *estetika*. Sušil měl především vyvinutý smysl pro hudbu a epigramy prokazují i jemného znalce umění *hudebního*. Ale i v hudbě spíše cenil její účinek na ducha než pouhé citové vzrušení. Jemu „hudba není hudbou, kdy radost jen v srdci budívá, tať je pravou hudbou, jež z ducha ohně křeše“. Proto se nenadchl hudbou Rossiniho, neboť „ten mistr hudbu sličně odušil, až ducha k vaubám krásy ohlušil, chod hudby jeho pln je zlatých pěn, on uspává jen duši v slastný sen“. Milosti nedošla u něho ani hudba

Auberova, „dram k tančírně přidílejší“, ani Mayerbeerova „z vrh dábelských harfy k divadlu strojící“. Jeho ideálem je *hudba duchovní*, ač i tu přijímá výtvary světových mistrů s kritičností. Vtipně charakterizuje „Mši Cherubiniho“ a „Poslední mše“ Beethovenova zanechává v něm dojem neuspokojivý:

Velkolepý výtvor! Škoda jen, modlitby pokorné
málo slyšet! Titan jen nebe táhne dobyt.

Svoje hudební kredo vyslovil Sušil v krásném epitafu zesnulému hudebníkovi, oceňuje zbožné nitro, z něhož lahodně plynuly nebeské souzvuky. Co cítil i myslil, všechno vyléval v prouděch souzvuku svých houslí. Teď, kdy je vzat do vlasti věčné harmonie, kde s anjely hymny hude, „housle ty v rov, hrobníku, mu dej! Z nich růže tajemná povstane, jež sladké suslití písně bude“.

Hudební vnímavost umožnila Sušilovi oceňovati i hudební živly verše, *hudbu slovesnou*. V poesii Torquata Tassa „v rytmu a verši slaví hudba a malba snatek“, Calderonova pak „řeč sama hudba jest, v ní proudí poesie trest“. Ve svých vlastních básních Sušil toužil vždy po verši zvuknějším a libozvuku obětoval často i přirozený slovosled. Mladým básníkům připomínal, že i v práci veršovnické je potřeba úsilí jako v jiných uměních. „Což činí hudebník, když pro fortepiáno se připravuje? Ráno vstává a přehrává, odpoledne opět přehrává, večer opět do dlouhé noci přehrává pasáže a škály, aniž se mu protivnými stávají. Veršovství a pojmání hudby ve verších, či vynášení hudby v nich ukryté v jazyku našem bez mála hodno toho jest, abychom se všelijak přičinili dostoupiti toho vrcholu, jenž sám tuto dochoden jest...“

Hudba tak prosákla duši Sušilovou, že mimoděk bral z oblasti hudební i látku k svým *metaforám*. V radě žákovi praví: „Tak žiti hled, by po tobě vždy paměť dobrá ostala, a popelům tvým ve hrobě hrud každá v slasti žehnala. Tak *lyra sladce dohudá*, ač puklo její snovadlo, a záře sličně dorudá, ač slunko večer zapadlo“.

Sušil cítil ve svých epigramech i *výtvarně a barevně*. Najde se mnoho krásných básnických obrazů jako je třeba tento epigram o podstatě řecké i hebrejské poesie: „Básnictví řecké *vtělená je ve slova řezba*, v hebrejském vešlá ve slova hudba hude“. Uměl výstižně obdivovati smaltované zlato kalicha, barevnou nádheru kostelních oken, uměl porovnat rozdíly krásy římského a milánského dómu: „Tam velikán velkou tíží na tě mocné dorývá, sad tu blahých mramorů libě řadou tě vodí“. A v starém, zapomenutém sonetu chválí gotickou architekturu, vzpínající se k nebesům:

Na vzhod patříc věčné zoře hledá,
opor, soch a řezeb osnova
s úctou jest jí k službě hotova,
bylin, zvířat říši jí k nohám sedá.

A. HRABAL, - IN MEMORIAM K. D.L.

Nebes vzduch v tom sloupů vane háji,
okna kvetou, kámen diválu píše,
lid se blaží jako v novém Ráji ...

Nepodceňujme této lyriky Sušilovy! Studium jeho poesie, nesoucí patinu skoro stoletou, odstraní se mnohý předsudek a slovesnému umění moravskému navrátí se několik pečlivě ciselovaných skladbiček veršových. V každém případě přinese olomucká edice milé překvapení.

*

ANTONÍN ŠERÝ

BÁSEŇ Z NÁDRAŽÍ

Duši mně dálka odváží,
oči ji vyprovodily,
na pozdrav kývlo nádraží,
zamával šáteček bílý ...

Rozkvetou dvěma růžemi
duše a zasněná dálka,
v bolesti ústa oněmí,
v srdci mém zklamání zalká ...

Šáteček mávl naposled,
vláček se za kopce točí,
zrak můj už, drahá, nezahléd
smutek a slzy tvých očí ...

Lidé, mí bližní, jak jste zlí,
kam jste jen srdce svá dali!?
Proč jste mně milou odvezli
do cizí, do němě dál!? ...

POZDRAV JARU A LÁSCE

Jde Vesna, panna kouzelná,
a spáče budí: hola!
Tak vábně tuká na okna,
že nikdo neodolá! –

Uteku modrých do dálek,
až na kraj světa kamsi,
kytičku skromných fialek
pod keři natrhám si ...

Mně nejprv padnou do očí
jehnědy na ořeší
a srdce láskou poskočí,
poběží – tulák pěší!

A v ranní rose na lukách
utrhnou modrý zvonek,
v kytíčku přidám růží nach
a bělost anemonek!

Fialky nechám pro sebe,
ty ostatní dám milé:
za lásku, za ráj, za nebe
a mládí krásné chvíle! –

Z POSLEDNÍCH MĚSÍCU LUTINOVÝCH

NAVÁZAV literární styk s německou spisovatelkou a básnířkou Marií Stonou,* dožil se Lutinov aspoň v tomto období a to pouhou náhodou jednoho velkého úspěchu. Stonu podle jména znal jistě již dříve, ale záminku k prvnímu dopisu si vzal, když dr. Klubal** poslal přeložené Lutinovy básně a Lutinov požádal Stonu o posudek tímto dopisem:

Prossnitz, 4./9. 1922.

Gnädige Frau!

Ich habe gehört, daß sich (sic!) für böhmische Literatur interessieren und nehme mir die Freiheit einige Übersetzungen meiner Gedichte von Dr. Klubal um gefl. Beurteilung einzusenden.

Sollte Sie die Sache gar nicht interessieren, bitte ich um baldige Retournierung.

Im andern Falle würde ich die Korrespondenz des Dr. Klubal etwa nach 14 Tagen persönlich bei der Gnädigen abholen.

Um gütigen Bescheid und Verzeihung meiner Zudringlichkeit bittet tief ergebener

Karel Dostál Lutinov,
Pfarrer und Konsistorialrat,
Prossnitz.

Milostivá paní!

Doslechl jsem, že se zajímáte o českou literaturu a osměluji se Vám zaslati některé překlady svých básní od dra Klubala k laskavému posouzení.

Kdyby Vás ta věc vůbec nezajímala, prosím o brzké vrácení.

Jinak vyzvedl bych si korespondenci dra Klubala asi za 14 dní u milostivé osobně.

O laskavý posudek a o prominutí své smělosti prosí hluboce oddaný

Karel Dostál Lutinov,
farář a konsistoriální rada,
Prostějov.

Stona s posudkem poslala i pozvání do Třebovic, jak svědčí pohlednice z 30. září 1922:

* *Maria Stona*, pseudonym Marie Scholzové, rozené Stonawské v Třebovicích u Svina. Dosud vydala 4 romány, 7 knih básní a 10 knih novel.

** MUDr. *Arnošt Klubal*, obvodní lékař v Německých Lbínách, byv na Lutinova upozorněn P. Aloisem Koudelkou, farářem v Pracl u Brna (O. S. Vettim), přeložil a zaslal Lutinovi: celou knihu „Pisně tvorů“, asi polovici z knih „Osudy“ a „Potulný zpěvák“ a asi třetinu z knihy „Šlehy a něhy“. Vytřísčeno z nich dosud nebylo nic.

Gnädige Frau!

Für Ihre gütige Einladung höflichst dankend, werde ich – falls kein Hindernis eintritt, was bei mir an der Tagesordnung ist – am 9. Oktober gegen 11 Uhr vormittags eintreffen. Freue mich sehr.

Ergebenster

K. Dostál.

Milostivá paní!

Za Vaše laskavé pozvání co nejzdvořileji děkuje, přijedu – nenaskytne-li se překážka, což je u mne na denním pořádku – 9. října k 11. hod. dopolední.

Těším se velice.

Nejoddanější

K. Dostál.

Omluviv se listkem ze dne 6. října schůzi obecního zastupitelstva a jinými funkcemi a slibiv, že překvapí, navštívil po prvé Třebovice 15. října 1922. Přivezl s sebou své básně a předčítal je, večer pak vypravoval otevřeně o svých zklamáních a nepochopeních. Z Třebovic si odvázel některé knihy Stoniny a již den nato píše:

Prossnitz, 17./10. 1922

Gnädige Frau!

Erfrischt und getröstet kam ich glücklich in meinem dunklen Kellerhelm an* und beelle mich nochmals wärmsten Dank für die zwei schönen Tage in Strzebowitz** zu wiederholen.

Während der Reise habe ich Ihre „Flammen und Fluten“ gelesen und war sehr freudig überrascht, eine der grössten deutschen Dichterinnen kennen zu lernen, die ich vor Maria Herbert, Ricarda Huch, gleich neben A. Droste-Hülshoff Inthronisieren muß.

Wie in einem tiefen Brunnen spiegelte sich meine Seele in Ihrem Werke und fand sich so oft wieder, daß ich mich wundere, daß wir uns so spät gefunden haben.

Ein herrliches Buch, wie selten eines! Ich werde sehr bald mit Übersetzungsproben hervorrücken.

Wir freuen uns sehr auf den lieben Besuch. Auch an Herrn Papsdorf*** denke ich gerne zurück und lasse ihn herzlichst grüssen.

* Pracovnou Lutinovou, v níž trávil většinu svého života, byla přizemní dlouhá klenutá jídelna, již se říkalo „Kufr“, s jedním oknem do dvora, kde musil Lutinov celý den při práci svítiti. Ložnici měl v I. poschodí ve věži bez oken. Kdysi navštívil Lutinova jeden novojický lékař, Němec. Vrátil se domů, varoval starostlivým dopisem Lutinova, aby v takové ložnici nespál, že mu to ukrátká podstatně život. Zdá se, že měl pravdu.

** Do popřevratové úpravy říkalo a psalo se: Střebovice.

*** Malíř a sochař ing. Papsdorf žije v Třebovicích.

Wollen gnädige Frau auch Ihrer Frau Tochter,* die ich als eine so hervorragende Bildhauerin kennen gelernt habe, meine aufrichtigste Bewunderung vermitteln.

Jetzt stecke ich schon wieder im grauen schleimigen Fluss meiner Geschäfte und muß die Nase hochheben, damit ich nicht ertrinke.

Hochverehrend

Karel Dostál Lutínov.

Prostějov, 17./10. 1922.

Milostivá paní!

Občerstven a potěšen dorazil jsem šťastně do svého temného sklepení a pospíchám znovu opětovat! nejvšejší dík za dva krásné dny ve Střebovicích.

Cestou četl jsem Vaše „Flammen und Fluten“ a byl velmi radostně překvapen, že poznávám jednu z největších německých básnířek, kterou musím na trůn posadit před Marií Herbertovou, Ricardou Huchovou, zrovna vedle A. Droste-Hülshoffové.

Jako v hluboké studánce odrážela se má duše ve Vašem díle a našla sebe tak často, že se divím, že jsme se tak pozdě našli.

Nádherná kniha, jak málokterá! Velmi brzo vytasím se s pokusy překladu.

Těšíme se na milou návštěvu. – I na pana Papsdorfa rád vzpomínám a pozdravuji ho co nejsrdečněji.

Račte, milostivá paní, také své paní dceři, v níž jsem poznal tak vynikající sochařku, vyjádřiti můj nejpříjemnější obdiv.

Tkvím zase znova v šedivém, bahnitém toku svých zaměstnání a zvedám nos, abych neutonul.

S plnou úctou

Karel Dostál Lutínov.

Z jara 1923 upomíná Stona Lutínova, kdy bude premiéra jeho pohádky „Popelušky“,** nač Lutínov odpovídá:

Prossnitz, 15./3. 1923.

Hochverehrte Schwester in Apoll!

Ich habe nicht vergessen, sondern nur abgewartet, bis die „Popeluška“ sprudhelf wird.

Am 8. April kommt sie und hoffentlich auch Frau Stona samt Gefolge. Derweil danke ich herzlichst für die Übersendung, von der besonders mein Fräulein entzückt war. Auf Wiedersehen am 8./4.

* Sochařka Helena Železná-Scholzová žije v Římě, a domů jezdí v létě.

** „Popeluška“ byla vydána v r. 1917 v Prostějově jako I. svazek „Knihovny Mladého světa“ nákladem „Archy“. Ač se na zadní straně udává hudba k ní od dra Vojtěcha Měrky, pochází hudba od Ant. Mlčouška, jak správně uvádí plakát Starého divadla brněnského z r. 1923.

Für Nachtherberge werde ich schon sorgen. Das Stück hat eine lieb-
liche Musik und die Schauspieler sind lauter junges Blut.

Mit Grüßen, auch an Herrn Papsdorf,

ergebenster

K. Lutinov.

Velectená sestro v Apollovi!

Nezapomněl jsem, ale jen očekával, až „Popeluška“ k provedení do-
zraje. 8. dubna přijde a doufám i paní Stona s družinou.

Zatím děkuji nejsrdečněji za zasluku, kterou byla unesena zvláště má
slečna.

Na shledanou 8./4.

O nocleh se již postarám. Kus má líbeznou hudbu. Herci jsou sama
mladá krev.

S pozdravem, také na pana Papsdorfa,

nejoddanější

K. Lutinov.

Stona zúčastnila se až reprise 22. dubna 1923 a napsala o předsta-
vení dlouhý referát, jenž byl ve výtahu uveřejněn českými novinami a
německy jej přinesl v Olomouci vycházející „Mähr. Tagblatt“ dne 29.
května 1923.

A právě reprisa „Popelušky“ za přítomnosti Marie Stony přinesla
Lutinovi onen zmíněný velký úspěch, který mu byl ze všech posled-
ního roku nejmilejší. Tehdy Popeluška převzala úlohu a uváděla do
zámků královny Umění prince, jenž tolik let marně po něm toužil,
chtěje jen pro ni sloužit a pracovat. Kolik tehdy se zachránilo, posoudí
jen dějiny!

Stona líčí sama událost takto:

„Když jsem přišla ráno (23./4. 1923) ke snídání, ležela na stole pošta
a v ní silný dopis se žlutou obálkou. Pravila jsem s úsměvem: „Dostal
jste rukopis nazpět!“ Lutinov otevřel dopis a odvětil: „O ne! Jest to
dopis od kněze, který mne prosí o pomoc. Jest velmi nadaným ma-
lířem a má být zase přeložen; jest proto celý zoufalý. Poslal zároveň
kresbu.“

Lutinov mi ukázal nádherný obraz, perokresbu, znázorňující – řekla
bych – zoufalý uschlý strom; vedle něho stojí hůl, na ní visí klobouk a
kabela; ptáček pje na větví!

Mne obraz dojal velice. Řekla jsem Lutinovi, že se vynasnažím
umělci pomoci a obrátím se na jistou paní; snad dohromady umožníme
umělci další studii.*

Již cestou domů psala Stona paní a Lutinov sdělil P. Hrabalovi,* že
pomoc je blízko.

Z jednání o Hrabala zachycuji jeden lístek Lutinovův:

* Viz „Okna“ tohoto I. svazku „Archy“ 1929.

Prossnitz, 13./7. 1923.

Ihr edles Streben, unseren Leuten zu helfen, ist erhebend und ich danke Ihnen herzlichst dafür. Besonders freut mich sehr der Erfolg mit P. Hrabal.

Prostějov, 13./7. 1923.

Vaše šlechetná snaha pomoci našim lidem jest povzbuzující a děkuji Vám co nejsrdečněji za ni. Obzvláště těší mne úspěch s P. Hrabalem.

Po prvé je Hrabal zapsán ve „Fremdenbuche“ Stonině 23./5. 1923. Vždy energická Maria Stona se tázala přímo, čeho potřebuje. „Klid, střechu nad hlavou a možnost nerušeně pracovat,“ zněla odpověď. „To můžete vše u mne v Třebovicích míti,“ odvětila a pomoc byla na dosah ruky. Po druhé byl v Třebovicích Hrabal 22./6. a když se zapisoval do „Fremdenbuche“ po třetí, dne 31./7., to se již nastěhoval na dlouhou dobu do Třebovic docela. Z radosti, že se splnily jeho tužby, namaloval do „Fremdenbuche“ svůj oblíbený motiv: osamělý strom s obrázkem Panny Marie na kmeni jest v bouři útočištěm ptáků, kteří houfem kolem něho krouží. Pod stromem je poutní hůl, na níž zpívá ptáček! – Symbol jeho života!

Vracaje se z ostravské výstavy, stavil se Lutinov v nedalekých Třebovicích a viděl tehdy Hrabala i Stonu naposledy. Třebovice hostily tehdy mnohé hosty, zvláště sochařku Helenu Železnou-Scholzovou, velkého herce profesora Ferd. Gregoriho z Berlína a dra Přikryla, faráře z Drahotuše.

Dav se hned v prvních dnech svého pobytu do intensivní práce, mohl se Hrabal Lutinovovi již po týdnu pochlubit řadou prací, z nichž měl Lutinov velkou radost a daroval mu aspoň – na znamení spokojenosti – velkou tužku na výstavě koupenou.

V dobách ztrávených dosud po obdobích v Třebovicích vypracoval Hrabal asi 200 komposic na lesní motivy a vyryl na 40 dřevorytů. –

V zahradě vedla společnost řeč o umění a Lutinov pilně poslouchal. Ještě týž den, inspirován okolím, napsal v Třebovicích Malou legendu, darovanou paní Stoně, z níž mám po ruce jen Stonin překlad, jenž končí těmito řádky:

Die Blume deutet Euch die Liebe
Zu Malerei und Poesie,
Der Vogel trägt auf Engelschwingen
Der Tonkunst holde Melodie.*

Dobře lze tušiti, o čem se vedla řeč!

Našed Stoninu báseň, jež jej svým obsahem až příznačně dojala, ihned sedl a okamžitě ji do „Fremdenbuche“ přeložil:

* Obsahem Malé legendy jest: Adam a Eva při odchodu z ráje vyprostili si na Bohu květinu a ptáka. „Květina značí vám lásku k malířství a básnictví, pták pak přináší na andělských perutích milý nápěv umění hudebního.“

SÜNDERGLÖCKLEIN ..

ZVONEK SVĚDOMÍ

Und ist ein Herz erloschen
Aus deinem Freundeskreis,
Da tönt in deiner Seele
Ein Sünderglöcklein leis:

A zhaslo-li jedno srdce
z tvých přátel sdružení,
tu cos, jak umíráček,
ticho v tvé duši zní:

„O, hättest du erwiesen
Ihm Liebe und Geduld;
An seinem wehen Schelden
Trägst du wohl mit die Schuld.

„Ó kdybys byl tomu srdci
víc lásky a něhy dal! –
že rozloučilo se s tebou
též vinou tvou! – o žal!

Drum streue deine Treue
Wie goldne Strahlen aus –
Es trägt ein Herz, ein gutes
Sonne in jedes Haus ...

Nuž, rozsívej svou věrnost
jak zlatých paprsků tlum,
neb dobré srdce vnáší
zář slunce v každý dům ...”

Stona za „Malou legendu”, kterou jí věnoval, vděčila se svou básní
„Ave Maria”, připisujíc ji:

Dem feinen Geiste, dem Dichter Lutinov, 9/8 1923.

Jemnému duchu, básníku Lutinovovi, 9/8 1923.

Podávám německý originál i svůj překlad:

AVE MARIA.

AVE MARIA

Die Glocke läutet Ave Maria,
Rings ruht das Dorf in Dunkelheit,
Kaum hier und dort ein Laut des Lebens,
Stumm scheint versunken auch die Zeit.

Zvon večer zvoní Ave Maria
ves dřímá ve tmách kolkolem,
jen tu a tam se život ozve,
I zašlý čas jak byl by něm.

Die Glocke schwingt so zag, so schüchtern,
Als sei sie tausend Jahre alt,
Die Berge schlafen, Frauen flüstern,
der letzte Mannesschritt verhallt.

Zvon zvolna houpá se a třese,
jak zněl by na tisíc rok,
spí kraj, v něj žen se šepot nese
a tichne mužů pozdní krok.

Der blasse Weg beginnt zu träumen,
Vom Glanz des Mondes matt erhellt,
Was hat der Tag hier zu versäumen –
Ave Maria küsst die Welt.

I šedá cesta klesá v snění,
svit luny po ní rozeset,
už tady pro den práce není, –
vždyť Ave Maria líbá svět!

Snad tehdy věnoval Lutinov Stoně též svou báseň „Noli me tangere”,
určenou podle poznámky pro „Květiny”. Stona její překlad uveřejnila
v „Neue Gedichte” 1928. Originál zní:

Já vím, že chudý jsem a malý –
však když tvé krásné oko jen
mým pohledem se nezakalí,
již královsky jsem spokojen.

Neklaď mi na blavu svých dlaní,
nech daleko ten krásný cíl,
mně stačí už tvé pousmání,
bych z plna srdce šťasten byl.

Tam v dálí zůstaň, v dálí zpívej
do mojih dnů a mojih snů,
buď z červánků, leč nerozplývej,
můj zjeve z říše cherubů!

K. D. L.

Třebovice byly a jsou podnes dostaveníčkem spisovatelů, umělců a vědců všech velikostí, druhů a národů. Zde pobýval několikrát o prázdninách slavný, nedávno zesnulý, dánský kritik Jiří Brandes! Berlínští a vídeňští umělci mají zde nejednou vhodné místo schůzek! Proto nejednou padlo mezi hostmi pro Třebovice lichotivé jméno, nejčastěji ovšem: slezský Výmar, slezské Atheny! A opravdu, ne neprávem!

Z toho odvodil Lutinov nadpis svého feuilletonu o návštěvě v Třebovicích: „Chvilka ve slezských Athenách“. Sem patří jeho řádky:

Prossnitz, 14./8. 1923.

Gnädige Frau!

Die schönen Tage von Aranjuez* – sie sind dahin. Das schlesische Athen lebt mir wieder nur im Lichte der schönen Erinnerung. Herzlichsten Dank für alle Ihre Güte und Gastfreundschaft. In der Verwirrung des Scheidens habe ich vergessen, Gelstern ein Trinkgeld zurückzulassen. Wollen gültigst beiliegende 20 Kč einhändigen. – Meinen Besuch will ich in 14 Tagen in „Den“ skizzieren.

Ihr ergebener Verehrer

D. K. Lutinov.

Sem též patří listek:

Prossnitz, 22./9. 1923.

Beehre mich den „Den“ zu schicken, der endlich mein Feuilleton vom 10./8. bringt. In Brünn hatte die „Popeluška“ einen durchschlagenden Erfolg, das alte Theater war zweimal ausverkauft. Aber viel Mühe und Angst hat es gekostet. –

52 Jahre bin ich alt, habe keine Haare, mein Herz ist kalt – aber nicht ganz.

Lutinov.

Prostějov, 14./8. 1923.

Milostivá paní!

Krásné dny aranjuezské – již minuly. Slezské Atheny žijí pro mne zase jen v záři krásných vzpomínek. Nejardečnější dík za veškeru Vaši

* Aranjuez, královský zámek španělský blízko Madridu.

laskavost a pohostinnost. Ve zmatku při loučení zapomněl jsem zanechat domácím duchům zpropitné. Račte laskavě přiložených 20 Kč doručiti. — — —

Svou návštěvu hodlám do 14 dní načrtnouti ve „Dnu“.

Váš nejoddanější čtitel

K. D. Lutinov.

Lístek:

Prostějov, 22./9. 1923.

Kladu si za čest zaslati „Den“, který konečně přináší můj feuilleton z 10./8. V Brně měla „Popeluška“ pronikavý úspěch. Staré divadlo bylo dvakrát vyprodáno.

Ale mnoho práce a strachu to stálo!

52 let jsem stár, nemám žádných vlasů, mé srdce je chladné, ale ne zcela.

Lutinov.

To jest poslední řádek Lutinovův Stoně. Netušil při humoru, že smrt je tak blízko! Jeho úmrtní den jest 29. listopad 1923.

Řadu dopisů jeho do Třebovic uzavírá dopis slečny Řezníčkové z 12. prosince 1923:

Hochverehrte gnädige Frau!

In meinem unersetzlichen Schmerze und Verluste waren mir Ihre tröstenden Worte ein Balsam für mich, wofür ich herzlichst danke. — Denselben Tag hat ich Hochwürden nicht sich so überanstrengen und als Antwort bekam ich: „Wissen Sie nicht, was Stona mir sagte? — Geben Sie alle Ihre Sachen selber heraus; nach dem Tode schaut es kein Hund an.“

Ich schwieg und schaute ihn an, wie schnell er sein Buch „Květinky“ für die Buchdruckerel vorbereitete und ging still an meine Arbeit. Den letzten Tag dachte er Ihrer und wollte alles fertig haben.“ ...

Velectěná milostivá paní!

V mé bolesti a ztrátě byla mi Vaše utěšující slova balsámem, zač nejserdečnější děkuji.

Tělož dne prosila jsem, aby se důstojný pán nad své síly nenamáhal, a odpověď jsem dostala:

„Nevíte, co mi Stona řekl? — Vydejte své věci všechny sám; po smrti se na to nepodívá ani pes!“

Mlčela jsem a přihlížela, jak rychle připravoval pro tiskárnu svou knihu „Květinky“ a po odchodu jsem odešla po práci. Ještě v poslední den myslel na Vás a chtěl vše mítí hotovo“ ...

Náhlou smrtí Lutinovovou byla Stona zdrcena. Tím přerušeno jejich rok trvající literární přátelství, jež sice nepřineslo kromě několika básní znatelných vlivů v jejich tvorbě, ale jež mohlo vykvést v krásné květy

na poli umění jiných. S Hrabalem byl učiněn počátek a také historie Hrabalovy osobnosti se bez jména Stonina a Lutínovova nemine!

Ve své poslední sbírce „Neue Gedichte“, v oddílu „In memoriam“, věnovala Stona Lutínovovi báseň, již jsem přeložil pro „Našinec“ při 5. výročí smrti jeho. Zní v originále i překladě:

KAREL DOSTÁL LUTINOV

Ein Stern erloschen, ein Dichter gestorben,
Am schweren Leid der Welt verdorben,
Mit seinen Träumen sank er ins Grab,
Was konnte sie ihm Gutes bieten,
Er zauberte ihre holdesten Blüten
Aus seinem Herzen, das ihr gab.

Sie ist ihm alles schuldig geblieben,
Sie gab ihm Dornen für sein Lieben,
Band ihm die Hände voll blutigem Lohn;
Er hat geduldet – sie hat gerichtet,
Sie hat gemartert – er hat gedichtet,
Bis er leise schlich davon.

To hvězda zhasla, to básník klesl,
když světa těžké zlo neunesl
a se svým sněním ve hrob padl;
však uměl z dobrého vrátit světu
svým kouzlem nejkrásnějších jen květů,
ze srdce, jež dal světu rád.

Svět za všechno mu však díky dlužil,
ba, za lásku dal jen trny z růží
a poutem ruce pohaněl:
tož trpěl, když svět ho podezříval,
když soužil ho, on jen písně zpíval,
až tiše odtud odešel.

Zdaž lze stručněji a správněji vystihnouti běh jeho života? –

MRTVÝ PTÁK POD JABLONÍ

I.

Neplač –

pták z větve spad' –
a výkřikem smrt ve snu zavolał si . . .

A jako vždy po tichém kraji
bludné stromy plují
a modré tělo listům ovívají
a v stíny zahalují.

II.

Kraj ztuhl v divném úsměvu,
když něžným dotekem jsi uspal smutné květy,
v nichž měsíc snem melancholických zpíval
o marnosti žití.

III.

Neplač --

Luna rozzvučela v modrých alejích
schoulené stromy k písni pobřežní –

pták stínem odešel
na břehy smutných řek
a splynul s pomněnkami.

Už nikdy nezazpívá v chudém kraji,
už nikdy –

nikdy.

SMÍŘENÍ

Já rodných polí neoral
a všechno stát jsem nechal ladem,
však vděky domova jsem v kouzlu klidu bral
a vránám brával jsem nad opuštěným sadem.

Já rodných polí neoral
a chatu zapálil jsem bleskem bílým,
a co mi domov dal, a co jsem já mu vzal,
do ohně házel jsem s posměškem rozpustilým.

Já rodných polí neoral,
(dnes na nich smutek slavnost nocí světí)
však co mi domov vzal, a co jsem já mu dal –
nad tím už nepláču, neb umím odpouštět.

*

RAJMUND HABŘINA

TICHÝ HYMNUS

Vestálko,
duše má,
jež oheň v krbu dráníš,
zelené žáry v lukách planuly,
obilí praskalo bolestnou tíží
ve výši modré, ve výši nad hlavou
hořel vzduch.

Tys ssála ten požár anténou citů,
tys viděla hořet,
tys viděla kvést,
na stráních života zahořelas ohněm
a hoříš a hoříš
prochvělou láskou v slunovratech srdce,
prochvělou žízni vesmírné hvězdy,
jež zarudla žalem,
jež zarudla žalem
tak, jako ty.

Na pláních točen běloba prudká oči tvé jasem oslepi
a v klínech horských hořící zima holest tvou časem roztaví,
v ránu, jež vzejde bez večera pro jediný, jeden čas,
chraň oheň v krbu, ať neuhasne,
a máš-li snad shořet,
pak uhoř, uhoř,
ať bílá se vrátíš k veliké vlasti,
odkud tě Otec poslal
do světa.

POHÁDKA O ŠEVCI, MYRTOVÉM VĚNEČKU A O ZVONECH

V MĚSTĚ žil švec Antonín Rorejs. Byl hodně vysoký a hlava jeho (i když s někým mluvil) byla vždy přitisknuta bradou na hrud. Podobal se klasu. Ach, zralému klasu.

Ti ostatní ševci neměli tak směšně cyranovský nos, nenosili strnisko vousisek po celý týden a nedovedli tak radostně zvednout ruku a pak ji pustit jako kladivo na neviditelnou kovadlinu, když spílali zlobě živobyti.

Tento švec měl i svůj svět. Ženu, kterou nebil. Nevěděl sice, co to bylo, když se jí podíval do očí, ale její oči mu připomínaly zvony.

Ach, oči jsou přece zvony. Bim bam – obmykaly jeho dlupaté ruce, když seděl zoufale u verpánku a bolestně hleděl do mísky s popem. To nešla práce.

A měl dítě – děvčátko. To bylo zas jak zlatá rybka.

Oh, Antonín Rorejs věřil, že život je řeka. Kdesi to vyčetl a připadalo mu, že našel v tom svou pravou hvězdu, a zakrátko poté objevila jeho duše, že oči jeho ženy jsou zvony.

A u těchto tří lidí stál ještě svět věcí. Postel, postýlka, stůl, dvě židle a stará skříň. Ve skříni dřímal myrtový věneček. Ba, spal tu jen, aby Antonínu Rorejsovi zvonily zvony. Tehdy ještě, kdy myrtový věneček byl u květnáře, tu byla Mařenka andělíček. Ale pak, až jej položila Rorejsova Baruška do skříně, usínal.

A zvony bily. Mařenka se stala z andělíčka člověkem.

A pro Mařenku, aby jí oba uživil, švec si nežádal nic jiného leč denně tři páry bot na podrážku.

Ne automobil ani stavební los s výšlou milionovou výhrou, ale tři páry bot, to byla zakletá mince, kterou žádal, aby jí ho požehnala dlaň života. A jeho Baruška se radovala, že poslední šváb bidně vyhnul, že dostala od paní profesorové takový krásný emajlový kastrol a od té doby, co jí řekl Toník, že má oči jako zvony, kladla před spaním s jakousi životní statečností ruku kolem jeho krku.

Ach, jak jsou přece zvony statečné. Zvony jistě někdo velký stvořil. Snad to mohl být jen Pán Bůh sám. Zvony lehají nejraději na lidské srdce a tekou odtud až do očí. Že prý proto slza je jejich kvítek.

A pod těmi zvony plula zlatá rybka. Mařenka.

Jednoho dne nepřišly tři páry bot, ale sedm párů jich přišlo do kouta k verpánku. Jednoho dne nezazněl z dětské postýlky hlásek jako housličky pod břízou, ale vzdech tak jako když praskne hvězda bolesti a padá ani neví kam.

Věčer si rozžehl světla od svícnu věčnosti. Po nebi smutně se batočila mlčná dráha a do okna Rorejsova bytu přivandroval měsíc. Přišel na návštěvu. Studený stařík k dítěti.

Mrzela ho nemoc Rorejsovy Mařenky, ale nevěděl si rady a proto

se smutně položil na pelest černého mračna. Přišel na návštěvu i člověk se zlatými brýlemi a cosi četl na Mařenčině těličku. Muselo to být asi smutné čtení, protože nakonec svěsil hlavu a řekl: „Doufejme“. Oh, Rorejs byl filosof, vždyť mu Baruška to jednou řekla. Věděl, že naděje jest tak daleká a bolest tak blízká!

Spí myrtový věneček. Že by na něm spaly i Mařenčiny oči? A zvony nebijí. To Rorejs je hladí chlupatýma rukama.

V té chvíli poslední Mohykán šváb pádí po podlaze. Nikdo ho nešlape. Diví se. Něco se tu muselo stát. Lidé asi trpí. Soucitně kýve hlavíčkou a bezmála by se dal do pláče. Cožpak za to může, že je šváb? Přihrade se k noze od postele a čeká, co se stane.

Ráno kdosi otevřel skříň. Houpl do ní. Ach, co tu krásy bylo pro něho objeveno. Takovou věc neviděl.

Myrtový věneček.

Důvěrně jej políbí. Věneček se ho neleká. Ví, že je škaredý brouk. Lidé ho nenávidí. Ale vyšel přece taky z Jeho rukou. I bolest vyšla od Něho.

„Vid, myrtový věnečku, že náležím do království živobytí Rorejsova.“

„Ano, můj škaredý druhu. Ale nyní se přimkni ke mně. Neslyšíš něco?“

„Zdá se mi, ale nesou něco hodně lehkého.“

„Poučím tě, jen mně svým vousem tak nešimrej. Viš, to odnášejí andělíčka. Ale poslouchej ještě lépe.“

„Ano, už dobře rozeznávám. Bim, bam, bim, bam. Co je to?“

„Můj černý bratříčku, to jsou zvony.“

„Vždyť mu přinesli sedm párů bot a on měl takovou radost.“

„Ale teď odnášejí andělíčka. Pohled jen na mne.“

„Ano, myrtový věnečku, vidím nad tebou dvě zlaté hvězdičky.“

„A slyšíš zvony?“

„Ano, zvony.“

A černý druh se svalil do kouta mezi staré fotografie. Bylo po něm. A myrtový věneček? Byl po celé dny a noci vzhůru, usnul až za dlouhý čas a zdá se mu o zvonech.

DOPISY B. M. KULDY K. D. LUTINOVVI

Přispěvek k dějinám Katolické moderny.

BENEŠE METODA KULDU (zemřel u věku 83 let dne 6. května 1903) nazval „Nový život“ ve své posmrtné vzpomínce „*příznivcem a spolu-zakladatelem Katol. moderny*“. Před tím, o jeho osmdesátinách (16. března roku 1900), Fr. Holeček v „Novém životě“ zdůraznil, že „není hned druhého jména, jež by mělo pro Katolickou modernu *tak sladký a vzdušný zvuk*, jako jméno vznešeného toho kmeta“. Pět let zpět, v roce 1895, připsala Katolická moderna, právě se pod tento titul seskupivší, Kuldovi při jeho sedmdesátinách, při zlatém jubileu kněžském a stříbrném kanovníckém, svůj almanach „Pod jedním praporem“ jako „výraz holdu a lásky synovské“ *Nestoru katolické poesie české*. Katoličtí modernisté nazývali Kuldu svým „*tatičkem*“.

Kulda byl člověk velkého srdce. Srdečný, upřímný, dobrotivý! Miloval mládež a snažil se jí rozuměti. Podporoval ji v jejích snahách. Byl shovívavý, šetrný a nesobecký. Jeho vyšehradská kanovnícká residence byla povždy otevřena lidem dobré vůle, nanejvýše mladým nadšencům literárním, ať kněžím či laikům. Kuldův zájem o mladé lidi nebyval vždy jenom platonický, staral se i o jejich existenční věci, pomáhal jim radou a přímluvou, podporoval je, povzbuzoval a napomínal...

Tato čistě lidská stránka, tolik pitažlivá a zejména mládež přímo fascinující, zvyšována byla v očích mladé literární generace let devadesátých ještě obdivem pro nepopíratelnou práci, kterou Kulda na literárním poli měl za sebou a která v druhé polovině 19. století tak působivě přispěla k obrození národního i katolického, mravního a náboženského vědomí českého lidu.

To, že Kulda od roku 1894 byl úplně slepý, což ducha a srdce jeho ještě více zjemnilo a zvroutilo, takže připomínal sv. Jana Evangelistu s neustálým zapíráháním „Miláckové moji, milujte se!“, Kuldově postavě, beztak velebné a od všeho pozemského odpoutané, dodávalo nového, přímo posvátného půvabu.

Katolické modernisty si Kulda srdečně zamiloval. Hořeli nadšením, měli sta a sta plánů, hnali se do práce, chtěli svým způsobem pokračovat v práci Sušilovy družiny, z níž Kulda byl ne poslední a ne nejmenší – a to jim Kuldu získalo nadobro. Postavil se za ně. Jejich hnutí, úplně neznámé a nechápané, od počátku podezírané a stíhané, kryl svým jménem a svou autoritou. Vůdcové Katolické moderny dobře chápali, co pro ně Kulda v těch těžkých chvílích probíjení může znamenati. Semkli se tedy kolem něho s pocity opravdu synovskými. Nebylo v té lásce a úctě žádné falše a žádné lichoměrnosti. Nevadilo jim, že po stránce básnické a literární chtějí docela něco jiného než co přitáhalo skoro už uzavřené dílo Kuldovo. Formálně i obsahově lišili se tito básníci „synové“ od svého „tatička“ venkoncem. Kdyby v tomto ohledu byli chtěli jíti za Kuldou, nemusili vyvolávat lítého a

urputného boje, který svými osobními invektivami stal se až nechutný, s Tomášem Škrdlem a jeho „Vlastí“. Kulda nebyl Katol. moderně literárním vzorem. Nikdy a nikde! Bylo by velkým omylem něco podobného tvrdit. Také ji vzorem být ani nemohl. Co katolické modernisty připoutalo ke Kuldovi a svedlo do jeho tuskula, byl jeho nevyčerpatelný optimistický idealismus a jeho opravdu zlaté srdce, hořící pro církev a vlast, nadšené pro všechno krásno a dobro, přeplněné vřelou, kypící láskou...

Na básnickou tvorbu Kuldovu, třebaš jej osobně zahrnovali všemožnou pozorností, hleděli katoličtí modernisté kriticky. Nikde o ni svých soudů nepronášeli, zejména pokud umělecké stránky se týkalo, ale zdvořilé mlčení mluvilo s dostatek, jak uměleckou sílu výrazovou svého tatíčka hodnotí. V roce 1896 vyšla Kuldova práce „Mojžiš“, hrdinská báseň o 26 obrazech (vlastním nákladem, cena 6 K). „Mojžiš“ napsal Kulda v roce 1845, tedy před 51 lety, kdy byl kaplanem v Židlochovicích, k vydání odhodlal se na ponoukání svého životopisce P. J. Halouzky. V „Novém životě“ (roč. I. čís. 5, str. 111) píše o knize sám Sig. Bouška. Po stránce obsahové a formální ji vůbec neposuzuje; tomu se vyhnul. Práví všeobecně, přihlížejí k osobnosti autorově: „Duševní svěžest velezasloužilého pohádkáře je věru obdivu a závidění hodná. Ani stáří ani krutá slepota neodlomila jeho mladistvého ducha. Je věru něco pohádkovitě vznešeného v tom starci, který cítí s nejmladší generací a vždy hotov jest podati ruku pomocnou a vždycky má slovo povzbuzení, kořeněné dlouhou zkušeností a poetickými reminiscencemi z dob Sušilů a Bílých.“ Bouška tedy vlastně definuje příčinu, proč mladí tvůrci nového hnutí Kuldu tolik mají rádi. O knize samé pouze praví, že je „vzácným dokumentem k dějinám české poesie“.

Téhož roku vydal Kulda ještě jiné tři knihy: „Církev a národ“, české inteligenci věnováno, „Rady a výstrahy časové“, rodinám českým věnováno, a „Vánoční strom“, 7 tyti písně s původními zpěvy a 25 deklamoveček pro mládež. Referent, jenž se nepodepsal, vítá („Nový život“, I. ročník 2. pololetí, číslo 5., stran 110) nová díla „vznešeného starce vyšehradského, nám všem drahého kanovníka B. M. Kuldy“, ale prohlašuje, že „bylo by nespravedливо hleděti na ně přísným okem moderního kritika a že bylo by také velmi nerozumno. Vždyť slovatný p. kanovník říká sám, že on básní nepíše, že jsou to jen „rymováčky“, divoký let na Pegasu že přenechává jiným a mladším“. Referent stejně jako Bouška obdivuje duševní sílu slepce kmeta, nazývá Kuldu starcem-velikánem ze slavné generace našich národních proroků, konstatuje, že z knih mluví síla vůle, láska k Bohu a práci, jakými se ani mladí honositi nemohou – ale do hodnocení uměleckého zase vůbec se nepouští.

Kulda katolickým modernistům všim jiným imponoval než svou potencí požehnaného a vyvoleného básníka. To na příklad, že Kulda, stařec nad hrobem, spontánně a bez výhrad připojil svůj podpis pod plamenný protest Viléma Mrštíka a Jaroslava Kamperu proti pražské

„Bestia triumphans“, která ohrožovala starobylé památky českého umění v Praze, to mladé vřelce strhovalo k bezmeznému nadšení pro něho. Kulda podepsal, „Máj“ nepodepsal; bylo mu to příliš ostré. „Kulda a Máj – jaký to mladík proti nim!“ volá Bouška.

Že zakladatelé „Nového života“ šli v uměleckém snažení úplně svou cestou, vysvítá rovněž z toho, že Kuldovy neposlechli a své hnutí nazvali hrdě „Katol. modernou“. V tom jménu právě spatřovali shrnuto své odlišné umělecké kredo. Jinak byli celí Kuldovi, řídili se jeho radami a pokyny a s velkým zájmem uvítali, když Jan Halouzka vydal životopis Kuldův, „knihu neobyčejně zajímavou, která se čte jako román a jejíž cena pro vzácný materiál je velká“ (S. Bouška v 1. čísle I. roč. „Nového života“ strana 16).

O Kuldově účasti na vzniku Katolické moderny dovidáme se také důležité podrobnosti z článku „Interview“ v „Novém životě“ (roč. IV., číslo 1, strana 25 a následující), kde se líčí rozhod s „Vlastí“, sblížení rozstříknutých secesionistů, které r. 1895, rok trojího jubilea Kuldova na návrh Fr. Skalika všichni shromáždil do almanachu „Pod jedním praporem“. Na Vyšehradě našli secesionisté svůj krystalizační střed a v Kuldovi mecenáše, „tatička“. Tyto události jsou shodně líčeny také v VII. ročníku „Nového života“ na straně 8., v článku „Rozvoj katolické moderny“. O Kuldovi se tu píše, že umožnil mladé chasé vydat almanach „Pod jedním praporem“.

Tedy Kulda, zlatý člověk, velký Slovan, milovník církve a národa – toť byl ideál katolických modernistů!

Na vznětlivého Karla Dostála Lutínova, pro nějž vždy účast a zájem jiného znamenaly živou rosu na rány od mládí neklidného a nedůvěřivého srdce, Kulda zapůsobil neobyčejně. I zde, jako v případě Zeyerově, seznámení asi zprostředkoval Sigismund Bouška. Nezůstalo při pouhých, třeba srdečných stycích společenských. Mezi mládým kaplanem wiesenberským a staříčkým Kuldou vyvinulo se něžné přátelství, opravdový poměr syna k otci.

Dostál Lutínov měl na tom podstatný podíl, že almanach z r. 1895 tak honosným a okázalým způsobem byl věnován Kuldovi. Od K. Dostála také pochází úvodní oslovení. Otiskují je z původního konceptu, který si Lutínov uschoval. Pro tisk bylo pak trochu upraveno a odstavce jinak seřazeny.

Rozmilý dědečku!

Zpráva o Vašem oslepnutí sáhla ledovou rukou na srdce všem ctitelům našich národních buditelů, nehlouběji ranila však nás katolické spisovatele, kteří k Vám hledíme jako k svému vzoru, vzoru lásky k církvi a národu, vzoru neúnavné a ideální práce v literatuře duchovní i světské.

Víme, že nás všechny znáte a jako děti a vnuky své v lásce chováte.

I podali jsme si ruce a řekli jsme: Potěšme stařečka vyšehradského dárkem. At vidí, že nezanedbal pole bez oráčů, at vidí, že steré mla-

distvé páže s horoucí láskou objímají heslo Jeho: „Církví národ blah!“
To nechat jest mu útěchou v temnotách stáří!

A tak vznikla myšlenka prvního almanachu katolických básníkův.

I oznámili jsme svůj úmysl v několika listech katolických – budte jim díky za laskavé uveřejnění – a vyzvali jsme všechny katolické básníky české ku společné práci.

Radostná ochota, která ze všech stran byla ohlasem našeho vyzvání, jest jasným toho důkazem, jak to už po delší čas v nevelkém kosmu katolické literatury české utajeně vřelo, jak různé ty hvězdy, hvězdíčky i kosmické prachy toužily po středisku, po sdružení kol společné osy.

O šťastný dědečku, jehož neštěstí mělo tak šťastný úkol!

Tím však nechceme říci, abyste na naši knihu hleděl jako na vrchol katolického umění.

Víme dobře, že jest to teprve kolébka, že jest to první mlánek na daleké pouti za ideálem katolické poesie, té poesie, již přísně katolický názor světový nevdí býti poesii čistou, ryzí, silnou a velkou.

Prosíme toliko Boha, aby se touto knihou splnila slova, která jste nám nedávno napsal: „*Mějme se všickni rádi, slučujme se v lásce Kristově a v lásce k národu svému drahému*“.

Nechceme bořit, chceme stavět. Nechceme trhat, chceme se spojit k životu a práci. Důkazem toho jsou i sympatie, jež naší práci projevíli věhlasní starší pracovníci buď skutkem nebo slovem (Vl. Šťastný, Petr Kopal).

Knize své dali jsme pořad abecední a předeslali kratinké nationale každého přispěvatele. Myslíme, že to nebude bez zájmu a významu.

Vybírali jsme dle došlé látky a dle nejlepšího vědomí. Ten poslal mnoho, onen málo, některý vhodnější, jiný méně vhodné věci.

Při anthologii z básní tištěných byla by práce mnohem snadnější, ale takto bylo vybírat z mála. Přes to však pozná soudný čtenář sám, na které básníky klademe důraz, které k nám přivedly umělecké aspirace, a které jenom hold a láska k Vám, dědoušku drahý.

Třesoucí rukou klademe tuto Vaši knihu do rukou čtenářstva, s přáním, aby se sdružilo to, co bylo osamoceno, aby se vzpružilo to, co bylo neschopné, aby se oživilo to, co umíralo, slovem, aby světlou Kristovou osvětlilo celý chrám poesie české. Kéž je kniha tato prvním skřivením čekaného jara!

Pořadatelé.

Koncem února roku 1895.

Dostál byl na Vyšehradě častěji hostem, pokud ovšem vzdálenost Prostějova nebo Olomouce, později Wiesenberku a Nového Jižna dovolovala. Ale nejen to. V r. 1895 přijela do Prahy na národopisnou výstavu Žofie Dostálová, sestra Lutínovova. Chtěla si najít v Praze místo jako vychovatelka. Když se jí dlouho nic nehodilo, nabídl jí Kulda ve své velké dobrotě, že může bydlet a stravovat na Vyšehradě a najít

si vhodné zaměstnání jiné. Docházela tedy první dvě leta do závodu modistského. Pak, až do podzimu r. 1900, vedla na Vyšehradě kuchyni. Z korespondence Žofie Dostálové s bratrem seznávám, že před tím byla na Vyšehradě sestra Boušková, že pí Boušková se při zájezdech do Prahy na Vyšehradě zastavovala atd. Ba na Vyšehradě nalezly předchodného útulku přítelkyně Žofie Dostálové, tak na příklad Zdenka Tělaříková z Prostějova, která chtěla chodit do Lukesovy školy zpěvu (dnes je provdána v Brně za Hdičího Zapletala) a Matylda Kaňáková z Prostějova (dnes provdána za ředitele pošty Hradla v Prostějově). Slečna Marie Wolfová, která vedla Kuldovi domácnost, byla zase po vánocích roku 1897 návštěvou na faře v Novém Jičíně. Po druhé, už v samostatné domácnosti Dostálově, v lednu roku 1899.

Kulda a jeho domácí stýkali se tedy ne pouze s členy kruhu kolem „Nového života“ se vytvořivšího, ale i s jejich rodinami.

Litovati dlužno, že Kuldovy dopisy Lutínovovi nejsou zachovány všechny. Stejně jako v případě Zeyerovy nenalezl jsem dopisů z první doby známosti Dostálové s Kuldou. Usuzuji, že v letech 1894 a 1895 si Dostál korespondenci tak pečlivě neukládal jako v letech pozdějších, kdy uschoval kde co, každou objednávku, reklamaci, každý účet a proto i každý dopis a každý listek osobní.

První z dopisů Kuldových, pokud jsem je shledal, datován je 8. listopadu 1895. Ihned z první věty vysvítá, že mu předcházely dopisy jiné a právě obsahu velmi zajímavého. Škoda jich, jsou-li ztraceny! Dopisy B. M. Kulda diktoval a psávala je svým kaligrafickým písmem, pravopisně celkem hezky, hospodyně sl. Marie Wolfová. Kulda ve své slepotě pouze přidával podpis, nerovný, pokřivený, ale vždy s klikyhákem za posledním a.

(1)

Milý Drahotíně!

Ve svém posledním listě, jenž Ti tuším včera doručen byl, psal jsem Tobě v příčné názvu časopisu Vašeho. Radil jsem, aby's slova „Lísty pro umění“ vypustil. Včera zvěděl jsem od Bitnara, že se pro časopis ten scházejí články z umění rozmanitého. Z toho teprve poznal jsem, že časopis Váš pracovatí bude o umění vůbec; a tudíž ovšem odvolávám hořejší řadu svou.

Za to však rozhodně zapovídám, aby se tisklo „Organ družiny Kuldovy“. Přemýšlel jsem o názvu tom a shledal jsem ho za nemožný a tedy určitě vyzývám Tebe, aby jméno mé nebylo tisknuto. Co se týká slova „Moderna“, jsem rovněž tak rozhodně proti němu.

Mám za to, že by celý ten příspěvek měl vypuštěn býti. Včera, jak zmíněno, navštívil mne Bitnar. Mimo jiné vypravoval mi, že byl vyslán k redaktoru Škrdlovi v příčné posudku Almanachu „Pod jedním praporem“. Redaktor „Vlasti“ řekl prý mu, že si musí věc rozvážit a pozval jej k sobě v sobotu zase. Nevím, co a jak o tom souditi mám.

V čísle 255 ze dne 7. listopadu „Čecha“ je článek nadepsaný „Moderna“. Snad „Čecha“ nemáš a proto vypisuji Tobě několik vět z článku toho...

...K „Omladině“ připojila se „Moderna“. Několik dobrých mládenců, kteří viděli vytisknuté jméno své pod několika z cizích luhů vypsanými a českým slovem oděnými verši nebo řádky, sešlo se za národní stodolou chrudimských „Rozhledů“ a řeklo si: „Budeme si hrát na vůdce národa. Hra záleží v tomto: Všecko co dělali posud Staro- a Mladočeši, je nesmysl: Česká píseň – toť bezcenné hračky. Zápas o národ – toť zbytečné tříštění sil! Český jazyk nepotřebuje hájení, užíváme ho jen jako volapůku, abychom všemoudré, mezinárodní myšlenky vnesli mezi masy. Pryč s vojskem, pryč s kněžmi. Otcové naši dělali hloupost za hlouposti: Celý nynější pořádek nestojí za nic. My to všechno rozsekáme i sebe“. Tuto hru nazvali „Moderna“ a vydali ve zmíněném časopise „manifest“ k národu (noviny je ignorovaly. Ujal se jich „Čas“, jehožto patron, jak známo, každého praštěnce dválil pro geniální nápady, a takto si hledal popularitu)... Také dr. Herold ve své schůzi v Libni, o této „Moderně“ zmínil se; odsoudil arci směšný program jejích. Právil: „Je to snažení „české moderny“, kterážto záhubné národu“.

Milý Drahotíne! Kterak by mohl sobě osvojit Váš nadějný časopis „katolická Moderna“, z redakce (tuším) „Času“ vyšlé. – Proč byste název ten brali „Omladině“ v chrudimských „Rozhledech“ – možno-li a prospěšno, aby slovo „katolická Moderna“ kladla se za těch poměrů v čele Vašeho časopisu. Či má se zmatenost pojmu toho slova šířit i Vámi? Sapienti sat.

Z rozjímání mého o *zakázaném* přídávku „Kuldova družina“ slyš některé věty: „Připadl mi na paměť výrok písma sv. „Neřkejte já jsem Petrův, já jsem Pavlův, já jsem Janův; neboť my všickni jsme Kristovi.“ Facit: Jméno mé nesmí se vytisknouti, a název katolická moderna za-
jisté zavrhně i Xaver.

Piši na receptis, rekomi. a přeps chováni doma.

Tvůj

B. M. Kulda.

Na Vyšehradě, 8. listopadu 1895.

List, jak je zřejmo každému, kdo historii Katolické moderny trochu zná, týká se příprav k vydávání „Nového Života“. Je opravdu litovati, že nelze zjistit, jaké jméno Kulda pro časopis radil. Snad Vilém Bitnar se na to bude pamatovati. Slíbil mi ostatně, když jsme se ho na počáteční styky tvůrců Katolické moderny s Kuldou vyptával, že tato zajímavá leta sám popíše, jen co mu existenční situace dovoli, aby si mohl bezstarostně zasednouti k této oblíbené, ale nevýnosné práci. Jinak k dopisu hořejšímu není třeba poznámek. Předpokládám ovšem, že i mladší čtenáři budou z literární a jiné historie věděti, kdo a co byla „Omladina“, „Česká Moderna“, „Rozhledy“, „Čas“, dr. Herold atd.

K titulu dopisu: Slovansky citící Kulda překládal křestní jméno Dostálovo Carolus na Drahotin; carus, drahý, milý.

Milý Drahotíne!

Vím, že máš na pilno. Proto Jsi tak dlouho nepsal. Já také mám na pilno. Proto jsem tak dlouho neodpovídal. Jsme si kvít. Nač bys mařil čas? Nač bych já Tobě zbytečně ubíral ho?

Posílám Ti malíčkosť do „Nového Života“ vydávaného pod praporem „umění, zvláště pak poesie“. K této tuším dobře přínáleží také prosodie. Jsi-li srozuměn jako redaktor, vřaď „Znělku“ či dvě „Znělky“ o znělce do listu Svěho. Nejsi-li srozuměn, máš pro „Znělku“ redaktorský koš.

„Nový Život“ snad ještě nemá katalogy v plném pořádku. Já dostávám 2 výtisky a domácí tři sestry každá po 1 výtisku. Do té chvíle máme číslo 1., 2. a 3. Čtvrté do té chvíle nedodáno, ač máme již 18tý den měsíce dubna, a ono mělo již dne 8. vyjít na denní světlo. N. B. Těchto 5 čísel vypravuj výhradně toliko poštou na adresu mou.

Dále: pan Jan Tengler, klenotník v Praze, přijal již č. 4. dubnové, ale číslo 2. únorové do té chvíle nemá.

Já své dva výtisky posud neplatil jsem, ale učiním tak, až se tobolka poněkud vzpamatuje.

V příčině Svých tří sester vyjednej si věc tu cestou soukromou.

Buď zdráv! Dlouhé chvíle nemáš. Já také nemám. Vyslov mou hlubokou úctu veldp. děkanu a všem spolubratřím Svým

Tvůj starý tatíček

B. M. Kulda.

Na Vyšehradě. 18./4. 96.

Trojice sesterská vzkazuje pozdrav.

Znělky, jež Kulda dopisem provází, byly uveřejněny v „Novém životě“ číslo 5., první pololetí str. 110 pod nadpisem „Hovorna“. Čteme tam: „Milé děti, dovoluť svému starému tatíčkoví, jak mne nazýváte, aby Vám jednou něco připamatoval o služce poesie, *prosodii*.“ Pak následují dvě znělky o znělce, jaká má a jaká nesmí být! a o významu přívzuku.

Sesterskou trojici jsou míněny sl. Marie Wolfová, její sestra Jana a Žofie Dostálová.

Slovutnému

Karlu Dostálovi-Lutínovovi, diplomovanému redaktoru

„Nového Života“!

V národopisném kostelíku výstavním šťastně sešli Jste se a při stole přátelském založili Jste „Nový Život“, kterýž měl zažehnati z prsou Vašich „žosáctví katol. literatury“. Když se mi předčítal tento výron ducha Tvého, vyvrhl se na paměti mé kdosi, jenž

„nenávidě starých copů
mladých copů rád by kopu.“

Zmínky „o vlasteneckých ústavěch“ mohl jsi lépe nechat v péře Svém, jako tehdy, mohl jsi nežadoniti u nich, jmenovitě u jednoho z nich. No, už se stalo. O tom „vínku“ také pomlčeti, nebylo by škodou. Ze značného počtu spolupracovníků raduji se upřímně. Poznámka v závorce „o palmě míru“ podařila se. – Přeji, aby starosti a trny budoucně zmizely se, nemožno-li aby na čisto zmizely.

Bůh žehnej chvalitebné snaze, oprávnňující k naději, a rač dáti, aby první ročník „Nového Života“ ukončený „bez dluhů“ měl prozatím jednoho následníka; po něm pak by, za pomoci Boží snad následovali jiní.

Z listárny redakce líbí se mi slib učiněný, že poněkud sestoupí se a že pomálu teprve úroveň zdvihati budete. Uznáváš tím tuším, že Jste počali stavěti dlati od kalenice. Arciť, jest Vás chrabrých dělníků, dvíhá Bobu, taková řada, že udrželi Jste po celý rok středu téměř dohотовenou na ramenou Svých; avšak tuším, právem obáváš se, že by časem přece nositelům ramena mohla strnout, a proto miníš rydhle prozatím stavěti od základů vzhůru pod středu. Věta ta jest ve zraku duše mé překrásným trsem vonné violy; avšak náhle violy vonné zastínil tulipán hrdý malovanou hlavičku vzhůru pnoucí, a ze rtů vypouštějící slova: „Budme milosrdní, abychom došli milosrdenství!“ Či snad opět nechápu výroky Tvé?

Millerád slyším pozvání ku předplacení na druhý ročník. Prosím o dva výtisky pro sebe a přikládám přiložené předplatné 50 zl.

Pán Bůh račíš siliti a osvěcovati Tebe.

Tvůj tatiček upřímný

B. M. Kulda.

Na Vyšehradě, 10/12 96.

Srdečné pozdravení od Kaší, Tety a Libuše, kteréž se přihlašují za odběratelky jako louti.

Kulda reaguje tímto dopisem na doslov, ukončující první ročník „Nového života“. Tam čteme: „Je tomu něco přes rok, co v národopisném kostelíku výstavním v Praze sešlo se na naše skromné pozvání nějakých dvacet mladých spisovatelů katolických, neznámých osobně, ale srdcem a duchem už dávno sobě patřících. Všemí námi hrála nespokojenost se stávajícím šosáctvím katolické literatury a radost, že jsme se sešli. Vzduch Nový, volný, svěží, vonný vzduch do katolických niv. Bylo to přitrožené, že jsme při přátelském stole ihned založili časopis – bez krejcaru peněz!“ Dále s radostí a chlubou redaktor prokokuje, že „časopis, který se silou vlastních ideálů založil a udržel už prvý rok bez peněz a bez dluhů, musí ostat vítězem!“

V listárně redakce posledního čísla „Nového života“ odpovídá redaktor šifře J. A. S. (patrně Josef A. Svozil): „Otisknu něco delšího. A konkrétnějšího. Na prosbu odběratel bude nám třeba poněkud *sestoupit* a pomalu teprve úroveň zdvihati. Budme milosrdní, abychom milosrdenství došli.“

Jak vidět, dával si stařeček Kulda předčítat „Nový život“ od a až do z, poněvadž mu neušlo nic.

Podotknouti také sluší, že z doslovu k I. ročníku „Nového života“ dovidáme se, že „náš tatíček Kulda ihned vložil „Novému životu“ do vínku 100 korun.“ Byl tedy vedle arcibiskupa dr. Th. Kohna s jeho darem 200 korun největším mecenášem vznikajícího časopisu.

(4)

Milý Drahotně!

Po přečtení Tvého listu ze dne 13. t. m. milerád pozoruji, že jsem se v řádcích svých předchozích nemýlil. Důkazem jest mi Tvoje podobenství o „lví kůži“. Je to aspoň zase krok k lepšímu poznání. Avšak pamatuji, že ani lví kůže na dobro krýt nemůže pod sebou toho šedivce; vždyť znáš „Prodanou nevěstu“, v nížto něco podobného vykonali s Vaškem, jenž po malé chvílce sám volal na ustrašené lidi: „Nebojte se, já jsem Vašek!“, a nikoli medvěd. Toť právě smutná stránka naší doby, že lidé zhusta hali se v kůži chytráckou, a mají za to, že všickni ostatní stojící pod nimi, nevidí a nepoznávají, čím nabubřeno jest nitro.

Že plného rozkvětu přeji „N. Životu“, tuším pociťoval jsi z listu mého posledního. Dejž to Bůh.

20 nových obrázečků do té chvíle tiskem vydalo se; osm továrnou Viléma Pícka a Synů na Smíchově, a 12 továrnou A. L. Koppe na Smíchově. Posílám Ti je jako blahopřání k radostným svátkům Vánočním a k Novému roku 1897. Rozuměj ku druhému ročníku „N. Života“, a nikoli k vůli oznámení v „N. Životě“, dohře věda, co v sobě obsahuje heslo nedávno v něm vyslovené: „Odi profanum“, jež bylo taky buď medvědí a nebo lví kůží.

Buď zdrav a chráněn na cestě životní Svým svatým andělem Strážným.

Tvůj oddaný tatíček

B. M. Kulda.

Vyšehrad, 14/12 96.

Kulda dělal na svaté obrázky veršované texty, které došly v lidu velké obliby. Těch obrázků se týká zmínka v dopisu.

(5)

Milý Příteli!

Včerejší můj lístek měl vypraven býti na poštu a tu sestra Žofie hlásila mi Tvé přání, aby pro Tebe přepsala adresy diecése Pražské, tuším že jsi chtěl psátí všech 4 diecézí českých. Přání to jest úplně nesplnitelné.

Sestra je po celý den v práci; jenom posnídá, poobědvá a teprv k večeru se vrátí a nebo má neodkladné práce pro sebe. Po večeru unavena má přepisovati adresy? I kdyby až do půl noci pracovati mohla, nedovedla by toho za těch několik zbývajících dnů.

Posílám Ti letošní katalog český. V něm podtržena jsou jména všech těch, jenž odebrali mého „Mojžíše“. Mezi těmito snad nalezli by se před-

platitelé na „Nový Život“, ač ručiteli nemohu za žádného. S druhé strany snad mezi těmi, jenž mé spisy neodebrali, naleznou se někteří, kteří by předplatili na „Nový Život“. Hlavní seznam odběratelů „Nového Života“ máš, jak soudím, v katalogu Svém; Toho hlavně povímni Sobě.

Z letošních novosvětcenců nejnovější spisy mé odebrali ti, jichžto jména na druhém listě zde máš.

Katalog hlavní a alfabetský musíš z těchto pomůcek rychle spisovat a z něho adresy na rozesýlku již předběžně vyhotoviti tak, aby's dne 8. ledna rozesýlati počal I. číslo II. ročníku. Je to arci práce krušná, ale jiné pomoci neznám.

Pán Bůh rač Tě slítni.

Tvůj ut supra.

15/12 96.

Můj katalog upotřebený navrátíš mi s I. číslem „N. Ž.“ v lednu, ježto ho nezdatně ustavičně potřebuji jest zde. –

Z novosvětcenců letošních brali nejnovější spisy ti to:

Frant. Donát, kaplan, Zbraslavice, Čechy.

Jan Švestka, kaplan, Trýšava na stát. dráze. Mor.

Jos. Sainer, kaplan, Středokluky. Č.

Kar. Beneš, kaplan, Malá Chýška u Milevska. Č.

Jan Hošek, kaplan, Velké Hostomlaty. Č.

Jan Svárovský, kaplan, poeta, Zákupy (Reichstadt). Č.

Jos. Jelínek, kaplan v Kunštátě. Mor.

Ant. Kupka, kaplan v Lulči u Vyškova. Mor.

Jar. Dvořák, kaplan, Budiov (Buduaň). Čechy.

Jindř. Skopec, kaplan, Manetín, Čechy.

Ant. Jančík, kaplan, Dol. Dubňany. M.

Dostál sháněl adresy, na něž by mohl rozesílati I. číslo II. ročníku „Nového života“. Proto prosil, aby mu v Praze kněze z katalogů českých resp. pražského vypsali. Starostlivý Kulda však nedce touto práci zaměstnanou Žofii Dostálovu zavaliti. Proto odmítá. Ale Dostálovi bylo přece vyhověno, jak svědčí listek jeho sestry Žofie ze dne 16. prosince 1896: „Drahy bratře! Poděkuj se milostpánovi za tu knihu (katalog) a za obrázky. My Ti to se slečnou Márinkou dle přání Tvého napišeme, ale nesmíš milostpánovi nic o tom psát. Přejeme Ti veselé svátky. Na svatého Silvestra přijedu do Nového Jičína. Pošli ten katalog na adresu slečny Mařenky zpět. Budeme ho potřebovat. Pozdravujeme Tě všechny. Tvá Žofka.“

(6)

Milý Příteli Drahotíne!

Především, prosím, vyslov mé uctivé díkůvzdání nejdůstojnějšímu Pánu děkanu Novojičínskému, a Jeho paní matce za blahosklonné přijetí a za laskavé pohostění olopu Vyšehradanek, mé písanky Mařenky,

a telegrafistky sl. Rubaržové, jakož i za blaživý pozdrav, jehož se i mně dostalo na radost velikou.

Taktéž vyřídí díky mé důst. P. Rudolfovi a P. Janu, za všechno čím oblažiti ráčili obě ty poutníce Pražské a mne vzkázaným přátelským pozdravením.

Že i tobě upřímně děkuji ve příčině této, rozumí se samo sebou.

Dnes dodán mi byl „N. Život“. Dal jsem sobě čísti některé články, zejména pak básně, z nichžto „Noci svatojanské“ a kritice kritik „Za větrem“ dávám palmu. I všechno ostatní, co mi posud čteno, bylo jest znamenitou okrasou tohoto 1. č. roč. II. Jen to „předplatné“ měl Jsi podržeti pro Sebe jako tajemství redaktorské. Přeji plného zdaru každým směrem, tedy i směrem „Básnických obzorů“ a zejména básní Bouško-vých „Pietas“.

Poručena se čtní

oddaný tatíček

B. M. Kulda.

Na Vyšehradě, 16/1 97.

Jak jsem se už shora zmínil, sl. Mařenka Wolfová byla návštěvou na faře v Nov. Jičíně. Děkanem byl tehdy v Nov. Jičíně rázovitý kněz, bodrý Němec P. Parsch. Ostatní dva uvedení kněží jsou P. Rud. Sobek a P. Jan Šrámek.

V 1. čísle II. ročníku „Nového života“ zaujala Kuldu, jak vidět, nejvíce verš. pohádka od Adama Chlumeckého „Noc svatojanská“. U sběratele pohádek to nebylo nic divného. Tento genre Kuldovi lahodil a nejvíce odpovídal. „Za větrem“, rozjímání mrzutého literáta, bylo rovněž od Adama Chlumeckého, který v něm horlil proti hlodavé, hryzávé a jiné kritice... Souhlas Kuldův je i tu pochopitelný.

V listárně administrace uvedl Dostál, že „vysoce důst. pan kanovník Kulda předplatil 50 zlatek“ a volal „vivant sequentes!“ Na to se v dopise naráží.

Dne 16. března r. 1897 dožil se B. M. Kulda sedmdesátí sedmi let. V 3. čísle „Nového života“ roč. II. v čele je zařazena gratulace z pera Dostálova k tomuto pro stařečka Kuldu významnému dni. Považují v zájmu úplnosti za účelné blahopřejný projev otisknouti. Zní:

„Tatíčku starý náš!

Dne 16. března dolehne na Vaše prací ohnutá záda druhá sedmička. Dvě sedmičky, dvě sekýrky, dvě šibenice, jak říkáte. Nevíдите jich, ale cítíte je. Vzaly Vám slunce, nahrbily šíji, posněžily hlavu, spoutaly ruce – ale nedovedly Vám uhasiti lásku k lidu, pro který pracujete a jehož krokům s utajeným dechem nasloucháte, aby se nepřiblížily propasti. Věrný syn *blahoslaveného* otce *Sušila*, milujete stejně jeho spanilých dvě kráska.

Doufám, že nejvhodněji oslavím Vaše sedmasedmdesátiny, když uveřejním slova, kterými jste nás napomínal, když jsme naposled

byli kolem Vás: „Katolický básník podobej se balonu *captifu*: Vzlétej, ale neulétej! Nezapomínej v tvůrčím vzletu, co dlužíš národu a církvi. Vzlétni hodně vysoko, ale nepohrdni těmi, kdož mají kratší lana. Balon *volný* ztrácí se zrakům, nejen mým slepým, i bystrým. Stává se nebezpečným, je hříčkou větrů a ještě troskami svými ohrožuje ty, kdož pod ním bydlí.“

Dneš Vám družina „Nového života“ děkuje za všednu lásku a přeje si, abyste se zdrav dožil prozatím ještě dvou osmiček, znamének nekonečna a nesmrtelnosti.“

Slova „když jsme naposled byli kolem Vás“ týkala se asi schůzky, již měla družina „Nového života“ v Praze v srpnu r. 1896. V listárně redakce číslo 2. II. pololetí I. ročníku „Nového života“ byla tehdy tato výzva:

„Důvěrný sjezd naší družiny bude v Praze dne 11. srpna 1896 dop. Orientační bod u tatíčka Kuldy na Vyšehradě. Všichni přátelé budou srdečně vítáni.“ Nebyl to vlastně sjezd v pravém slova smyslu, ale přátelská schůzka, o níž také zprávy do veřejnosti nebyly vydány žádné. Zde uštěďroval Kulda svým mladým čtenelům a přátelům ze své bohaté životní zkušenosti a moudrosti.

(7)

Milý Drahotíne!

Než-li Tvůj list mi oznámil, že jsi dosáhl kuracie žádané, věděl jsem to již z „Hlasu“ brněnského a z „Katol. Listů“. Zaradoval jsem se ze zprávy té a přejl, abys nabyl dokonalé spokojenosti a více času v redigování „Nového života“. Pán Bůh dávej Ti potřebné síly a stálého zdraví k tomu.

Těším se na znamenitou báseň Zeyerovu, kterouž Tobě zaslal pro „N. Život“.

Vyslov mou úctu vřdp. děkanu, jeho ctěné paní matce a celému domu farnímu.

Líbá Tě Tvůj tatíček

B. M. Kulda.

Na Vyšehradě, 10/4 97.

Důstojný Pane!

Ze srdcí rozradostněných přejeme pro duchovní správu v polepšovně hojného počeňování Božího.

Marie a Jana.

Dostál, dosud kaplan novojický, stal se duchovním správcem místní polepšovny, což znamenalo pro něho osamostatnění; měl svůj byt v ústavě a možnost zvýšené práce redaktorské a spisovatelské, poněvadž byl volnější. Také rodiče a sestra Betyna Eliška přestěhovali se nyní z Prostějova k němu.

Zeyerovou básni je míněna „Zahrada mariánská“.

(Dokončení.)

Mistr Arnošt Hrabal narodil se dne 4. prosince 1886 v městečku Buchlovicích pod dumavým hradem Buchlovem v Chřibech. Otec jeho zanechal nevýnosného kožišnictví byl venkovním listonošem a brávil při pochůzkách do hlubokých hvozduh buchlovských malého Arnošta, kterému les se stal láskou a osudem. Po studiích v Uh. Hradišti a Olomouci dosáhl prvního vytčeného cíle: kněžství. Ale svatý Duch mu dal do kolébky vzácnou hřívnou, jež mu určila ještě jiný cíl: umění.

Po velké námaze dostal se v letech 1912–14 na Graphische Lehr- und Versuchsanstalt ve Vídni, po převratě na půl roku do Praby na uměleckou akademii a opět půl roku do Vídne. Více však samouk věnoval se především dřevorytu poněkud s motivy náboženskými, jenž mu nejlépe odpovídá, poněvadž tam může vyjádřit svou náboženskou víru. Jeho nejlepší školou byly hory a křesťanský středověk františkánský, libující si v tichu hlubokých lesů. Proto kreslí les jako gotický chrám, kde smrky a jedle zastupují sloupce pnoucí se do nebe. Jeho stromy bojující se živly o kousek místa a života jsou symboly tvrdého života lidského, jaký se stal údělem i Krista, svatě Panny a svatých. Ale vždy kdesi na větvi píše ptáček, aby naznačil, že naděje na lepší nesmí nikdy chybět!

Ač je Hrabal umělec prvního řádu, jemuž dáno charisma ohromné, přece je u nás skoro neznám, protože přehlížen. Jak jinak si ho váží náš soused v říši Rakousku, jakmile poznali, kdo v umění Hrabal jest!

Jeho práce s velkou pochvalou přinesly berlínské „Deutsche Monatshefte“, pak „Eckart“ a „Tag“, lipské „Reclams Universum“ a u nás na Moravě časopis „Deutschmährische Heimat“.

Ale nejvíce si Hrabala cení ve Vídni, kde mu věnovaly celý sešit „Graphische Künste“, časopis obírající se umělem jen prvního řádu, který často již odmítá příspěvky umělců známých.

Ve Vídni Hrabal též vystavoval v „Künstlerhauser“ a posudek nanejvýš podivný přinesla sama „Neue Freie Presse“.

U nás na Moravě vydal v r. 1926 v Přerově bratr básníka Durycha Bohuslav mapu 22 dřevorytů Hrabalových, k níž napsal předmluvu básník Jaroslav Durych. Slovem básnickým oceňuje umění Hrabalovo, jež dává stromům život. Výtisků bylo málo, vždyť u nás se vždy jen riskuje, a byly rozehrány poměrně brzo a snad jen proto, že byly prodávány za směšně nízkou cenu. Německé vydání této mapy má předmluvu básničky Marie Stony z Třebovic, kde Hrabal žil nějaký čas jen svému umění.

Žeň Hrabalova podle jeho vlastního určení tvoří dosud asi 200 kompostů na lesní motivy, asi 40 velkých dřevorytů a asi 60 „Ex libris“ pro různé osoby.

Hrabal jest jeden z největších českých umělců, jenž sdílí osud tak mnohého velkého, že ocení se náležitě až po smrti. Potom budou jeho práce chovány jako poklad nenahraditelný, jako kulturní majetek národa, jenž dává kousek cti svým největším synům až tehdy, když je ocení cizlna.

Když jsem prosil mistra Hrabala o některá data k tomuto článku, napsal též: „Jen mne moc nechvalte! Opus laudat autorem (Dílo chválí autora), když za něco stojí!“ – Ano, mistře, dílo tvé tě chválí, ale chci na tebe upozornit, aby i jiní věděli, že tvé dílo za mnoho stojí! – Kéž mnozí pochopí, že pracuješ pro národ, a hledí si zjednat aspoň jeden tvůj obraz nebo od tebe „Ex libris“ pro své knihy! – Hrabal jest kaplanem ve Velkých Losnách u Šumperka na na Moravě.

Jos. Marcol Svoboda.

KARL NĚMEC

Karel Němec, nový člen naší Družiny literární a umělecké, je dobře známé jméno u všech přátel české grafiky. Dílo jeho je rozsáhlé i rozmanité. Vyškolic se u mistra Kalvody, pěstoval v mládosti krajinářství perem, olejem i v lepu, zachycuje trojí technikou stejně dovedně jako věrně vážnou přísnost i prostý půvab své horské domoviny. K svému rodišti, Novému Městu na Moravě (nar. 25. října r. 1879), přilnul takovou vzácnou láskou, že svody cizího a dalekého světa nevytlákal ho z tiché dílny v otcovském domě, kde oddává se plné práci, neohlížeje se na směry a módy ani na pochvalu současnosti, věda dobře, že poctivé dílo si jednou vynutí také kus spravedlivého uznání. V muzejných letech oblíbil si zejména dřevoryt, vyspěv v této nesnadné metodě takové dokonalosti, že na svých nesčíslných listech oživil celý bohatý svět středověké reality i fantastiky s pohádkovým kouzlem i pravou náladou. Jsa při hlubokém vzdělání mužem prosté víry, věnuje svou dovednost také oslavě světců, z nichž zejména svatý Václav, svatý František z Assisi, svatý Jiří a Bohorodička jsou jeho rukou pletně uctíváni. V posledních letech pěstuje horlivě i výtvarnou práci na omítce. Jeho sgrafita najdete v Nov. Městě na velkých budovách hotelových, na Sokolovně i na domech soukromých. A také ve Znojmě a na Fryšavě. Konečně roku loňského odvážil se náš umělec díla monumentálnějšího. Celé Dantovo nebe plane živými barvami a věže novoměstského far. chrámu, a dá-li Bůh zdraví, dočkáme se takové nebeské feerie také na stěnách kostelních. Vzniká tu velké dílo, krásný a generózní dar nezlámého umělce rodnému městu, které sice nejvíce dnes přiléhá vděčnosti, ale v budoucnosti bude vzácného rodáka jistě s pýchou vzpomínati.

Karel Němec je při svém kumštu také dobrý, čestný člověk; už proto vítáme ho v Družině co nejvíc.

Jan Karník.

POLITIKOVÉ A LITERATURA

Dalo by se to nadepsat také třeba: Skvrna našeho hnutí nebo tak nějak drastičtější, ale účinek bude asi, bohužel, stejný. Už několikrát v našem tisku bylo tak jemně a stydlivě upozorněno na to, že naše politické kruhy velmi málo si všimají naší literatury. Říkám, že se tak mluví pouze stydlivě, jako by se někdo bál pokárati pány politiky za tento hřích.

Protože však politikové, majíce větší schopnosti a lepší orgány mluvící, dovedou své politické pravdy podávat tak makavě po lopatě, že tomu my obyčejní smrtelníci až příliš dobře musíme rozumět, neškodí jistě, když se jim také řekne jasně a otevřeně, v čem chybují. Neboť politikové milují jasnost a otevřenost.

Věc je proto zlá, protože literatura není politickým článkem takového řádu, aby zajišťovala mocenské postavení. A to je pro politiky kámen úrazu. Protože politik má rád ty věci, které zajišťují mocenské postavení. Čtení Wolкера totiž ještě nenadchlo p. Viktora Dyka k tomu, aby opustil svůj senátorský mandát národně-demokratický a přidal se ke komunistům nebo aspoň sociálním demokratům. A Jaroslava Durycha „Gottická růže“ nebo cokoliv jiného sotva bude s to, aby nadchlo pana Jaroslava Stránského, aby vzdal chválu katolicismu. Literatura je krásná věc, ale politika je věc praktická.

Z toho důvodu je také literatura podceňována a brána politiky pouze jako nutné zlo, proti kterému by se bylo nejlépe hájit zákonem. Pro politika neexistuje beletrie, pro něho jsou noviny, při čemž je nutno šéfredaktory upozornit, že literární zprávy a hlídky jsou velikým mrháním místa a neodpuštělnou chybou.

Literaturou mohou být nanejvýš brožurky à la Výklad volebního řádu, Program strany a Proč musím být organizován? Jiná „literatura“ je nesmyslná a zhoubná, protože praktický smysl rozptyluje a otupuje. Básně dokonce jsou pouze na vyplnění nedokončené stránky v kalendářích a dělají je lidé, kteří nemají co dělat.

Literáty nutno s vervou a vehemencí potírat, protože ti jedni si hájí svého rozumu a svých názorů. Přirozené, že tu je zbrani nejlepší a nejmocnější bojůtky.

A tohle všechno neplatí snad jen o politické agrárníci nebo česko-socialistických. To je do písmenky pravda i o našich politických. Všechny se dají spočítat na prstech jedné ruky.

Zlepšení by se dalo docílit, kdyby strana dostala monopol na vydávání literatury, čehož Bůh nás rač chránit. To sneseme s klidem ještě raději sedmero zákonů na ochranu republiky. Protože pak by naši básníci musili zpracovat program ve znělkách nebo v tercích.

Politikové nechť jí zkrátka literatuře slouží. Protože se domnívají, že neslouží literatura jim. Je třeba jim říci hlasitě: Nikdo od vás nezáadá, abyste četli knihy či básně. Bezpochyby byste tomu také nerozuměli, ale co po vás je třeba žádat, to je to, abyste knihy platili, kupovali, šílili, abyste podporovali penězi (ničím jiným) literaturu a literáty.

Kdyby všichni naši „vlivní činitelé“ obětovali 50 procent příjmů z různých správních radovství a podobných institucí, ve kterých peníze tekou, na šíření dobré literatury, udělali by více než dělají tím, že každého roku „obohatí naši literaturu“ o tlustý a vypasený svazek zákonů a nařízení.

Potom by bylo možno nejen ujednat s nimi jakýsi modus vivendi, ale pak by bylo možno psát o nich i romány a básně, protože by byli pracovníky nenáročnými a obětavými. Tato řeč ovšem může v nich vzbudit zdání nevážnosti. Ano, nevážíme si jich a jsou nám směšní, ale jen v té jedné věci: jak se chovají k literatuře.

A jestli si myslí ve svém politickém rozumu, že se všechno vyhraje politikou, tož bychom si přáli (a upřímně), aby žili ještě padesát roků, aby viděli také to, co svým politickým rozumem způsobili.

To je jasná a zřetelná řeč. A nyní, páni politici, mne sežerte třeba, za tu pravdu jsem ochoten podstoupit smrt nejhroznější a nejtrpčí: být potravou vaší. Při čemž ještě před vaším politickým talentem, pokud se týká jiných věcí než literatury, smeknu a pokloním se (a také upřímně).

František Hanzelka.

Z BRNĚNSKÉHO NÁRODNÍHO DIVADLA

Brněnské národní divadlo vypravilo za poslední čtvrtletí minulého roku dosti slušnou řadu premiér. Byly to tentokrát hry převážnou většinou od českých autorů, k čemuž zvláště přispěla oslava desíttiletého trvání našeho státu. I opera, která tak ráda sahá po ultramoderních novinkách, byt' byly od českých autorů ze zahraničí, vypravila starou, dosud však svěží miniaturní *Dvořákovu* operu „Tvrdé palice“ spolu s Bendlovým baletem „Česká svatba“. Škoda, že obecnstvo přijalo oba tyto kusy dosti chladně, ačkoliv byly pečlivě nastudovány. Jen v provedení baletu „Česká svatba“ působily rušlivě modernismy, které byly do něho vloženy snad z elementární neznalosti národního tance. Zato s nadšením byla přijata nově nastudovaná *Thomasova* opera „Mignon“. Titulní sopranové role bylo svěčeno altistce M. Dobručké. Ačkoliv tu byly i jiné obavy, přece umělkyně si odbyla svůj debut skvěle. Operní repertoár byl speštěn opětným nastudováním oper: „Komedianti“ od *Leoncavalla*, „Cavaleria rusticana“ od *Mascaniho*, *Verdiho* „Otello“ a efektní „Růžový kavalír“ od *Richarda Strausse*. Z operních hostů sklídila největší úspěch Nobuko Hara, japonská umělkyně, která vystoupila v roli „Butterfly“ ve stejnojmenné opeře a jako Miti v *Bohémě*. Přes tyto úspěchy byla zde jinak stagnace, která se dá vysvětlit tím, že pro churavost některých členů vypadly z původního programu „Halka“ od *Montuszk*a, „Šelma sedlák“ od *Dvořáka* a „Don Juan“ od *Mozarta*. Tím ovšem všední premiéry budou značně zpožděny, než lze doufat, že brněnská opera, která má zvučné jméno a vynikající ensemble, tuto nepředvídanou krizi zdolá.

Činohra po úspěšných premiérách na začátku sezony neměla už v další průběhu mnoho štěstí. Snad proto, že se kladly na činoherní obecnstvo příliš velké požadavky. Tak ztroskotal „Vašíček Nejlů“, básnický fragment ztraceného člověka od *Josefa Holého* pro scénu upravený šéfem činohry *Rudolfem Waltem* a *Mahenova* novinka „Nasreddin“. V *Lad. Šimáček* v titulní roli tohoto akšehrského Šalounouna a rytíře bez bázně a hany byl výtečný se všemi figurkami, které ho obklopovaly. Nicméně brněnský autor na duš obecnstva nepřišel a hra, od níž bylo tolik slibováno, zmizela po čtyřech představeních z repertoáru. Ani *Tylův* „Jan Hus“ v titulní roli s *O. Čermákem* nepřiael v hereckých výkonech něco nového. Zklamala i dramatická báseň *Ot. Thera* „Fhaëthon“. Premiéra hry „Hřích“ od *Gregora-Tajovského* jest kapitola sama pro sebe. Slabý kus měl zadržánit působivý historický obrázek *Stroupežnického*: „V panském čeledníku“, který byl uveden spolu s premiérou. Zato na celé

čáře to vyhrál *Emil Vadček* se svou veselohrou „Lišák Stavínoha“, kterou zpracoval podle svého populárního románu „Bídýlko“. Tato hra, líčící život ubohého zloděje ze Žižkova, jest naplněna zdravým, lidovým humorem podávaným v hantýrce pražské periferie, což často autora svedlo k silným výrazům. Hra jest dobře stavěna až na poslední jednání, které jest ve scéně s ministrem války trochu za vlny přitaženo. Frant. Klíka v titulní úloze měl pronikavý úspěch. Zvláště v druhém jednání, kdy před soudem líčí svůj ubohý život plný kopanců od lidské společnosti, byl strhující. K tomu úspěchu se připojily ještě další tři vysoce umělecké úspěchy. Byly to: melodram *Fibicha-Vrchlického* „Smrt Hippodamie“, poslední díl mohutné trilogie „Hippodamie“, dále *Kvapilova* „Princezna pampeliška“ v titulní úloze z M. Waltrovova, která pro Brno jest tím, čím pro Hollywood Mary Picford, a konečně „Druhý běh“ od *Hilberta*. Psátí o tomto dramatu samém znamenalo by po tolika již kritických a diskusí nosit dříví do lesa. Chci se zmínit toliko o provedení. Drama v režii Vlad. Šimáčka, který vytvořil zároveň stěžejní postavu dor. Hrona, bylo pečlivě nastudováno. Než překvapila interpretace konce třetího jednání. Před Jenkovou popravou přichází k jeho otci dor. Hronovi katolický kněz, aby tlumočil Jenkův vzkaz o jeho poznání věčnosti a uznání Boha. Kněze hrál Josef Lakša, ale tónem takovým, že celé jeho poslání zprofanoval. Nevím, jak se mohlo stát, že režisér připustil takovou interpretaci úlohy, která jistě nebyla v intencích autorových. Bylo by bývalo také vhodnějším, kdyby kněz přišel přitencem vchodem. Takto jeho vystoupení z Jenkovy ložnice působilo zbytečný chaos. Jinak herecké výkony až na několik nedopatření byly nadprůměrné. Jako noční představení v posledním dnu v roce byla premiéra „Blázen v ampionu“ od *Lva Blatného*.

Operetní souhrn nastudoval celkem tři operety. Jednak „Krásnou Flortdu“ od svého člena K. Kosiny, která však přes všechny premiérové ovace byla velkým omylem. „Tulák“ od *Piskáčka* přes některé nativnosti libreta celkem uspokojil. Konečně byla uvedena na scénu s napětím očekávaná „Rose Maria“ od *Fremle*.

Skvozná pohádková výprava, nové dekorace, nádherné toulety, dva nebo tři libové blágy a – už to bylo vše! Libreto jest slabé a chudé na nápady. I hudba má slabou instrumentaci. k tomu ke všemu se dovidáme, že hudbu nesložil Frišl sám! A tak návštěvníkům divadla se ztratila mnohá iluze. Zajímavé jest, že hlavní postavou jest zde americký kowboy, též kowboy, který jest se svým koněm stále více a více vytlačován z filmu úměrně s rozvojem automobilismu. Přichází tedy tento ubohý muž ke konkurenci nikoliv s koněm, ale zcela rozumně s příslušným počtem girls a s nádhernou výpravou, která jej také zachraňuje.

—ra—

O SLOVENSKÉ LITERATUŘE

Přítel, středoškolský profesor a spolupracovník tohoto listu, způsobil mi nedávno velikou radost. Věnoval nějaký čas četbě slovenských knh. Dlouho nemohl se k nim dostat, dáváje – podohpitelně – přednost vedle české hlavně literatuře francouzské i německé. Když konečně došlo i na literaturu slovenskou, přezíraná a odstrkovaná Popelka způsobila náročnému čtenáři příjemné

překvapení. Přesvědčil se, že to zanedbávané a staletí umlčované Slovensko zrodilo řadu nadaných hlav, jejichž tvorba svým životním realismem, projasněným čistým ovzduším vroucího idealismu, potěšit může i čtenáře vzdělaného a vybíračného, zvláště když znechucen odkládá nedonošené padělky cizích směrů literárních. Přítel uznal a vyznal, že jest věci spravedlivou, když se na slovenské autory a na dobré kvality jejich díla občas upozorní naše čtenářstvo, jehož pozornost jinak příliš je upoutána zjevy jepicovitými a četbou sensační. Jak uznale mluvil tento jinak chválnou neplýtvající muž na příklad o Kukučínově „Domu v stráni“!

Vzpomínám této drobné epizody, maje na tomto místě zmínit se o nedávno vyšlé knížce Štefana Krčméryho. Autor, osvědčený redaktor „Slovenských Pohľadů“, nazval ji *L'udia a knihy* (nákladem L. Mazáče v Praze) a poučuje tu velmi poutavě o řadě slovenských spisovatelů, kteří citovým i myšlenkovým obsahem svého díla mohou obohatit také českého čtenáře. Nejedná se o suchopárnou příručku. Jsou tu věrně zpodobněny živoucí osobnosti z masa i krve, při čemž jejich životní dílo, prochnuté idealismem schopným každé oběti a spočívající pevně na základu žité víry křesťanské, je tu ve své podstatě stručně a účinně vystiženo. Čtenář seznámí se s řadou sympatických postav, jejichž život byl zpravidla cestou trnitou, ale jejichž dílo i vzor jsou cti a pokladem národní kultury. Kniha Krčméryho krásně se čte. Jsouc psána z lásky a s láskou, dovede lásku i úctu ke svým tichým hrdinům vzbudit i u čtenáře.

Specielně životem a dílem jednoho ze slovenských nesmrtelných obírá se záslužný spis „*Andrej Sládkovič a jeho doba*“ z pera dr. Flory Kleinschnittzové (nákl. Anny Bečkové v Praze). Vyzbrojena značným aparátém literárně-historické vědy i dobrou přípravou filosofickou, pojednává autorka nejenom o životě a díle Sládkovičově, nýbrž, jak ostatně i sám název knihy slibuje, vystihuje celé okolí i ovzduší, celý ráz doby, v níž Sládkovič se vyvíjel a tvořil. Na spis tohoto druhu a hodnoty mohl před převratem odvážit se jediný profesor dr. Jaroslav Vlček. Dnes je tu již jeho škola, která ve šlépějích mistrových dovede zpracovat nepřebernou bohatství, jež, uloženo hlavně v martinském muzeu, čeká na vycvičené ruce. Zdařilá práce Fl. Kleinschnittzové je v tom směru pěkným počátkem. Spanilá osobnost Sládkovičova stojí dojista zato, aby byla předmětem nejen obdivu, ale i vědeckého badání. Proto čekáme s určitostí, že spisovatelka své dílo doplní ještě osvětlením zbývajících částí života největšího básníka Štúrovy generace, když v přítomné knize ho provází pouze do r. 1850. K přednostem jejím náleží vedle množství utříděného materiálu také autorčin poutavý sloh, překonávající tíž vědeckého studia vzletem a teplem vlohy vpravovatelské.

„*Slovenské Pohľady*“ ukončují právě 44. ročník. Tento martinský měsíčník těší se čím dál větší oblíbě na Slovensku a snad i u nás. Zaslouží si toho vším právem, jelikož skutečně soustřeďuje nejlepší talenty tří slovenských generací. Ze starších spisovatel *Jégt* přispěl letos několika obsáhlými kapitolami své historické fresky „*Svätopluk*“, o níž obšírněji pojednal jsem v prosincovém čísle pražské „*Vlasti*“. Beletrie zastoupena dále *Josefem Gregorem Tujovským*, *J. Alexym*, *Št. Letzem*, *Urbanovičem* a j. Vzpomínkami, bohatými na podrobnosti z těžkého národního zápasu na Slovensku, přispěla *T. Vansová*. Redaktor

Kréméry, vedle krásné romance ze slovenské dávnověkosti, napsal nekrolog Kukučínovi, o němž několik osobních vzpomínek připojila E. Šoltésová. Závažnými články retrospektivními přispěli též Jos. Škultéty a Klein-Tesnoskalský, jenž zvláště se zavdčelil neznámými podrobnostmi ze života Hviezdoslavova i jeho rodičů. Obratřích Úprkových rozepsal se dr. Al. Kolisek, jenž tu věnoval také článek Scotu Viatorovi. O mladé generaci slovenských výtvarníků rozepsal se J. Alexy, zmínilv se při tom příliš paušálně o pedagogické neschopnosti profesorů pražské umělecké akademie. Obsah 11. sešitu úplně vyplňují články o Janu L. Belkovi, osvětlující život i dílo největšího slovenského hudebníka. Všecky popřevratové ročníky „Slov. Pohľadu“ radostně svědčí o uvolněním a slibném rozvoji slovenské kultury.

Dr. J. Sv.

O LIDSKOU DUŠI

Tak by mohl znít podtitul knihy Hermanna Bahra: „*Nanebevstoupení*“ Zápas o lidskou duši, zápas nejhroznější, jaký se odehrává před našima očima jako nejhroznější dráma současné generace. Kdo má odvahu seznati portrét současného člověka, hledajícího všude cestu, ale bloudícího od zklamání ke zklamání, ten smí se oddati četbě této knihy. Nedovedu toho zapřít: po dlouhé době kniha, která mne rozrušila, uchvátila a na mnohých místech přímě drtila. Rafinovaný zápas o duši, řešený obdivuhodným aranžérem nejdůležitějších scén, tot obraz díla, jímž mohl Bahr postaviti před naše oči náš vlastní portrét kreslený s podivuhodnou pravdivostí. Člověk dvacátého věku, který má odvahu pronášeti kategorické závěry v disciplinách vědy, umění i náboženství. Jeho závěry jsou zakončeny důrazným puntíkem, za nímž už nikdo nesmí přidati řádky. Obraz nadčlověka, vypěstovaného z umělé buňky postivismu. Nadpřirozeno je pouhou snyšlenkou pro ty, kdo neodvážili se sestoupiti do hlubin lidského ducha. Lidské srdce, jeden z mnoha svalů lidského těla, s určenou funkcí, věc, jako tisíce jiných. A před dávnými věky měl kdosi odvahu pozvednouti je na vyšší prestol, dáti mu významnější úkol, než mu příslušel!

Jakový byl obzor Františku, hraběte Flayna. On hledal v rozmanitých vědách i v umění klid duše. Zakotvil tu i tam, ale neznámá síla hnala jej z jednoho konce světa na druhý. Nikde nebylo klidu, spokojenosti, jaké se udivoval u svého bratra Antonína, který žil záhlavně prostě, snad dokonce naivně v kruhu své rodiny. Nic nebylo zajímavého na jejich životě. Prostota, rodinný život, naplněný jenom prostou láskou. To byly základy, na nichž stála spokojenost Antonínova. Avšak ještě něco tu bylo: zbožnost, prostá, jako celý život. V ní kotvila všechna spokojenost.

František přišel hledat do rodného kraje oddech. Jakéhos vybočení z dráhy, aby po čase se zapadlo do toho běhu, bez cíle sice, ale přece tak obligatorního. Že zapadl po letech sem, nemuselo býti hned něco neobvyklého. Ani to, co prožil potom, nebylo nic, co by působilo svou mohutností. Podstoupil zápas o svoji duši, bojoval sám se sebou. Jen občas padlo do temného pozadí světlo.

* Hermann Bahr: „*Nanebevstoupení*“. U Ladislava Kuncíře 1928. 2. svazek Lidových zábav, stran 382. Kč 30'—.

Jako blesk zakmítne se myšlenka, zahřmí a hned zase rozhostí se ticho, hrozné ticho mrtvých duší. Duší křesťanů, ztracených pro tento i onen život. A kdo z těch „mrtvých“ si pomyslí na onen život? Kdo má odvalu si naň pomyslet? „Hladovíte po víře, ale místo abyste ukojili svůj hlad jako lidé, který jde k ní a nasýtí se, jsou spokojeni, že se nasýtli, i když si nedovede vysvětlit jak, odíráte si toho, vy vůbec *nedčete* být nasyceni, jestliže se vám to napřed nedokáže. Že to dokazuje užiti, to vám nedostačí, dokud toho nepodopíte... Hledáte pravdu nad vás, ale hledáte ji v sobě, vy *blázni rozumu!*“ Jak hrozná to slova, dýšící pravou ironií!

Před našima očima panorama naší bídy. Brodíte se v tom kalu, hledejte cestu, hledejte vysvobození...!

To zní nad vámi resonance Bahrovy knihy. Knihy mohutné prostotou, podivuhodně nadměrným bohatstvím hlubin. Klesáte v bezedné hloubky, ponoříte se v bezmezná ticho nehybných mořských tůní. Zápasíte sami se sebou. Není tu nikoho, kdo by tleskal vítězi. Jen záblesk Boží milosti pronikne i do těchto hlubin, aby osvobozený člověk mohl se po něm vyšplhat vysoko k nebesům. Záchranné lano vržené neznámou rukou právě tehdy, kdy duše klesla v smrtelné úzkosti beznaděje. Proměnění a vítězství. Tot jsou domény těch, kdož s duší pokornou a nenáročnou vystoupili na cesty Života. Bahr vzal za ruku zbloudilý a vedl je tam, kde jejich duše nařikala sama nad sebou. Ukázal jim propasti a bezmeznosti hmoty. Po boji klid. Klid nejmohutnější. Ptáte-li se i vy po onom místě, kde vás jistě obklopí svoji bezměrností? Vejděte do chrámu, vyhledejte to zapomenuté místo v šeru kostelního výklenku, sepněte ruce a vyvrzte z duše bahno a špínu, usazenou na vašem srdci. Potom i vy naleznete klid, po němž marne touží synové tohoto století. Klid, štěstí, vítězství. Jaká to synonyma! —Bka.—

Z NOVÉ POUČNÉ LITERATURY

Dr. Josef Kratochvíl: „*Meditace věků*“. Díl II. Filosofie středního věku. Str. XIV. + 271. Vydal Barvič a Novotný v Brně 1929. — Kdo poznal z dřívějších spisů univ. docenta dra J. Kratochvíla, jak přesně dovede vystihnouti a pochopitelně i jadrně podat myšlenkové jádro jednotlivých filosofů i celých velkých období filosofických, sáhne jistě rád i po tomto jeho novém díle. A to tím raději a s tím větším užitekem, že je tu zpracováno období v dějinách filosofie obyčejně nejvíce přehlížené a širší veřejnosti skoro úplně neznámé, jen hanou povrchních brožurek zasypávané — období středního věku. O jednotlivých zjevech středověkého myšlení psal autor již častěji ve svých drobnějších studiích, vydal i tři samostatné publikace z tohoto oboru („Věda a víra ve filosofii středního věku“ 1914, „Filosofie středního věku“ 1924, „Problém mystické intuíce ve filosofii středního věku“ 1926), studoval i mnohé dosud jen rukopisné, tiskem nevydané původní prameny našich domácích knihoven, takže mohl po takové důkladné přípravě bezpečně přikročit k této druhé podstatné části svého životního díla, tvořeného jistě s opravdovou láskou k předmětu i s úctou ke každé lidské myšlence, jež vytryskla z touhy po poznání pravdy. Nezavrhne ani těch, jež tato touha přivedla časem na nebezpečné stezky bludů, ale neostýchá se také nazvat blud bludem, neozařuje jich,

jak často bývá zvykem, gloriolou jen za to, že se postavili mimo dogmata církevní, zato dává tím více vyniknouti skutečně vůdčím duchům jednotlivých období. Sleduje ovšem i jejich vnitřní vzájemnou souvislost, takže celek vynívá jako velká, mnohotvárná píseň o hledání věčné, vědu s vírou sjednocující pravdy. Kdo si ji se zájmem přečte, bude jistě jinak hleděti na pomlouvaný středověk, ale zároveň také pochopí, kolik účinných, hybných sil z jeho idejí mohlo by se přelítí i do duše moderního člověka, uštvané často neklidem a skepsí. Knize Kratochvilově, psané přístupným slohem a opatřené při každém oddílu velmi pečlivě sestavenou bibliografií i dobrým rejstříkem jmen, dal po zásluze také nakladatel pěknou zevnější úpravu. M.

Jakub Deml: „Dilo Felixe Jeneweina“. Nákladem Výtvarného odboru Umělecké besedy, Praha 1928. Str. 183, obrazových příloh 67, cena 260 Kč. – Čím jest pro českou poesii pět svazků Ot. Březiny, tím jest pro české malířství dílo kutnohorského rodáka Fel. Jeneweina. Nebylo jistě povolanějšího muže, který by nám je lépe osvětlil, nad Jakuba Demla. Snad málokterý autor monografie přistupoval ke své práci s takovou láskou a pietou a s tak důkladným předběžným studiem jako to učinil on. Pročtete na příklad jen slovní doprovod Demlův k Jenweinovu „Moru“ a podíváte se, jak hystie a zevrubně dovede analysovat každou podrobnost ohrazu, její účel a hlavně jak dovede sledovat Jenweinovo prohižení se k Bohu. Pěkně zdůrazňuje také češství Jenweinovo: „Jako národními pohádkami, středověkými mysteriemi a lidovými buladami čeští výtvarníci budou se jednou inspirovati náboženskými tematy Felixe Jeneweina... Tady se uvidí, kde před světovou válkou byla česká duše na své pouti k Bohu. Felix Jenwein nikdy nebyl subjektivní, nikdy také nebyl literární, lineární a plochý; on každým svým dílem jako potápěč noží se do největších hlubin národní duše a vždycky nám odtud vynáší perlu, to jest dílo zaokrouhlené, výtvarně i myšlenkově jistě ohraničené, přesné a ještě duhovými barvami nalady, tak jako zralé ovoce, svatým darem umění zamžené...“ (str. 132). Jul. Zeyer nedílel kdysi psát o Hilkové „Golgotě“ ze strachu před profanací uměleckého díla. Z téhož důvodu přestáváme i my s takovou pevnou vírou, že i v Jenweinovi i v Demlovi promluvílo Slovo! Old. Sv.

Dr. Vavro Šrobár: „Osvobozené Slovensko“. Paměti z roků 1918–1920. Sv. I. Stran 480. – „*President Masaryk k desátému výročí republiky*“, Soubor projevů. Uspořádal Vasil K. Škrach. Stran 88. Obě knihy vydal „Čin“ v Praze 1928. – Dílo Šrobárovo vzbudilo již v deníím tisku i v politickém životě oněch stran, jichž se živě dotklo, značný rozruch i četné polemiky. Čtenáři, jenž není nějakým vášnivým stranicem, podává kniha zajímavý obraz poměrů a událostí, jak se vyvíjely na Slovensku za posledních let maďarské vlády, za počínajícího rozkladu monarchie a zvláště za převratu i za první prozatímní slovenské vlády. Autor nechává tu většinou hovořiti výpisky ze svého archivu, otiskuje články a zprávy novin, cituje cizí projevy atd., sám ustupuje poněkud do pozadí, aby tak dodal svému dílu ráz vědecké nestrannosti. Že i tak ovšem jest možno leccos osobně zbarvit, jest jisto. Své známé stanovisko k poměru česko-slovenskému zdůrazňuje znovu svým úvodem, kde praví mimo jiné: „Nemáme čas bojom o písmeny, o to, či sme jeden, lebo dva národy, či máme jednu,

lebo dve reči, ale usilujeme sa dohoniť to, čo sme v porobe zameškali." – Skoro súčasne vyšiel v tomže nakladateľství pekné vypravený soubor prejavů presidenta Masaryka k desátému výročí republiky. Vdole větších, oficiálních a z novin známých prejavů jsou tu i menší, více soukromé odpovědi, pozdravy a interviewy pro zahraniční tisk, jakož i pojednání o významu Komenského určené původně jako úvod k překladu Jakubcovy statí z jeho dějin literatury české. Knižka, ozdobená čtyřmi obrazovými přílohami, má svůj význam hlavně proto, že přináší autentické autorisované znění prezidentových prejavů, jež bývají v denním tisku podávány často nepřesně. M.

Dr. Jos. Novotný: Víra a věda o cíli člověka. Populárně vzdělávací knihovny sv. XVI. Stran 158. – *Em. Žák: Konvertitů.* Obrazy ze života některých předních konvertitů dnešní doby ve světle jejich vlastního doznání. Též knihovny svazek XVII. Str. 39. Vydala Československá akciová tiskárna v Praze 1928. – Nové dílo dra J. Novotného doplňuje pěkně jeho dřívější spis „Věda a víra o původu člověka“. I zde přistupuje autor k řešení svého problému vyzbrojen dobrou znalostí nejen katolického učení a poctivého vědeckého badání, ale také lidského srdce, jehož touhy a sklony mluví tak často i do této životní otázky. A poněvadž se tyto touhy nejsilněji projevují v tvorbě opravdových básníků, není divu, že vzdělaný autor tak hojně se dovolává jejich hlusu, stejně jako výroků starších i novějších myslitelů. – Životu apologii církve je také spisek profesora Em. Žáka: podává obraz šest literárně nebo filosoficky význačných konvertitů z nové doby, kteří po různém bloudění dospěli poctivým úsilím ducha a milostí Boží k poznání pravdy. Je to Claudel, Jørgensen, Iwaszkowski, Bahr, Chesterton a méně již u nás známý Holandán, dnes benediktnin Verkaide. Autor uvádí hojně dokladů z vlastních konfesi konvertitů a tak jeho spisek působí přesvědčivě i povzbudivě. M.

Živé slovo. Homiletická knihovna. Vydává nejméně čtyřikrát do roka Českoslov. akciová tiskárna v Praze. – Nové svazky přinesly především druhou řadu „Řečí podle Pisma sv. St. zákona“ z pera Jana Stráda (99 str. za 10 Kč). Autor vyzdvihuje tu nejvýznačnější osoby z doby soudců, králů, proroků i posledních národních hrdinů izraelských, aby na nich ukázal i dnešním věřícím krásu a velikost různých ctností i zhoubu nepravostí. Řeči jsou vesměs praktické, časové, stejně jako řeči dalších dvou svazků: prof. Jan Al. Veselý („Sedm časových řečí“, str. 36 za 4-50 Kč) promlouvá zajímavě o nesmrtnosti duše, o pravdě a pokoji, o zřídlech nevěry, o významu křesťanské rodiny, o působení Ducha sv. v sociální otázce, dr. Jan Konečný („Ve škole kříže“, str. 35 za 5 Kč) ukazuje, jak v křesťanství možno nalézt zvlášť dnešního člověku smír, pokoj a vzor pro všechny chvíle života. Oba cykly se hodí zejména pro dobu postní. B. J.

Z NOVÉ KRÁSNÉ LITERATURY

Jindřich Š. Baar: „Vzpomínky Štědrého večera“. Pro tisk upravila Hana Štěpánková. Vydobíli Rith. Lauda. Vydaly Českomoravské podniky tiskařské a

vydavatelství v Praze 1928. Stran 46. – Roztomilou knížечkou překvapila o vánocích pí H. Štěpánková všechny čitatele Baarovy: vybrala z jeho deníků, jež jí před smrtí svěděl se svou literární pozůstalostí, zápisky o tom, jak prožíval Štědré večery, a vydala je v pěkné úpravě na křídovém papíře s přilehlými barevnými obrázky R. Laudy. Vedle první vzpomínky ze studentských let jsou tu hlavně záznamy z dob kaplanských. Ze všech vane to, co prociť v tento den intimního rodinného štěstí snad každý kněz v prvních letech svého působení: tíha a stesk osamělosti mezi cizími lidmi. Citlivou duši Baarova nadto ještě rozechvívalo v některých dobách nevlídné německé prostředí jeho působení a pak vzpomínky na zemřelého otce a sestru. Stesk odvanul teprve tehdy, když mu přišla na faru hospodařit rázovitá matka: přinesla s sebou sluníčko domácího štěstí, v němž se rozplynul i bývalý chlad Štědrých večerů. A o takovém tichém, v samotě fary uzavřeném štěstí ani Baar si již do deníku nepsal. Taková jsme už všichni. M.

Emanuel Taftl: „Od srdce k srdcím“. Verše. Nákladem vlastním. Praha 1928. Stran 107. – Autor jest, jak sám v jedné básni praví, „knězem v pokročilém věku“. Miluje církev a vlast, Boha a národ, chce pro ně pracovat i bojovat, trpí, když vidí kolem sebe úpadek mravů a nenávisť k církvi, chtěl by všechny lidi povznášet nad všednost a naplnit je láskou i pravou moudrostí, sní „o obrodu svého národu ze Říma v Cyrilla a Metodě“, snaží se vyzpívat své prosté dojmy z přírody, z vlastního mládí i životního bludiště – ale, bohužel, tato dobrá vůle k básnění ještě nestačí. Nerad koho rmoutím, ale mám-li již zaslouhou posoudit, nemohu než říci, že tu není vůbec poesie, nýbrž jen uboze zřetelné veršování, zdaleka nedostihující ani našich obrozeneckých básníků. Na důkaz jen malou ukázkou z první básně: „Života, jenž zdánlivý, pupsek byt hřeptlý slunce neprodlouží; spíš spálí květ opadavý – byt ne hned...“ Několik lepších řádek je v druhém oddílu pěkně lidovými závody v Olomouci vypravené knihy, ale i ty trpí nedostatkem smyslu pro básnickou formu. M.

Jégé: „Svatopluk“. Nákladem Družstevní práce, Praha 1928. Stran 228. – V záplavě moderní beletrie ohlásila se zdravá reakce ze Slovenska, sahající zpět do minulosti až k tradici Velké Moravy. Význačnému slovenskému vypravovateli podařilo se vskutku velmi pěkně zařadit v nepřetržitý fabulační proud volné obrazy ze života nejmocnějšího knížete velkomoravského. Zvláště vystižné jest podán pobyt Svatoplukův v Byzanci, jeho poměr k milence Jaroslavě, k Rostislavovi, poměry na knížecím dvoře atd. Kniha Jégého znamená i na Slovensku konec tradice o holubičí povaze starých Slovanů. Není ani rozdílu mezi pohany a křesťany – jen podle jména křesťany – jde jen o získání moci v politice; všechno ovládá hrubý bojový duch, nechtící se užít k dosažení cíle jakýchkoli barbarských prostředků. Jen sv. Cyril a Metoděj září svým svatým duchem do těchto temnot pohanství, proto je autor nechává vystupovat jen z povzdálí a dotýká se jich delikátně, aby nesetřel jejich posvátného kouzla. Že autor klade – jak dnes na Slovensku ani jinak nemožno – velkomoravský Velehrad na Děvín, to už mu každý z nás rád odpustí a bude přát knize hojného rozšíření. Knihu vyzdobil pěknými dřevoryty J. Kobzák.

Oldra Sv.

Theodora Reiser: „Americká tragédie“. Román. Kniha I. Přeložil K. Kraus. Románové knihovny „Proud“, svazek 43. Vydal „Čin“ v Praze 1928. Str. 572. – Podle prvního dílu obsáhlého románu, jenž nabyl v krátku světové pověsti, těžko usuzovat, proč jej spisovatel nazval právě *americkou* tragédií. Příběh sám, jak se tu zatím rozvíjí, je čistě lidský a možný skoro v každé zemi s rozvinutým průmyslem a obchodem. Hrdinou jeho jest mladý hoch, jenž se horoucně snaží vymánit se z ponižujícího (jak myslí) a ubohého prostředí rodiny pietistického kazatele, povznést se společensky a nabýt bohatství, aby tak mohl užítí všeho, co poskytuje svým vyvoleným pozemský život. Je to plytká a jako voda nestálá povaha, jež podléhá lehce svodům svého okolí, a tím více pokusem vlastní smyslnosti a dovede pro lákavější nabídku výhodného sňatku odkopnout i dívku dělnictví, jež se mu důvěřivě oddala. Toto stálé zmitání mělké povahy hrdinovy, bojující v lepších chvílích s hlasem svědomí a s dojmy náboženské, pietistické výchovy v mládí, ličí autor s hřídkou dnes již podrobnosti, ale také s neobyčejnou životní pravdivostí a názorností, stejně tak jako celé prostředí poválečné americké společnosti, ženoucí se stejně jako v Evropě jen za kariérou, bohatstvím a požitkem. Teprve druhý díl patrně ukáže, z jakým tragickým svědomím a života vede tato nenasytá, šílená honba. M.

Felix Timmersmans: „Pallietter“. Přel. Rud. J. Vonka. Obrazy doprovodil Alois Bilek. Vydala Družstevní práce v Praze 1928. Stran 252. – Titulní hrdina nizozemského romanopisce je zosobněným uživatelem pozemského života v jeho nejpfirozenějších formách. Dovede nejen pět hymny o krásách pfirody za všech ročních období, ale ssa je zrovna všem smysly, kochá se jimi v jakési skoro živočišné radosti a vyzařuje ji do celého svého okolí. Je tu, stejně jako v jídle a pítí, přímo nenasytou, který po všech nadměrných požitcích ještě vzdychá: „O země, matičko s tisíci řadry, kdy, kdy mne napojíš dosyta? Nikdy už!“ Pohanská skoro radost z užívání života, která vede jednu chvíli až k posměšku z touhy po nebi, mísí se jindy s pfirozenou lidovou zbožností a vede ke konci i k čistým projevům opravdového náboženského citu, vzlášť tam, kde slavnosti církevního roku splyvají tak podivuhodně s životem pfirody. Timmersmans dovedl jej v dějově jednoduché historii Pallietterově zachytit do nejmenších odstínů stylem velmi sytým a místy robustním. M.

Zofia R. Nalkowska: „Teresin román“. Přeložil Em. Čech. Knihovny „Slayie“ sv. XI. Vydaly Českomoravské podniky tisk. a vyd. v Praze 1928. Stran 214. – Autorka, jedna z oně mladší generace polských spisovatelek, jež následovala po Konopnické, Orzeszkové a Zapolské a uplatnila se nejvíce již před válkou, jest k nám uvedena po prvé svým předposledním poválečným románkem. Je smutný pro cizí čtenáře a tím smutnější asi pro čtenáře polské: nasthuje v rydle se mihajících scénách pochmurný obraz poválečné varšavské společnosti a hlavně polského důstojnictva, v němž vyrůstají tu typy rozmařilců, požívačů, defraudantů i bolševických agitátorů. Množství postav, v nichž je mnohdy dosti těžko se vyznat, třeba některé jsou kresleny opravdu výrazně. A ještě více hovorů o časových otázkách, o válce a míru, o komunismu a sovětech, o vlastenectví, o politickém stranictví atd. Jasnější, určitější cesty z tohoto myšlenkového i mravního bludiště nedovedla však spisovatelka ukázat. M.

Bret Harte: „Zprostředkování Mr. Jacka Hamlina“ a jiné povídky. Přeložil L. F. Laciného vydání spisů B. Harte svazek 31. Vydal B. Kočí v Praze 1928. Stran 191. — Osm drobných povídek tohoto svazku uvádí opět do různých sfér amerického života v minulém století, v jehož názorném a přesném líčení jest B. Harte opravdu mistrem. Nevyhýbá se ani tvrdým stránkám, ale dovede je vždy zjasnit svým životním optimismem: ukazuje, že i pod drsným nátěrem ozvou se často v lidském srdci dotekem dobra nejjemnější struny. M.

POZNÁMKY A ZPRÁVY

Z redakce. Jak bylo již oznámeno, bude letos vycházeti „Archa“ v pravidelných čtvrtletních svazcích. Druhý svazek vyjde v polovině května a bude věnován *jubileu svatováclavskému*. Přinese opět několik obrazových příloh našich umělců. Také naši spisovatelé se jistě přičiní, aby svazek byl důstojným holdem naší literární obce vznešené postavě Dědice české země. Přispěvky rádež zaslati nejdéle do 15. dubna. Všechny ostatní přátele a příznivce prosíme, aby svým osobním vlivem doporučovali odebrání „Archy“ ve svém okolí a tak pomohli zajistiti její pravidelné vycházení. Bude to tím snadnější, že odběratelé mají značné výhody při koupi knih Družinou vydanych. Ukažme, že si dovedeme udržeti na Moravě jedinou literárně-uměleckou revui, když všechny ostatní pokusy selhaly. A umožníme také mladým nadějným silám, jichž se k nám hlásí celá řada, aby se mohly umělecky rozvíjeti a uplatňovati se i svými novými formami svorně po boku starších spolupracovníků! Kéž jubilejní svatováclavský rok jest i rokem nového rozkvětu „Archy“!

Družina literární a umělecká konala poslední výborovou schůzi 3. ledna 1929 v Nezamyslicích. Podrobnou zprávu o ní přinesl denní tisk, pro nedostatek místa nemůžeme ji tu uveřejniti. Jednáno o bližších stycích s katolickými

spisovateli a kulturními institucemi v Jugoslávii, jež na podzim při svém zájezdu na jih navázal šéfred. Ladislav Zamykal a jež budou utvrzeny na letošní valné hromadě Družiny o Svatováclavských dnech v Praze. Určeny pro letošní rok nové členské podíly, román „Oltář a rotačka“ od dra A. Fuchsa, drobné prózy Jana Vyhlídala a básně Fr. B. Děrdy. Mimo členské podíly vydá Družina další svazky spisů K. Dostálo Lutínova, výbor Sušilových epigramů s doprovodem Vlt. Bltnara, a knihu básní Antonína Pavelčíka záhorského „Jarní písně“. Péči o administraci a intensivnější propagaci „Archy“ byl pověřen redaktor Hlynek Ch. Růžička. Za nové členy přijati: grafik a malíř Karel Němec z Nového Města na Moravě a malíř i spisovatel architekt Břetislav Štorm z Prahy.

Znaky církevní jsou jednou živou ratolestí heraldiky; heraldika zemí je v nevážnosti, heraldika měst je ve polské šlechtické není víc. Znak je znamením cti a slávy, kdo si neváží znaku svého úřadu, opovrhuje nejvěrnějším obhájcem svého jména. Připravuji malou knihu o církevní heraldice zemí českých: heraldiky vydané v Čechách jsou v tomto směru jen velmi kusé a někdy i nepřátelské. Moje kniha bude vypravena znaky arcibiskupství, biskupství, kapitul, arciděkanství, prelatur, klášterů a řádů rytířských i mniš-

ských. Prosím, aby mně v této práci pomohli všichni, kdož mají nějaký materiál, zvláště historický neb obrazový a posílali všechnu korespondenci na adresu architekt Břetislav Štorm, Praha 48, Karlíkova 192.

Dva tlumočníci Východu. Snad pouze ve chvílích oddechu mezi tvorbou velikých děl, jakými jsou jeho balady, shrnuté do knihy „Dziewanny” („Divizny, 1927), jeho básně lyrické, obsažené v knize „Dom Jalowcowy” („Dům Jalovcovů”, 1927), jeho dramata, jeho kronika „Z pod Mlýnských kamení” (Pod mlýnskými kameny”, 1928), anebo jeho překlad obou částí Goethova „Fausta” (1927), sáhl velikán dnešní literatury polské Emil Zagadłowicz po námětech poezie čínské, aby je transkriboval do své mateřštiny. Po prvé učinil tak již před desíti lety, když roku 1918 publikoval sbírku „Tematy chińskie”, a tyto své čínské motivy vydává nyní znova pod názvem „Zegar słoneczny w chińskim ogrodzie” („Sluneční hodiny v čínské zahrádce”, nakl. Ksi. garnie Św. Wojciecha, Poznań 1920, str. 79). Pod symbol slunečních hodin shrnuto je tu mnoho myšlenek o životě a smrti, času a věčnosti, čerpaných z básníků čínských, především z velkého Li-Tai-Pe. Je tu mnoho tesknoty z pomíjivosti všeho světského, ale věčná je poesie, neboť plně „v noci v sladkém snu básníkovi Bůh diktuje sám...” Přečtete-li tuto sbírku veršů, lépe pochopíte všechno nadšení, které německý romanopisec a essayista Ernst Weiss chová pro kulturu Východu. Shrnul do knihy „Das Unverlierbare” (nakladatel Ernst Rowohlt, Berlín 1928, str. 377) dlouhou řadu studií na nejrozmanitější

temata. Dílo obsahuje úvahy o Mozartovi, Goetheovi, Daumierovi, Josephu Conradovi, Balzacovi, Shadkletonovi a o mnohých námětech abstraktních, ale ze všech vždy zase zazní onen spodní tón autorova nadšení pro moudrost orientální: „Nečistě, zvrácené doby viděly v tomto světě Východu jen barokní tvar, nepřirozenou křivku, cizí žlut. Čistší duchové však cítili zde stav blaženosti, proniknutí všeho bytí kouzelným poznáním, vybudování světa od základu, ode dna věci, od pokladu řeči... V filosofických spisech Východu je čisté, praktické myšlení a poesie totožné...” Weiss mluví Čínu a její moudrost, a at mluví o čemkoli, vždy měří to mírou toho svého světa, neboť domnívá se, že jenom v něm dosažena je harmonie. Vždyť „východní mudrci praví: U koho přirozenost a lidskost se udržuje v rovnováze, to je dokonalý člověk...” O. F. B.

O poesii. Soupault řekl o Apollinairovi: „Od jeho smrti někdo námu v Evropě schází: všichni čekáme, že se něco stane v malířství i v poezii, jež spí v jeho stínu, ale neděje se nic.” Neděje se nic a nestane se nic. Nestalo se totiž před tím také nic. Poezie vybrakovala všechny doby a víry, všechny krále, pády, biskupy a vědy, podvědomí, nadvědomí, metapsychologii a mystiku a vyvářela z toho svůj chatrný odvar. Nyní již je spížka prázdná; nemajíc osvěžení poezie je nucena zapít. Jsou v tomto smyslu špatná. Poezie není kalejdoskopem slov minulých dob slávy a neskládá se ze slov citů a hrdinství, jež nyní jen živoří. Je v tom dost zoufalství a bídy, desertuje-li z života do bibliofilii v kůži. Štm.

NOVÉ PUBLIKACE

Z nakladatelství L. Kuncíře v Praze II.,
řídská 3: Jar. Durych „Na horách“.
mín. 2. definitivní vydání. Stran 464
42 Kč. Tímto autorem nejmladším ro-
mánek jest zahájeno vydávání spisů
r. Durycha, na něž tímto zatím upo-
mínáme všechny přátele nejpředně-
jšího českého spisovatele. Vydje v nich
té jako zcela nové dílo dlouho dy-
tlivě očekávaný velký román z doby
lidčtýnské „Bloudění Panny Marie
antserratské“. Totéž nakladatelství
přisluje subskripci na velmi důležité a
jvýš potřebné historické dílo „Česko-
venské dějiny“, jež napsal P. Blažej
ček T. J., profesor arcib. gymnasia
Praze-Bubeneč. Kniha bude mít téměř
8 stran velké osmerky a bude také
mistrně dobře vypravena, takže sub-
skripční cena 40 Kč (platná do vydání)
la ke koutu května jest opravdu velmi
nízká. Prodejní cenu po vydání bude
160–75 Kč. Doporučujeme všem všem
čtenářům!

Z nakladatelství Občanské tiskárny
Brno. Populární kniha F. Háje „Školák
šlá Mařík“, jež bylo hned v prvním
co úplně rozembráno, vyšla v novém
ově upraveném a rozšířeném vydání.
díl o 240 stranách stojí 18 Kč, II. díl
300 stranách 22 Kč, III. díl o 232 str.
až je zcela nový, 18 Kč. Díl IV. je
stisku. — „Filidka“, ročník 46, č. 1–3.
Náš domov“, ročník 38, č. 1–3.

Z nakladatelství Jos. Birnbauma v Br-
ci. Snaživý náš nakladatel vydal nový
slavný román oblíbeného F. Háje
„Hvězda“ (200 str. za 12 Kč), jež
oporučujeme zvl. do lidových knihov-
en; pak překlad velmi cenné knihy
diligentovy pro katolické snoubence a
ianžele „Ve službách Svořitelových“
stran 80 za 5 Kč). Pro spolková jeviště
obře se hodí nové hry jeho sbírky
lidové divadlo: „Odčiněná vina“,
hrázek z poválečného života o 5 jedn.
d M. Moravské (str. 64 za 6 Kč) a „Do-
ud máš ještě maminku“, hra ze života

o 4 jednáních, podle Jindřicha Hrubena
upravila Blaž. Jirsová (str. 68 za 6 Kč).

Z nakladatelství Jana Svědka v Praze.
Josef Braun „Hofanší synové“. „Boha
i vlast“. Historické povídky pro mládež.
Obrazy Id. Glöckseliga. Stran 180 za
15 Kč. — „Český lid“. Sborník pro stu-
dium lidu československého vychází za
redakce dra Č. Zláty v 10 svazcích za
rok za předplatné 56 Kč. Bohatý a za-
jímavý obsah s bojnými obrazy.

Dědictví sv. Cyrila a Metoděje v Brně
vydalo jako nový podíl pěknou sbírku
drobných povídek a črt oblíbeného na-
šeho povídkáře Fr. Čedea „Kvetoucí
bloží“ (stran 164). Kniha je předeláná
životopisný nástin zesnulého starosty
Dědictví dra. Josefa Pospíšila z pera
jistě nepovolanejšího — dra P. Vych-
dila. Členem dědictví se stává, kdo za-
platí jednou provždy poplatek 40 Kč.
Dědictví jistě zaslouží, aby zájem o ně
zase vzrostl, aby mohlo vyvinouti novou
bohatou činnost!

Výbor svatojanský pro oslavu 200 vý-
ročí kanonizace sv. Jana Nepomuckého
v Praze vydá k tomuto významnému
jubileu reprézentační „Svatojanskou
čítanku“. Část poučná obsáhne články
o všech námětech svatojanských z oboru
historie, mlstoslu, umění výtvarných,
hudby, zpěvu i literatury, stati nábo-
ženské, hagiografické i lidovědné. Část
zábavná vytvoří almanach českých
i slovenských básníků s povídkami pří-
spěvků z oboru lyriky, epiky, dramatu,
novely i essey, jakož i hudebníků a
výtvarníků, jejichž výtvoř. budou v čí-
tance reprodukovány. Výbor zvolil re-
dakční komisi v čele se šéfredaktorem
čítanky kons. radou Julem Košnářem.
Dotazy zodpoví jednatel Výboru Vilém
Bítnar. Praha V., Valentinská ulice 22.
Rukopisy, skladby, kresby i plastiky, pro
čítanku určené, přijímají se v kanceláři
„Výboru Svatojanského“, Praha I., Ná-
rodní třída 23a. Přijaté příspěvky bu-
dou honorovány.

František Kašpar, <i>Po bouři</i>	1	Otokar Žižka, <i>Mrtvý pták pod jabloní</i>	
Dominik Pecka, <i>Vzývání musy</i>	3	František Drkal, <i>Pohádka o levci myrtovém věnečku a o svonech</i>	
Jan Kasprovec, přel. Jan Karník, <i>Z „Knihy duďůh“</i>	7	Ladislav Zamykal, <i>Dopisy B. M. Kuldy K. D. Lutinovovi</i>	
Jan Karník, <i>Podobizna</i>	9		
V. Svatoňhor, <i>Kolem Přestěnice</i>	10		
A. S. Chudobka, <i>Jarní píseň</i>	19		
Juljan Tuvim, přel. Otto F. Babler, <i>Dvě básně o Kristu</i>	20		
František Hanzelka, <i>Člověk a lidé</i>	21		
František Bohuslav Děrda, <i>Naschodch drahmu</i>	27		
Břetislav Štorn, <i>Po pohřbu</i>	28		
Ruth Schaumann, přeložil Otto F. Babler, <i>Freska</i>	30		
František Hanzelka, <i>Báseň melancholická</i>	39		
František Dohnal, <i>Dostojevskij a Tolstoj</i>	41		
Rajmund Habřma, <i>Modlitba</i>	46		
Vilém Bitnar, <i>Šuřilovy epigramy</i>	47		
Antonín Šerý, <i>Báseň s nádraží</i>	49		
Josef Marcol Svoboda, <i>Z posledních měsíců Lutinových</i>	50		

OKNA

Arnošt Hrabal	
Karel Němec	
Politikové a literatura	
Z brněnského Národního divadla	
O lidské duši	
Z nové poučné literatury	
Z nové krásné literatury	
Poznámky a zprávy	

OBRAZOVÉ PŘÍLOHY

A. Hrabal, <i>Svatý Jeroným – Svátý E</i> <i>tišek – Ex libris F. Gericha – in m</i> <i>riam K. D. L.</i>	
---	--

Literární příspěvky a redakční výtisky budtež zasílány na adresu Emanuel Masák, katecheta a redaktor „Archy“, Brno-Židenice. Administrace a expedice „Archy“ je v Olomouci, Wilsonovo nám. č.

RCHA

D
LU

ROČNÍK, SVAZEK 2

V. Svatohor, <i>Zpěv o koni sv. Václava</i> . . .	89	Dr. Jan Hejčl, <i>Smysl knihy „Kazatel“</i> , <i>zvané hebrejsky Kóheleth</i> . . .	16
Domitř Pecka, <i>Mučedník pravý</i> . . .	91	František Boh. Děřda, <i>Svatý Václav!</i> . . .	18
Jan Sajč, <i>Kníže svatý Václav</i> . . .	95	Jan Bareš, <i>Večer</i> . . .	18
Paul Claudel, přel. Otto F. Babler, <i>Svatý Václav, král a mučedník</i> . . .	103	Rajmund Habřina, <i>Sleza chudoby</i> . . .	18
Otto F. Babler, <i>The good king Ven-</i> <i>ceslas</i> . . .	104	Julius Brabec, <i>Poledne</i> . . .	18
Bořivoj Zub, <i>Oči</i> . . .	109	Jan Uhde, <i>Večer</i> . . .	18
František Kašpar, <i>Pláč lidu českého</i> <i>po mučednické smrti sv. Václava</i> . . .	112	Julius Brabec, <i>Madona</i> . . .	18
František Dohnal, <i>Svatý Václav</i> . . .	113		
Julius Brabec, <i>Svatý Václav</i> . . .	130		
Ivo Bauše, <i>Z nových básní</i> . . .	131		
Stanislav Wyspiański, přeložil Jan Karník, <i>Prolog k rapsodii „Kazi-</i> <i>mir Velký“</i> . . .	135		
Ladislav Zamykal, <i>Dopisy B. M.</i> <i>Kuldy K. D. Lutinovovi</i> . . .	136		
Verka Škurla-Piljč, přeložil Otto F. Babler, <i>Rytíř</i> . . .	146		
Julius Brabec, <i>Večer v Gardone</i> . . .	147		
František Odvaňil, <i>Svatý Václav</i> . . .	148		
Ivo Bauše, <i>Antonín Dvořák</i> . . .	164		
Al. St. Novák, <i>Vigilie svatováclavské</i> . . .	165		
Otokar Žižka, <i>Můj domov</i> . . .	166		
Josef Marcel Svoboda, <i>Svatému Vítu</i> . . .	167		
R. Stupavský, <i>Svatý Václav</i> . . .	168		

OKNA

Svědění českých dějin	185
Vzpomínky na B. M. Kuldu	184
Teodor Aubanel	186
Loučení s poesí	187
Selská krev	188
Kulturní propaganda	185
Z brněnského Národního divadla	191
Z nové poučné literatury	194
Z nové krásné literatury	197
Poznámky	195

OBRAZOVÉ PŘÍLOHY

K. Němec, <i>Svatý Václav – Svatý Václav</i> , A. Hrabal, <i>Svatý Václav</i> , B. Štorm, Sv. Jan Nepomucký	
---	--

Literární příspěvky a redakční výtisky budtež zasílány na adresu:
Emanuel Masák, katecheta a redaktor „Archy“, Brno-Židenice.
Administrace a expedice „Archy“ je v Olomouci, Wilsonovo nám. č. 16.

KAREL NĚMEC - SV. VÁCLAV

ZPĚV O KONI SV. VÁCLAVA

Českému národu 1929

Kdo koho víc je hoden,
zda jezdce kůň či jezdec koně,
jenž tisíc let se žene boden
vždy jeho ostruhou, kus povětroně?
Protož, kdo jezdcí potleská
dlani svou pěkně uctivě,
ať jí i tebe popleská
po bedru, pleci, po hřívě –
vy obdivu hodní oba dva –
koníčku svatého Václava!

Však se děje vám oslava
za poslední výjezd velkovzletý
z Blanika, když jsi se dvěma světy,
soupeř orlů, rozjel za svobodou
a jak jitřního světla zjev
nad zemí a vodou
i s jezdcem svět obletěv,
stanul jsi doma. Hudba vyhrává,
koníčku svatého Václava!

I když si tvá nožka – strunka přiznává
hudby tep, ty postůj ml,
ať mluh pohnutí s oku setru
a na tebe se vynadívám
jak lačný do syta a bez újmy.
Z čeho jsi stavěn? Z duchů? Z větrů?
Když z duchů, tedy z těch šestikřídých,
andělských, nejlepších věru,
a zase z nejhorších, z láv neustydělých,
ze samých luciferů;
když z větrů, tedy z těch, v nichž se čertl žení,
a zase z té chásky,
jeť si ráda pohrává po osení
a na mezl s dětskými vlásky
do kadeřava, do kučerava,
koníčku svatého Václava!

Tak jsi vyjel nejprv, dětská zábava,
hra pacholetské kratodvile,
z kraje věků, když vsedl na tebe
svatý jezdec tvůj. Ó zlatý věk!

Tys tehdy býval barvy bílé
jak v prvním jaru heránek,
když spásá v máji zemi;
i chodit uměls mezi lillemi,
a když se andělé zjevili ti v bocích,
tys neplašil se v skocích
ani do leva ani do prava,
koničku svatého Václava!

Než – co to? Běs či ovád ohava?
Žes tak zaržal! Že tak řičíš?
Jak hrozivý, bořivý sloup se tyčíš,
jak vyvřelý z pekla proti nebi vrch
točíš se v rejli a přimíš,
bys květ, ježžs uchoval, kopyty týmiž
dole rozdeptal. Štěstí, že jezdec s tebou slitý
neoctl se ti pod kopyty –
neb ty biješ blava nehlava, –
koničku svatého Václava!

A pak let na sta let, až únava
v těžkých staletí vleku
srazila tě do noh kleku
se šíjí nataženou,
s hlavou v prach položenou
na samém kraji, kde propastí hrob . . .
Dík jezdcí, přec nový vzchop
a přes propast hop –
leč, co zřím?
Barva tvá, země prach, krve nach
do hněda – krvava,
koničku svatého Václava!

Tak přejels tisíc let! Spása tvá,
žes neshodil jezdc, žes kolena,
jež před živým Bohem skláněná
boky tvé objímala, nesetřás!
Tvá spása tě spas!
Nová ti jízda nastává.
Dále ječ, – histu hi – v poletu tisíců let
ať blaze tvá lžíva vlá,
koničku svatého Václava!

MUČEDNÍK PRAVÝ

NENÍ POCHYBY, že věčícímu křesťanu bude dokonale hořko ze všeho, co se bude dít, mluvit a psát při tisícím výročí smrti svatého Václava. Dá se tak tušit z toho, co jsme již viděli a slyšeli.

Nejprve promluvili politikové. Řekli, že v národě žije sice tradice husovská, ale vedle ní též jako koukol mezi pšenici též tradice svato-václavská. Slunce svítí stejně krásně na koukol i na pšenici. Proč by nemohlo být vrcholem státnické moudrosti nechati oboje růsti až do zni, je-li cosi podobného jevem moudrosti Boží?

Potom se rozštěkali psi. Národ je kacířský a má jen jedinou tradici – kacířskou. Minulost je důlní podnik. Je potřeba udělati z minulosti, co se hodí do krámu přítomnosti. Hodí se kacířství. Chápeme je jako pohnutku, bez níž by nebylo osvobozujících činů. Nuže, dejte pokoj s nedokrevným asketou, obsluhovačem kněžských ornátů, polekancem, který neuměl rozdávat pohlavky podle filosofie Friedricha Nietzscheho! Naším ideálem je boxer. Naším vyznáním je čisté lidství. Mystika je pro ženy, které se nevdaly, a pro básníky, kteří nenašli nakladatele. Zdokonalujeme lidskou species jak můžeme, a to způsobem, jemuž nás naučili chovatelé závodních koní. Nevíme o jiné dokonalosti, než o jaké mluví eugenika.

Promluvili také lidé vlastenecky založení. Takoví lidé umějí kromě jiných věcí také dělat státní propagandu. Ti řekli: Poohlubme se trochu světu! Před tisícem let jsme již měli svůj stát a svého knížete. Ten kníže byl oblíben u lidu. Když zahynul, ctil ho národ jako svého odrůnce. S jeho jménem spojoval víru ve svou nezníčitelnost. A když nad ním panovali cizinci, lid spatřoval v nich jen udivitele a za pravého dědice své země uznával jen zabitého knížete. Vytvořil si pověst, že kníže spí s rytíři svými v nitru veliké hory a z ní že vyjde, až bude zemi české nejhůře, aby vyhnal cizáky a osvobodil své plémě. Udeřme na bubny a vytrubujme s věží včas a pořádně, sice nás předejdou kněží, svěčkové báby a jiní zázrakáři a titelé svatých ostatků, aby udělali obdůdek se svým svatým, naplnili své kostely a nacpali kapsy!

Vyskytli se též lidé umělecky založení. Ti řekli hned, že dítěti, aby se na divadlech hrály takové a onaké kusy. S chutí tedy do díla! Nějaký essayista udělá trochu nálady. Bude vykládat, že smrt svatého Václava je látka eminentně dramatická. Máme tu konflikt Václava a Boleslava, mírnosti a bojovnosti, rozvahy a prudkosti, nebo dokonce pacifismu a militarismu. (Připomíná se mimochodem, že takové hry by se mohly též vyvážeti do Anglie, neboť velmi příjemně by polechtalo anglická hřícha, kdyby se řeklo, že svatý Václav sice nebyl mučedník křesťanský, ale rozhodně byl mučedník pacifismu – tak přeje si prof. Vočadlo.) Tedy samé konflikty. A z konfliktů se vyrábějí divadelní efekty. A ještě více! Máme tu sympatickou osobnost. Předně: umřel

v mládí. To budí účast. Smrt ve stáří se zdá už čímsi přirozeným, poněvadž ji čekáme. Proto nevzlykáme, umře-li stařec. Ale smrt jinodha hýbe srdcem nejtvrdějším. Dále tu máme smrt nevinného. Umírá-li viník, přijímáme jeho smrt se zadostiučiněním. Umírá-li nevinný, je v tom jakási protimyslnost, která se nedá jinak překlenouti než když se řekne, že umírá pro nějakou ideu a ta že vítězí a žije dále i po jeho smrti. To je slastný pocit pro lidi, kteří obyčejně nechávají umřít ideu, jen když nepřijdou o své pohodlíčko. Dalo by se dokonce říci, že látku dramatickou vytváří princip kontratury: život – smrt, nevina – trest. A tak lze čekat, že z takových podnětů vznikne řada dramat a tragedií, jež sice o sobě nebudou státi za nic, ale budou časové, dojemné a jubilejní. To je hlavní. Publikum si toho přeje. Bude to příjemná změna v době, kdy se o dramatu mluví, pohádá-li se pan Novák s paní Novákovou, a kdy o tragickém skonu píší noviny, skočí-li defraudant pod vlak.

Nezapomínejme však, že máme také lidi kulturně založené! Ti také přijdou do mlýna, každý se svou troškou. Numismatikové budou psát rozpravy o českém mincovnictví, heraldikové si budou lámati hlavu s černou orlicí svatováclavskou, filologové stanoví přesné datum, kdy vznikla anglická koleda Good King Wenceslas, sběratelé se pochlubí, že mají staré dýmky s obrazem svatého Václava, a rozumí se, že filatelisté doplní své sbírečky všemi nově vydanými známkami svatováclavskými. Je třeba připomenouti, že odrůda lidí kulturně založených je jinak zcela neškodná. Mají své nevinné záliby a svojí odborností ukazují aspoň, že toho, čemu jeden člověk může rozumět, je velmi málo.

A konečně jsou tu i lidé nábožensky založení. Máme-li lidi založené vlastenecky, umělecky a kulturně, zasluhujeme, aby domů měli také lidi založené nábožensky. Těžko je definovat člověka nábožensky založeného. Může to být člověk, jenž má jakýsi přirozený sklon ke zbožnosti a nazývá se tudíž člověkem nábožensky založeným proto, aby mu lidé nábožensky nezaložení prominuli, jde-li tu a tam do kostela, tak jako se jiným lidem promíjí, přijdou-li někdy domů ve veselejší náladě. Nebo to může být člověk, jenž věří v Boha, ale rád by odůvodnil, proč nemá rád kněží. Také člověk, jenž pokládá všechna náboženství za stejně dobrá, to jest, za stejně špatná. Rovněž i člověk, jenž sice sám nevěří, ale myslí, že náboženství je dobrý strašák na pytláky a kusaře. A konečně i člověk oddaný mlhavému mysticismu nebo pokládající víru náboženskou za věc citu, ne života. Slovem, náboženské založení je plášť, pod kterým lze skrýt všechny: indiferentism, liberalism, subjektivism, defeatism, somnambulism, a kdoví jaký ještě ism. Lidé nábožensky založení prozatím nemluví o svatém Václavu. Možno však si pomyslet, co budou mluvit a dělati. Někteří se půjdou podívat na nějaký ten slavnostní průvod. Jiní řeknou, že je to klerikální paráda a pestrý humbuk. Někteří řeknou, že jako ctitelé Boha jedině a nejvyššího svatého nemohou jako svatého ctít smrtelného člověka, aby se nedopustili modlářství. Jiní namítnou, že co významovalo

toho muže, nebyla jen náhoda knížecího zrození, nýbrž obětavost a svatost života, mravní charakter, a ten že uznati mají i lidé nenáboženská. Kdož může vědět, co vše budou mluvíti a dělati lidé nábožensky založení!

Hle, co již učiněno! Politická chytrost, stranická ostražitost, umělecká prostřednost, náboženská absurdnost podaly si ruce, aby v očích světa i národa znesvětily památku svěťce církve obecné. Jak ohavné je, mysliti stále, co řekne svět, co národ, co cizina a její diplomati, co noviny, co obecenstvo, až budeme slaviti tisící výročí smrti svatého mučedníka! Jak je to pošestilé vykládati bez konce, čeho je svatý Václav symbolem, zosobněním, připomínkou, jak ošklivé dělati z něho dějepisně-politický artikel, pomníček pro pomíjivé pohledy tohoto pokolení, součástku ve stroji pozemského pachtění, stín na kulisách lidské komedie! Holý to naturalism, nedůstojný křesťanů!

Slavme svatého Václava po křesťansku! Slavme ho, že je nemrtelný mučedník!

Co je křesťan? Úd Krista. Tot nejpravdivější a nejprostší definice křesťana.

Kristus je vinný kmen, my ratolesti. (Jan 15. 5.) Kristus je hlava, my údové. (Kol. 1. 18.) Kristus je kámen úhelný, my dům duchovní. (1 Petr. 2. 4–8.) Nejsme vykoupení, jak se říkává, jen tím, že se Kristus obětoval za nás, nýbrž tím, že se s námi přímo ztotožnil.

Kristus žije v nás, my v něm.

Žijeme v Kristu. S ním jsme zemřeli (2 Tim. 2. 11.), s ním jsme byli pohřbeni (Řím. 6. 4.), spolu s ním vzkříšeni (Ef. 2. 6.), s ním budeme žiti (2 Tim. 2. 11.), s ním budeme i kralovati (2 Tim. 2. 12.)

Kristus žije v nás. Žije v lačném, žízňajícím, pocestném, nahém, nemocném, zajatém. (Mat. 25. 35–36.) V nás trpí pronásledování (Sk. ap. 9. 4.), naším utrpením doplňuje se to, co zůstává z jeho útrap (Kol. 1. 24.), v nás zápasí (Kol. 1. 29.), v nás vítězí.

Kromě Krista, jehož bychom mohli nazvati preexistujícím, hledíme-li na Něho jako na Věčné Slovo před Vtělením, a kromě Krista historického, jak žil na světě, jest Kristus mystický, to jest Kristus, jenž vstoupil na nebesa a přece trvá dále v nás. Kristus mystický (nazýváme ho tak z nedostatku jiného slova) jsou křesťané – církev.

Údy mystického Krista stali jsme se na křtu působením Ducha svatého. Křtem jsme vkročili v svět nadpřirozený. To znamená, že jsme se odloučili od světa přirozeného – byla to smrt. Zemřeli jsme s Kristem. Pisciny starokřesťanské, v nichž se uděloval křest, mívaly leckdy podobu hrobu. Neofyté bývali třikrát ponořováni do vody na památku tří dnů, jež pobyl Pán v hrobě a ke cti Tří Osob božských.

Křesťan je mrtev, pohřben s Kristem křtem svatým. (Řím. 6. 11., 2 Kor. 5. 14., Ef. 2. 15., Kol. 3. 3–5.) Tato smrt však je život. Dobře praví Caadajev v jednom svém listě: Křesťanská nesmrtnost, toť život bez smrti, docela ne tak, jak se myslívá, život po smrti.

Svatý Jan Evdies napsal modlitbu: Předrahý Spasiteli, když se Ti zalíbilo v premíře podivné Tvé dobroty, abys byl naší hlavou a my Tvými

údy, učíš v téže dobrotě, bychom žili životem svého vůdce a umřeli jeho smrtí! – K tomu jsi nás zavázal, když jsi nás přivtělil k sobě svatým křtem způsobiv, abychom vyznali a slavně slibili, že přilneme k Tobě, že Tě budeme všude následovati a staneme se tudíž dle příkladu Tvého obětími dary určenými k oběti Tvé slávy!

A končí to zvolání: Milost křtu jest milost mučednické smrti. (Abrégé du Royaume de Dieu, par l'abbé Granger, sde éd., Vtc et Amat 1910, pp. 143, 151.)

Naturalisté se leknou takových slov a řeknou, že křesťanství je barbarské náboženství, náboženství zničení, nelidské oslavení bolesti, hlásání masakru. V pojetí duchů k Bohu obrácených umřítí sobě znamená žiti Kristu. Kněz udělující křest se modlí, aby křtěnec „v rozkošné vůni prikázání Božích radostně sloužil Bohu v církvi a prospíval ode dne ke dni.”

Mučednictví jest plnost křesťanství.

Vrcholem dokonalosti křesťanské jest, obětuje-li kdo život pozemský, aby zachoval život nadpřirozený. Plazové to nepodopí. Svět to pokládá nanejvýš za jakýsi druh sebevraždy. V tom však jest rozdíl propastný. Sebevrah volí smrt, poněvadž život se mu zdá větším zlem než smrt. Hledá menší zlo. A to je zbabělost. Mučedník volí smrt proto, že duše jest vyšší dobro než život těla. Hledá větší dobro. A to jest hrdinství.

Mučednictví nejvyšší stupeň lásky k Bohu. Tím větší lásku projevujeme, čím větší dobro jsme ochotni ztratiti, čím hroznější zlo vzítí na sebe. V přirozeném řádu nic tak nemiluje člověk jako svůj život a nic tak nemá v nenávisti jako smrt a bolest tělesnou. V tom smyslu jest mučednictví nejdokonalejším konem lidským, poněvadž v něm nejvíce vyniká síla vůle a poněvadž jest výronem největší lásky.

Tak slavíme svatého Václava! Tak ho slavila církev od počátku. Synovce jeho nazývá ho žertvou pro Krista. Život jeho končí slovy: A tak pohrdnuv vévodstvím vznešenosti pozemské, v němž byl před tím statečně vládl, v království nebeské vévoda a mučedník pravý vešel. (Křišťan, Život a mučednictví svatého Václava a svatě Ludmily.)

Svatý úd mystického Krista, jenž dostoupil výšin křesťanské slávy smrtí pro víru a pro život dle víry, kralující s Kristem v říši nebes — toť svatý Václav.

KNÍŽE SVATÝ VÁCLAV

Hudební mysterium.

Jeho Milosti biskupu dru Ant. Podlahovi.

I

NOC

Noční chvíle.

Daleká noc. A Boleslav hrad spí v měsíční záři, spí.
Dobří v něm leží, leží v něm zlí. Jen jediný dobrý bdí.
Noci jsou dobrým k posile jen. A tajemná noc je dnes.
Volá-li Bůh, to mocný jest hlas. A Václav jest Boha kněz.

Václav.

Ó Ludmilo bábo, tys v nebesích květ.
Tvá hvězda sborem světců hoří.
Tvým dědictvím přijal jsem bratry a svět,
svět český s radostmi a hoří.
Jest knížete život poddanství všech,
kterým se z Boží vůle dal;
krev jeho, dech
i mládí a úsměv nebo žal
vážtí musí všech ctnost i kal.
Ó Ludmilo bábo, jak jsem žil?
Zdalí jsem knížetem, bratrem hyl,
jak žádá Bůh, náš král?

Hlasy na víru obrácených.

My mrtví tělem, křestnou vodou čistí, svědčíme:
Náš kníže našim duším světlo dal.
Nám slabým cestu síly ukázal.
To my zas, tělem živi, ďáblu mrtví, svědčíme.

Hlas nocí Václavova mládí.

Plášť naší tny svít slabý jeho lampy kryl,
kdy na knížečkách slova nové víry jímál.
Byl den díl jeho slávy, noc pak lásky díl.
V něm svého Boha vnímal.

Václav.

Nad všemi bdí vždy Boží dlaň.
A věrný muž se nesmí bát

i nebi, zemi splatit daň,
když anděl jde mu požehnat.
A věrný muž má touhu mít
z všech sil se za nejvyšší bít,
čím se mu zadává
jediná zástava,
že slávy dojde duch
a na zem sestoupí sám Bůh.

Hlas bojovníků.

Života cílem jest ducha boj.
Rány jdou z meče.
Naše krev teče,
krví se rodí náš řád a spoj.
Václav jest heslo,
aby nás neslo
nad věky, tam kde jest síly zdroj.

Hlas noci.

Proto jsem přišla já, noc Boží zářijová,
odhalit poklady, jež kníže v srdci dová.

Hlasy chudých, nahých a vězňů.

Zrak náš jen cizím bolet bohatstvím.
My žili jsme jen chudým žitím svým
a radosti jsme nepoznali.
Mráz bílý pil krev z nahých našich těl,
a naši hanbě každý smát se směl
a leši námi pohrdali.
Za viny své jsme žili v okovech,
na břevnech úpěli jsme v těsných zdech,
div že jsme smrt si nevolali.
Paprsek štěstí, suknici teplou a slunce jas
kníže nám přinesl, dal;
miloval chudé, nahé a vězně, a všechny nás
k účasti života zval.

Václav.

Všichni jsou, všichni mi jsou bratři,
Bohem a rodem.
Jest každý na zemi jasným bodem,
Bůh naň svým okem slávy patří.
Pohrdat
nemožno stvořením v bídě žití;
lze jenom nad tou bédou bdít
a milovat.

Hlasy pocestných, sirotků a vdov.
Poutníci s dalekým cílem putujeme;
cesty jsou tvrdé, cesty jsou němé;
poutníci unaveni
prachem a potem jsme ztrmáceni;
kam jdeme? kam jdeme? –
A co bude z nás, žen ovdovělých –
a kam se podějem sirotky děti –
nemáme mužů nad sebou bdělých –
otce nám smrt vzala za oběti –
voláme o soucit – voláme o pomoc –
přispěj nám srdce i lidská moc.

Hlas milosrdenství.
Moc Boží, lidská srdce vládnou darů útěchami.
A Václav slitovník vždy stojí s námi.

Václav.
Cestu svou každý z nás hledá,
a jedna jest cesta poutníků, sirot i vdov.
Kníže sám klidu vám nedá;
s pomocí Boží jen vystaví krov
všem poutníkům země,
ženám dá ochranu, otce sirotám.
Vy všichni, kteří jste přišli ke mně,
bude-li Hospodin s námi,
celé mé srdce patří vám.

Hlasy dní a nocí, kdy Václav dobře činil.
On, kníže Václav, pro vás žil,
vám dával noc i den,
ve vás jen život velebil,
vámi zřel kníže svůj cíl,
dobrými skutky provázen.
Vždycky byl váš – byl váš – to byl.

Hlasy hladových, žiznivých a nemocných.
Na váze dobrých činů leží náš ukojený hlad;
i my jsme chtěli žít.
On nedal našim hrdlům palčivou žízni okorat,
a z číše své dal pít.
Na naše rány obvaz věnoval – vlastní drahý šat,
když viděl, jak se nítí.

Václav.
Avšak jen jeden jest chléb, abychom na věky žili,

jeden jest révový keř, abydom víno z něj pili,
jediný máme jen lék, abydom zdraví jím byli.

To věčná naděj duše mé,
má láska, světlo víry mé.
To obět čistě krve, těla,
to kalich vína, chleba tvar.
Tot kříže, na němž spása pněla,
tot kříže nejsvětější dar.

Hlasy mystické.

Z políčka svého všechnu žeň Bohu jedině kosil,
z vinice dobré úrodu sladkou na oltář nosil,
obětník svatý.

Arhanděl Michael.

Most k nebi klenu zlatý,
já, anděl Michael.
A volám k tobě, kníže,
bys po něm vzhůru šel
sem k Bohu, ještě blíže,
v říši ducha z říše těl.

Hlasy andělů.

Nebeské brány již otevřte dokořán.
Zataj se na zemi stvoření ded,
tajemství nové již skutkem se stává.
Pokořen, přece však vítěz nejkřutějších ran,
přichází mladičkový vévoda z Čech,
Václav, syn země a nebe a národa sláva.

Václav.

Ó Bože!
V tvé nekonečnosti zřím tebe, Bože můj,
jak po spojení s tebou toužila má duše mladá,
ó Bože!
Již tobě náležím, ty v smrti při mně stůj,
když v stopy krvavé mé lidské tělo k zemi padá,
ó Bože!
Sám z pozemských pout vytržen,
zas klesám do tvých pout.
To krvavý teď cítím sen.
U tebe život, v tobě jen.
V něm dej mi oživnout,
ó Bože! ó Bože!

JITRO

Vidění krvavých krůpějí.

Na prahu chrámu kvetou
jak růže stopy krve.
Jak růže v jitru voní drahé rány
na vše strany –
za tisíc let jak v slavné chvíli své.

Hlas vod a větrů.

Nikdy té krve nesmyjem,
vody všech českých řek,
nikdy ne.
Vplje ji láskou celá zem,
po všechen věků věk
nevyschne.

Nad zemí prudce vaneme,
vichřice, větrný vír,
do srdce člověka vpadneme.
Chceme je rozlomit,
nelze nám s duše smýt
krev svatou, její mír.

Hlas krvavých krůpějí.

My, svěží krve krůpěje rudé,
od místa toho svítíme všude,
od místa bolu a slávy
až k nebi jediný jsme díků zpěv.
Z nás česká orlice a český lev
nad mraky povznesou hlavy.

Hlasy oblaků.

Jen plujme v dál, oblaky rozvláté,
nad zemí plujme výš.
Zas novou vláhou bohaté,
dnes pozdravme Boží říš.
Vy lidé, kdož po slávě voláte,
k nám vzhledněte, buďte nám blíž.

Hlasy o slunci a ranní Anděl Páně.

Hle, slunce paprsky zlaté nad světem rozestírá,
den budí, perlivou rosou s povrchu země sbírá.
Tvor každý poklekni
a Tvůrci díky vzdej.

Hlas měkký zvonku zní
ve chvíli předjitřní:
Nám, Bože, požehnej!
Zář slunce přeslaská. Celá pokorná zem se chvěje.
To chvíle, v které se Božím znamením zázrak děje.

Václav.

Z muk těla vstávám jako ze sna v život sám,
a z touhy teskné k naplnění skutků spěji;
má duše k Bohu jde, a ducha zanechám
své zemi drahé na dědictví lásky její.
Bůh dá mně milost, jaké jsem si zasloužil,
a pro zásluhy Krista,
když uzří nedostatek slabých lidských sil,
mé zemi po zápasu věčnou radost sdělí.

Sbor andělský.

Přímluva svatých jest mocná zástava lidského rodu,
nad věky věků do vesmíru vztýčená,
seťkaná z modliteb knížat, z modliteb za svobodu
pro zemi, jež jest úklady temnoty sklíčena.
Václavem svatým
s Bohem jest spojena česká zem vzkříšená
poutem obětí zlatým,
země milená.

Budeč, Levý Hradec, Boleslav Stará.

Kolébky učení národa,
Budečská škola a Hradec Levý,
daly jsme celičkou moudrost svou,
aby se sláva zjevila tvá,
Pane náš svatý, za celé plémě;
Boleslav pevná, nový hrad země,
začala modlitbu velebnou,
ze které vykvetly národa zpěvy.

Václav.

Mně svědky buďte, místa předrahá,
kde hrůzu zlou slast víry přemáhá,
až Bůh můj národ pozve před svůj soud,
mně buďte svědky, pro mou lásku vřelou,
již naplnit jsem toužil zemi celou,
že česká vlast má nemůž zahynout.

Sbor české země.

Od květů v lučinách až do velkých modrých hor,

města a hrady, lesy a skály,
řeky a studánky čisté, jeden jsme velký sbor,
jenž vzhůru k nebi se valí.
My jsme tě všechny milovaly,
vinice plné a pole úrody sladkých žní,
pro chýže nuzných kácené kmeny,
jítra i noci a slunečné chvíle polední.
Vzýváme tebe sladkými jmény,
jenž v oblacích nebes nám požehnáš,
ó slavný, svatý kníže,
jež s námi rodný svazek víže,
ty země dědici a kníže náš.

Václav.

Můj Bože, prosby země mé tam na výsostech slyš,
a může-li je u tebe má láska podepřítí,
Ty znáš můj život beze lsti a každou duše skrýš,
a naučil jsi srdce mé vždy pro můj národ bíti.
Můj Bože, tys mne povolal jak obět lidských zlob
a jako lásky budoucnost, jež v usmíření zraje;
Tys mučednickou smrtí mou mé Čechy zbavil mdlob
a jítrem krve oslavils mých věrných bratří kraje.
Mně otvírá se blaženství; at také země má,
tu země plodná, světů květ, at do věčnosti kvete,
at zůstane jí dědictví, že slávy očima
jsi na ni shlédl, Pane můj, pro její lásku, pro knížete.

Sbor andělský.

Z věčné své moudrosti Hospodin
na svět shlíží.
Svatá Trojice, Otec, Duch i Syn,
slitovník lidských vin,
nebeským vojskem se blíží
nad českou zem,
nad níž se kříží
blesk slávy za bleskem.

Ilas Boží.

Kdo svého Boha volá, Bůh jemu neodolá.
A Václav svatý jest.
Zem jeho nepokořím, rod jeho mocný stvořím,
dám jemu slávu hvězd.

Sbor českých patronů, věky vzrůstající.

Z požehnání Páně požehnané věky jdou.
Václavovo dědictví jde českou krajinou.

Václave, mocný našeho rodu koření,
pro tvoji víru byli jsme zemi stvoření,
národu tvému ochranná stráž.
Po věky celé sborem jsme Čechám vzrůstali,
v nejtěžších bédách lidu jsme věrní zůstali,
všechny nás tvoje dědictví váže.
Orlice tvoje v praporeci bílém nad námi vlá,
ze srdce tvého do našich srdcí plamen plápolá.
Ochránit zemi povinnost svatá,
přísaha slavná jest Bohem vzata.
Ze ctností rodných nás v nebe vyslal lid,
abychom nad ním s Václavem bděli.
A budeme věčně věkův bdít . . .

Václav.

Se všemi světci národa mého
raduj se země,
pro věčnou touhu pokoje tvého
nezhyne věrné plémě.
Mým Čechám pozehná
sám silný Bůh,
a radost a slávu jim svatou dá
Bůh Otec, Syn a Svatý Duch,
Ze smrti kruté jich knížete
nový se život pro ně zrodí,
nový a veliký;
nad rozbřesk všeliký
jednou jich láska vykvete,
láska, jež po cestách svobody vodí.
Milostí Boží jat a mukou posvěcen,
své vlasti strážcem budu do skonání,
a pro budoucnost, v níž se vyplní můj sen,
svým krajům českým dávám pozehnání.

Sbor tisíce let.

Století daleká v staletích plyneme.
věčně se rodíme, k věčnosti plyneme.
Od smrti Václava nás deset leží
nad zemí českou v objetí,
nad hroty skal a hor a bílých věží,
vztýčených v mocném rozpětí.
A v nás jest založena všechna síla
velkého díla,
dědictví Václavova,
a v něm se všechna česká sláva chová.
Tvoříme tisíc let . . .
V tisíci dále plyneme,

národa křídla andělova,
do věků plyneme,
tisíc let, tisíc let . . .

(Hudební komposice vyhrazena prof. Antonínu Jandovi v Praze.)

*

PAUL CLAUDEL, přel. OTTO F. BABLER

SVATÝ VÁCLAV, KRÁL A MUČEDNÍK

Zdence Braunerové.

Ni surová rána pohana, ni vzteklost heretiků,
ni zrádci, učenci, ni žádný z politiků,
ni ti, již s prahu slavného, kde visí tělo zavražděné,
sebrali zlatou korunu a žezlo upuštěné,
ni osířelý národ, jenž ho zapomíná, nestačil,
by od nebeské brány velebného Václava odloučil,
by odtrhl od církve a od brány Boží
pěst královskou, jež za kruh ji a za střed drží.
Zakořeněná ruko mučedníka, na níž visí celé tělo,
ukazuj Bránu stádu, jež se rozprchlo a poztrácelo!
Jiní získali zlatem, jiní vymohli železem,
jiní zdědili a jiní zas vyženili svou zem.
Však Čechy vstřebaly svého panovníka: žádný lán,
jenž nebyl by jeho tělem a krví živem a pronikán,
žádné srdce, jež nemá z krále nesmazatelné zabarvení!
Po práci dne robotního, po žatvě jednodenní
vyvstává na erbu Evropy a svědectví vydává znova,
kde střed má Evropa, kde uzel svých vodstev chová,
vyvstává opět, září, žije, zkvétá a zjevuje se znova,
zas u zase, věčně nová a čerstvá, svědectví vydává
na sněhu skvrna krve svatého Václava!

Drž se, Čechu zarputilý! Kruhu se nepouštěj, Václave!
Závrtně modli se v nebi zde za ty obilné pustiny své,
v nichž leží příkrá údoljčka a širé rybníky spící,
za Čechy, vězící mezi čtyřmi Lesy a čekající;
za muže žhavé a listivé a tělnaté ženy modrooké,
za obilné pustiny rovinaté a přeširoké!
Vše rovné je, však v dálč cibulovitá zvonice ční v povětří,
a za černou čarou jedlí zřít močál, hospodu a domy tří,
kde křížem začíná cesta, jež až k Bohu vede
a již lemují dvě a dvě do nekonečna spolu jdoucí jablůňky bílé.

(Z cyklu „Images saintes de Bohême“
knihy „Corona benignitatis anni Dei“, Paris 1920.)

THE GOOD KING WENCESLAS

Anglickému čteneli sv. Václava, panu Francis P. Mardiant-ovi.

SVATÝ VÁCLAV snad v žádné jiné cizí zemi není tak oblíben jako (v představě ovšem velmi nepřesné) v Anglii. Ve známost jej tam uvedla a podnes jej v ní udržuje jediná píseň, neobyčejně oblíbená, píseň o „dobrém králi Václavu“. Tato píseň vznikla – jak se o tom ještě dopodrobná zmíním – v polovině minulého století; všechny domněnky o jejím starším původu jsou naprosto mylné a mohly vzniknouti jedině z toho, že je zpívána k nápěvu, zaznamenanému již koncem šestnáctého věku. Neobyčejná popularita této písně vysvětluje se nám velikou oblibou, jaké se v Anglii hlavně od počátku minulého století až podnes těší ony polo náboženské písně, pro něž Angličané mají výraz „carols“.

Slovo „carol“ je původu řeckého: „choraules“ – hráč na flétnu při shorových tancích, a „choros“ – při vzniku řeckého divadla sbor tanečníků. Latinský tvar řeckého kmene je „choraula“, vulgo „caraula“, italsky carola = kolový tanec, a carolare = tančiti dokola (s průvodem zpěvu). Ve dvacátém čtvrtém zpěvu Dantova „Ráje“, verš 16 a 17, vyskytuje se slovo carola: „Così quelle carole differente mente danzando...“ čili v překladu Jaroslava Vrchlického: „Tak vřnů tanec těchto tady splývá ve různých pohybech...“ Odtamtud dostalo se slovo přes francouzštinu, v níž tvar slovesa je „caroler“, do angličtiny. Původně mělo význam „taneční píseň“ a později označovalo všechny písně, prýstící z jakéhokoli popudu náboženského – tedy širší v pojmu než naše „koleda“. O šíři pojmu slova „carol“ svědčí na př. že sbírka „The Oxford Book of Carols“ (London 1928), kterou pořídili Percy Dearmer, R. Vaughan Williams a Martin Shaw, a která má obsahovati nejlepší a nejvýznamnější ukázky svého druhu, přináší také kompostci Shakespeareovy písně z druhého jednání „Jak vám líbí“, moderní zhudebnění „Ukolébavky“ Williama Blake-ho z jeho „Písní nevinnosti“, písně na motivy náboženské Petra Iliče Čajkovského, Petra Cornella, Johanna Brahuse a j.

Nejstarší anglické „carols“ – v onom dnešním slova smyslu – datují z patnáctého století. Snad nejkrásnější ukázky těchto starých anglických zpěvů náboženských podává sbírka, kterou pod názvem „Ancient English Christmas Carols“ vydala Edith Rickert (London 1910). Všechny „carols“ oné doby byly buď národní, t. j. tvořené lidem, ryzí národní písně, anebo zlidovělé, tvořené básníky vzdělanými, nejčastěji duchovními, pro lid, u něhož se pro svou prostotu záhy ujaly. Jejich vznik a rozšíření podporovaly náboženské hry divadelní, mysteria a výjevy jestičkové, v nichž vždy byly uplatňovány písňové vložky, vázané s tekstem hry asi tím způsobem, jak tomu bývalo u zpěvoher devatenáctého století. V sedmáctém století měly carols – jako všechno umění náboženské – pod vládou Puritánů těžké časy. Stlumily své zvuky a žily jaksi utajeně v ústním podání lidu. Vlastní vzkříšení pak slavily v první

KAREL NĚMEC - SV. VÁCLAV

Už jmenované dílo „The Oxford Book of Carols” přináší pod číslem 136 „Dobrého krále Václava” a pod číslem 99 rovněž jeho melodii, pouze s menšími harmonisačními obměnami, ale s překladem původního latinského textu z „Piae cantiones”, začínajícím: „Spring has now unwrapped the flowers, Day is fast reviving . . .”

Nealův text písně „Good king Wenceslas” zní:

Good King Wenceslas looked out,
On the Feast of Stephen,
When the snow lay round about,
Deep, and crisp, and even:
Brightly shone the moon that night,
Though the frost was cruel,
When a poor man came in sight,
Gathering winter fuel.

„Hither, page, and stand by me,
If thou know'st, it, telling,
Yonder peasant, who is he?
Where and what his dwelling?”
„Sire, he lives a good league hence,
Underneath the mountain,
Right against the forest fence,
By Saint Agnes' fountain.”

„Bring me flesh, and bring me wine,
Bring me pine-logs hither:
Thou and I will see him dine,
When we bear them thither.”
Page and monarch, forth they went,
Forth they went together;
Through the rude wind's lament
And the bitter weather.

„Sire, the night is darker now,
And the wind blows stronger:
Fails my heart, I know not how;
I can go no longer.”
„Mark my footsteps, good my page;
Tread thou in them boldly:

Thou shalt find the winters rage
Freeze thy blood less coldly."

In his master's steps he trod,
Where the snow lay dinted;
Heat was in the very sod
Which the Saint has printed.
Therefore, Christian men, be sure,
Wealth or rank possessing,
Ye who now will bless the poor,
Shall yourselves find blessing.

Obsah písně kryje se asi s tím, co Sabine Baring-Gould v desátém svazku (1898) svých „Lives of the Saints” vypravuje o našem světcí:

„... The holy duke was wont to conceal his good deeds ... by performing them at night. Accompanied by one servant he would go out into the fields and vineyards and cut wheat and grapes, therewith to make the wafers and wine for the Holy Sacrifice, or he would go thus to carry relief to the sick and needy. The story is well known of his having carried thus one winter night a faggot of sticks to a poor old man who was suffering from cold. The page complained of the bitterness of the east wind and the depth of the snow ...”

Představa, v jaké svatý Václav dle Nealovy písně i dle tohoto líčení u Angličanů žije, je představa bělovlasého kmeta, starce filantropa. Dle této představy angličtí malíři a grafikové našeho světcce také opět-ně zpodobňovali. Proti té vžité představě vystupoval především přítel českého národa a znalec historie svatého Václava, Francis Petherick Marchant, jak články v časopise „Notes and Queries” (10 S. VII., 426; CLVI. 71 a 174-175), tak také notickami v rozličných anglických denících (na př. „Streatham News” ze dne 21. prosince 1928 a 4. ledna 1929, a „The Times” ze dne 12. ledna 1929).

Do češtiny byla koleda o sv. Václavu přeložena už dvakrát: J. Kaulouskem (v článku dra Čeňka Zíbrta „Úcta sv. Václava v Anglii”, otištěném v „Národní politice” 1910) a později V. Zelthammerem. Oba tyto překlady otištěny jsou v Antonína Šorma svatováclavském kalendáři na r. 1929. Připojuji k nim ještě svůj vlastní překlad, který snad přispěje českým čtenářům k lepšímu poznání slohu i rázu v Anglii tak oblíbené písně:

Hleděl dobrý Václav král
z okna o Štěpáně;
vysoký snih zakrýval
pole, lesy, stráně.
Měsíc světlo vysílal
na zamrzlé nivy;
chudása v tom zahléd' král,
an si sbírá dříví.

„Panoši můj, přistup bliž,
zbystři oči svoje:
venkovan tam, nevidíš?
Odkud je a kdo je?“ –
„Právě, pane, u svatě
Anežčiny studně
míli odtud v lesnaté
hoře žije trudně.“ –

„Masa dej a vína sem,
proschlého též chvojí,
my to k němu zanesem,
a on s námi pojí.“
Panoš s dobrým králem svým
vydali se tedy,
jdouce větrem mrazivým,
vánkami, ledy.

„Noc se tmí, jsou závěje,
krutší vítr vane.
Nevím ani, co mně je:
nemohu dál, pane!“ –
„Chlapče, choď v mých šlépějích,
můžeš v nich jít snadno,
nebude tě mrazit sníh,
nebude ti chladno.“

Chlapec šel pak v kročejích
svého pána krále,
nemrazil ho tam už sníh,
neznavila dále. –
Pročež, vezte, křesťané:
kdo dbá o chudáky,
štěstí se mu dostane
za odměnu taky!

OČI

Ze své bídy,
v níž tonu bez naděje v pomoc lidí,
volám k Tobě, patrone můj vzácný:
kroky moje dávno už minuly křížovatký,
z nichž jedna cesta vede do světa.
Mláď mé snad ani mláďím nebylo.
Tolik zápasů už zažilo,
s tolika se rvalo přívaly bídy,
že úsměv dávno již stal se cizincem na mé tváři.
Ubledlá tvář dítěte odrážela se stále
od lesklé plochy zrcadla jako na posměch.
Radosti dětství, vroubené pevným záhonem zoufalství.
Jako ta stará švestka v naší zahradě,
tak také ten bílý hoch vzpínal ruce,
prosil za úsměv, dožebraval se laskavého slova.
Ale bylo tu jenom zoufalství,
jež mělo odvahu se mu postavit před oči.

Teprve uvečer, když uléhal k oknu,
setkal se jeho zrak s pohledem světce,
jenž od dávných dob tam visel na stěně.
Snad děd jeho děda jej tam pověsil.
Patron rodu, svatý Václav na bílém koni.
Obrázek malý, snad památka z dávných let.
Ale ty oči světcovy byly jak živé.
O nich se mu často zdálo.
S jejich pohledem se setkal ve světě.
Tu zde, tam onde jako v mlze mu zableskly vstříc.
To tehdy, když někdo po něm nehodil zlým slovem,
nebo snad se mu nevysmál jako ti druzí.
Proto ten pohled hledal u všech,
s nimiž se setkal v životě.

Modré oči světcovy planou nebeským blankytem.
Záře jejich zastíňuje celou jeho tvář.
Kol hlavy jeho není svatozář.
Svatost a zbožnost i hrdinné ctnosti,
vše, vše se ukrylo do blankytu jeho pohledů.
Azur oblohy, plápol sluneční pochodně i stříbro královny noci,
to všedno skrylo se do očí světcových.
A bílý kůň světcův přední nohou překročoval Říp.
To bylo podivné na tom koni, jak pozorně kráčel.

Hlavu vysoko zvednutu a přece patřil k té hroudičce dole:
kaplička svatého Jiří měla tak dobrého strážce.

Ten bledý hoch rostl.

Někdo by řekl, že odrůstal dětským letům.

Nad jeho lůžkem stále visel obraz jeho patrona.

Večer i ráno se setkaly jejich zraky.

Večer na rozloučenou i šťastné shledání.

Ráno tak na uvítanou a na povzbuzení.

Kdo ví, zda nebyli spolu přáteli,

vždyt byli si tak blízcí: věkem i rodným krajem.

Jen to hrnění světcovo bylo nedosažitelné.

Jak ten hoch po něm toužil! Vysmáli se mu, když o ně prosil.

Oh, dnes, dnes takový kyrys každá kulka provrtá.

Dnes nutno se v boji krýt, zahrabat a potom bojovat.

Nerozuměl tomu výkladu.

Nechápal rozdíl mezi bojem dneška a zápasem v dobách rytířů.

A přece se zdálo, že oči světcovy tak výmluvně říkají:

Oblec se jako já do zbroje a vyjeď si se mnou.

Osedlej vašeho koně a vyjedem si spolu do boje.

Přidej se ke mně, vstup do mého voje.

Na tvrdé zemi budeš spát,

sedlo pod hlavou a pláštěm přikryt.

V noci i ve dne stále budeš tasit meč.

Brnění nesejmeš celé týdny, snad celé měsíce,

sedlo bude tvým křeslem a kopí tvým perem.

Čtení o družině krále Artuše bylo jen ozvěnou

jeho vlastních tužeb. Snů o hrdinném zápase. Rytířské slávě.

Topil se v nich. Šla o tom pověst mezi známými,

jako by byl navštíven malomocenstvím.

Jak často padlo za ním posměšné slovo: rytíř.

Děti se mu na pastvě smály, když chtěl z nich mít rytíře.

Chtěly si hrát na četníky, loupežníky, snad na vojáky.

Ale kdo pak jaktěživ slyšel hrát si na rytíře?

Snad jezdit na koni, dobývat nějakou zakletou princeznu,

jak o tom vyprávěla ta Růžičková?

To bylo cizí dětské myslí.

Duše chtěla snít, ale o něčem jiném:

o koních, kravách, polích, hospodářství. To byly příjemné myšlenky.

Ale o bojích v železných plátech, v těžké helmici?

Tomu se možno obdivovat, s utajeným dechem naslouchat o takovém
hrdinovi.

Avšak snít o tom, být sám rytířem . . . óh, jak je to směšné!

Sny dětství. Jak musíme vás opouštět jeden za druhým.

Jak z rozkvetlé růže lupinek za lupinkem odpadává,

tak je to s vámi, přízraky našich nejkrásnějších dnů.

Mizíte jako jarní mlhy před sluncem skutečného života.
 Zakroužíte nám ještě nad hlavou, jako ptáče před odletemi na jih.
 Zablísknete se ještě naposled, v plné své kráse.
 A potom je konec; konec dětství, konec snům, konec pravému štěstí.
 Naposled zůstal svatý Václav.
 I na něho však došlo a staří známi se rozešli.
 Obraz na čas zmizel v jiné rodině, hocha si odvedli do světa:
 Jeden unikl lidem, druhého si už dovedli lépe přidržet.
 Zhaslo světélko nad lůžkem. Zhasl poslední sen.
 Jaká to řada nocí beze snů! Kolik jich bylo probdělých,
 dnes bychom těžko počítali.
 Nad novým ložem byl nový obraz. Kdo by se staral, koho zobrazoval?
 Byl jako tisíce jiných, jež možno si koupit za peníze všade.
 Snad se smál tomu, kdo pod ním lehal.
 Možná, že snad ho litoval. Třeba dokonce se na něho někdy usmál.
 Ale jemu to bylo jedno. Úsměv jako výsměch.

Tak uběhly měsíce, minula léta.
 Pět, deset, patnáct.
 Patnáct let věku lidského. To už bývá dlouhá čára v křivce života.
 Někdy půl, někdy snad ještě více z toho oblouku.
 Den za dnem plynul jako tikot hodin, jež někdo stále natahuje.
 Monotonní běh, jako tok řeky, jež už nemá potřebu pospíchat.
 Běh bez touhy dosáhnout cíle. Zápas bez žádostivosti vítězství.
 Boj, v němž cíl byl zahalen mlhou. Ulice bez světél.
 Klid bez spokojenosti. Spokojenost bez radosti.
 Život bez cíle.
 Cíl zmizel. Vzor zapadl. Odvaha vyhasla. Kopí stalo se hračkou.
 Až dnes, dnes, dnes . . . *Dnes* to bylo.
 Dnes zase spatřil Tvůj obraz, svatý kníže. Zlatý rámeček dosud
 nepozbyl lesku.

A oči, ty modré oči, oči plné úsměvu a pobízení,
 ty vzácné modré plápolý, ty také dosud nevyhasly: stále živé.
 Snad trochu zamžené. Komu se nezarostí oči po tolika letech shledání?
 Mluví stále tatáž slova. Praporec dosud neklesl.
 Má klesnout odvaha toho, jenž tu stojí před obrazem světcovým?
 Kdo mu dnes zakáže poslechnout toho volání do boje?
 Dnes, kdy vzpomínáme tisícího výročí odvahy a rytířských ctností
 svatého Václava? Nejsou snad právě blázni Bohu nejbližší?
 Jak krásným je, když možno se stát bláznem pro Boha.
 Bláznem – rytířem, který však nebojuje proti větrným zámkům,
 ale jde v šlápotách koně svatého Václava. Jde dobýt si svého erbu.
 Jak bláznivě chtít mít svůj vlastní erb, když lidé jsou členem kolektiva!

Svatý Václave: nehleď na slabé paže, hledé tváře.
 Pohlédni do duše: t ona je ubohá, bídná, slabá. Tvé oči jsou však
 plamenem,

který zapaluje. Jsou polnicí, již nikdo neodolá. Tvé oči jsou útržky
z pláště Přesvaté Panny. Tak jsem to kdesi slyšel. A věřím tomu.
Proto jsou tak nevinné. Proto nestárnou. Jsou jako dvě hvězdy
betlemské.
Jdu za Tebou, svatý patrone. Vydej heslo. Rozhlásím je.

*

FRANTIŠEK KAŠPAR

PLÁČ LIDU ČESKÉHO PO MUČEDNICKÉ SMRTI SV. VÁCLAVA

Ó běda, Otce našeho už není!
Vlast česká ve vdovu se bědnou mění,
jsme všichni sirotci!
Slzy jsou ve všech očích, slyšet lkání
a nejvíc chudých žalné bědování,
jimž uměl pomoci.

Už není jeho rukou pracovitých,
jež statně vládly mečem v bojích litých,
z nichž chudšas brával dar;
už není jeho moudré, jasné hlavy,
ustydlo srdce, v kterém planul žhavý
bezelstné lásky žár!

Už neužijme, ve chrámech jak klečí,
hrdinné jeho zápolení v seči,
jak jede nivami,
slov neuslyšíme již, sladších medu!
Sám anděl v těle žil to v našem středu
a vládl nad námi.

A povládně. Jest vlasti Dědic věčný.
Jej v srdci bude nosit národ vděčný
po věky budoucí:
posvěcen krví, již ho Mučeň zrosil,
zachová víru, kterou v nitru nosil,
i lásku horoucí.

Ó svatý Mučedníku, velký kníže,
pouto, jež k národu tě tvému víže,
jak dítě k rodiče,
přetrhnout nedej! Jenž se v ráje zřídlech
již koupáš, nes nás povždy na svých křídlech,
jak mládě orlice!

SVATÝ VÁCLAV

Drama o třech jednáních.

JEDNÁNÍ TŘETÍ

Náměstí na hradě Boleslavově. Po straně Kostel sv. Kosmy a Damiana. Vedle zvonice. V pozadí hradby a strážní věž nad branou.

1

HNĚVSA, ČESTA, TYRA

Hněvsa Zde počkáme, až přijde Boleslav.

Česta Zde se to tedy stane?

Hněvsa Zde!
Na jitřní půjde Václav,
však z ní se nevrátí!
Pomstění budou věční bohové!

Tyra Však Boleslav přec také křesťan jest!

Hněvsa Jest – ale ne jak Václav! . . . Boleslav –
och, ten sic jménem křesťan jest –
však myslím, že mu lhostejno,
zda v Čechách vládne Perun náš
či jakýsi ten nový Bůh
odkudsi z východu! . . .

Česta A vesele se žije u něho!

Hněvsa Ba, věru! Pitky hony, boj –
tot jeho živel! – (Směje se): jako náš!

Česta A Němců nenávidí jako my!

Hněvsa To jistě! – Och, ten za voly
by jistě Čechů neprodal!

Česta To jistě!

Tyra Jistě!

Hněvsa Nuže ještě dnes
Boleslav bude Čechů knížetem!

Česta Tak jest! Tak zněla naše přísaha!

Tyra Nu, ano! – Jen, že – Boleslav –
však znáte ho! – Vy víte – do rány
mu člověk nesmí příliš lézt!
U něho nikdy v pochybě meč
na boku pevně nesedí,
a nikdo neví, náhle snad
zda neucítí jeho bodnutí . . .
Svoboda lechů, hodnost vladyků –
to všedno ničím mu!
Jen on je kníže – on –
a všechno ostatní
jen lůza otrocká!

Hněvsa Tot ovšem pravdou – Ale vybeř si!
Je kníže knížetem a vladař vždy
svou pěst a sílu tobě ukáže! . . .
Což myslíš, Tyro: Václav neuměl
svou vůli prosadit?! Jen rozdíl ten:
Boleslav s mečem v ruce činí tak –
a Václav – ten – jak řek bych to –
já nevím čím, já nevím jak,
však odporovat jemu nemůžeš,
chtěj, nechtěj děláš to, co kníže chce!
Což nevzpomínáš, Tyro, na sněmy?
Před sněmem třeba mnohý bouřil tak
a tisíce měl různých návrhů –
a přišel Václav – promluvil –
a vše hned jeho, všichni souhlasí
jak kdyby jakýms kouzlem zmámení!
A tak chtěj nechtěj: vždycky šiji shrbíš!

Tyra Vždy šiji shrbíš! . . . Ale možná, že
ji také jednou zvednout dovedem! . . .

Hněvsa Oh, při sám Perun! To si myslím též!
Však o tom, Tyro, nutno mlčet teď!
Až potom – později – až přijde čas –
i s Boleslavem úty sůčtulem!
A, Tyro, s Přemyslovci se všemi! . . .
Však, slyšíš: o tom nutno mlčet teď!
Teď na to nemyslet! – Teď jiná věc
a jiný cíl – cíl velký, jediný
teď pro nás: Václav musí zemřít!
On musí zemřít, musí – nemá-li
zde v zemi naší zcela vyhynout

i víra bohů našich! . . . Pohledte:
co Václav vládne, ó jak spustly nám
posvátné háje, dříve hlučné tak!
Vždy menší počet těch, kdož bohy ctí!
A opuštění kněží po lesích
s obětmi věrné marně čekají!
Skáceny sodhy bohů věkožárných
a místo nich tam všude podél cest
cos jako šibenice tyčí se –
křesťané tomu kříže říkají!
Jak nenávidím z duše křížů těch,
těch hnusných, kletých šibenic!

Česta To prý ten jejich Bůh tam zemřel kdys
na šibenici takové!

Hněvsa No, tak
když zemřel, jak pak živ ten jejich bůh?!

Česta ! hahaha!

Týra Ticho! Kdosi přichází!

Česta Snad Boleslav!

Hněvsa To není Boleslav!

Týra Kněz Pavel to jde zvonit klekání.
Ať nezřít nás!

(Skrýjí se stranou na kraj jeviště v sloupoví – ale
tak, že z hlediště lze je vidět.)

2

KNÍZ PAVEL

Pavel Tak se mi zdálo,
jako bych zahlédl zde kohosi . . . (Rozhlíží se)
Ne, nikdo zde! (Mávně rukou.)
A také kdo by byl
zde již! (Směje se.) Kde pak! Dnes všechno ještě spí!
To vyspávají slavnost včerejší!
Jen ti knížete Václava
jsem viděl světo již . . .
Však jinde všude tma!
(Jde do zvonice vedle kostela, bere za provaz.)
Buď chválen Hospodin! . . .
(Zvoní.)

Česta To klinkání mně vždy tak protivné!

Hněvsa Eh, at jen zvoní! . . . Umiráček,
viš, také zvoní! . . . Rozumíš?

Česta Chachacha! – Jak bych nerozuměl!
(Směje se.)

Tyra Pohleďte: tamhle Podiven
sem spěchá, sluha Václavův!

Hněvsa Co ten zde chce teď, ten pes knížecí?!
Tož pozor dejte, ať nás nezvětlí!

3

PODIVEN

Podiven Hej, otče Pavle, otče Pavle!

Pavel A – to tys Podivene? – Co pak chceš?

Podiven Až odzvoníš teď, otče, klekání,
již nezamykej dveří kostelních.
Neb kníže Václav již sem chystá se:
chce v kostele své konat modlitby
a na modlitbách vyčkat ranní mše . . .

Pavel Tak záhy, Podivene? A tak sám?

Podiven To on tak nejraději, otče Pavle!
Když osamělé ticho v kostele
a nikdo z lidí tam, jen lampa věčná
před svatostánkem tiše plápolá,
tu kníže nejraději v kostel pospíchá
a sám a nerušen tam klečívá
před svatostánkem v zbožných modlitbách . . .

Pavel Slyšel jsem o tom, ano, slyšel jsem –
od otce Krastěje, jenž v Praze tam
na dvoře Václavově knězem jest . . .
A jiné ještě věci slyšel jsem!
Jak vlastní rukou chystá hostie
a z hroznů víno tlačí k oběti . . .
A pokrmy jak v noci roznáší
chudším různým, vdovám, sirotkům . . .

Podiven Ba, věru, věru! . . . O tom nejlépe

já, otče Pavle, mohu vykládat! –
 A nevěřil bys, otče Pavle,
 ba, nevěřil bys! . . . Tak ti jedenkrát
 – noc byla tenkrát, zima třeskutá
 a divý vichor, sněhu závěje –
 my pokrmy a dříví nesli jsme
 chudásům, kteří kdesi v chatrči
 hladem a zimou mřeli, ubozí.
 Já chvěl se zimou, jdu tak s knížetem . . .
 A on, když viděl to, řek' s úsměvem:
 „Vid, zima je ti, Podivene můj?
 Nuž, pozor dej! Jdi za mnou – pozorně
 vždy v moje stoupej v sněhu šlépěje!“
 Já ovšem poslechl a činil tak –
 a co bys řekl, otče Pavle?!
 Já v mžiku necítil jsem zlmy víc
 a tělem hrálo teplo příjemné,
 jak seděl bych si doma u krbu!
 Ach, nevěřil bys, otče Pavle,
 ne, nevěřil bys, otče Pavle!

Pavel Ach, věřím, věřím, milý Podivene!
 Jeť u knížete mnohá věc
 tak zvláštní, podivná!

Podiven Ba je, ba je tak mnohé podivné! –
 Však teď již musím nazpět pospíchat!
 Již bude jistě kníže ustrojen
 a přijde do chrámu!
 Tak nezapomeň, otče Pavle,
 a dveří nezavřít!

Pavel Buď bez starostí, Podivene,
 hned jdu je otevřít!
 Klíč nechám ve dveřích!

Podiven Tak s Bohem, otče Pavle!

Pavel S Bohem, Podivene!
 (Podiven odchází. Otec Pavel otvírá dveře, pak odchází rovněž a
 cestou pro sebe:)
 Ba, ba je to tak zvláštní, podivné!

4

HINĚVSA, ČESTA a TYRA VYSTOUPÍ Z ÚKRYTU.

Česta Nuž, slyšeli jste? Václav přijde již!

Hle, dveře do kostela
má otevřeny již!

Hněvsa (skočí ke dveřím, otočí klíčem a vytáhne klíč)
(s důrazem :) A dveře do kostela
již zas má zavřeny!

Česta To dobře tak! To, Hněvso, dobře tak!
Tam k oltáři nám nesmí uniknout!

Hněvsa (s důrazem) . . . Nel!
Tam k oltáři nám nesmí uniknout!

Tyra Však Boleslav že nejde dlouho tak;

Česta Aby tak si to ještě rozmyslil
(s posměchem) a náhle cítil lásku bratrskou!

Hněvsa No, té moc nikdy neměl Boleslav!

Tyra Však kdyby couvnul přec a nepřišel?!

Česta Tak, při bozích, sami to provedem!
Ha, při sám Perun: z místa tohoto
se Václav živý více nevrátí!

Hněvsa Često, to nel! To by nás na mečích
lid roznesl! Ne – Često – nel!
Boleslav musí naším štítem být,
Boleslav musí s námi vraždit,
Boleslav musí s námi stopit
svůj meč zde v krvi Václava –
tak bude štítem nám! – Kdo odváží
se zvednout ruku proti Boleslavu?

Tyra Proč tedy nejde! Jíž měl být zde!

Hněvsa Však přijde! Přijde jistě! – Vždyť přece víš,
jakého červa jsem mu nasadil!
Bud' Václav nebo on! – A viděl jsi,
jak zafal pěst a řekl příšerně:
„Pak – on!”

Česta Ba, věru, Hněvso, výborná
to byla myšlenka mu namluvit,
že Václav zná, jak touží po vládě
a proto že se jeho zbavit chce –

že nutno tedy rychle jednat
a Václava že nutno předejít! . . .
Máš pravdu, Hněvso! Nyní Boleslav
víc necouvne! On přijde!

Hněvsa

Již přichází!

5

BOLESLAV

Boleslav Jste všichni zde?

Hněvsa, Česta, Tyra (kloní se Boleslavovi):

Jsmo všichni, pane!

Boleslav A meče připraveny?

Hněvsa Jsou připraveny konat vůli tvou!

Česta A učiniti tebe knížetem
a vládcem Čechů všech!

Hněvsa Na prestol pražský tebe pozvednout!

Boleslav Och, prestol pražský, po němž toužím tak!
Och, prestol pražský, na němž ukázat
chci sílu svou a vésti k slávě chci
svůj lid a národ k svobodě! –
Och, Němci proklatí, jen přijďte si
pak pro ty voly, přijďte pro stříbro,
po němž tak lačníte! – Och, při sám Bůh,
krvavé hlavy poneseš zpět! . . .
Svobodný, silný, slavný musí být
můj národ – tak, jak silný, mocný chci
být já! . . . Och, prestol pražský! Touha má! . . .
Však – cena jeho! Však ta cena jeho! . . .
Proč musí být ta cena krvavá
a cesta přes mrtvolu bratrovu?!

Hněvsa On tebe šetřit také nemíní!

Boleslav To také rozhodlo, když váhal jsem!
Při Bůh! Z nás dvou když jeden padnout má,
proč já bych to měl být?! – Ať je to on!

Hněvsa Tak jest: ať je to on! – To správné jest!
Ať je to on – on, přítel Němců
a sluha kněží! Kutnu mnišskou měl

si zvoliti – ne žezlo vladaře!

Boleslav (výhružně):

Mlč, Hněvso! – Slyš! tak nemluv! – Pamatuj,
že je to bratr můj a vládce tvůj!

Hněvsa Nu – dosud vládce – však už nebude!

Boleslav (prudce, s důrazem): Však dosud je, já pravím – rozumíš?!

(jako pro sebe): A byl to silný vládce!

Česta (s posměchem):

Silný! – Nu

meč vyrazil ti, kopí zlomil jsi . . .

Boleslav Mlč, pse! Je-li ti život milý, mlč,

a nevzpomínej hany včerejší! –

Já poražen! Před zraky lidí mých!

Před zraky lechů, pražských hostí všech!

Och, meči zrádný, jak jsi zradil mne!

Což se mně včera ruka chvěla tak? . . .

Však dnes – dnes bude jinak! Slyšíte?

Vy psil Ty Često, Hněvso, Tyro, psil

Dnes bude jinak! Pevný bude meč

a nebude se chvítí ruka má! . . .

Týra A kdybys nestačil – jsme my zde, pane!

Boleslav Ne – sám chci – uvidíte – řekl jsem:

Dnes pevná bude ruka, pevný meč!

Vy jenom útěk jemu zamezte,

ať neprchne nám v asyl kostela. –

Tam za ním nemohl bych – víte přec!

Hněvsa Ne, pane, v kostel nedostane se!

Zde klíč! – Já zavřel – v kostel nemůže!

Boleslav Och, Hněvso, – och, tys ďábel, Hněvso!

Hněvsa To pro tebe jen, pane můj!

Však ticho, – Václav blíží se!

Týra A Podiven s uim, hleďte – proklatě!

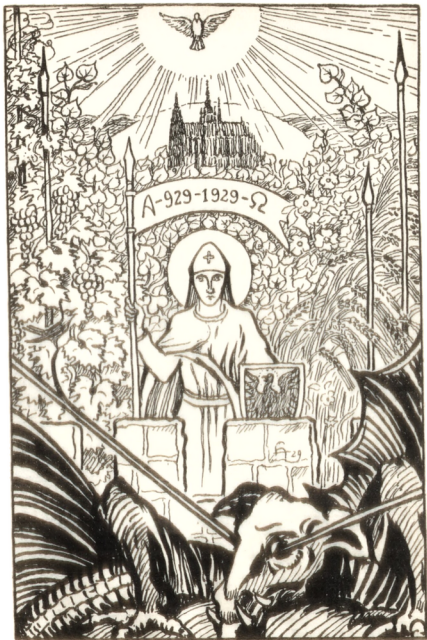
Hněvsa Pak zemrou obadva! – Proč do rány

nám stařec leze?

Boleslav

Každý na místo

a čekejte, až já dám znamení! (Skrývá se.)

ARNOŠT HRABAL - SV. VÁCLAV

VÁCLAV, PODIVEN

Podiven Jak, pane, těším se, jak budu rád,
až v naší Praze zase budeme!
A skutečně již dnes zpět pojedem?

Václav Dnes, Podivene můj, již dnes ... Jen cos
si s Boleslavem ještě vyřídím,
jak Přibyslava sestra přijede ...
To bude ještě dnes – pak pojedem ...
(S úsměvem.)
A co pak se ti zde tak nelíbí?
Takový přece včera skvělý kvas!

Podiven O pane můj, ty víš to, jako já:
Zde není lásky, není upřímnost!

Václav Ale jdi, Podivene! Uvidíš,
že všechno dobře bude ... Právě to,
k čemu já již se pevně rozhodl,
dá Bůh, že nám všem dobro přinese,
přinese lásku, o níž želáme! ...
Pojď, půjdem za to Boha poprosit,
pojd, milý! ... (Chytne za klíku.)
Co to? Dveře zavřeny!

Podiven Nemožno, pane! Sám přec viděl jsem,
kněz Pavel jak ty dveře otvíral –
O pane, pojďme pryč! – O, prchněme! –
Mně náhle úzko, pane! – Pojďme pryč!
Prchněme! ...

Václav Ale, Podivene!
O rci, tak náhle čeho bojíš se,
ty jindy přece vždy tak statečný?

Podiven O pane, bojím se!

Václav Však čeho? Hleď:
Kněz Pavel v zamyšlení nejspíše
zas dveře uzamkl! ... Tot asi vše! ...
Jdi, drahý, přines klíč! Já počkám zde ...

Podiven Mně úzko, pane! ... Nezůstávej zde!
Pojď se mnou!

Václav Ale Podivene, Bůh
přec všude – a vše v rukou Božích jest! . . .
Jen klidně jdi a nic se neboj již!

Podiven Jdu, pane – ale je mi úzko tak!
(Odejde.)

7

PŘEDEŠLÍ BEZ PODIVENA

Hněvsa (k Boleslavovi):
Slyšel jsi, kníže? Slyšels? Rozuměls?
Neměl jsem pravdu? – Chce tě odstranit,
až Přibyslava přijde s Charvaty! . . .
To je to, co chce s tebou vyřídít!

Boleslav Nuž – dříve já věc svou s ním vyřídím!
Jdu! . . . (Jde k Václavovi.)
Dobré jitro!

Václav Á – to Boleslav!
Již také vzhůru? A tak záhy dnes?
Já myslil jsem, že ještě klidně spíš
po kvasu včerejším – Ale jsem rád,
že tě zde potkávám, že ráno hned
ti poděkovat mohu za to, jak
bysl včera skvělým hostitelem!

Boleslav Nuž
dnes ještě lépe chci tě pohostit!
Zde máš! (Tasí meč a tne po Václavovi.)

Václav Pro Bůh, co čníš, bratře?!
(Zachytí ruku Boleslavovu.)

Boleslav Já zabít chci tě, zabít!
(Snaží se vytrhnout ruku a sápe se na Václava.)

Václav Bratře, šlíš?
(Vytrhne mu meč a hodí jím o zem.)

Boleslav Ha, meči prokletý – zas zradils mne?!
Včera i dnes? – Och, včera a dnes zas!
Prokatě! – Pomoc! – Bije, zabijte!

Hněvsa (vyskočí s Čestou a Tyrou.)
A bijem!

(Bijí a bodají Václava. Václav ustupuje ke dvěřím kostelním; klesaje pod četnými ranami, zachytí se kruhu na dveřích – a umíraje:)

Václav To ti, bratře, odpust Bůh!
(Skoná.)

8

PŘEDEŠLÍ

(Boleslav stojí nehybně, jako ztrnulý, ze založenými rukama.)

Česta (sklání se nad mrtvolou Václavovou):
Má dost! – Je mrtvej!

Hněvsa Kníže Boleslave!
Slyšíš to? Kníže Václav mrtvej jest!

Česta A ty jsi našim knížetem!

Týra A knížetem všech Čechů nyní jsi!

Hněvsa Proč mlčíš, kníže Boleslave?

Boleslav (temně): Mlčte i vy!

Hněvsa Jak, kníže?

Boleslav (prudce): Mlčte – a pryč!

Týra Ba, rychle pryč! Je slyšet kroky sem!

Česta Prchněme!

Hněvsa Pane, rychle s námi pojď!

Boleslav Ne – kníže Boleslav – ten neprchá!
(Válchni prchají – jen Boleslav stojí dále ztrnulý se založenými rukama.)

Boleslav (jako pro sebe, zvolna)
Ne – ani od zločinu neprchá!
(temně)
Je mrtvej Václav – ne však mečem mým –
můj meč to nebyl – já ho nezabil!

PODIVEN

Podiven (za scénou):

O pane můj, o pane můj!
 (na scéně, nevidá knížete Václava)

Kde jsi?

Já slyšel výkřik tvůj – a zbrání třesk!

Probůh – co stalo se? – O pane můj!

Kde jsi? Kde jsi?

(Spatří ležeti ve dveřích mrtvolu.)

Ach, kdo to leží zde?

Probůh – to kníže! – Krev – och, sama krev;

(Vrhá se k mrtvole a třese mrtvolou.)

O pane, slyšíš mne? Och, slyšíš mne?

(Pustí mrtvolu a vztyčí se zděšeně.)

Och, hrůzo – kníže mrtev, zabít, zabít!

(Lomí rukama, rve si vlasy. V hrůze skočí ke zvonici, začne zuřivě zvonit a při tom volá stále zděšeně):

Och, pomoc – kníže zabít – zabít – zabít.

Strážný (nahore na věži):

Co jest? Co stalo se?

Podiven

Och, slyšíš tam?

Kníže je zabít! Zvoně na poplach!

Ach lidé, pomoc – kníže zabít – zabít!

(Všecky zvony na věži rozezvučí se na poplach. Mezitím shlíhá se lid.)

10

1.11)

Lid (mezi sebou zmateně): Co se děje? Jaký to křik?*Jiní lidé* Prý kníže je zabít! Kdo je zabít?

Kníže? Kdo? Kde? Kde jest? Kde je

kníže? (Vše toto rychle a zmateně.)

11

SVATAVA, DRAHOMÍRA

Svatava (prodírá se lidem – s druhé strany Drahomíra.)

(Svatava ke Drahomíře):

Matko, probůh, co jest? Co stalo se?

Kdo že je zabít?

(Spatří Podivena, jenž dosud zvoní.)

Podivene, mluv!
O mluv! Co jest?

Podiven (ukazuje zděšeně ke dvěma chrámovým – jiného
nemůže vypravit z sebe než zděšené):
Tam – tam!
(Všichni obrací se tím směrem.)

Svatava (vrhne se s výkřikem na mrtvolu Václavovu.)
Ach, bratře, bratře!

Drahomíra Václav – můj Václav zabit! Hrůzo! Hrůzo!
(Potácí se, rukama tiskne hlavu – najednou vztýčí se):
Och, pomstu, pomstu! – Kde je vrah? – Kde vrah?!
(Vtom spatří Boleslava, který po celou tu dobu stojí ponuře
strunou, stále nehybný se založenýma rukama.)

Drahomíra (k Boleslavovi s novým zděšením):
Jak, Boleslave, ty? – Ty?!

Boleslav (temně): Ano – já!

Drahomíra O, Boleslave, ty jsi vraždil?!

Boleslav (posupně): Tyś také vraždila!

Drahomíra O běda mně!
Ten černý zločin můj coť stále tak
jak věčný přízrak bude děsit mne
a stále nové bude plodit zlo
a nových zločinů vždy bude omluvou?! –
A od vlastního slyšet dítěte
tu hroznou výčitku!! – O hrůzo, hrůzo!! –
Och, Boleslave, slyš: já vraždila –
však činu toho dávno želim již!
Já dávno poznala,
jak klamný byl můj krok;
já dávno poznala,
jak marný byl můj boj,
jak marno křísit to,
co patří minulu,
a marno zdeptat chůt,
co patří budoucnu
a pečet Věčna má! –
Však tenkrátě já jinak smýšlela,
já bloud, jak slepá tenkrát byla jsem! . . .
Já myslila, že smrtí Ludmily

snad bohy zachráním,
ty naše bohy, v mládí svém
jichž kněžkou byla jsem! . . .
A myslila jsem, do rukou
když vezmu vládu já,
že silnou rukou zvednu lid,
a rozptýlené kmeny Slovanů
v říši jednu velkou, slavnou sjednotím,
a proti Němců kletých přívalu
tou říši svou hráz pevnou postavím! . . .
Však v obojím jak jsem se zklamala! . . .
A pak, o Boleslave, ty přec víš:
mně cizí byla žena ta –
třebáže matka manžela!
Mně cizí byla žena ta
povahou, věrou, krví – vším! . . .
Však ty – ty nešťastný,
ty vlastní prolils krev,
ty vlastního jsi bratra zavraždil! . . .
A proč? O, řekni: Proč jen? Proč?!
(Pláče.)

Boleslav Což myslíš, matko, že jen ty
jsi důvod měla? Já též důvod měl!
Tys chtěla vládnout – já též vládnout chtěl!
A nejen to: Zde platilo:
Bud já – neb on! . . .

Drahomíra Jak to? Co mluvíš to?

Boleslav Znal Václav moji touhu po vládě
a bál se jí – a chtěl mne odstranit!

Svatava (vztyčí se prudce od mrtvoly Václavovy):
To lež jest! – Bratře, probůh, rci,
kdo nalhal ti tu hroznou lež?!
Vždyť pravý opak pravdou jest!
Vždyť právě včera svěřil mně
svůj úmysl, že rozhodnut
je vzdát se vlády v prospěch tvůj
a sám žít v ústraní
kdes v tichu klášterním!
Vždyť právě proto vладыky
a lechy na dnes svolal sem
i matku naši, sestru též
sem Přibyslavu zavolal,
by v přítomnosti těchto všech

ti dnes – slyš, Boleslave – dnes
slavnostně vládu odevzdal! . . .
O, bratře, bratře, uvěřit
jak mohl jsi tak hrozné lži!
On chtěl tě vládcem učinit –
a tys jej zabil – tys jej zabil!!
(Pláče.)

Boleslav Slyš, Svatavo – je pravdou to, co říkáš?

Svatava Je pravdou to, jak Bůh je nade mnou!

Kratěj (vystoupí ze zástupu kupcůho se u mrtvoly Václavovy.)
Já rovněž svědčím to!
Mně rovněž svěčil se svým úmyslem
a proto jenom zval mne z Prahy sem,
bych tobě jako kníže
dnes v chrámě požehnal!

Boleslav O, běda! Hrůza! – A já zabil ho! –
Och, bidáctví! – Och, kleté bidáctví!
Tak být oklamán! – Však, při sám Bůh,
já pomstím se a zradu potrestám! . . .
Hej, strážce, strážel! Všechno do zbraní!
Obsadit všechno, hradby, východy!
Ať ani noha neproleze ven!
A Hněvsu, Čestu, Týru – slyšíte –
ty bidné psy sem zpět mně přiveďte,
buď živé nebo mrtvé – s nimi sem!
(Strážce se rozlízají na vše strany.)
Och, tak mne oklamat, ti bidní psi!
Och, tak mne oklamat! . . . Och, vlastníma
teď rukama tak moc je užkrtit!
Och, bidáci, och, klatí proklatci! . . .

Velitel stráže (přiběhnuv udýchan):

O, pane, pane – s hradeb provazem
ti vrazil tří se právě spustili
a k lesu prchají! . . .

Boleslav Pse, za nimi
proč s hradeb neskočils a nesklál je? –
Na koně rychle – mítí musím je –
ať živé – mrtvé – mítí musím je!

Velitel stráže Již stalo se! A s vichrem o závod
se ženou za vrahy a ve chvíli

je jistě lapí! . . . Snad již mají je!
(Slyšet vzdálený křik.)

Boleslav Co to?

Strážný (s hradní věže) O pane, právě od lesa
voj jakýsi tam náhle vyrazil –
tři vrazi zrovna v náruč vběhli mu –
teď dojíždějí naši zbrojenci –
zmatené hlasy, prudké výkřiky –
zableskly meče – cizí vojín
teď na vrahy se divě vrhá
a bijí, sekají! . . . Již na kusy
tam těla ležích! . . . Odzbrojeni
i naši teď a vzati do středu
jak zajatci a divým úprkem
sem ku bráně se žene cizí voj –
Mám zvednout most a bránu zavřít, pane?

Svatava To Přibyslava s svými Chorvaty!

Strážný (s věže) Mám bránu zavřít, pane? Rychle rci!

Boleslav (temně) Nech bránu otevřenu!

Strážný (s věže) Branou již
se ženou sem – ó, pane, pozdě již –
a meče ležích celé od krve!

12

PŘIBYSLAVA S CHORVATY

Přibyslava (vrazí s Chorvaty na jeviště, v ruce krvavé meče a sekery)

A meče naše celé od krve
dál v krvi vrahů budou koupat se
a rozmetají sídlo zrádcovo
zde . . .

Boleslav (prudce) Přibyslavo!

(Chopí se prudce meče se země a stojí s Přibyslavou
proti sobě s tasenými meči.)

Drahomíra (lomí rukama)

Běda! Nový děs
a nový zločin zase hrozí tu! . . .
O Přemyslovci! Vlastní krví svou

vás platit zřím ten dnešní hrozný čin
a v hrůze zřím, ach, rukou vrahovou
jak Přemyslovec padá poslední! . . .

Přibyslava O, Boleslave, slyš: je pravdou to,
co bídni vrazi řekli před smrtí,
že vůle tvé jen byli nástrojem,
že ty jsi vlastně vrahem Václava,
ty vrahem – vrahem bratra – pro Bůh, rcí,
že není pravdou to, že jest to – viď! –
jen bídna lež! . . .

Boleslav (sklesle) Je, sestro, pravdou to!

Přibyslava O, hrůzo – tedy přec! – Och, potom již
dál sestrou nezvi mne! Já nechci dál
být sestrou tomu, jenž je – *bratrovrah!*

Boleslav Přibyslavo!

Přibyslava (opakuje) *Bratrovrah!*

Svatava (vstoupí mezi Boleslava a Přibyslavu)
Ne, Přibyslavo, ne! Tak nemluv již!
Je hrozný čin, jež spáchal Boleslav –
Však věz: on sám byl plklů obětí!
Ne vrazi jemu – on byl nástrojem,
jež vyhlédla si k činu černému
zášť těch, kdož nedovedli pochopit
to Václavovo dílo veliké!
Ni Boleslav ho dosud nechápal!
Však pochopí – i on kdys pochopí!
Teď Václav krví dílo spečetil –
on mučedník za víru Kristovu,
on mučedník za drahý národ svůj! . . .
(Bere Přibyslavu i Boleslava za ruce a vede je zvolna
k mrtvole Václavově)
I hleď, Přibyslavo – Boleslave, hleď!
On kníže míru, kníže lásky byl:
Má nad mrtvolou jeho nová zášť
zas vzplanout! a nová téci krev?!
Ne, Přibyslavo, ne . . .

Přibyslava (vrhá se na mrtvolu Václavovu)
O, bratře můj,
o, žal – jak se to s tebou shledávám!
(Pláče)

Boleslav (kleká vedle Přibyslavy)

O, bratře, bratře – odpust, odpust mně!

Svatava On odpustil, vím – vždyť tak dobrý byl!

On odpustil – kéž odpustí i Bůh!

Krastěj Máš pravdu, Svatavo – on dobrý byl:

i v nebi teď nás bude pamětliv!

A za to prosme ho! (Všichni klekají)

Ó, kníže Václave,
tam v nebi u Boha
se za nás přimlouvej
pros za nás, za svůj lid –
náš kníže, vévodo,
ó, nedej zahynout
ni nám ni budoucím!
(Opona.)

*

RABEC

SVATÝ VÁCLAV

Let tisíc. Dějin šlépěje
zarůstá břečtan tajemství:
Památka krále Václava
se nad nimi však sluncem skví.

Zanícen vírou, dolem slz
živoucí sémě světla sl,
a utrpení nesa kříž
života smysl pochopil.

Ozvěny zdrojů věčnosti
slyšel se dómem duše chvět:
lid učil v hloubi srdce čist
a nepřítelům odpouštět.

Z NOVÝCH BÁSNÍ

KNÍŽE NÁŠ

Buď žehnán onen jasný den,
kdy z temna smyslů probuzen
náš národ přijal spásy zvěst
a k světlu prohléd z bludných cest! . . .

Jak bílý květ nám světec vstal,
jak boží rytíř pomoc dal
a vstoupil v lid svůj zínatkem jatý,
jak v hvozd když vnikne paprsk zlatý . . .

Jím zářil Grál, krev láskou vzňatá,
když měnil v činy slova svatá
a stupeň k chrámu položil,
by čistý život svůj s ním slil . . .

Žel, návrat v ráj se krví platí,
co svět svůj rmut si šálbou platí,
však nechťsi, lze jen zvítězit,
když neztřísněn je světcův štít! . . .
On byl nám strážcem v žití boji
a vůdcem proti temnot voji,
on ani dnes nás neopustí! . . .

AGELUS

Noci svatá – krásší zory,
mne zvedej smyslů nad obzory,
by vše, co vadne slunce žárem,
v tvé tůni vzkvetlo tichým čarem
jak leknín, jímž chví božský zjev,
On, geni, zvoucí v Thronů zpěv . . .

Tys přítel, ó Mistře, jak Tě mám ctíti,
mohu snad stín svůj s Tvým jusem slíti?
Jsi *ohně*, já zím Tě vždycky jen pláti,
zšera jak *strážce* mi po boku státi.
Žhoucí tu éter se v krev moji ukrádá,
spaluje tělo, až na popel schládá.
Volna, jak fénix v sféru Tvou vcházím,
s Tebou se znovu v nadhvězdnu scházím,
zhloubí své duše rytmem Tvým dýši,

peřeji *světla* hledíc tam k výši,
kde perut' Tvá kvapem v hvězdný prach mífí
záříc mi mlžín bezměrnou šíří . . .

Dík Tobě, Mistře, nad vším se vznáším,
z vůle Tvé samo žítí jho snáším,
silou, již dals mi, jen Tobě dci sloužít,
v hlubiny světů vždy znovu se hroužít,
éterem stoupat v křídél Tvých odraz,
ve vlny světla, kde dříme jich obraz . . .
Tisíckrát mohu i smrti zlou zajít,
v stopách Tvých věčnost vždycky lze najít,
vždyť Tebou mám přec z hrobů svých vstáti,
září všech sluncí v jeden blesk stkáti! . . .

Jak velíš, dci s Tebou nit dějln přísti,
cesta má jasna, vždyť cíl Tvůj je jistý!
Na povel Tvůj i v kámen se vtčlím,
vésti jej majíc duchem svým bdělým
celými věky vývoje . . .

Mistře, můj Mistře, jak Tě mám ctíti,
mohu snad stín svůj s Tvým jasem slíti? . . .

VIA LUCIS

(Po Květné neděli t. r. zesnul v Pánu básník Věcného, Ot. Březina)

Všedny psychické vegetace řídí se
zákony tajemného heliotropismu . . .

Hudba pramenů.

Unavení světem, ruku podáme Přítel-
kyni, aby nás odvedla odtud a naše smrt
bude jak smrt očistěných lidí . . .

Svítlání na západě.

Ona Tvůj naposled se zarděl den
prost' všeho, plně svoboden,
vstup v cestu světla, jehož čaru
kraj sirý vzdal se v každém tvaru
zlatým šlátem opředen . . .

On Již v popel zasut slunný jas,
jej žhoucí v kštice stromů strás,
když oblak šedí rudý pás
svůj protkal divem věčných krás . . .

Ona Tam božských ohňů strmý val
v šíř závory své rozeplal,
co zdola, kde již houstne šer,

vše obrací se v onen směr,
jímž krouží věky ohňů var.

On Je rytmem spirál provází
šik ptactva v chladné zhrdě světem,
on v clony mlh vnik mocným vzletem
a žárné brány prochází . . .
V slavném tichu řadou pluje,
blesk a vidír zmar kde snuje,
vábí dálné výšiny . . .

Ona Svatým hnutím zem se dvěje,
v povel světla k světlu spěje.
I travin vlas za větru vání
svůj pohyb zrychlil v ubíhání
a v růže obzor věncící
se vine stužkou hořící . . .
Vkvap dopředu se řeka valí,
jíž temné stíny břehy halí,
hled – nikde ona neprodlí
tou cestou v jas, jež zrcadlí . . .

On Slunce! K němu všechno míří,
co krajinou se sinutek šíří
a s šerem, které z lesů splývá,
smrk svou větví volně kývá.
tam ukazuje v onu zem,
trud žítí kde již vyjasněl

Ona Zde v třásně větví havran zírá,
v níchž ssedlou krví žár dne zmirá,
svou duši v černý závoj hrouží,
jímž noci stín se v bezdno dlouží . . .

On Ille padá v nic tak žítí sen
a noci – tmou se končí jen?

Ona I tou plá jasných mušek vír,
však tebe blíž zve všehomír!
Nuž pojď již – mocný světla duch
výš nad zemí, kde zanik ruch,
se tvaru prostý povypjal,
by v náruč hvězd tě měkce jal.
Tiše, sladce můžeš mřítí,
v Jednom Světle věčně skvíti.
Když v popel zprahlo světa dění,
schyl ret svůj v zřídlo jasnozřentí . . .

DANTE U BRAN PEKELNÝCH

Na cestu vkročil, kde skřípějí veřeje *Orku*,
a zřel tu, jak nestvůrném shluku se ženou kams v rmutnou tůň pekelných
přízraky křepčící v listí, jež vidhice s plání sem svála.
Pěl o vinách, které trestá zvolna se plížící věčnost,
poutajíc tam mimo život, kde úpi se pod tíhou sudby.
Šel v propasti bez dna, jež slunce již neužří nikdy,
a o čase pěl, jenž bez konce, spásy svůj stahuje kruh, aby rdousil
ty, kdož po prvním pádu se hrouží vždy níže a níže . . .

Sil skytla mu víra, když vampýři krev mu ssát chtěli
a temno lesk z očí a tak poznal z hrůz oněch všechno!
Varyto sevřev prudce, zapěl svou ponurou píseň
dřív nežli hvězdy zbledly a v struny mu tal halas kuropění . . .

OREL V LEDOVÉ TŘÍŠTI

On nad vodou se zraněn vznášel,
až posléz kru si v proudu našel
a malátně se snesl na ni . . .
Je nesen! Žel! To přece z žil
mu ssaje vzlet! On použil
by křídel svých! Vše brání,
co zloudný šíp mu perut sklání.

To vládce vzduchu? V rmutnou řeku
je vržen, rob teď v jejím vleku!
Zde ledná tříšť jej zevšad svírá
a pusto – chlad naň tupě zírá.
O kéž by nabyl nových sil,
svá muka v činy obrátil!

Vždy nový vmach! Zda níž či výše?
Divl Přece! Návrat z ledné říše!

Sám a sám teď v mocném vzletu
chlad jeho zhrdou splácí světu,
jenž hleděl na to spokojen,
když *k sobě* moh jej srazit jen!

IPROLOG K RAPSDII „KAZIMÍR VELKÝ“

I

O, komu velikosti příjmi dáno,
ten vzkřísí v sobě sílu divné moci,
a duši trvá, které vzpomínáno,
že září národu i v dlouhé noci.
Když do hrobu je tělo pochováno,
smrt a s ní kámen hrobky může zmoci;
povstane z mrtvých v čele lidu svého
a kraluje dál ve svatyni jeho.

II

Já v šarlat zavínut byl v rakvi zlaté
a pochován pak na vavelskou horu,
kde v sarkofagu spal jsem ze mramoru,
korunou maje čelo obepjaté.
Stavové zemští ve truchlícím sboru
se dostavili, národ tentokráte
pro posledního z rodu zle se mučil –
sen velký kšaft můj jemu doporučil.

III

Já toužil, život národu by mého
byl královský, zář sama na blankytu,
by rostly věže hradu vznešeného,
měst velkých sláva, skvělé pomníky tu
mých časů do budoucna bezedného.
Lid početný a svorný ve všem bytu –
tak vůle má ať sdružuje a sílí.
I nebe příznivo nám bylo chvilí.

IV

O sne, ó velký sne, vši slávy slávo!
Osude, plynoucí v dál valnou řekou!
O sudby naší vulkanická lávo,
ó věky, jež se nenávratně vlekou,
válečné moci troubení a vřavo,
ó slzy, které z radosti jen tekou,
ó srdce, světy lásky tebe kruší,
ó sne, blaživý sne! Ó slávo v duši!

DOPISY B. M. KULDY K. D. LUTINOVHOVI

Příspevek k dějinám Katolické moderny.

(8)

Milý Drahotíne!

Odpovídám stručně listu ze dne 18. t. m. dnes ráno mi dodanému. Program sjezdu „Nového Života“, z několika novin mně známý, přijal jsem povděčně. Připojené vstupenky nemohu nikterak použít. Dobře řečeno, „že velkého namáhání nesmíte ode mne žádati“. Zapovídá Vám to netoliko slepota moje, ale také slabota těla, kteráž něco podobného nížádným způsobem nedovoluje. I kdybyste pro mne přijeti chtěl s malovaným vozem hanáckým, nedostali byste mně do něho. O věci té při Tvé návštěvě nestaniž se ani sebe menší zmínka; každého slova bylo by škoda.

Budu Vás s panem Bílkem v pondělí dne 23. t. m. večer očekávat, kdy arcit již spátí budu. Druhého dne v úterý uvítám Vás oba v chloupcu své. O pánu Bílkovi slyšel jsem již mnoho dobrého a pro věc svatou důležitého. Lituji ovšem, že jej očitě nepoznám; za to však velice vítáno bude mi každé jeho slovo. Těším se na Vás oba.

Ku výsledku přednášky o „Nov. Životě“ na Velehradě upřímně gratuluji a žádám na milém Pánu Bobu, aby i sjezd Pražský podobně vydařil se.

Pozdravuje Tě a líbá

všele oddaný přítel

B. M. Kulda.

19/8 97.

Pozdravujeme všechny, všedny a těšíme se na shledanou!

Marie, Jana, Žofka.

Sjezd přátel „Nového života“ konal se v Praze 25. srpna (bližší o něm viz v mé práci „Dopisy Julia Zeyera Karlu Dostálu Lutinovi“ v „Arše“ z roku 1927, ročník 15, strana 85–128). Novoživotisté chtěli dostati Kuldu mezi sebe, ale jak vidět, nepodařilo se jim to.

Lutinov přednášel 11. srpna na sjezdu bohoslovců na Velehradě o „Novém životě“ a „Katolické moderně“. Mluvil před 200 posluchačů s velkým a pronikavým úspěchem, třebaž předsedající dr. Stojan debaty nepřipustil.

(9)

Milý Drahotíne!

Nestalo se obmeškáním povinných díků za laskavé verše k mým jmeninám, že teprve dnes za ně děkuji. Zaneprázdnňovala mne tiskárna, a

BŘETISLAV ŠTORM - SV. JAN NEPOMUCKÝ

důkazem toho jest první svazeček „Kaleidoskopu“, jenž snad současně s listem anebo o nějaký den později přijde, a oznámí též ostatních svazečků, jenž snad nedají na sebe tak dlouho čekat jako první. Budíž i tomto starý a mladý veršům přivětivě popřán kouteček v knihárně na památku.

Jsem tomu rád, že není potřeba obávat se schodku při rozesílce 1200 výtisků (rozuměj II. ročníku „Nov. Života“, pozn. pis.), čehož Ti jako vždy, upřímně přeji.

Těším se upřímně na příchod ku přednášce v Praze a jak slyším také k vůli oddávkám naší Jany.

Pozdravuji Tě a celou rodinu ctěnou

oddaný tatíček

B. M. Kulda.

Na Vyšehradě, 14/4 98.

Důstojný Pane!

Rače přijmout od nás všech třech nejsrdečnější pozdravení pro Vaši Důstojnost a celou veleváženou rodinu. Těšíme se nesmírně na příjezd Váš i slečny sestry. Žofka má mnoho práce. Šije klobouky.

M. J. Ž.

Milostpán se také těší. Je nějaký churavý, má velkou rýmu a kašel.

V korespondenci mezi Vyšehradem a Novým Jičínem nastala větší přestávka. Dostál se dotazuje sestry, co toho příčinou. Žofie mu 28. února 1898 v dopise odpovídá: „Milostpán Tě pozdravuje. Z toho, že Ti nic nepíše, si nic nedělej. Proto se přece na Tebe nehněvá. On již je starý, nepíše žádnému a tak ani ne Tobě, aby to zas druhým nebylo líto, že píše jen jednomu. Ačkoliv Ti nepíše, přece často o Tobě mluví a pořád říká, jen aby Pán Bůh dal a měl „Nový život“ hodně odběratel.“

O „Kaleidoskopu“ (4 sv.) se „Nový život“ (r. 1898, roč. III. str. 143) zmínil ve Forum takto: „K závidění hodným vlastnostem našeho milého kněze jubilára patří především *něžná pozornost*, již věnuje svým přátelům, nedáda si ujítí nížádné k tomu příležitosti, a *uctívá pieta*, již zahrnuje všechny, kdož o milovanou jeho Církev a Vlast získali si zásluh. „Kaleidoskop“ je soubor příležitostných těch veršů, za půl století napsaných. Je to svaté pole, plné výmluvných pomníků, které památku mnohého dobrého člověka vyrvou zapomenutí. Verše působí mile tu tlučmitou, tu vtipem, tu krásným básnickým obrazem.“

Jak vidět, zase autor posudku o umělecké stránce knížky se vůbec nezmiňuje. Mluví o osobních vlastnostech Kuldových.

Slečna Jana Wolfová měla před svatbou a v květnu mělo býti jejímu sniatku požehnáno. Žofie Dostálová píše o tom bratrovi dne 24. dubna roku 1898: „Žanynka Tě nechá prosit, abys nám, možno-li hned, odepsal, kdy budeš mít v Praze tu přednášku. Oni (snoubenci) by se dle toho řídili a určili si den svatby. V neděli má být první ohláška, patnáctého druhá a na sv. Jana třetí. Svatba by byla podle toho, jak Ty

přijedeš. Tak nám, prosím Tě, hned odepiš. Prosím Tě, vem též s sebou Betynu . . . Všichni se na Tebe těší a milostpán říkal, že budeš tady místo něj dělat domácího pána, když on nemůže mezi hosty."

Ženichem a potom manželem slečny Jany Wolfové byl Rudolf Votavka, holičský mistr v Praze v Petruské ulici. Žanynka byla mladší sestrou slečny Marie. Měla na Vyšehradě u Kuldu na starost vedení domácnosti. Slečna Marie Wolfová od oslepnutí „milostpánova" musila dělati sekretářku a písařku. Po provdání Jany Wolfové nastoupila její hospodyňské místo Žofie Dostálová, která bydlíc a stravujíc na Vyšehradě po tři leta, chodila do modistického závodu. Místo ovšem bylo málo placené a proto ochotně nabídku Kuldovu přijala, který byl zase rád, že se nemusila hledati cizí osoba a že jeho zvyklosti nebyly tudíž rušeny.

Dostál měl v květnu roku 1898 přednášeti v Praze ve Slavii v Konviktské ulici na téma „Havlíček jako básník národní".

(10)

Pozdrav z Prahy!

Nemáš duši dvě v osobnosti své, jak se komu's ve snách zdálo, jenž má vtípu příliš málo; jednu máš, to tvrdit mohu, a ta drabře kráčí k Bohu.

B. M. K.

Co slova, psaná na pohledu z Vyšehradu, znamenají, není mi dobře jasno. Snad byla odpovědí na nějaký stýskavý dopis Lutínovův. Asi je to potěcha pro Dostála, jenž vedl tehdy velkou polemiku na všechny strany a jemuž bylo protivníky, zejména z tábora „Vlasti", všelicos předhazováno. Soucitný tatíček Kulda ujmá se tupeného bojovníka a vyslovuje mu svou důvěru.

(11)

Milý Drahotíne!

Již Váš list ze dne 21. t. m. prozrazoval jakousi starost ve příčině peněz za koupený dům potřebný; ale veřejší dopis z Přerova, přece překvapil mne žalostně, a to tím více, ježto nalézám se ve hmotných poměrech takových, že nížádným způsobem ani porady tím méně pomoci ve věci tak dlouhotrvé nemám. Nevollm výrok tento svůj odůvodňovati, máje za to, že mne znáte a tudíž že na slovo uvěříte. Bylo by odůvodňování to zbytečno a obilivlo by Vám na paměti známé latinské přísloví: „Solamen miserum socios habuisse dolorum". Připomínám toliko, že v trudném stavu svém nejsem v nížádných stycích takových, abychopíraje se o ně, mohl zde poraditi nebo pomoci.

Vaše Jobovská zpráva dodána mi byla listonošem po jídle, kdy sestra Žofie právě s ostatními v jizbě mé byla. Nemoha sám korespondenci čísti, dávám si ji předčítati a nemám ve zvyku dopisy tajiti před domácími. Tou měrou stalo se, že list Váš byl otevřen a čten u přítomnosti

sestry Vaší; ovšem rozplakala se. Kdybych byl tušil zprávu takovou, nebyl bych list Váš dal čísti. Příklad jsem jí však, aby o věci té nižádné zmínky nikde nečinila.

Nemohu než opětovati své přání projevené v listu posledním: „Audaces fortuna iuvat“, kteréž přeložil jsem již tenkrát volně: „Smělým pomozí Bůh.“

Vrto chvíli nemám než přání to, aby advokát mezi tím provedl, co slíbil. Pozdravuje Vás

Váš starý přítel

B. M. Kulda.

P. S. Prospěla by snad okamžitá odůvodněná žádost k Matici Školské v Brně a v Praze. Arciť i v oboru tomto já nemám styků pražádných. Právě gymnasium Opavské přešlo do správy státní; snad za tou příležitostí bylo by možno Matici Školské něco učinit.

Česká menšina v Nov. Jičíně chtěla si tehdy koupiti dům pro českou obecnou školu. K. Dostál-Lutinov, jenž od svého příchodu do Nového Jičína práce národní se horlivě a iniciativně účastňoval, byl požádán novojickými Čechy, aby dům koupil na své jméno, poněvadž na školu by jej Němci nikdy nebyli prodali. Jelikož Lutinov sám peněz neměl, obrátil se s prosbou o půjčku k různým vlastencům. Ale nepochodil. Kdo mu potom konečně půjčil, to už si má informátorka pí Ž. Hanáková nepamatuje. Škola však na tom místě, kde dům koupen byl, přece nemohla být postavena, poněvadž soused, se kterým se též počítalo, že dům prodá, Čechům ho neprodal.

Kulda by byl rád Lutinovovi pomohl, ale dobrá vůle nestačila, když peněz neměl a ve své slepotě nebyl tak hybný, aby jinde mohl zaklepat.

O téže věci píše bratrovi starostlivě i sestra Žofie v dopise ze dne 11. listopadu 1898: „Zpráva Tvoje, již jsi milostpánovi psal, mne velmi zarmoutila, ačkoli dnešní lístek nás zase poněkud potěšil. Přes to ale posílám Ti výstřihy z „Národní politiky“. Můžeš tam psát. Neuvažuj si však přílišnou starost. Na žádného se nespolehej, nikdo na světě není takový, aby Ti nezlátně pomohl. Dokud máš, každý se k Tobě má, kdybys ale něco potřeboval, neudělá Ti nikdo nic a když přece, tak, co Ti jednou dá, tisíckrát Ti pak vyčte“.

(12)

Důstojnému domácímu Pánu,

P. Drahotěmu Dostálově,

v Novém Jičíně, ku jmeninám 4/11 98.

Motto: „Pohled včera přišel
vděčně jsem ho slyšel.“

Každý David nepřemůže
snadno obra Goliše,

nevybředne z husté kaše,
 z nebezpečné hloubky lúže.
 Vybřednul Jsi k Svému svátku
 z nenadálých vážných zmatků;
 z půlletého oddechu
 žádoucích měj prospěchů;
 vím, že tou svou krůpějí*
 málo k tomu přispějí.
 Nedělej si z toho nic,
 že mi nelze poslat víc;
 plně kolem Sebe zárej
 po maličkých kapkách sbírej
 svolaj proti Golliáš
 Davidky té doby naší;
 korunka ať doma v koši
 ani týden nelenoší;
 za kapkou ať rychle kapka,
 do záložny rychle capká;
 ne však tam, kde „slabé nožky“
 neunesou ani trošky.
 Pomoci též nevšední
 „Matice“ buď „Ústřední“.
 Tak buď aspoň za tři léta,
 po hladovci dluhu veta;
 potom bude „zahrádka“
 oblažovat robátka.
 Věřím, že Bůh dohrotilý
 pro věc svatou má i dlvy;
 arciť plně práce třeba,
 jako vezdejšího díleba.
 Toť mé k svátku blahopřání,
 Jemuž Bůh dej požehnání!

Tvůj starý přítel a tatíček

B. M. Kulda.

Na Vyšehradě, 3/11 98.

O novojtcké podnikání Dostálovo projevuje Kulda opravdu živý zá-
 jem. Přispívá na ně tím, co právě dáti může. Dobré, zlaté srdce! I sestra
 Žofie zmiňuje se na listku ze dne 16. prosince 1898, jak dědoušek na
 dálku sleduje, co se v Novém Jičíně děje. Píše rodičům: „Milostpánovi
 byste také mohli psát, totiž P. Karel. Rád by věděl, jak se věci mají.“

(13)

Milý Drahotíně!

Děkuji za oba listy ze dne 18 a 24 t. m. a spolu za přátelské blaho-

* Současně pošt. poukázkou 50 zlatých.

přání k dobé Vánoční a novoroční, kteréž navzájem jeví z té duše své Vám a všem domácím.

V listu předposledním vyslovil Jste přání, abych odpověděl a slíbil Jste mi po odpovědi mé dopis obšírný a důležitý. Dobře že jsem neodpovídal listu prvnímu, který listkem druhým učiněn jest téměř bezpředmětným, obsahujícím pouhé plané domysly a doměnky. Druhý listek jest pro mně *trochu* radostnější; ale Vaše zastaralé rezovaté náhledy o postavení kněze a listu katolického k *biskupovi*, vystrkují i zde ještě nepochopitelné růžky. Pokoj lidem dobré vůle přinešený Božským Jesulátkem s nebe a slavně zvěstovaný anděly Božími nad Betlémem všemu lidstvu v tomto slzavém údolí, ten pokoj s Bohem, se všemi lidmi a se sebou ovládní dobrou vůli Vaši, a hvězda doprovodlivší mudrce pohanské, mající dobrou vůli, až do stáje Betlémské k narozenému Bohu-Člověku, roň světlo ozařující a oblažující do duše Vaši. –

Jsem žádostiv na výsledek obou návštěv zamýšlených po svátcích radostných. Ovšem, píseň o výsledcích těch plnou jasnost hvězdy betlémské a některak slovy povrchními nekalte plnou pravdu. (Milostpán nyní musí mít všechno srozumitelné. Je trochu churav.)

Posílám Vám několik obrázků, jež mi dodány byly před večerem štědrým.

Váš Vás líbající přítel, jenž nevolí radost Vánoční kalit Vám.

B. M. Kulda.

Vyšehrad, 26/12 98.

Nejvřelejší blahopřání k Novému roku od nás ode všech (je zde také Vomáčeková) a pro všechny.

Marie a Žofka.

Zmínka o poměru kněze a katolického listu k biskupovi týká se konfliktu, který měl Dostál s královéhradeckým biskupem dr. F. Brynychem pro článek „Katolik a klerikál“ v III. roč. „Nového života“ strana 229, ve Forum. Biskup dr. Brynych se cítil článkem uražen, varoval oběžníkem kněžstvo před „Novým životem“ a bohoslovcům zakázal jej odebírat i čist pod trestem prohlášení.

Se svým arcibiskupem dr. Th. Kohnem byl tehdy Lutnov ješitě za dobře, vždyť v doslovu ke III. roč. „N. ž.“ nazvaném Douška děkuje „zejména arcibiskupu dr. Th. Kohnovi a B. M. Kuldovi, kteří mnohem více učinili než bylo odběratelskou povinností.“

IV. ročník „Nového života“ přináší ještě reprodukci Jenneweinova obrazu, znázorňujícího, jak svatý Metoděj představuje lidu svého nástupce (dr. Theodora Kohna). Ale téhož roku (1890) došlo už i mezi Lutnovem a arcibiskupem dr. Kohnem ke sporu a sice pro velehradský II. sjezd „Nového života“, konaný 2. srpna. „Nový život“ ve svém IV. ročníku rozšířil svůj program s pole literárního též na pole reformy církevních, vzal za své myšlenky arcib. Irelanda, dr. Schella (jeho 3 knihy byly právě tehdy dány na index), dr. Müllera, Veremunda atd., propaguje je, rozpřádá a aplikuje na domácí poměry, což všechno

se pak na Velehradě obrazilo i v řečech J. A. Blahy (dnes profesora university v Brně), Ed. Kasala (farář v severní Americe) Emila Dlouhého-Pokorného (po odchodu z kněžství stal se magistrátním úředníkem v Praze) a zvláště Jos. Svozila (po odpadu stal se redaktorem „Českého Slova“ a jako úředník Pozemkového úřadu odešel do pense), jenž měl tématem „církevně-politické otázky“.

Rok 1899 byl důležitým mezníkem pro Katol. modernu. V článku „Na rozloučenou“ v posledním čísle IV. roč. „Nového života“ str. 338 nazývá jej Lutínov „rokem pronásledování, jež si vyžádala své oběti“. 1. ledna r. 1900 začal pak vedle „Nového života“ vycházeti nový list („bratrský a obranný“) „Rozvoj“, po něm přišel „Rozkvět“, „Mane“ a „Bílý prapor“...

Kulda s názory „Nového života“ a vůbec Katolické moderny po této stránce nesouhlasil a zamítal je. Doznává loyálně to sám Lutínov v posmrtné vzpomínce na „dědouška“, když praví: „Byl příznivcem a spoluzakladatelem Katolické moderny. Když se v ní objevily reformní snahy na poli církevním, *lekal se jich a nesouhlasil*, ale snahám našim literárním přál do poslední chvíle.“

O jakých to návštěvách Kulda v dopise mluví, nemohl jsem se dobadati, ale asi souvisely s hnutím reformním. Patrně se Lutínov chystal do Olomouce k arcibiskupovi dr. Kohnovi.

Dopis ze dne 26. prosince r. 1898 je posledním dopisem Kuldovým Lutínovi, pokud ovšem jsem mohl zjistiti. Kulda se odmlčel. Z části asi proto, že chtěl nesouhlas svůj s novým směrem „Nového života“ dáti na jevo a z části také proto, že v r. 1899 vážně churavěl. „Nový život“ oznamuje totiž (ročník IV. strana 263) ve Forum: „Nemocní jsou B. M. Kulda a F. X. Šalda. Doporučuji se modliti bůh.“ Ovšem brzy na to na straně 288 hlásí radostně, že B. M. Kulda se z nemoci zotavil.

Osobní přátelský poměr mezi Kuldou a Lutínovem zůstal však i přes to nezkalený. Písemný styk udržují nadále sl. Marie Wolfová a Žofie Dostálová. Po Novém roce byla dokonce sl. Marie Wolfová se slečnou Rézinkou Vomáčkovou, švagrovou pí. Jany Vomáčkové, na Moravě a návštěvou v Novém Jičíně. Po návratu píše tento dopis:

(14)

Důstojný Pane!

Ručte, prosím, prominouti, že teprve dnes činím zadost povinnosti své, totiž, poděkovati se ještě jednou za tak upřímné a přátelské přijetí a pohostění ve Vašnostlné útulné a přemilné domácnosti.

Přijdouc domu, musela jsem vypravovati předně Žofce, neb ona byla žádostiva věděti vše první. Musela jsem jí naznačiti ulici, kde ráčíte, Důstojný Pane, nyní bydleti. Že spaly jsme v nebi, toť se rozumí, ale jsem nezapomněla říci také, Žofka těší se, až sama vše na své vlasní oči uvidí.

Milostpán nevěděl, že se pustím do N. Jičína; když ráno jsem povídala,

že jsem byla v N. Jičíně, tak se tomu velice divil. Vyřídila jsem vše, jak Jste si, Důstojný Pane, ráčil přát. Měl velkou radost, zvláště když jsem vypravovala o dopisu páně arcibiskupově. Ale nedá si říci a pořád čeká psaní od Vaší Důstojnosti, že prý Jste mu přislíbil.

Mohla jsem zůstat dobře ještě jeden den v N. Jičíně, kdybych byla telegrafovala. Kdyby prý byl milostpán věděl, že jsem v N. J., byl by mě hned řekl, že mne dovoluje na 4 dni. Že se nám tam líbilo, vypravovala asi Eliška, jak Rězinka plakala, když jsme jely domu. Když jsme přijely do Suchdolu, povídám, při tom mrkajíc na Elišku: „Ten balík si dáme k portýrovi, když pláčeš, a pojedeme zpět do N. Jičína, ano?“ Rězinka celá šťastná, (psala právě pohlední lístek Žofce, a napsal na něj: „Jedeme zpátky do N. Jičína“) povídá: Tak dobře, já hodím ty lístky do schránky a pojedeme zpět. Ubohá, myslela že opravdu. Když přišla, tak jsem se smála a ona se dala znovu do pláče. – Nic jináč, chtěla ještě spát v nebi. To se jí nesmírně líbilo.

Že Eliška jela s námi do Suchdola, snad Jste se neráčil horšiti, velice nás to těšilo.

Mám uloženo vyříditi od milostpána jeho bratrský pozdrav pro Vaši Důstojnost a ctěné pány rodiče. Taktéž od Žofky. Všechny pozdravuje a líbá a těší se, že se brzo se všemi shledá. Bude prý ještě psát.

Ještě jednou opakujíc své nejvčilejší díky za vše, pozdravuje všechny a ruce líbá

v nejhlubší úctě oddaná

Marie Wolfova.

Vyšehrad, 23./I. 99.

O nemoci Kuldové, která jej stihla v létě 1899, je zmínka na lístku Žofie Dostálové ze dne 27. září: „Dnes odpoledne seděl milostpán poprvé u stolu až do večera. Zítřa bude u stolu obědvat. Mám vám vyřdit pozdrav, že dobře ještě není, ale přece už líp. Myslím, že vás to bude těšit.“

Na 16. března 1900 připadaly osmdesáté narozeniny Kuldovy. Lutínov dal do „Nového života“ výzvu, aby mu byly pro Kuldu posílány blahopřejné projevy, z nichž by se pak sestavilo album a odevzdalo v jubilejní den na Vyšehradě. Žofie Dostálová dne 19. února r. 1900 píše k tomu: „Z oznámení v „Novém životě“ měl milostpán radost velikou. Jen kdyby se hodně sešlo gratulací! Dáte to vázat do plyšu? Mohl bys to přijet na Vyšehrad sám neb s deputací odevzdat. Proč se neděkujete za poslané knihy? Už skoro všichni psali a Vy nic.“

O velikonočních svátcích roku 1900 přijel na Vyšehrad ke Kuldovi redaktor „Našeho domova“ P. Josef Vévoda. Píše Dostálovi z Prahy dne 12. dubna: „Drahý Karle! Podivíš se, kdo že a odkud Ti to píše. Jsem u tatíčka na svátcích v pravém slova smyslu. Vzpomínáme na Tebe často. Škoda, že tu nejsi, bylo by tu ještě více řeči a zábavy. Chci si tu trochu odpočinkem ty různé starosti z hlavy vyrazit.“ Na lístku znázorňujícím vyšehradský Slavín je podepsán také B. M. Kulda. Dále

Marie Wolfová a Žofie Dostálová, která připojuje: „Máš prý přijet na Vyšehrad! Však je nám tu teď veselo.“

Osmdesátiny Kuldovy oslavil „Nový život“ těmito řádky z pera Fr. Holečka:

„Není hned druhého jména, jež mělo by pro Katol. modernu tak sladký a vzácný zvuk, jako jméno vznešeného toho kmeta, „našeho tatíčka“ B. M. Kuldý, jenž životem světce žije tam na posvátném Vyšehradě a slouží do posledního dechu Bohu a vlasti. Jako živý, vznešený pomník z těch krásných dob našich světců-buditelů vysoko převyšuje on, stařeček těla slabého a vetšího, pevnou vírou, plamenným nadšením, láskou k Bohu, lidu a práci ty nejnadšenější z generace mladé a nejmladší a za to nebude snad taky jediného člověka po širé vlasti české, jenž by před prací, životem a zásluhami jeho až k zemi se nesklonil.“

Holeček poslal k jubileu delší článek. Dostál utal tyto úvodní věty, dal je pod portrét Kuldův na první stranu a zbytek článku otiskl až v příštím čísle „Nového života“ na straně 155 a 156. Lituji, že stat Holečkovu nemohu tu uvést celou; je velmi důležitou pro ozřejmení poměru Kuldova ke Katolické moderně. Psána je neobyčejně srdečně a velmi živě líčí zakládání „Nov. života“ na národopisné výstavě a pak na druhý den schůzku u Kuldý.

Lutínov k jubileu Kuldovu na Vyšehrad skutečně přijel. V „Novém životě“ (V. ročník 1900, strana 125) píše:

„Jubileum tatíčka B. M. Kuldý slavili jsme na Vyšehradě dne 16. března. Deník „Ilas“ přinesl ve feuilletonech obšírnější obraz slavnosti celkem dosti tiché, intimní. Uvádět rozsáhlý seznam gratulantů, darů, příspěvů a j. není naším úkolem. My chceme raději v několika řádcích (ovšem nedošlo k nim! Poznámka pisatele) sebrati smetánku s celého jubilea, vytknouti momenty, kterým zvláštní důležitost připisujeme a úvahy z nich plynoucí. Podotýkáme jen, že dědoušek je zdrav a cílý a že za „Katol. modernu“ osobně blahopřála trojčlenná deputace: J. A. Koráb s chotí a K. D. Lutínov, jenž přivezl Album asi 200 blahopřejných projevů, k němuž první list namaloval mladý slovácký malíř Cyril Mandel (Literák na kůře). Z těch příspěvů zasluhují některé, aby byly otištěny. Počínáme příspěvem olomouckého bohoslovce Josefa Vraštila (dnes jesuita, profesor na gymnasiu v Buhenči).“

V létě 1900 opustila Žofie Dostálová Vyšehrad a odjela k bratrovi do Nov. Jičína, poněvadž mezi ní a M. Wolfovou došlo k neshodám.

Od té doby ztrácí se v pozůstalosti Lutínovově všeliké zprávy o Vyšehradě. Ani v „Nov. životě“ není žádné zmínky. Teprve z května roku 1903 je tu parte, které Dostálovi posílá slečna Mária.

Parte zní:

**Starobylý král. kolleg. kapitula ss. apošt. Petra a Pavla na Vyšehradě
hlubokým žalem sklíčena oznamuje smutnou zvěst, že zemřel milovaný
její spolubratr**

Beneš Method Kulda

král. kol. kapituly kanovník-kazatel, kněz jubilat, kn. arcib. konsistoře v Praze a bisk.
konsistoře v Budějovicích čestný rada, osobní děkan, člen mnohých spolků
pro lásku křesťanskou a obecní dobro.

Moravan, narodil se v Ivančicích dne 16. března 1820, na kněze posvěcen dne 6. srpna 1845, zvolen za kanovníka naší kapituly dne 20. září roku 1870, jakožto statný bojovník na vinici Páně, studiu věd, spisování a vydávání knih na obhájení víry katolické a pro vzdělání lidu křesťanského věnoval veškerý život svůj až do konce.

Skorem po deset let slepotou jsa stížen, s trpělivostí velice podivuhodnou koře se božské Prozřetelnosti, nesl vždy kříž svůj v duhu pokory.

Svatými svátostmi řádně zaopatřen zesnul v Pánu dne 6. května t. r. o prvé hodině s půlnoci, dovršiv 83. rok svého věku.

Officium za zemřelého na spásu duše jeho bude se konati v pátek dne 8. května o 3. hodině s poledne v král. koll. kostele.

Tělo zesnulého bude vyneseno v sobotu dne 9. května o 9. hod. ranní z kupy sv. Martina a po vykonaných službách Božích za zemřelého v hrobce na Vyšehradě pochováno.

Duši druhého zesnulého doporučujeme zbožné modlitbě kněží i věřících.
Ať odpočívá v pokoji!

Na Vyšehradě dne 6. května 1903.

„Nový život“ v ročníku VIII., číslo 6, strana 169 přináší tuto vzpomínku:

„Kanovník kazatel na Vyšehradě, čestný rada konsistoří pražské a budějovické, národní buditel, spisovatel a publicista velehorlivý, člen družiny Sušilovy, otec chudých a mecenáš všeho, co pracovalo pro církev a vlast, kněz nábožný, člověk usledčitý, muž statečný, Job trpělivý, dovršiv 83. rok požehnaného života, po desíleté slepotě spatřil světlo věčné, dne 6. května roku 1903. Byl příznivcem a spoluzakladatelem Katolické moderny. Když se v ní objevily reformní snahy na poli církevním, lekal se jich a nesouhlasil, ale snahám našim literárními přál do poslední chvíle. Nesmrtelná jest mezi námi jeho památka!“

A tím se uzavírá kapitola účasti B. M. Kuldy na Katolické moderně a jejích osudech a styků s jejími zakladateli a vůdci. Zůstaly pouze vzpomínky, které však, jak vidím, pouze hořely v srdcích a nikdy už projeveny nebyly ani slovem ani písmem aspoň ne ve větší a soustavnější práci. Dnešní článek budiž tedy aspoň opožděnou splátkou na tento starý dluh!

RYTÍŘ

Dnes v noci na letní cestě
panovník Měsíc mne pasoval
šikmými paprsky svými
jak rytířským úderem
meče.

Ukoval pro mou hlavu
stříbrnou a vysokou přilbu
s dochodem bílým.
Na mne vrhl válečné pancíře
sítové košile křížáckých dob
a dlouhý plášť
s křížem.

Zbožný vladař Měsíc
obrní mne dnes v noci tvrdým kovem.
Kráčím těžkou hrdou chůzí
Středního Věku.
Kroky moje temně duní
starožitným zvukem.

A cesta mne vede tudy,
tou nízkou alejí,
v níž větve se svíjí
tvrdě jak žily,
a všude se plazí zmlje
chladných jejich stínů.
Můj průchod těmi stíny
se stmívá.

Můj průchod. Já procházím tudy
co jasný Boží Rytíř
s křížem na prsou.
Na loktech mých
bojovné hroty.

Mé stoupání je volné, vznešené.
Cesta mne vede ke kamenné Golgatě
na konci města,
kterou pozvedl lid na paměť muky a smrti
Pána našeho Ježíše Krista.
Tam zvedají se tři kamenné kříže,
a Krista lze snadno poznat

dle sklopených očí a toho,
že bolestně svěsil hlavu.

Tam pod kostelem
je Boží Hrob.
Mrtvé bělá se Kristus
ve svém svatém Hrobě.
Na mrtvé hrudi tře mu leží
pestrý papírový
hřbitovní věnec,
jaké před Dušičkami
sedláci kupují ve městě.

Deset kroků
před Božím Hrobem
skromně jsem ohnula koleno
a hluboko jsem se poklonila Bohu.

Vstávám. Přistupuji k Hrobu
s jedné strany
a stojím na slavné
nehybné hřídce,
dokud je noc
a zdánlivá vláda
velikého Měsíce.

*

JULIUS BRADČO

VEČER V GARDONE

Od Sirmione duje vánek jara,
modravý smutek s čela oliv stírá –
Angelus zvoníc stříbří dálky sněním,
v zklamaných srdcích pučí nová víra.

Lehce se houpá gondola k Saló,
ozvěna barkarol usíná šerem . . .
Z altánu Isoly měkce lká flétna,
a měsíc se probouzí nad jezerem.

SVATÝ VÁCLAV

Oratorium ve 3 obrazech.

I

MRAK

Sbor Nad světem z rána oroseným,
kde začal píseň pták,
nad probuzeným dílem denním,
nad opozděným sněním
pláží se mrak!

Mrak vůle mužů nezmění!
I loj planou meče, brnění
a těžké kroky duní.
Kdo k jednání jsi povolán,
buď biskup, kníže, pán či man,
do sině spěchej trůnní!

Nad světem z rána zroseným
královský prapor vlaje.
Čest vzdejte před tím znamením,
toť osud pro širé kraje!

Hlas Buď zdráv, náš pane nejjasnější,
Jindřichu, knížat králi!
Tobě at s nebe nejzářivější
dar slávy dán je stálý!

Jiný hlas Pane, jenž znovu jsi mocnou svou dlaní
shromáždil říši v jeden dům,
sláva ti, zdar a požehnutí
tvé říši a tvým spojencům!

Jeden je Otec na nebes báni,
jeden buď pán i zemí!
A lid, jenž před ním hlavu sklání,
ten panuj také nad všemi!

Jiný hlas Mnoho však námah před námi stojí,
než mocí železnou všechno se spojí,
než pokoří se odboje
a vzjede hvězda pokoje.
Ta hvězda ve tvé koruně vzplane,
sláva ti, sláva, národů pane!

Jindřich Úloha hodná muže ctného
sloužiti Bohu, jak On komu dal.
Úloha větší být odleskem Jeho,
vládnout a spojovat vše jako král.
Necht Jeho milost k nám se sklání,
s ní začneme své sněmování!

Hlas Daleko jsme své korouhve vnesli,
daleko vstavili stráž.
Kmenové mnozí do prachu klesli
před tím, jenž panovník náš.

Tady však ještě sedí nám v týlu
za svými lesy svévolný lid,
v cestu se staví našemu dílu,
cizí ten balvan, v náš majetek vryt.

Lži si své bytí úporně brání,
na venek staví úlisně kříž,
doma však bůžkům temným se klání,
pohanům mrzkým je životem bliž.

Hlasy Tot národ český! Tomu nevěřte!
Dokořán jeho brloh otevřte
a najdete tam doupě zrady,
najdete šelmy, najdete hady,
najdete vše, čím právo dáno,
by do základů rozmetáno
to doupě bylo v prach!

Hlas Co praviš, ach!
Vévoda jeho zbožný právě
vykonal vše, co k Boží slávě
muž nejlepší jen vykoná!

Hlasy Tot chytrá lest! Tot záclona!
Za clonou tou se tají skryta
pohanství zmije nedobitá,
za rouškou tou se tají lest!
Tak jest, tak jest!

Podiven Nehaňte lid můj, jenž bédný je dost!
Však dobra málo přináší ten host,
jenž od vás přichází a do domu nám vniká.
My dosud málo zřeli, z čeho láska vzniká,
my cítili jen na své líci
železnou vaši rukavici,

my cítili jen pěst!
Nehaňte lid můj! Vám nic dlužen není.
Je jeho bolem jeho ponížení
a jeho hřích jest jeho věc.
A kníže náš . . .

Hlasy Kde jest? Kde jest?
Pro království a krále nemá on tu čest,
že čekati nás nechá, nedbalec?

Jindřich Toť pravda jest, tu sporu není,
a naše milost je tím uražena.
Až vkročí sem, do shromáždění,
ať nikdo nevstává a nikdo nepozdraví
smělce, jenž kdesi se baví,
ať cítí on i jeho lid,
jak těžké jest nás znevážit
a jak jest malá jeho cena!
Však nyní již, vy vzácní páni,
postupte dál v svém rokování!

Hlasy Tu jest! Tu jest!
Co je ti, králi? Zjev nenadálý!
Proč slova svého královského necháš,
proč Václavovi vsťíc sám s trůnu spěcháš,
proč objímáš jej, po svém boku sázíš,
proč dary dáváš, v přátelství s ním vdázíš –
Co jest? Co jest?

Jindřich Což nevidíte? Vidím já jen sám?
Jest v národě svém vidoucím jen král?
Když kníže Václav vkročil sem,
nad hlavou jeho požehnaný
kříž svatý stál a sluncem plál,
a s obojí mu strany
andělů průvod stál!
Což nevidíte? Vidím já jen sám?
Před zjevením má duše stála,
a příkaz nový dávám vám:
Buď ve cti u nás toto kníže,
a s ním lid jeho v stínu kříže
sousedem dobrým nám!

Hlasy Buď Bohu chvála! Buď Bohu chvála!

Václav Buď, králi, zdráv! Ať tvoje slova
jsou chována jak prorokoval

At každý z nás dle dílu svého
slouží zde Bohu, jak On komu dal.
Buď pokoj! S kříže milostného
vládni nám všedním Kristus, náš král!

Hlas Jemu buď chvála, jemu buď chvála!

Sbor Zlý mrak Pán zahnal rukou svou
a obláčky jen nebem jdou
volné a rozplynulé.
Buď sláva Bohu na nebi
a svatý pokoj na zemi
a v lidech dobrá vůle!

II

BOUŘE

Václav Buď, Boleslave, pozdraven!

Boleslav Buď, Václave, nám vítán!
Tvůj příchod v tento slavný den
buď za čest velkou čítán!

Hlas Buď vítán v hradě Boleslava!
Knížatům našim zdar a sláva!

Boleslav Buď vítán, bratře, konečně!
Ille, stavěli jsme horečně
zde dole na bažině.
Jsem, bratře, rád,
že smím svůj hrad
ti ukázat,
jak vládne po krajině.

Václav Budujme, bratře, společně,
já s tebou a ty se mnou!
Však potřebuje skutečně
vlast naše hradbu pevnou.
Jsem, bratře, rád,
že zřím tvůj hrad,
plod snahy užitečné,
a v něm i slitný Boží chrám,
by ukazoval vzhůru nám
i na příbytky věčné!

Hlas Buď vítán v kraji Boleslava,
knížatům našim zdar a sláva!

Václav Však především za bratrem svým
jsem přišel, za svým nejdražším,
v den Kosmy, Damiana.
Ať zhojí se jich lékařstvím
i každá srdcí rána!

Drahomíra Ó synu, rána bolavá,
jež pokoje nám nedává
než byla rozdrásána –
když před světem se zacelí,
přec do hloubky svou ocelí
vždy víc se zabodává . . .
Ó synu, rána bolavá,
ta zůstává, ta zůstává!

Václav Ty, matko, zde? Buď tobě mír!
Buď pokoj smutné duši!
Má každé srdce bolest svou,
i když svět sotva tuší.
I vášeň drásá, drtí čin,
moc tíží, slabost sténá,
však nejvíc bolí lásky tíž,
když není pochopena.

Drahomíra A ještě víc, když zapřena,
své ztráty pozdě vidí!
Ó synu, jak bych blažena
ti srdce bolné prošťela
na cestu k srdci lidí!

Boleslav Viz koně mé, viz druhy mé,
vtz hradeb silné plaňky!
a chceš-li již, hned uvidíš
i zápasové šraňky.

Přibyslava Ó bratře můj, ó reku můj,
ó Václave můj drahý!
Jak šťastna s tebou vítám se
za bratrovými prahy!

Hle, slavnost milá svedla nás,
na chvíli jsme zas svoji,
ať svatý Kosma, Damían
zde touhu naši zhojí.

Václav Ó sestro má, ó kvítku můj,
má Přibyslavo drabá!

At hojně v čisté srdce tvé
napadne rosa vlahá.

At svatá slavnost sdruží nás,
at jsme zas chvíli svoji
a co zlý život rozloučil,
at dobrý Bůh zas spojí!

Boleslav Má družina již začíná,
jsou chlapi nezkrocení!
Až přijde v seč i jejich meč,
pak dojde ocenění.

Václav Promiňte, milí přátelé!
Bavte se zatím vesele!
Druhové, sestupte s koní!
Já zatím jdu svou službu vzdát
Tomu, před nímž má kníže stát,
k nešporám právě zvoní.

— — —

Zvony — Pak slyšet z dálí žalmy, pak Magnificat.

Vyniknou slova *Ecce ex hoc beatam me dicent
omnes generationes —
Quia fecit mihi magna, qui potens est,
et sanctum nomen eius.* — —

— — —

Pak halas, třesk nádobí, usedání.

— — —

Václav Již s vámi jsem zas, přátelé!
Přál jsem si dávno vše
pozdravit druhy veselé
a váš chci býti cele!
Je dobře šumnou hostinou
občerstvit mysl mužnou.
Až potáhneme dubinou
se zbrání lesklou, pružnou,
až zase rohy budou hrát
v útok a běh a skok a spád —
jak u tohoto stolu
zas budme družně spolu!

Hlas (uštěpačně) Věc velkou mluví vzácný host,
věc pravých mužů hodnou!
My vykonáme povinnost
pravici silnou a shodnou . . .

A nejen zde! I v chvíli zlé,
kdo muž, ať je pak s námi,
a nejen v tvrzi bezpečné,
když Němci za horami.

Václav Chci víru svou vám na to dát,
zde pravici mou máte!
Mne mezi sebou vždycky stát
uzříte ve při svaté.

Té velké službě vlasti rád
dej každý vše pak na oltář,
až budem státi smrti v tvář –

Hlas (temně) Věc velkou mluví vzácný host,
však povinnost je povinnost.

Sbor lidí Hoj, vanou větry po poli
a vadne lučin vínek,
sedejme, bratři, za stoly,
teď náš je odpočinek.

My dosti máme na koláč
i na denní chléb bílý,
ať odpočine úhor náš
si s námi také chvíli.

Sedejme, bratři, k veselí
za stoly hodovnící,
ozlmy, jež jsme zaseli,
pozvolna v poli klíčí.

Václav Ah, svatý pokoj, blahý klid!
Jak věčně po něm touží lid!

Po době zlé je ještě mdlý
jak úhor o jeseni,
jenom ať bodlák, plevel zlý
ten úhor nepoplení.

Hlas (temně) Věc moudrou mluví vzácný host.
Ba, úhorů je u nás dost.

Z povzdálí sbor dívek Svatý večer věncem růží
provodil již sluníčko,
slhléni na nás jasným okem
s nebe, první hvězdíčko!

Svatý večer, míru chvíle,
vzpomínek i nadějí,
kež se všechny nachem růží,
třípytem zlata zastkvějí. –

Halas a šum hodovní. Z povzdálí vyniknou
podrážděné bouřlivé blasy:

- Hlasy* 1. Proč nenechá nám otroky,
mám já snad vodit kleč?
Jaká to řeč?
2. Nu což – on srp i cep prý vede
a možná že i doma přede – *chm chm* –
Jaká to řeč?
3. Proč nenechá nám ženiček?
Chci víc jich pro milost –
Tot zpozdllost!
4. Vždyť nemá cit, chce mnichem být
a sám ni jedné nechce mít – *chm chm* –
Tot zpozdllost.
5. Proč krvinu nám nenechá,
statečných mužů zvyk?
Jaký to křik!
6. Vždyť on prý má i Němce rád
a voly slíbil posílat – *chm chm* –
Nač taký křik!
7. Což o voly! Tědi jest jen což,
hůř o nějaký u nás groš!
Tot hloupé dost!
8. Od něho volí k Němcům chodí
a z nás tam mnohý při svou vodi – *chm chm* –
A myslí, že je chytrý dost –
chm chm –
- Hlas Boleslava* Ta výtržnost! Ten pustý křik!
rozhorlen Co máte zas? Mám zkrotit vás?
Tak hloupá řeč! Podejte meč!
A teď již ticho v okamžik!

Podiven (venku) Můj dobrý pane, mně se zdá,

že v tenata jsme padli zlá,
jen dobře slyš a pozoruj!
Můj koník čeká u brány,
já skočím sám jím do rány
a ty se zachraň, pane můj!

Václav (venku) Můj Podivene, kralovati
jest moci Boží slabý stín,
však více jest se hodným státí
i lásky, již dal Jeho Syn.

A po mém srdci mladém sáhla
ta láska rukou vševládnou
a tajemnou svou silou táhla
vždy v obět Páně duši mou.

Já pokorně jsem při ní sloužil,
na oltář chléb a víno klad –
což nechápeš, jak duši můj toužil
i život spolu v obět dát?

Že rozhodná teď chvíle jiná
mne mnohou hrůzou obludnou,
toť více mi jen připomíná
Krista i milou bábu mou.

Měl nyní bych snad ustoupiti,
nehodným tužby své se stát?
Svou vůli s Bohem jedno býti
jest v pravdě s ním i kralovati!

Václav (v sále) Já žádal s toužebností
ten kalich s vámi pít,
než z vůle Boží slitovnosti
mám k odpočinku jít – – –

Michale svatý, korouhevniku
duši, jež herou se zpět k svému Vzniku,
ne do zániku! ne do zániku!
na tvou zde čest já piji tu číši,
provod nás všechny ke světla říši!

Hlas Je pozdě tak a noční pták
po dvoře létá tiše.
Je za oblaky měsíc skryt,
do příbytků se vrátil lid
a zvíře do své skrýše.

Sbor Noci černá, přetajemná,
v nedozíрно rozpjatá
ševelem, šepotem, šumem vod a blikotem
dálných hvězd tak bohatá.
Noci černá, kde to skrýváš
těch svých skřítků vřeteno,
že co večer nehotovo,
ráno bývá spřáděno?
Rolníka na prahu chýše
z rána vítá nový mráz,
noci černá, přetajemná,
čím překvapíš zítra nás?

(Sen Václavův)

Kristus Kniže Václave, dědici této země,
sluhů můj – jenž věrným byls i v mále!
Jak Šalomounu králi kdysi
dávám tobě zvoliti si
dar ceny stálé.

Václav Spasiteli můj žádoucí,
mnoho slíbil jsem tě noci
a slib můj váže.
Slabého ty nezamítej,
pomoci mi ve všem skytej,
co láska káže!

Kristus Věrný můj! Chci vše ti dáti,
čím za národ svůj chceš stát!
Dal Otec: všechno v ruce mé.
Co ty však dáš za všechno mně,
neb za krev svou jsem koupil?

Václav Co žádáš, Pane, ode mne?
Pro Tebe vše mi příjemné,
jenžs pro nás na kříž vstoupil.

Kristus Bys za mnou cestou krvavou
šel trpké smrti dálavou,
bys přijal, co se stane.

Václav Já jdu – já jdu, můj Pane!

(Zpěv kohouta.)

Václav Již kohout zpívá na hřadě
a černá tma již řídne.
Buď požehnán můj dobrý Bůh,

jenž dal mi ráno vřidné.
(tišeji)
Ten divný sen – co značí jen?
(hlasitě)
Buď požehnán můj Spasitel
a jeho láska bdělá!
Na jitřní službu jasný zvon
mne zve zas do kostela.

(Jitřní zvonění.)

Recit. Ah, náraz zlý a pád!
Výkřik v té mrtvé tiši.
Tam u kostelních vrat
výkřik a třesk a pád!
Kdo dobrý jest, zda slyší?
Jak zlověstný to ruch!
Jaké to rány pádné!
Kdo vyřizuje tak svůj dluh?

Ilas umírajícího Václava „To odpustiž ti, bratře, Bůh!

Další recit. A zase tidho zrádné.
Zavřené dveře zbrceny
jsou krví toho reka.
Byl zemský chrám mu zavřený,
však s rozpjatými rameny
v nebeském Kristus čeká –
– – –

Drahomíra O synu! S sebou v jeden hrob
mne vezmi – mír kde dýšel!

Přibyslava O bratře, kterýs v léčku zlob
jak beránek šel tiše!

Kněz Václavův A, leží první, zralý snop
na tvrdé této lišce –

Sbor Aď, leží hlava porubaná,
den vzdáží – děsem studený.
Krvavě rdí se nebes brána.
Vrch stromu leží zlomený.

Ještě se dýchá, rozervána,
větev i dřeň i kořeny.
Je divá bouře vyčerpána,
však vršek leží zlomený –

Výkřik Duchové dobří! Slitování
u Pána věků vyproste!
Má zhynout strom na tyto rány?
Zda nový vršek vyroste?

Sbor Ó roste již, jak rostl stále
v skrytu až po ten bouřný den!
Dnes roste výš, v sad nebes krále
andělů rukou přesazen.

Drahomíra O synu můj! } kéž s tebou sejdu v jeden hrob!
Přibyslava O bratře můj! }

Kněz Václavův Posečen leží těžký snop,
první na této liše.

Sbor Tot zrna příštích lepších dob!
Je rosa Boží lásky skrop
a požehnání s výše!

III

DUIA

Píseň Hoj, cválá průvod krajtnou,
hoj, cválá, pádí, letí –
S jakou to spěchá novinou?
Kdo smí jej zadržeti?
Hoj, hola!

Ah, zachránil se v sázce té
tak zoufalé a kruté!
Uviděl hradby zubaté
v šer nebe nadechnuté!
Hoj, hola!

Hoj, hola! dobré koně mé,
slabiny se vám pění!
Na chvíli ještě, koně mé
vtom těžkém zápolení!
Hoj, hola!

V šerení nebes spanilé
již věže hradu zříme!
Oj, hrade náš, jsme u cíle,
již hlav svých neztratíme!

Hlas Co je to zas? Zas nový sráz?
My strhneme jej v jeden ráz!
Když jsme již zde ve chvíli své,
teď sebe nezahlavíme!

Jiný hlas Ach, marno vše! U skály té
jak přikování dlíme!

Modlitba Velký Bože, byl jsi při nás,
dálky jsi nám divem zkrátil,
přes vody jsi přenesl nás –
abys vše nám zase zvrátil?

Hlas Znamení zlé! náš hrad, náš cíl,
skoro na dosah ruky byl –
a teď se oddálil!

Modlitba Velký Bože, proč zde s místa
nemůžu jak přimrazení?
Jaká je Tvá vůle jistá,
jaké je tvé usouzení?

Hlas Znamení zlé! Jsme u vězení!
Slyš třesky pout, slyš repot zlý,
slyš úpění a steny!

Hlasy ze žaláře I. Já nevinný jsem v žalář tento
vsazen pro starých dluhů tíž.
Proč trpět mám já za vše dávno,
co děd a otec zmarnil již?

II. Já nikomu nic dlužen nejsem
nevinen byl jsem vržen sem,
že nemohl jsem pánu zlému
a nechtěl být otrokem.

III. Já jsem jen duše své si bránil –

IV. A já svých dítek nechtěl dát.

Všichni Ó velký Bože, jak je těžko
slabému v boji s mocným stát!

I. Jak těžko v této zemi žít!

II. Jak těžko denně v zápas jít!

III. Jak těžko z všeho neumdlít!

Všichni Ach, marno vše! Kdo přispěje?
ač marny všechny naděje,
nám nesvitne již slunka svít!

Vozataj A já i hědnou hlavou svou
zaplatím zvůli bláznivou,
jež krutostí chce krutost krýt!
Co potichu si šeptá lid
o dlivech všech tam v Boleslavi,
zda možno jím v tom zabránit!

Jiný Neskryje světla noci kryt!
Nám běda však! Nás pověsit
pán bude chtít!

Všichni Ó těžká služba u lidí,
kteří cest Božích nevdí
a znají jenom choutku svou!

Hle, svítání! Hle mlhy jdou
jak bílý přízrak nad vodou –

Hlas Nuž, přec se hněte! Skety kleté!
Koně vypřáhněte! Voly zapřáhněte!
Lidi zapřáhněte! Nedospějete!
A bijte, bijte více!
Což věčně tak zde budem stát?
Hle, cíl náš, hrad! U jeho vrat
nás čeká šibenice! –

(Práskání. Lomoz. Vzdechy.)

Sbor Hle, pražský hrad se zbudil snad!
Jak včelek úl se otvírá
a odevšad sem lidí řad
se srážnou cestou ubírá –

Jiný sbor Co vezete nám, vozataji?
Co pod příkrovem vůz váš tají,
co očím našim skrýváte?
Neskryje nikdo Boží slávy!
Vy vezete nám z Boleslavi
Václava tělo přesvaté!
Hle, rány jeho zaceleny,
hle, obličej, jak oslavený,
i ve smrti se usmívá –

A zvony znějí s hradních věží,
a kněží jdou a zástup běží
a svědků valem přibývá!

Vozataj Co řekne kníže příhodě té?
Což vy se před ním nechvějete?

Celý sbor My svědčíme, co srdce cítí.
Božího svědka svědky býti
a za to mřít jsme hotovi!
Ať ten se chvěje, kdo se bojí!
Zde národ celý s námi stojí,
mlčení padly okovy!

Osvobození vězňové I naše padly v tomto mžiku!
Ty dosvědčíš nám, žaláříku,
že pout nám nikdo nesnímal,
že dlvem Božím zotvírány
vězení toho tvrdé brány,
když svatý poklad u nich stál!
Nevinen mnohý z nás tam pad –
Však vinna-li kdo koho máte,
i inroucí lotr pravdě svaté
své svědectví díce dát!

Sborek Hle, světla třpyt již hradní štít
růžemi posypává.
A na hradbě i prapor zřít
a na něm v bílý denní svit
orlice křídly mává! –

Den ve své slávě vstává!

Ilas Z cesty! Jde kníže sám!

Boleslav volně, bolestně:
Ach, bratře – bratře – vítej nám!
Ba pravdu dí ten poslední,
ježž vyvrhlo ven vězení –

A já zde, provinilý
víc nežli lotr na kříži
před lidem vším se vyznávám:

Ó vina má! Ó vina má!
Největší ze všech vina má!

Bídou jsem vztáhl ruku svou
já, zlými lidmi štván,
na hlavu bratra přesvatou –
Mně milostiv buď Pán!

Ty, bratře můj, se uslituj
a vypros usmíření!
Tvůj mroucí ret mi naposled
své šeptal odpuštění.

Lid Odpust nám též viny naše,
jakož i my odpouštíme,
jakož i my žalně díme!

Boleslav Já neprávem jsem trůn ti vzal!
Však neblahý čin se již stal –
Ne tajně již, v neznámou skrýš
jak vrah po bídě zradě,
však v kajícíosti s lidem vším
tvé tělo v slávě uložím
na otců svatém hradě –
K tvým nohám žezlo položím! –

Však ty, teď v lepším království
u Pána světů všech,
ujmi se zase v milosti
svých opuštěných Čech!

Tys dědic náš, my věnem tvým,
já správce tvým, ach nehodným!
Však abychi hodnějším se stal,
dej milostivý nebes králi!

Lid Ó kraluj nám a voď nás zas!
Z bídý naší vysvoboď nás
nyní i v každý čas!

Boleslav Jak slíbil jsi, vždy při nás stůj,
nás ubohé zde potěšuj!
Šik nepřátel tvá odvrát dlaň,
před námi samými nás chraň!

Nás svobodou vždy pravou dař
a jako slunce zlatá zář
nám cesty naše osvětluj!
Můj svatý bratře, opatruj
na věky národ svůj!

Sbor Nad českou zemí
duha se sklání,
nad vodami všemi,
nad zátopami
Noemův koráb
věrné své chrání –
Ta duha jest nám úmluvou,
že nezhyneme bouří zlou,
buď Hospodin s námi!

Svatý Václave, vévodo české země, kníže náš, pros za nás Boha,
svatého Ducha, Kriste elejson.

Ty jsi dědic české země, rozpomeň se na své plémě, nedej zahynouti
nám i budoucím, svatý Václave, Kriste elejson.

*

IWO BAUŠE

ANTONÍN DVOŘÁK

NA VONNÝCH LUŽÍCH, jež zbělely jiním, naladil struny k baladě
a z hlubin bájí s básníkem křísil *vodníka*, vily i kouzla, by hudbou svojí
evokoval mocné hlasy svědomí. Uslyšel znovu *holoubka* vrkat, bzučeti
zlatý kolovrat a z kroku šeré *polednice* vát ledový děs hodiny duchů,
kdy na hrobech křepčí v šustícím listí rej běsů litých a rvoucích rouhavě
panně z oslablých paží bílé *košile svatební*.

Mistr! Jak jasně rozezpíval svou lyru sladkou *romanci*, jak rázným
tempem budil k činům, věře v svou sílu *bohатыr*! Hymnickým vzletem
se dovedl povznést nad *Bílé Hory* tragiku a vítězným spádem vrhl pak
v žáry *rhapsodické* rytmičky. Celý svět strhl ve vír svých *tanců*, však
z *Nového světa* nám vrátil se záhy jak albatros vzletem vzpomínky.
Domove! Pohádkot *Z. Jezer* a hájů se vynořuje líbezný zjev *rusalky*
a staří známi přicházejí, *šelma sedlák, jakobín* a humor lidu jiskří v scéně,
kde *Kačkou* přelstěn starý *čert*. Žárem pekel jen v čistší zlato své tóny
pěvec přetavil a vháží zbožně ve chlad chrámů modle se *pisní biblickou*.
Z přítomí jejich vyvolává v jas zvuků *legend* motivy a zpěvnou vlnou
zaplavuje kryptu svaté *Ludmily*. A stoupá výše k nebes branám za znění
stabat, requiem.

O mistře, šťastnější toho, jenž před tebou zpíval osudem drcen
a nevděkem, právem dals vyznít své lyře v *Te deum* díky *Tvůrci*, jenž ji
požehnal!

VIGILIE SVATOVÁCLAVSKÁ

1916*

Na hradě pražském zazněl Zikmund dutě
a rázem za ním stověžaté Prahy
se rozhoupaly zvony.

Na perutě
hlas jejich vánek večera vzal vlahý,
jej širým krajem nesl dál a dál,
by horám, řekám, lesům žaloval,
když srdce lidu zkameněla bolem.

Zněl labutí zpěv zvonů nad údolem
se věží sta. Co pláče v něm a kvilu,
žaloba, prosba, vzpomínky i kletba
svět zdrcující: Požehnáni dílu
své nedá Bůh.

Té u nás nikdo nedbá.

Když padl člověk s čelem proraženým,
proč zvon litovat, mrtvý kov a zvuk?

Zvonili zvonům k smrti odsouzeným
a vzhůru k nim se zvedlo plných muk
na tisíc srdcí a když hláhol ustal,
několik smutných let bez zvonů národ zůstal.

1929

A opět svatováclavská tu vigilie.

Náš národ český z hrobu slavně vstal.

Zas steré srdce o zvon mocný bije
a jeho hlas v kraj širý letí dál
a hlásá horám, řekám, lesům:
Již k jubilejním čas je plesům.

Jak celý národ, tak i zvony vstaly
ze hrobů svých a znovu znějí s věží,
jež smutně stály, nebi žalovaly.

* V předvečer svatováclavský v roce 1916 naposledy zněly pražské zvony;
brzy nato byly svatokrádežně tlučeny a snímány s věží pro účely válečné.

Tisíce zvonů posvětili kněží
a vytáhli je k samotářům zbylým,
by sborem plným, Praze tolik milým
zazněly zase – nikdy neoněměly.

Tvé jméno, kníže náš, zvon dostal mnohý,
k Tvé poctě bude staletími znít.
K Tvým nohám klade pěvec svoje vlohy,
před oltářem Tvým klečí věrný lid.

Svým zvonům nenech srdce
a naši vlasti nedej ^{vytrhnouti} zahynoutí!

*

OTOKAR ŽIŽKA

MŮJ DOMOV

Zde domov mám
tak jako dlaň,
jenž trpkostí v mých ústech zahořk
jak skýva tvrdého chleba.

A přece je tu krásně.

Pták nikdy nepívá
na pokřiveném plůtku,
smích nikdy nezvoní
na dvorku zastrčeném.

Zakrslé květy pláči steskem
ve stínu starých jabloní –
všedno tu dýchá drsným dechem,
i růže sotva zavoní,
už padá v smutný hrob.

Zemřelé srdce otcovo
v zahrádce mátou kvete.

Smích nikdy nezvoní
na zastrčeném dvorku,
jen smutek
v podobě zlatého ptáka
zpívá nad chatou . . .

A přece je tu krásně . . .

SVATÉMU VÍTU!

Památko lásky, vykouzlená věky
nad širou vlnou rozpěněné řeky,
symbolem jsi nám starých dob,
neboť tvá půda tisíc let už chová
posvátný odkaz rodu Přemyslova,
Václava světce svatý hrob!

Čím byl nám Čechům tento dávný vládce,
svět aby poznal hned už po památce
bez dlouhých řečí, mnohých slov,
uměny české nejlepšimi plody
zdobily tebou k pýše před národy
našeho světce svatý rov:

pohádku vdechly z krásy v tvrdý kámen,
do hrubých kvádrů, do opěrných ramen!
V nádherných šedých fíjalách,
jimiž ti kdysi lemovaly střechu,
jako by znělo podnes v starém echu
předkovo skryté steré: ach,

ale tvé vížky jsou jak vykřičníky
radosti předků; vděčné jejtě díky
v hymnu se slily úchvatnou,
tři z nich jak prsty mocné v azur vzpaté
nad všecky chrámy Prahy stověžaté
týčí se k nebi, k Bohu pnou!

O době chmur i slávy každé pouti,
co přijde na rov svatý pokleknouti,
každým svým kvádrem vypovíš!
Výstrahou jsi a místem jisté těchy
pro všecky dny a všecky věrné Čechy,
a proto Praze vévodiš!

SVATÝ VÁCLAVE!

Již tisíc let, co vskutku bohatýr
jsi přestal jezdit na své brně
a láskou léčit vše, co stůně,
neb pohřbili tě v přední monastýr,

Dals rodné zemi volnost, čestný mír!
Kdo byl kdy větší v našem lůně?
Kdo vladař lepší na tvém trůně?
Tvůj národ ví, zač dal tě nad vesmír!

Když stal ses věčný dědic vlasti,
jsi zárukou, že nezhyne
zem, tebou kdysi zachráněná,

a proto vůči tobě v strasti
i v čas, kdy pyšný úspěch kyne,
nám zbývá: padnout na kolena!

*

R. STUPAVSKÝ

SVATÝ VÁCLAV

Má každý národ od Boha
své velikány, vůdce,
již jdou s ním k štěstí pramenům
a hubí jeho škůdce.

Nás Václav drazе vykoupil
svým životem a krví
a v řadě synů největších
vždy byl a bude první.

Nás vedl šťastně tisíc let
jak vůdce, přítel pravý,
dal za okovy studené
květ svobody a slávy.

A dál nás žitím povede,
až k Božímu kdys trůnu,
s radostí v oku ztajenou
svou popožene brůnu.

„Hleď, Pane, na lid svůj,
– tak promluví nás kníže –
jejž k cíli jsem ti přivedl
přes propasti a kříže.

Měl lid ten smutné Lipany
a těžkou Bílou horu,
mu tvrdá hlava změkla již,
jej přijmi do svých sborů.

Já byl jsem jeho Mojžíšem,
jej ved jsem Rudým mořem,
jej slávou nyní korunuj,
když napájen byl hořem!”

SMYSL KNIHY „KAZATEL“, ZVANÉ HEBREJSKY KÓHELETH

I

SOTVA najdeme ve sbírce posvátných knih biblických jinou, o které se rozcházejí názory kritických čtenářů tolik, jako jest kniha „Kóheleth.“

1. Někteří starší spisovatelé, jako *Origenes*¹, *Basil*², *Ambrož*³ a *Jeronym* poukazují k tomu, že chtěl Kóheleth pojednat o věcech přírodovědeckých, o „fysice“, ježto prý popisuje běh, změny a střidy nebe, slunce, žilví, vzduchu, země, moře, větrů. Mluvíž za ně sv. Jeronym: „Jako“ – píše v listu Paule⁴ – „jako dělívají filosofové své rozpravy na fysiku, etiku a logiku, tak i výroky Boží mluví buď o přírodě, jako v Genesi a Kazatelí, neb o mravech jako v Příslovích, a tu a tam ve všech knihách, neb o logice, jako v Písni písní a v evangeliích.“

2. Týž sv. Učitel napomíná Iactu⁵, aby její dceruška četbou Kazatele „si navykla po věcech světských šlapati“. V úvodu k výkladu knihy Kóheleth praví⁶, že ji četl v Římě svatě Blasille, „aby ji pohnul opovrhovati tímto světem, a vše, co na zemi vidí, pokládati za nic.“ – Po rozumu velkého biblisty tohoto sleduje Kóheleth pouze negativnou stránku lidského života – pohrdati světem uctotným. Nemá však posvátná ta kniha žádné stránky pozitivné, neučí, čeho si třeba vážit, co dlužno ceniti?

3. Positivnou směrnicí knihy vyslovovali mnozí staří, za které mluvíž Řehoř z Nyssy a sv. Augustin.

Onen píše, že prý chtěl Kazatel povznést duši nad smyslnost, uvést ji do klidu, aby opustil vše, co se zdá býti velikým a slavným ve věcech, vzpružila se a toužila toliko po tom, čeho smysly nemohou dosáti⁷.

Sv. Augustin vyslovuje se ve známé knize o městě Božím (XX 3) takto: „Říkají, že celá kniha tato nemá jiný účel, než abyhom zatoužili po tom životě, který nemá nic marného pod sluncem tímto, ale má pravdu pod tím, který učinil toto slunce.“⁸

4. Některým zamlouvá se vysloviti celý směr knihy výrokem kněžky „O následování Krista“: „Marnost tedy nad marnost kromě milovati Boha a jemu jedinému sloužiti.“⁹

5. Jiní zdůrazňovali historický ráz neb aspoň pozadí knihy. Tento názor vrcholil ve tvrzení židovského rozumáře Grätze¹⁰, že je kniha Kóheleth politický pamflet, napsaný proti vládě Heroda Velikého (37–4 před Kristem).

6. Pineda, vynikající exegeta španělský († 1637), spojuje výklad historický s asketickým, an píše: „Zvláštní účel Šalomounův v této knize zdá se býti zejména bezbožnosti a modlářství pokorné vyznání, kterým chtěl Bohu, pokud možno, zadost učiniti opravdovou kajícíností, lid pak, který byl svedl do bludu a do nicotné pověry modlářské, aby přivedl ku pravému náboženství a ku pravému smýšlení o věcech lidských a o rozkoších.“¹¹

7. Kdežto staří spatřovali v knize hlubokou asketiku, učící pohrdati

radostmi, které netrvají leč chvílku, vidí v ní jiní¹² naopak výraz požitkářství, dle něhož štěstí člověkovu tkví toliko v rozkoši pozemské. Dovolávají se zejména těchto míst: „Zda není lépe jisti, pít, a propřát si požitků ze svých prací?“ (2, 24). – „I poznal jsem, že není nic lepšího nežli se veseliti a dobře si činiti v životě svém.“ (3, 12). – „I shledal jsem, že není nic lepšího, než aby se veselil člověk v práci své, a to že jest úděl jeho; neboť kdo jej k tomu přivede, aby poznal, co později bude?“ (3, 22). – „To tedy zdálo se mi za dobré: aby každý jedl, pil a užíval radosti z práce své, kterou se plahočil pod sluncem za dnů života svého, jež mu Bůh dává, neboť to jest úděl jeho.“ (5, 17). – „Protož pochoval jsem si veselí, ježto nic nemá dobrého člověk pod sluncem, jediné aby jedl a pil a veselil se a pouze to provází ho při práci jeho za dnů života, kteréž mu dal Bůh pod sluncem.“ (8, 15). – „Nuže tedy, jež s radostí díle svých a pij vesele své víno, neboť zalíbily se již Bohu tvoje skutky. Každou dobu budíž roudho tvé bílé, a oleje na hlavě tvé nebud nedostatku. Užijev života s manželkou, kterou miluješ, po všechny dny života své nestálosti, které jsou ti dány pod sluncem; neboť to je tvůj úděl v životě a v lopotě tvé, kterou lopotíš se pod sluncem. Co-koli může učiniti ruka tvá, úsilovně dělej; nebudeš ani díla, ani rozumnosti, ani moudrosti, ani umění v peklích, kam se ubíráš.“ (9, 7–10). – „Sladké je světlo a libo jest očím viděti slunce. I kdyby člověk mnoho let živ byl, ať se raduje v nich všech, a nedbá pamatuje na dny temné, kterých bude mnoho, a když přijdou, usvědčena bude minulost z marnosti. – Vesel se tedy, jinodu, ve svém mládí, a raduj se tvé srdce ve dnech jinošství tvého, choď po cestách srdce svého, a vedle toho, co vidí oči tvoje; věz však, že pro to všechno tě přivede Bůh k soudu. Zaháněj mrzutost od svého srdce, a zapuzuj bolest od svého těla; jeť mládí a rozkoš věc vratká.“ (11, 7–10).

8. Bruch¹³ nalezl v knize Kóheleth skepsi, která se stupňuje k úplnému zoufalství o smyslu života. S ním souhlasí Jindřich Heine,¹⁴ který nazývá knihu „velepisní skepse“. Ne jinak soudí Renan.¹⁵

9. Hartmann¹⁶ (Das Lied vom Ewigen 1859) nazývá knihu, o které jednáme, „breviářem – nejzazší blasfemností“.

10. Anna Taubertová, první žena Eduarda Hartmanna, nazvala první kapitoly 1, 1–4, 4. – „katechismem pesimismu“ a tvrdí, že prý pesimismus Kóhelethův neliší se podstatně od pesimismu Schopenhauerova.¹⁷

11. František Delitzsch¹⁸ nevidí v knize domnělé skepse, ale shledává, že jest v ní vyslovena bázeň Boží tou měrou, že zasluhuje název: „Velepiseň bázně Boží“. – Nowackovi¹⁹ se zdá, že se v knize snoubí skepse s bázní Boží.

II

KRITIKA PODANÝCH NÁZORŮ

Jak patrné, jsou názory o podstatě knihy Kóheleth hodně pestré. Co soudit o nich?

Ani jediný z uvedených kritiků nepojal dokonale celku knihy, nevystihl podstatu myšlenek autorových, nenalezl ústřední myšlenky, ze které vyplývají všechny ostatní; ani jediný nepostřehl úmyslu, záměru

spisovatelova, kterému (záměru) dlužno podříditi každou větu; nikdo z nich nevynesl z knihy celistvého rámce, do kterého bylo by lze ladně jednotlivosti a podrobnosti zařaditi. Každý kritický názor, který byl dosud podán, jest více méně jednostranný, neúplný, hledí toliko k části knihy nebo k některým jiným výrokům.

1. Jest ovšem pravda, že tu a tam popisují se *zjevy přírodní*. Tak hned 1, 4–11: „*Pokolení pomijí a pokolení přichází, země pak na věky stojí. Slunce vychází a zapadá a na místo své supá, ze kterého vychází (zase). Zatačí se ku poledni a k půlnoci se obrací, dokola všecko provívá vítr, a do svých kolejí opět se vrací.*

*Všecky řeky vcházejí do moře,
a moře nepřeplyne se;
na místo, odkud řeky vyšly,
vracejí se, aby zas tekly.
Všecky bytosti plahočí se,
nemůže toho člověk vyslovit:
oko se do syta nenahledí,
ucho se do plna nenaslouchá.*

Co bylo, totéž opět bude. A co se dalo, totéž se dít bude. Pod sluncem nic nového není, aniž může někdo říci: „Vizte, tato věc jest nová,“ neboť bylo to již v dobách, které před námi kdysi byly. Není paměti předešlých (lidí), jakož ani těch, kdož později budou; nebudou na ně pamatovat, kteří posléze žítí budou. (1, 4–11).

Těchto úvah o jevech přírodních je však proti ostatku knihy poměrně málo; jinde je řeč o všem jiném nežli o věcech přírodovědeckých. Jako v Genesi poměrně málo se mluví o těchto věcech, tak i tu. V Genesi chápeme snáze, proč autor o nich se zmiňuje, kterak zapadají do jeho schématu o stvoření světa a svícení dne sedmého; chápeme, kterak ten úvod přispívá k účelu, který si spisovatel Genese vytkl. Jaký smysl mají však podobná místa v Kazatel? Jisto, že jsou toliko podružná, a že slouží nějak myšlence vyšší. Které, to jest oříšek exegetický, který může rozloupnouti toliko ten, kdo jasné pronikl směrnicí celé knihy.

2. Co souditi o názoru, který tlumočí dále sv. Jeronym, že totiž kniha Kóheleth učí člověka pohrdati marností světa, takže jest ráz knihy asketický a hodí se dobře k výchově křesťanských panen?

Kóheleth ovšem opět a opět zdůrazňuje, ano dokazuje, že jest vše na světě marnost, že co život poskytuje, nestojí za námahu, kterou se toho člověk může dodělati. Čtenář, zejména křesťanskými ideály osvícený, může vyvozovati z myšlenek Kóheletových praktický závěr: „Pohrdej nicotností světa, odluč své srdce od něho“, Kóheleth však výslovně tohoto důsledku nevyvozuje, naopak radí – mírně se snažiti o radost, kterou život skýtá, a nevinně takové radosti pozemské v bázni Boží užívat. Srv. místa výše uvedená, kterými vyzývá Kazatel k požitku, pokud není výstřední.

Opakuji: Na místech, na kterých Kóheleth dokazuje pomíjejcnost všeho, co hrouda smrtelníkovi může dát, na těch místech došel čtenář střízlivého názoru o prchavé rozkoši a křesťanský vykladač našel na nich vítané základy, na kterých vybudoval asketickou zásadu o pohrdání světem, zásadu, ke které nepřímo sice Kóheleth připravil půdu, které však sám nevyvodil.

3. V míře mnohem větší dlužno říci totéž o smyslu knihy, jak si je představovali ti, za které výše mluvil *Rehoř z Nyssy* a *sv. Augustin*.

Nelze pochybovat o tom, že inspirovaný autor chce duši lidské ukázat cestu, vedoucí *k pokoji, ke štěstí*. Kterak ho však dojde? Tím, že bude pohrdati vším, co se zdá býti velikým a stkvělým na světě a tím, že se povznese a zatouží po věcech nebeských? Kde však, kterými slovy, kterými verši které kapitoly budí Kóheleth tu touhu? Snad oněmi výroky, které jsme výše uvedli: 2, 24; 3, 12; 3, 22; 5, 17; 8, 15; 9, 7–10; 11, 7–10?

Kóheleth vede sice čtenáře k přesvědčení, že tu na zemi žádoucího štěstí nedojde a dojít nemůže, ale tím jej toliko zase *nepřímo* připravuje na něco vyššího; toto něco jest mu však neznámo, jako mu jest život po smrti zastřen, a proto nemůže buditi přímo naděje v život na onom světě. Touhu po nebi – po sklamaní, jehož se dožívá člověk na světě, – tu touhu budí v čtenáři teprve křesťanský vykladač, který se nespokojuje nebo ani nedbá výkladu historickogramatického, ale navazuje na něj nebo jej nahrazuje myšlenkami křesťanskými.

4. Co napsal autor knížky „*O následování Krista*“, jest ovšem velmi krásné, chybuji však ti, kteří výroky jeho, výše uvedené, užívají k tomu, by jim vyslovili smysl knihy Kóheleth. Kde v které kapitole a ve kterém verši najdou v Kazateli doporučení lásku k Bohu, kde poučku, že dlužno jedině jemu a nikomu a ničemu jinému sloužiti?

5. Náhled *Grätzův*, že jest Kóheleth politický pamflet proti vládě Heroda Velikého, netřeba dlouho vyvracet. Je to čirá domněnka, žádným vnějším svědkem nepodepřená, která se přiči většně kritiků vzpírajících se klásti Kóheletha do časů tak pozdních, jako byla doba Herodova. Přiči se pestrým domněnkám jiných kritiků, kteří nacházejí v knize pozadí historické dokonce jiné, na př. domněnkám *Ewaldovým*, *Hitzigovým*, *Elsterovým*, *Hengstenbergovým*, *Ginsburgovým*. Hitzig viděl v králi, který vstoupil na trůn ve věku dětském (10, 16–19) – *Ptolema I.*, přilhlím *Epifana* (204–181) a Kóheleth psal prý za něho. Starý král, o němž mluví 4, 13nn., byl prý velekněz *Onidš II.*, jinoch pak, o němž 4, 15., byl prý *Josef*, výběrčí a pachtýř daní palestýnských za vlády *Ptolema III. Euergeta* (246–221).

6. *Pinedy* stačí se otázati: Kde, v které kapitole a ve kterém verši vyznává Salomoun hřídy? Kde zatracuje modlářství? Kde vybízí lid ku *pravému* náboženství?

7. Ti, kdož nalézají v knize *požitkáře*, podle něhož účel člověka tkví toliko v rozkoši pozemské, zdůrazňují výroky výše uvedené, zapominají však, že měl Kóheleth na mysli nevinné, střídme, ukázněné radosti, které pravidelný život přináší sám sebou. Výstřední rozkoš a shon po

ni Kóheleth výslovně zavrhuje. „Smích mi bylo pokládati za blud a radosti říci: „Co se darmo klameš?“ Usmyslil jsem si odtrhnouti od vína své tělo, abych se domohl moudrosti a vyhnul bláznovství, dokud bych nepoznal, co lidem prospívá, co by třeba bylo činiti pod sluncem ve dnech života jim vyměřených.“ (2, 2n). – „Všecko jsem přeběhl svou myslí chtěje poznat a zpytovat, chtěje hledat moudrost a rozum, i poznal jsem, že bezbožnost jest bláznovství a blud nemoudrost.“ (7, 26). Radosti, které Kóheleth dovo-luje a ke kterým vybízí, jsou dary Boží. Táže se sice: „Zda není nejlépe jísti, píti a popláti si požitků ze svých prací?“ ale hned dodává: „Ale to je z ruky Boží“ a dodává: „Kdo jí a rozkoši oplývá bez něho? Miláčku své-mu dává Bůh moudrost, rozum a radost“ (2, 24–26). Chce-li kdo být a zůstat miláčkem Božím, nesmí Boha urážeti výstředním, hříšným plýtváním a mrháním jeho darů. Těch darů (5, 18) dlužno užívatí s usta-vičnou vzpomínkou na budoucí soud a toliko v bázni Boží: „Věz však, že pro to všecko (čím se budeš v mládí veseliti), přivede tě Bůh k soudu.“ (11, 9). – „Pamatuj na svého tvůrce ve dnech mládí svého (12, 1). – Ty radosti oslazuji člověkům venkonce trpký život jen tu a tam: „A dá-vá-li Bůh komukoli bohatství a statky a dopřává-li mu, aby jedl z nich, aby užíval údělu svého a radoval se z práce své – je to Boží dar. Neboť nebude mnoho vzpomínat na dny života svého, protože Bůh zaměstnává rozkoši srdce jeho.“ (5, 18n). Kóheleth dokazuje ze široka, že ty radosti nejsou s to, aby vyhověly tužbám lidského srdce, aby tedy bylo lze vkládati do nich účel života (2, 1; 11, 8; 11, 10).

Jak podstatně liší se tu Kóheleth od pohanských mudrců starový-chodních! Vzpomeňme, jakou radu dává bohyně *Siduri-Sabitu* babylonskému hrdinovi *Gilgamešovi*, který hledal věčný život:

„Gilgameši, kam běžíš?
Života, který hledáš, nenalezneš!
Když bohové lidi stvořili,
ustanovili pro lidi smrt,
život však vzali si do svých rukou.
Ty, Gilgameši – břícho tvé buď plno,
ve dne v noci se vesel,
den co den slav svátek,
ve dne v noci buď veselý a spokojený.
Čisté buďtež tvé šaty,
tvá hlava buď umyta, ve vodě buď vykoupán!
Hleď na své dítě, jež za ruku držíš,
manželka raduj se v tvém lůně!

Oč zdrželivější, umírněnější, ukázněnější je výzva Kóheletova proti vášnivému a makavému pobízení babylonskému, které není tlumeno ani bázní Boží ani ohledem na Boží soud!

Povšimnutí zasluhuje tak zvaná „*Píseň harfenikova*“, která se zachovala na papyru Harris 500 v Britském museu, a částečně na hrobním nápisu, uloženém nyní v museu Leydenském a pocházejícím ze XIV.

Nikdo nepřichází s onoho světa, aby nám pověděl, jak se tam mají,
aby nám pověděl, čeho potřebují, aby se uklidnilo naše srdce,
dokud se nepřiblížíte k místu, na které odešli.
Jdi za svým srdcem, pokud jsi na světě,
pomaz hlavu svou myrhou, a oděj se v jemné plátno.
Buď veselější než dosud, ať se neunaví tvé srdce,
jdi za svým srdcem a za svou rozkoší.
Vyřizuj své věci na zemi, a netrap svého srdce,
dokud nepřijde onen den bédování na tebe!
Osiris nevyslyší jejich křiku,
a žalozpěv nevysvobodí nikoho z hrobu.
Nuže, slav den radostný a nedej se jím unaviti,
nebyloť dosud nikomu dopráno, aby si vzal bohatství s sebou,
a nikdo, jenž odešel, dosud se nenavrátil.

Jak mnoho podobností s biblí, ale jak mnoho také rozdílů a to *podstatných*.

8. Bruchovi, Heinemu a Renanovi dlužno připomenouti, že Kóheleth nepochybuje nikde o možnosti správného lidského pozorování a poznávání. Nikde nejví chorobné, neb aspoň výstřední náchylnosti pochybovatí bez dostatečných důvodů o tom neb onom. Nikdy nevychází při svých vývodech od pochybnosti. Pochybuje, možno-li člověku na zemi najíti cestu, vedoucí k dokonalému štěstí (1, 17; 2, 3; 6, 12), ba možno říci, že došel jistoty, že jí naléztí nelze. Pochybuje, možno-li člověku najíti pravidla, dle kterých Bůh spravuje svět, ale nepochybuje o Boží prozřetelnosti, která nejedná libovolně, rozmarně (Srv. 3, 11; 7, 14; 8, 17; 11, 15). Pochybuje, zda ukazuje Bůh svou spravedlnost tím, že dobré odměňuje a zlé trestá, ano dochází jistoty, že tím způsobem Bůh své spravedlnosti neprojevuje patrně, ale nepochybuje o tom, že jest Bůh nejvyšší spravedlivý (Srv. 7, 5; 8, 10, 14; 9, 1n). Pochybuje, může-li člověka uspokojiti mudrcství, snaživost, pracovitost, bohatství, pozemská rozkoš, ano dochází přesvědčení, že nemůže to vše oblažiti člověka dokonale; proto však si nezoufá, nezavrhne mudrost, ani snaživost, podnikavost, požitek, naopak pobádá k nim umírněným způsobem, nejví nikde malomyslností, jeho duše jest pevně a jistě opřena o Boha. – Kóheleth pochybuje, může-li autorita lidská zavésti ve společnosti žádoucí pořádek (3, 16; 5, 7), ale nepochybuje o nutnosti autority!

9. Kóhelethovy vane básiovanost, že byl její spisovatel člověk vyžilý, otrlý, bez citu a zájmu, jak by se mohlo zdáti z 2, 1–10.

Kóheleth měl ovšem velmi mnoho zkušeností životních a vzpomínek na ně. To byly však spíše zkušenosti trpké, nežli sladké. Okoušel spíše stinných stránek života nežli jasných a s tohoto hlediska patřil na ty, kteří tonuli v rozkoši. Hleděl na ně s téhož stanoviska jako jiní mudrci (7, 1–6, 25; 9, 3). Chtěje vyličiti nadbytek rozkoší, *popisuje*

zkušenosti jiných, kteří skutečně přepychem oplývají. Chtěje učiti ná-
zorně, vybral si Šalomouna, a mluví v masce tohoto krále, kterému
bylo dopřáno podle všeobecné známosti čtenářů tolik dobrého na
světě užiti. Kóheleth neutopil v labužnictví vřelého zájmu o záhady
života lidského, naopak mořil se jimi, pachtil se, aby je rozluštil, ne-
utopil rozkošnictvím svého ducha, naopak s největším úsilím věnoval
se úmorné práci duševní a zjistil že jí obětoval velmi mnoho chvil, ve
kterých mohl se kochati v tom onom požitku smyslovém. Snad i před-
časné vysílení tělesné možno přičítati velikým jeho námahám dušev-
ním (12, 9n, 12). Ačkoliv byl životem unaven a zklamán, měl přece
tolik zájmu a lásky k jiným, aby uložil ku blahu jiných výsledky svých
vysilujících úvah do knihy.

10. Čiší z knihy Kóhelethovy *pesimismus*, škarohlídství?

Kóheleth hledí sice na život tmavými skly, ale černý jeho názor jest
mírný, jest vysvětlitelný a liší se podstatně od pesimismu moderního.

Jest *poněkud* škarohlíd. Se zálibou líčí ze života stinné stránky lid-
ského života. Mezi tužbou lidského srdce po štěstí a mezi tím, co svět
člověku poskytuje, jest rozpor, ježto země může člověka uspokojiti
toliko částečně, ne však dokonale (Srv. 3, 1–14, 16; 5, 9–13; 6, 1nn;
7, 15). Domůže-li se člověk čeho, smrt mu všechno vezme (2, 14nn).
O radostech, které život skýtá, o rozkoši tělesné i duševní dlouze ne-
vykládá, o některých radostech se vůbec ani nezmiňuje. Nemluví na
př. o radosti vnitřní, plynoucí z vědomí vykonané povinnosti nebo
z vědomí vykonaného skutku ctnostného, nešíří se o zálibě v Bohu a
radosti z ní vyvěrající, nečiní zmínky o radosti z bohoslužby, o blahu
plynoucím z poznání Bohu a o štěstí, kterým blaží láska k Bohu.

Tu rozmrzelost *le: vysvětliti* nedokonalostí představ starozákonných
o životě posmrtném a hloubkou duše Kóhelethovy. Duše plýtká byla
by se spokojila s chvilkovou rozkoší, jakou skýtá pozemský život; hlu-
boká duše Kazatelova nedala se tím ukonejšiti, prahlá po něčem vyš-
ším a lepším: jen z nouze vzala zavděk s minimálním splněním veli-
kých požadavků.

Ponurý, trpký názor životní, kterého Kóheleth došel, zachovává si
víru v Boha, původce nekonečného lidského blaha, který konec konců
přece jen dobré odmění. Není zbytečno žíti spravedlivě, není neúžitečno
háti se Boha. Netřeba vzdávati se jakékoliv naděje. Zkrátka *pesimismus*
Kóhelethův je *theistický*, je plný oddanosti Bohu, kdežto moderní pesimismus
jest založen na *atheismu*.²⁰

11. Jest Kóhelethova kniha „velepíseň bázně Boží“?

Kazatel vštěpuje sice čtenáři tuto ctnost na místě ne jednom: „Konec
rozpravy všichni slyšíme; Boha se boj a příkazů jeho šetři, neboť to patří
k přirozenosti lidské; a vše, co se děje, přivede Bůh na soud, každou věc
skrytou. *buďže je dobrá nebo zlá.*“ (12, 12n). Kóheleth mluví také o po-
vinnostech náboženských, jež vyplývají z té bázně. Srv. 4, 17–5, 6;
12, 1. Bázeň Boží jest nezbytný článek v logickém řetězu Kóhelethově,
není však myšlenkou ústřední ani povšechným výsledkem jeho hlu-
bání, nemůže tedy kniha s Delitzschem býti zvána „*velepíseň bázně Boží*“.

Boha dlužno mít na paměti, aby požitek radosti pozemské nevybočil z mezí, aby nezabředl do nezřízenosti, výstřednosti, hříšnosti, ježto Bůh uražený by snadno mohl člověku i tu trošku radosti, která jest jeho darem, odepřít, vzít. Bázně Boží potřebuje člověk, aby po veškerém zklamání, kterého se ve světě dožije, měl aspoň v Bohu nějakou oporu, naději, důvěru; sice by bylo člověku zmalomyslněti, zoufat si, nebo s celou duší honiti se za požitekem do nejzazší výstřednosti.

III

PRÁVÁ SMĚRNICE KNIHY KÓHELETH

Po tom, co jsme dosud řekli *negativně* o smyslu knihy Kóheleth, snadno již dáti také odpověď *pozitivní*, na které se sjednotili bezmála všichni rozvázní kritikové doby novější.^{21 22 23 24} Ačkoliv se rozcházejí v podrobnostech, v hrubých rysech souhlasí s formulkou;

„Štěstí, po kterém člověk touží, na světě naléztí nelze. Nezbyvá mu nic lepšího nežli těšiti se z pozemských chvílkových radostí, ale tak, aby při tom na Boha, který mu je dává, nezapomínal.“

Malice na mysli tuto směrnici, můžeme uvéstí myšlenky Kóhelethovy do soustavy logicky ucelené a zaokrouhlené; dle toho možno také knihu přiměřeně rozčleniti a vykázati každé části příslušný poměr souřadnosti nebo podřadnosti k ústřední myšlence.

Podhod myšlenek Kóhelethových podaných soustavně²⁵ jest asi tento:

Požadavků člověkových nemohou upokojiti

a) rozkoše. Ty působí člověku více bolesti nežli radosti (2. 1–11). Člověk není s to, aby si je zjednal, jak by si přál (2, 25; 3, 13; 5, 18; 9, 7). A byť i mohl se koupati v nich, smrtí berou navždy za své (2, 20–23). I v ženě se člověk zklame (7, 26a 27n).

Požadavků člověkových nemůže upokojiti

b) bohatství. Ize se ho případně domoci dlouhým, obtížným úsilím (2, 4–8a, 11, 22n; 4, 4–8), bolestným strádáním (4, 8; 5, 16). Má v zá-pětí mnoho nepříjemnosti (5, 9–11). Často ho člověk pozbývá prve nežli mohl z něho těžiti (5, 12–16). A byť ho nepozbyl, často nemůže se z něho těšiti (6, 1n). Každým způsobem dlužno je nedati dědicovi, ježto nic nemožno vzíti za hrob (2, 18–23; 5, 14n; 6, 3–6).

Požadavků člověkových nemůže upokojiti

c) zdar jeho podniků. Zdar nezávisí toliko na lidském přičinění; výsledek jeho jako všechny události vůbec pořádá Bůh (3, 1–8, 15; 1, 9–11). Pořad událostí a okolností, na kterých závisí zdar podniků lidských, stanovil Bůh neodvratně tak, že člověk nemůže na něm nic měniti (1, 15; 3, 14; 2, 25; 6, 13). Člověk nepředvidá řádu Bohem stanoveného, aby se mohl mu přizpůsobiti a zabezpečiti si úspěch (3, 11, 22; 6, 12; 7, 14; 8, 17; 10, 14; 11, 5). Nezbyvá mu tedy, než aby činil nazdařbůh. Zkušenost učí, že do čeho se člověk pouští, závisí na nepředvídaných okolnostech, jež mohou důkladně zklamat veškeré naděje (9, 11n; 10, 8n).

Požadavků člověkových nemůže upokojiti

d) *moudrost*. Moudrost jest umění zaříditi život, aby člověk došel štěstí. Osvojití si dostatek zásad i zkušeností, jak se dopracovati blaha, ukládá nadlidskou námahu (1, 12n, 18; 8, 16). Moudrost poskytuje sice člověku skutečných výhod, jakých nemůže dáti pošetilost (2, 13n, 21; 4, 13; 9, 13–16); avšak tyto přednosti nejsou vždy zabezpečeny (9, 11–16) a smrtí berou za své, ježto mudrlec umírá jako pošetilec (2, 11b–16; 19–21; 6, 8; 9, 10). Moudrost není s to, by poučila člověka, podle jakých zásad spravuje Bůh svět; kdyby člověk věděl, podle kterých zákonů vše ve světě se děje, mohl by zaříditi svůj život tak, aby si zjednal blaho a vyhnul se neštěstí. Avšak moudrost o tom člověka nepoučuje a poučit nemůže, nemůže jej tedy učiniti dokonale šťastným (3, 11; 7, 23–25; 8, 15–17; 11, 5).

Člověkových požadavků nemůže upokojiti

e) *ani mravný život*. Zkušenost učí, že nebývá ctnost vždy z pravidla odměňována a hřích trestán, naopak zhusta vidět, že spravedlivci zmírají v bídě, kdežto bezbožní dlouho žijí v přepychu a blahobytu (7, 15; 8, 10–14). Možno říci, že býtí spravedlivým nebo nespravedlivým nemá vlivu na to, co se přihází člověku v životě (9, 1–3). Na konec přichází smrt a ta bere člověku všechnu naději, že by mohl ještě něčím se potěšiti (9, 4–6); smrt mu nechává toliko život bez činnosti, bez moudrosti a bez radosti v podsvětí (9, 10; 5, 14n; 6, 6). Ani vladaři pozemští neodměňují poddaných podle zásluhy (10, 5–7), naopak utiskují slabé své podřízené (3, 16; 4, 1, 16; 5, 7; 8, 9).

Co jiného tedy zbývá člověkovu nežli v bázni Boží užívati trošky štěstí pozemského, kterého mu Bůh dopřává? (2, 24n; 3, 12n; 22; 5, 17–19; 6, 3, 6, 9; 7, 14; 8, 15; 9, 7–9; 11, 7, 8a. 9ab. 10).

Jak patrné, není podhod myšlenek v knize logicky spořádán. Jest přerušen zejména sedmi snůškami průpovědí, které jen volně souvisejí s jádrem knihy. Jsou uloženy takto:

První snůška průpovědí: 4, 9–12.

Druhá snůška průpovědí: 4, 17–5, 6.

Třetí snůška průpovědí: 7, 2–13.

Čtvrtá snůška průpovědí: 7, 19–23.

Pátá snůška průpovědí: 7, 30c–8, 8.

Šestá snůška průpovědí: 9, 17–10, 4.

Sedmá snůška průpovědí: 10, 10–11, 6.

Oddělíme-li tyto sbírky mudroslovné od ostatního jádra knihy, shledáme, že kromě nadpisu (1, 1) možno jest ostatek rozčleniti na *dvacet úryvků* takto:

1. Vůdčí myšlenka celé knihy (1, 2n).

2. Úvaha úvodní (1, 4–11).

3. Marnost lidských námah (1, 12–15).

4. Pracné úsilí o moudrost zklame (1, 16–18).

5. Rozkoš člověka neuspokojí (2, 1–11).

6. Čím se liší moudrost od bláznovství? (2, 12–17).

7. Majetek, ježž mudřec nashromáždil, musí nechat dědici, který bude snad bláznem (2, 18–23).

8. Nic lepšího nežli užívatí radostí, kterých dopřává Bůh svým milým (2, 24–26).

9. Marnost lidských námah (3, 1–22).

10. O všelijakých nepořádcích mezi lidmi (4, 1–8).

11. O nesrovnalostech mezi lidmi (část další). 4, 13–16.

12. Ostatek o nepřístojnostech mezi lidmi (5, 7n).

13. Marnost bohatství (5, 9–7, 1).

14. Mravnost nebývá zdůrazňována, jak se sluší a patří (7, 14–18).

15. Na mravnost nehývá, jak se patří, naléháno (Část další. 7, 24–30).

16. Neuspokojivý nátlak na mravnost (Ostatek, 8, 9–9, 10).

17. Ni úsilí ni vloha nezaručuje úspěchu (9, 11–16).

18. Ni přičinlivost ni vloha nemůže zajistiti zdaru (Část další, 10, 5–9).

19. Závěr knihy (11, 7–12, 8).

20. Doslov (12, 9–14).

Nevím, jak bych vhodněji zakončil nežli srovnáním smyslu knihy s křesťanstvím.

Kóheleth se svým názorem životním a s etikou, kterou na něm postavěl, vyniká sice nad starověké nevázané směry požitkářské, ježto mívá požitek bázní Boží a tím ukládá člověku sebezápór. Dnes však jest dávno překonán křesťanstvím, které ho vysoko převyšuje.

Kóheleth jest sice přesvědčen o nesmrtelnosti duše, ale nemůže se vymaniti ze starozákonného názoru, který skládal těžiště veškerého života lidského na tento svět. Křesťanství překládá je na svět onen, kde teprve pravý život nastává, takže pozemský život je toliko poutí, přípravou na život posmrtný. Křesťanství souhlasí s Kóhelethem, že dokonalého štěstí tu na světě nelze nalézt, spolu však také ukazuje s naprostou jistotou, v čem tkví – ve spojení duše lidské s Bohem poznáním a láskou po smrti. To spojení počíná člověk již na zemi věrou, nadějí a láskou a v něm tkví pozemské štěstí lidské, pokud jest na světě vůbec možno. O tomto štěstí Kóheleth mluví velmi málo. Vyššímu cíli života, jak jej vytýká křesťanství, dlužno podříditi všecky lidské pudy, všecky člověkovy snahy a práce. Ten cíl staví pozemskou rozkoš do světa dokonce jiného, než na ni hleděl Kóheleth, který nedbál v celém dosahu slova Kristova (Mt. 16, 24). „*Chce-li kdo za mnou přijíti, zapře sebe sám a vezme kříž svůj a následuj mne.*”

POZNÁMKY

¹ Prol. in Cant.

² Hom. 12 in Prov.

³ Ps. 36.

⁴ Migne P. L. XXII. 441. „Quomodo Philosophi solent disputationes suas in Physicam, Ethicam, Logicamque partiti, ita et eloquia divina aut de natura disputant, ut in Genesi et Ecclesiaste, aut de moribus ut in Proverbiis, et in

omnibus sparsim libris, aut de Logica, pro qua nostri Theorici sibi vindicant, ut in Cantico canticorum et in Evangelis."

⁵ Migne, P. L. XXII. 876: „In Ecclesiaste consuescat, quae mundi sunt, calicare."

⁶ Migne, P. L. XXIII, 1061: „ut eam ad contemptum istius saeculi provocarem, et omne, quod in mundo cerneret, putaret esse pro nihilo."

⁷ „Mentem supra sensum erigere, et ut quiescat efficere, relictis omnibus, quae magna et praeclara videntur in rebus, ad ea porro assurgere, eaque sola desiderare, quae sensus non possunt attingere." Migne, XLIV, 620, in Eccte hom. 1. (V lat. překládě.)

⁸ „Totum istum librum ad nihil aliud deputatum dicunt, nisi ut eam vitam desideremus, quae vanitatem non habet sub hoc sole, sed veritatem sub illo, qui fecit hunc solem." Migne XLI, 661.

⁹ Kniha I. hl. 1, 3: „Vanitas ergo vanitatum et omnia vanitas, praeter amare Deum et illi soli servire."

¹⁰ Grätz, H., Köheleth oder der salomonische Prediger. Leipzig 1871, str. 13nn.

¹¹ Comm. in Eccl. Praep. 7. str. 24., citovaný u Cornely-ho, Historica et critica Introductio in N. T. Libros Sacros, II., 2 vyd. 2. Paříž 1897 str. 166.

¹² Na pf. S. D. Luzzato (žid) v revue: Ozar Nedmad, Briefe und Abhandlungen Jüdische Literatur betreffend, vydávané od Ignáce Blumenfelda, Vídeň 1864, IV. – Köheleth prý popírá naprosto nesmrtelnost duše a pak mu nezbývá jiný účel člověku dáti nežli požitek pozemský. – Podobně soudí ti, kdož vidí v Köheletu epikureismus, v obecném významu toho slova.

¹³ Citovaný u D. C. Slegfrieda, Prediger (und Hoheslied) Göttingen 1898, str. 2.

¹⁴ Citovaný tamže.

¹⁵ L'Ecclésiaste traduit de l'hébreu avec une étude sur l'âge et le caractère du livre. Paris 1882 str. 72.

¹⁶ Citovaný u Slegfrieda n. u. m.

¹⁷ „Pessimismus und seine Gegner", Berlin 1873 str. 75.

¹⁸ Delitzsch Franz: „Hohes Lied und Köheleth." Leipzig 1875.

¹⁹ Der Prediger Salomos von Hitzig in zweiter Auflage herausgegeben.

²⁰ Ecclesiastes, 2. vyd. Londýn 1899.

Leipzig 1883.

²¹ Sr. Sawicki, Der Prediger, Schopenhauer und F. von Hartmann, oder biblischer und moderner Pessimismus. Fulda 1903.

²² Zapletal Vincenc, Das Buch Köheleth, 2 vyd. Freiburg i. B. 1911 str. 38–55.

²³ E. Podedhard, L'Ecclésiaste, Paříž 1912 str. 83–109. – Nejlepší toho času komentář, jehož k tomuto článku bylo použito.

²⁴ Heinisch, Griechische Philosophie und Altes Testament. I. Münster i. W. 1913 str. 44–76.

²⁵ Motals, Salomon et l'Ecclésiaste, Paříž 1876, str. 514nn; 534n. – Wright, (či Rait), The Book of Koheleth, London 1883, str. 187nn. – Bickell, Koheleth's Untersuchung über den Wert des Daseins . . . Innsbruck 1886. Cornely, str. 166. – Gietmann, Com. in Ecclesiasten et C. e. Paříž 1890, str. 6nn. – Kneenen, Historisch-kritische Einteilung in die Bücher d. A. T. III., II. Leipzig 1894. – Wildeboer, Der Prediger, Tübingen 1898, str. 119. – Mc Neite, (Mäc-Nil), An introduction to Ecclesiastes, Cambridge 1904, str. 20. – Driver, An Intro-

duction to the Literatura of the Old Testament, 8 ed. Edinburg 1909. – Barton, A critical and exegetical Commentary on the Book of Ecclesiastes, Edinburg. 1908, str. 49n. Viz Podedharda n. u. m. str. 34.

²⁸ Dle Podedharda, str. 171nn.

*

FRANTIŠEK BOH. DĚRDA

SVATÝ VÁCLAVE!

Předků našich
vždy jsi slyšel
vroucích proseb hlas,
svatý kníže,
mocný vlasti vládce,
v každé době
vyslyš také nás!

Slavný kníže
drahé vlasti,
kníže rozkvětu a míru,
v každém koutku
širé vlasti
zascj, omlaď
statečnost a svatou víru!

Tisíc let jsi
národ chránil
v dobách zlých,
ochráncem nám
navždy zůstaň
v těžkých dobách
budoucích!

Jako národ
k nové slávě
stejnou vírou
v pevný celek splynem,
v pevném celku
pod tvým štítem
nikdy nezahynem!

*

JAN BAREŠ

VEČER

S hor tichou lavinou se k lesům večer snes
a zúžil horizont a útěchy slast nes.
V temnoty zátopách mdlý kobald dálav mřel
a černý příval tmy na stan můj narážel.

Čas přišel pytláků, kdy oka svá jdou klást,
na tiché mýtiny kdy laně jdou se pást,
čas přišel můj, bych ilusím svým žil –
šla luna po horách, já po ní zatesknil.

Milenko tuláků, má lásko žalostná,
jak labuť němá jsi, jak labuť bělostná,
tělo mé obejmí ledovou září svou,
dne rány zahoj mi noci svou kouzelnou!

SLZA CHUDOBY

My vyšli za svítání,
a slzo chudoby,
ty jediná a jenom ty
ses leskla v naší dlaní.

Tak jsme chudí byli,
tak bohatí byli,
ke stesku kamenů jsme se pomodlili.

A už jsme se neohlédli zpět k dveřím domova,
jen oči chvíli klekly u hrází tichých vod,
dálka nás zachová,
dálka nás dochová,
a píseň tvá hraje krokům doprovod.

Jdem tiše snem, jež dává tato země,
nad hlavou puklý hlas,
v lijavcích sluncí chlad
a v dlaních své dědictví,
prokleté tisíckrát,
a dlouhou když cestou jsme znaveni,
ze žuchet soucitu pro hlady naše a žízeň naši
jedy se pramení.

A doba když těžká v rozjímání
nám prsa žalem prověje,
tu víme vždy, že nejdem sami:
až v nás jsou tvoje šlépěje.

A v dálce, v dálce,
kam nelze srdcem dohodit,
do křivdy, do ran a zrad nám svítí
tvůj svatý klid.

*

JULIUS BRABEC

POLEDNE.

Poledne . . .
Po ulicích
lidé pospíchají,
zvony hrají
a v lebkách
světy kolotají . . .

Na rohu ulice
odevzdaně
jako vír v proudu –
stanul žebrák
a kolemjdoucím nabízí
důlek své dlaně.

VEČER

Nachovou krví
 hořely okraje západních hor,
 Hluboké lesy
 ještě víc sesmutněly v předtuše blízké smrti.
 A nad zamčeným městem
 skleněné střechy továren
 vzkřikly v nádherných reflexech slunce
 veliký výkřik zoufalství
 k nebi.

Nikdo ho neslyšel,
 ani naše duše nezachytily jediný jeho akord.
 Jen oči viděly
 krvavou obět, hasnoucí v objetí stínů,
 a naše rty
 šeptaly tichou modlitbu
 k velikému tajemství
 života!

*

JULIUS BRABEC

MADONA

Na stěně bledne obraz Matky Boží,
 staletý odkaz drahých předků mých:
 světlice úsměv září odpuštění
 s nezměrnou láskou v očích hlubokých.

Vy žárné oči, kterými v těžkých chvílích
 v polmutí praděd bol svůj svěťoval –
 Útěchy zdroje, z nidiž můj dobrý otec
 poslední naděj, umíraje, ssál,

úsměve měkký, jenžs i kolébku mou
 zlatíval mírem, líbaje mne v sny,
 a jenž jsi světil nekonečnou něhou
 zvonivé písně lásky matčiny.

Madono bledá! Oči, na nichž lpějí
 mých otců tužby, ruce spínám k Vám:
 O požehnání pro své drahé dítě
 z nejhlubších hlubin srdce svého ždám.

SVĚDOMÍ ČESKÝCH DĚJIN

Slavné výročí svatého Jana Nepomuckého přispělo k vyjasnění našich představ o duši českého člověka. Nevěřili jsme historickým fikcím, hlásaným od Palackého až po Denise. Oba tyto protestanté žili příliš svým představám, než aby mohli pochopit skutečnost. Dnešnímu člověku je pochopitelnější obraz českého sektářství předbělohorského, než těmto opěvatelům husitské slávy. Položíme-li rovnítko mezi hádkami sektářů a politickými štvanicemi přítomna, bude náš počet asi docela přesný.

Uznáme-li tuto skutečnost, potom již nás nepřekvapí, že památka svatého Jana dotkla se pramálo české duše. Není tu žádného vztahu mezi obhájcem autority církve a jejím vášnivým odpůrcem. V srdcích Slovanů pojem autority tak často je zavržen, že nezaráží miliony rozkolníků, ani značné procento těch, kdož pyšně zvedají hlavy, aby mocně volali ze svých minaretů hesla nevěry a anarchie.

Zdá se, že historie českého národa má svá období rozdělena po pětistech letech. Žil-li proto svatý Jan na sklonku slavné doby Karlovské, není zatím naděje, že by zkomírající epocha duchovní prázdnoty mohla přispět aspoň nepatrně k jeho oslavě. Před dvěma sty lety zahájil slavný boj za svá práva. Byl to svěží vánek rekatolizace, který roznášel po české zemi radostnou zprávu o novém životě národa. Osvícenství a racionalismus vypověděly však právě jemu vášnivý boj. Důvody jsou tak snadno pochopitelné. Obavy, aby pod jeho odíranou nevedl se vítězný boj proti pýše lidského rozumu, způsobily to běsnění, jehož závěrečnou scénu viděli jsme nedávno na vlastní oči. Nevěřil jsem nikdy tomu, že je možno, aby v této říši bylo více než osmdesát procent katolíků. A letošní výročí svatojánské dalo mému odhadu za pravdu. Přípravy k oslavám svatého Václava jenom umožnily zhabělcům desercí. Zatím co živým staví se statisícové monstrózní památníky, nenašel se v této říši nikdo, kdo by měl odvahu postavit památník svatému Janu. Jen tam v Římě, ve středu světa, vysvětlili nám Nepomucenum. Pamatujete se, jak vztek lomcoval českými novohusty, když nemohl zabránit tomuto názvu české koleje? Nebylo však šťastnější myšlenky, než nazvat koncentrační bod nové reformace jménem tak významným. Nevím, kdo první přišel s touto myšlenkou, ale poděbuji, že to byl Čech. Ovšem, radovali bychom se, kdyby skutečně tato myšlenka vyrostla tu mezi námi. Sílilo by nás to pro boje, které nás jistě neminou. Ale kdo by se bál trochy té námahy, kdyby mu v temnotách svítilo pět ohnivých hvězd?

Čtyř sta poutníků z české říše zúčastnilo se první pouti k vysvěcení Nepomucena. Vedl ji biskup Kašpar. Jeho diecése je, snad to dnes už málokdo ví, zasvěcena svatému Janu. Málo kdo si na to vzpomene, ač právě tato okolnost stojí za připomenutí. V tomto církevním obvodu snad nejvíce kněží pobodilo kolárky a kněžský šat. Což i toto je docela bez významu?

Letos mnoho nás pojede shlédnout Nepomucenum. Mimo hranice vlasti stojí tato pevnost víry. Neznáme její budoucnost. Proč by odtud nemohl přijít za

noci svatý Jan a uloupit ďáblu jeho kořist? A tak aspoň tato naděje nás sílí, když letošní máj nám zasadil takovou ránu. Kdo pod rouškou světských událostí tuší také skutečnost Boží providence, ten u hrobu svatého Jana v katedrále oblékne poutnické rouchlo a vydá se na kašicteckou pout do Věčného města.

Bořivoj Benetka.

VZPOMÍNKY NA B. M. KULDU

K otřesené zde korespondenci Kuldové s K. D. L. rád připojuji několik upřímných vzpomínek na rázovitou osobnost Kuldovu. Znal jsem od dětství jeho sbírku valašských pohádek a jako gymnasista toužil jsem osobně poznati toho, jenž zachytil dovedně originelní naše pověsti a pohádky a zachránil je před zapomenutím. V knihovně bratra katedrty vidal jsem ročníky Kuldou redigované Posvátné kazatelny, jejíž cenu jsem však poznal až v kněžských letech. Jako básník jsem Kuldu nikdy valně necenil, byl jsem odkojen moderními básníky a romanopisci – takže jsem v Kuldovi viděl vždy jen veršovce, obratného sice, ale přece jen veršovce. Na úctě u lásky k ctihodnému členu Sušilovy družiny to však nic neměnilo.

Když se blížily osmdesátiny Kuldovy – to jsem už byl v olom. alumnátě – smluvilo se nás několik na blahopřání ve formě literárních příspěvků. Myslím, že se toho účastnil Vraštil i Jež, nyní členové T. J., Hlobil, Urban, Kherl a několik jiných teologů. Já jsem napsal dlouhou epickou „báseň“, v níž jsem podal obraz Kuldova sběratelství v Rožnově. Jubilanta gratulace potěšily. Za nedlouho došel balík z Vyšehradu. – Každý gratulant dostal pěkně vázanou knihu Kuldovu, v níž nalezl podpis slepého jubilanta s případným věnováním, Jež vtipně odpovíдало смыслу a duchu gratulace. Já jsem byl obdařen dukátem – co to byl za obnos pro chudého teologa! – a knihou příležitostných Kuldových veršů *Kaleidoskop* z r. 1898. Jubilant nadiktoval své sekretářce následující díky: Ctihodnému Pánu Bedřichu Konaříkovi, bohoslovci olomouckému 16. 3. 1900. Když se mi předčítal roztomilý článek Jana Bečvan pod čarou „Novin z Pod Radhoště“ č. 2. roč. I., zaradoval jsem se velice velmi; podobnou radost uchystal mi též spisovatel Jan Bečvan č. 2. roč. II. svou statí *Rozina*. Když pak z *Novin z Pod Radhoště* četl se mi z pera toho samého dopts pod názvem „*Benet Metod Kulda, valašský pohádkář*“, hledal jsem v Janu Bečvanu nějakého „kúzliře“ ze starých dob valašských, kterýž před lety padesáti z některé té jeskyně Radhoštěské díval se dolů do Rožnova pod domek gazdy Kopeckého, kde jsem pohádky zapisoval u přítomnosti velkého množství lidu shromážděného před domem zmíněným. A hle, mezi blahopřejnými listy k mým 80tinám shledávám Vás, ctihodného pána Bedřicha Konaříka, kterýž též předmět sbírání pohádek bral sobě za obsah neobyčejně krásné básně pod názvem „*Dybych byla ptáčkem, pěknou vlaštovčků*“ . . . u tu přemýšlel jsem, byl-li před přístoletem u otevřeného okna v zástupu také obratný fotograf, jenž obraz ten mistrně zachytil a fonograf, jenž po padesáti letech oznamuje nám, co se tam dělo a mluvilo. Gratuluji Vám k nadání básnickému! Dobré srdce Vaše na největší radost mou musí hrát zbožností tou, kterou jsem po dva roky spatřoval na veškerém obyvatelstvu valašského Rožnova a jeho

okolů i těch pasek a samot i těch kolib a salašů. A v tom věrném srdci Vašem musí plápolat také opravdová láska ke krásné domovině, ku slíbenému nářečí valašskému a k tomu výbornému ctnostnému lidu katolickému. Z temnoty své vysílám vroucnou prosbu k nebesům, aby Hospodin v ryzosti tenkrát ní zachoval i ráčil ten náš lid. Spolu ale též žádám Pána Boha, aby Vaším andělem strážným bezpečně vedl Vás ve zvůrech rajských, se kterých byste čím dál tím více a mohutněji opěval ten celý náš drahý národ a svatou samospásnou církev katolickou. Mějte bratrské díky mě! B. M. Kulda, kanovník Vyšehradský, osmdesátník.

Podpis pochází od samého Kuldy, jenž též na díkůvzdání ostatním gratulantům vlastnoručně byl podepsán. Opisuje věnování Kuldovo dnes po tolika letech nemohu se ubránit mocnému dojetí, kolik se splnilo a ještě více nesplnilo nadějí, jež Kulda vkládal v moji budoucnost. Tehdy pobývala u Kuldy sestra Luthnovova Žofie Dostálová – jež mně před prázdninami tlumočila pozvání Kuldovo, abych přijel k němu na několik dnů. Pozvání jsem neodolal a kteréhož srpnového odpoledne zlíhal jsem kostnatou ruku slepého starce v jeho pracovně. Byl jsem přivítán velmi přátelsky, jak Kuldou samým, tak jeho sekretářkou a hospodyní v jedné osobě, slečnou Mářinkou Volfovou. Kulda sedával v křesle za stolem a když byl samotný, modlil se růženec, nebo osnoval své veršičky. Když měl v hlavě vše srovnáno, psal své verše – třeba slep. Někdo mu zkonstruoval jednoduchý přístrojek ku psaní tužkou, takže řádky byly rovné. – Běda však, když básník zapomenul někdy rovnítko o řádek dolů posunout i psal na místo již popsané – to měla sekretářka co luštit, když zhotovovala čtení. Své knihy si vydával Kulda většinou svým nákladem – a stála ho ta vydavatelská činnost slušné peníze. Většinou knihy ovšem rozdál hostům, přátelům a gratulantům při různých příležitostech. Když byla sekretářka volná – sedávala u starce a předčítala mu noviny a knihy, při čemž Kulda projevoval napjatou pozornost a hned komentoval různé denní a časové zprávy bystře a vtípně. Byl to typ církevníka v nejušlechtlejších slova toho smyslu. Vše ho zarmucovalo a zlobilo, co jen trochu zdálo se být namířeno proti katolicismu, a velký horlil se vztyčoval se svého křesla a mohutným svým hlasem – jež stálí nijak nesestlabilo – a pathosem karatele a proroka horlil proti různým zjevům, proti katolické církvi namířeným, nebo v katolicismu samém se objevujícím. Leccos i v Katol. Moderně – i boj začínající proti arcib. Kohnovi, dosud ostatně dosti tlumený, jej rozlétoval – krátce mluvo, co mělo nějakým způsobem proti autoritě církevní nebo světské jej znepokojovalo. Ve svých vzpomínkách byl nevyčerpatelný – byly to hlavně vzpomínky na doby národního útisku na Moravě, na Sušilla a celou Sušilovu družinu, na pobyt v Rožnově, na své redaktorské zkušenosti, na styky s literáty atd. Celkem použil všech jeho vzpomínek Halouzka v životopise Kuldově – takže nemám opravdu, co bych mimo to sdělit mohl. Stálí prožíval celkem klidně i slepotu svojí nesl statečně – mrzelo ho však nějaké ztráty ve Svatováclavské záložně a nevděk některých lidí. Kulda měl otevřenou štědrou ruku vůči všem strádajícím, jen neupřímnost a šalba obdarovaných jej sklíčovaly. Umožnil mně příjemný pobyt v Praze po 14 dnů – a příští prázdniny opětně – a vždy jsem vděčně vzpomínal skvělého Kuldova pohostinství. Když jsem byl v třetím ročníku teologie, Kulda zemřel a bylo mně líto, že pro nedostatek peněz nemohl

jsem do Prahy jeti a doprovodit šlechtěného kněze ke hrobu. Při návštěvách Vyšehradu neopomenu nikdy navštívit hrob typického Sušilovce, v jehož srdci do posledního dechu hárala láska k vlasti a církvi. B. K.

TEODOR AUBANEL

K 100. narozeninám

Teodor Aubanel jest jednou hvězdou ze slavného trojhvězdi provençalských básníků: Frederi Mistral – Teodor Aubanel – József Roumanille. Všichni tři byli mezi zakladateli „Fellibrige“, básnického spolku pro znovuvzkříšení řeči a literatury provençalské, spolku, jehož vínem byla krása, jehož dílbem bylo dobro a jehož cestou byla pravda.

Teodor Aubanel zaujímá v poesii provençalské a tím i v literární Francii jméno význačné. vOhnlvý, smyslný a zas katolicky zbožný a mystický lyrik, duše věřící, ale šlehaná vášní a nezkrocenou touhou, pln něhy a vzácné deklarátnosti, podivuhodný mistr formy, pravý kouzelník rytmu i rýmu, který krásnou svou řeč hned v nejsladší píseň, hned v rachot hromu a dunění bouře dovedl zaklít ..., každou kapkou krve ohnlvý Provençal, syn jihu, vzděláním svým ctitel antiky a poesie pařížské, nedostitčný mistr elegie a zadumčivý pěvec své Zani ... Nezanedchal po sobě velké řady knih jako Viktor Hugo, ale co napsal, je nesmrtelné. Tak charakterisoval Aubanela Sigismund Bouška v úvodě ke krásné literární novele „Láska Aubanelova“.

Nejvýznačnější jeho knihy jsou dvě sbírky krásné lyriky: „La miougrano entre – duberto“ (Rozpuklé granátové jablko, 1860). Tato kniha, která vyšla za rok po Mistralově „Mirèio“, učinila Aubanela rázem slavným. Druhá sbírka „Le fího d'Avignon“ (Dívky avignonské) vyšla roku 1883, ale byla napadena jistými kruhy a vzata z oběhu; básník vydal ji později v malém počtu exemplářů jen pro své přátele. Teprve po smrti Aubanelově (r. 1891) byla tato sbírka znovu vydána jeho přítelem, Ludovicem Lagrém. Mimo tyto lyrické sbírky básník napsal Aubanel tři pětlaktová, veršovaná dramata. Knižně vyšlo z nich jenom jedno „Lou pan dóu pecat“ (Chléb hříchů) a to opět v omezeném počtu výtisků, určených pro přátele. Druhé drama „Lou pastre“ (Pastýř) se ztratilo; pravděpodobně je zničil básník sám. Poslední drama „Lou raubatièri“ (L'nos) zůstalo v rukopise v pozůstalosti básníkově; Aubanel zamýšlel je přerpracovat.

Do češtiny překládal Aubanela Vrchlický („Hostem u básníků“) a hlavně Sigismund Bouška (v časopisech „Vesna“, „Květy“, „Lumír“ a „Nový život“). K pochopení tohoto velkého syna jihu velmi přispívá českému čtenáři pěkná literární novela Sig. Boušky „Láska Aubanelova“. Je to roztomilá knížечka (škoda, že dávno vyšla a dávno rozebraná!), vzniklá na základě dopisů a básní Aubanelových. Je to půvabná idylická epizoda ze života básníka, jehož duše, prudká, vášnivá až žhavá, ale také pokorná, zbožná, někdy až dětsky naivní miluje Jenny-Zani, dívku krásnou, pobožnou, smutně zadumčivou, dětsky přístupnou ... Zani, jež svým prostým půvabem a přirozenou krásou uvádí v obdiv a úžas nadšené felibry, duše katolicky a žensky citlivě založená je spalována a stravována nesmírnou touhou po jediném Miláčku a ženědu,

jenž Jedíný je hoden její lásky . . . Krásný zámeček Font Séguin u Avignonu je útulným Tusculum Aubanelovy lásky ke krásné Zani . . . Zde stihne jej také bolestná ztráta milované dívky. Zani odchází do kláštera, stává se vincenciánkou. Loučení je smutné, slzavě bolestné, ale katolicky krásné a velké. Zani je smutná, ale její smutek je krásný, plný naděje. Slibuje svým pozemským přátelům, že na ně bude vzpomínati při modlitbě Otčenáše; každému věnuje jednu prosbu. Aubanelovi dala jemný svůj velký růženec s modrými zrny: „A vy, pane Aubanelo?“ Aubanel divili přemýšlel „Adventat regnum tuum, ráj“. Zani: „Budu prositi za království Boží pro vaše srdce, že ano? Chci říci, nechť na vás vykoná Bůh svou vůli a pak ať vám dá odměnu.“ Když Zani odjížděla jako milosrdná sestra na Východ a Aubanel promeškal její zastávku v Avignonu, užil v jedné ze svých bolestí plných básní jako mota slov Mistrálových:

„Do dálky šla má přítelkyně vlídná
a bolem rozedivěná
já pláčl jen . . .

Aubanel trpí, bolestní, nese těžce ztrátu milenky, ale konečně odevzdá se do vůle Boží a odloučení snáší trpělivě, důvělivě, vykupitelsky, protože víra a Bůh vrátí mu opět drahou bytost, zkrásněnou ještě více jasně a světle lásky Ježíšovy, uvidí znovu pokornou i velikou Jenny-Zani mezi nebeskými světlicemi v ráji . . . A ku podivu, oba, Aubanel i Jenny zemřeli téhož roku (1887).

Ísto dojemná epizoda, myslím, že ukáže velkého lyrika smavé a snivé Provence v nejlepším světle, a že bude alespoň momentkovou vzpomínkou na něho nyní, kdy oslavujeme sté výročí jeho narození.

- ou -

LOUČENÍ S POESÍ

Básník Ivo Baušemu

Jest spravedlivé v pocitu nedostatečnosti přenechat to nevzděčné řemeslu jiným, neboť vězte, že být básníkem v této době jest věci veliké statečnosti. Neboť opakovat ze zoufalství útek do historie, tak jak tomu bylo v nepřirovnatelném století devatenáctém, nelze již více; onen matematický čas jednoho století, sám o sobě v jednotě dění neznamennatelný, dokonale vykořistil všedno minulé i budoucí. A přece to byla doba zbabělá, neboť lidé se zděšili slibů na celý život. – Jest obdivuhodné hrdinství zachovávat věrnost umění poetnému přes všechno opovržení a nestoudnost života; v tom je naděje zoufalá a jednosměrná, neustálé dávání bez očekávání náhrady, řádů a vyznamenání. Lidé se hrozí slibů na celý život. Proto není kněž, není vojska a není ani básníků. Básník, jenž v době hrdinské vřazen v hierarchii života, nemohl se bát úkladů o život poezie, neboť ona nebyla sama o sobě, jsou v podstatě životem. Nyní je však život amorfní, pouhou vegetací, jakohy rezervací, aby se ve vitríně na památku zachovalo bílé plemeno. Je vyloučena veškerá akce ducha, neboť život je zdemokratizován tak, že není ani dne svátečního ani všedního a veškerá moc lidského myšlení vymrhá se v lineárním smyslu na zvýšení tempa. Duch

je přinucen sloužit tělu a neslouží více Bohu. Nikde se neprovalila odpornost názoru renezančního grotesknějši a v tak skutečné velikosti.

Těžko je křesťanu válčit se světem a neustále vítězit, těžko je básníku v našem čase vystavět a před zřícením opatrovat mlčenlivou věž ducha, v níž by střežil a obhájil poklady před vpádem a zneuctěním. Je to boj nad jiné těžký na všechny strany a fronty. – Všechny věci měji se dnes na délku člověka; cokoliv je pro vznešenější původ takovým způsobem neměřitelné, přeskřtnuto nemilosrdně. Člověk se stal kritériem všech věcí a Bůh s dovolením literátů vystupuje pohostlasky, aby poněkud zakrýval necudnost jejich myšlenek. Jak hrozný je osud básníka, jenž je neměřitelný mírou obecného názoru, jenž nikdy neskládí tělesných darů za svého života, jehož dílo a sláva bude dlouho zasuta i po smrti. Býti básníkem jest věc mlčenlivosti, nesmírné síly a odvaby, neustálého obětování a především velké víry v absolutní nadsvětlové hodnocení práce. Těžko je básníku obklopenému smečkou literátů beze cti, neboť básníkům není nikdy dáno, aby bojovali, a není dáno bojovníku, aby ve verších vychvaloval své hrdinství. – Je množství literátů k podobě Karla Čapka stvořených, ale není básníků, neboť básnictví je věc vznešená, jdoucí hned za vznešeností života. Býti básníkem v této snavé poušti jest nadlidskou silou sám ze sebe a o sobě přetavovat dílo a stvořit je zcela bez pomoci v hrozně tichosti a sebezapření a pokorně s trpělivostí čekat, až spadne konečně znovu déšť z pramene věčného života.

Břetislav Štorm.

SELSKÁ KREV

S podlivnou, snad zrovna zákonnou pravidelností vrací se ta nálada dvakrát do roku: z jara, když začne země osídat a na venkově se chystají k Jarnímu setí, a na podzim, kdy poslední ovy jsou pod střechou a vesníci se ozývají to příjemné bzoučení náletčků. To mne žádný v městě neudrží. Kniha padá z ruky, ke stolu ke psaní mne nic nepřivábí. Prostě chopí mne touha dostat se z ulic daleko pryč, na venkov, někam do vesnice. Najednou jsem ve městě cizincem, přivandrovalcem, který už tady mezi městskými zemi nemá místa.

Přátelé se mně posmívají pro tuhle podlivnou vlastnost. Snad je to rozpor v povaze, ale stává přej se to i v jiném zaměstnání, že najednou povolání srovná dohodu vybrané, dost milé, se omrzí; ono se vlastně neomrzí, ale stane se chvilkovou příteží. Možná, že bychom mohli říci: sevršený, stane se obnošeným, jako kus starého šatu. Někdo tak řekne a myslí, že má pravdu. Leč pro mne není takové výmluvy. Tam mechanisace uspí v člověku všechnu jeho přání. Ale u mne?

Vzpomeňte, co se říká na příklad o pytlácké vášni, která se udržuje v rodě s pokolení na pokolení. To nejde vykořenit teoretizováním, planým povídáním. Nic s tím nespravíte. A tak také ta zelená krev, ne ovšem myslivcká, ale selská se nezapře, ani v třetím koleně. Cítí, že je čas do práce, k hlavnímu dílu, proto už nevydrží ve městě, mezi začouzenými hradbami člnáků. Musí ven; za každou cenu, stůj ce stůj. Tam je potřeba rukou, aby země neležela ladem, aby mohla přinést žně. Přesadte květinu z polostínu na slunce, zhyne, zatím co jiná si tam podívaluje a radostně rozkvétá. Zavřete ohočenou laň do své

malé zahrádky mezi činžáky, a dlouho ji tam nebudete krmít. A zavřete-li člověka, jehož děd se lopotil padesát let na hroudě, aby tam kdesi seděl u stolku, psal, hrbil se a čekal, že přece někdy bude „pánem“, uvidíte, co z této regenerační práce budete mít! Nebude z něho ani ouřada ani sedlák. Jakási sláťanina z těch dvou postav bude chodit z vesnice do města, z města na ves. Jeho cíl je blouděním. Uvázali ho ke plotu, kde není nic jiného, než nějaké koly a drátěné pletivo. Ani travlička se nezazelená, nic, pranic ho nepotěší.

A když mne posedne to volání krve, neubráním se a utíkám, prchám z města. Mám rád Prahu, nechtěl bych z ní, ale neubráním se: přijde jaro, osýchají meze, oranice čeká, aby přijala zrno; město takové pravidelnosti nezná. Je šedé na jaře jako v létě. Nic neví o jaře, neboť jeho sady stůňou, jako kameny, z nichž se postavily ulice a činžáky. Ale tam, na venkově...? Ještě jsou koleje plné vody, v noci jsou mrazíky, ale tam za vsí pole oschla, čekají, volají, přikazují: přijď, aby osení mělo dosti vláhy, čeká už půda, pospěš si! Hlas je dosti silný, aby zalehl kamsi do třetího poschodí do pokojíku o jednom okně, hledícím na dvorek pražského činžáku. Nelze to vydržet. Musím zavřít knihy do skříně, pero odložit do zásuvky a spakovat několik těch kusů nezbytností a honem utíkat na nádraží. Třebas v noci přijedu na nádražíčko, ale jak rád jdu polní cestou tam ke vsi. Nečekají na mne. Snad spí. Ale to už se nějak dotluku. (Nevrou mně, přivítají a neptají se, jak dlouho pobudu. Sám bych jim neuměl říci. A ráno ustrojen vyjedu si s potahem ven. Pomáhám všude: ve chlěvě, ve stodole, na poli, v láčím, třebas hroudy tluku, jenom když jsem zde, ve svém prostředí.

Jako tulák z jara to nevydrží, tak je i se mnou. Posedne mne zase utajená nespokojenost, krev měšťácká pobude vlády a dávka selské krve najednou začne pálit. Ven, ven, pryč odtud! Stěny se udiveně ptají, co tady dělám, práce nechce pokračovat; zbytečně tady cítím, ukrádám Pánu Bohu čas. Nic platno. Zítra ráno budu kdovi kde! Je to zápas v mé povaze: nevím, kdo zvítězí. Bude-li to převaha městského prostředí, potom už tě, krajino pod řípem, neuvídím. Zvítězí-li však vy, rodné lány, kdo zabráni, abych nechal město za zády a lopotil se na vás, jako můj děd a praděd? Srdce je u vás, černé hroudy!

B. Zub.

KULTURNÍ PROPAGANDA

„Lidové noviny“ nedávno si octovaly pasus z přednášky Chestertonovy v Polsku, v němž správně bylo řečeno, jakou bylo chybou, že vznikly nové názvy Československo a Jugoslavie. Snad tomu, kdo nepřijde do přímého styku se zahraničím, ani nepřipadne myšlenka, jak tam jsou informováni o našich poměrech. Kdo však měl po leta příležitost, ba snad docela nutnost stýkat se se zahraničními přáteli, ten nesmí tuto otázku nechat zapadnout. Při vyslaneckých jsou zřízeny zvláštní tiskové referáty. Jejich služba má svoji důležitost, jsou-li vedeny tak, jak toho zájem kulturního života vyžaduje. Podíváme-li se však do zahraničních novin a revuí, seznáme, že buď tato informační služba vůbec selhala, nebo její uspořádání není takové, aby odpovídalo kulturnímu životu národa. Není mým úkolem ani zájmem, abych zde rozebíral celou tuto

otázku. Poukázal jenom na jeden oddíl této propagandy, na jejímž špatném stavu mají ovšem svoji vlnu také domácí činitelé. I oni musí uznati svoji vlnu, nechtějí-li přiznati svoji bezmocnou neschopnost.

Katolická tisková služba má svoje stinné stránky, jež musíme ještě zabarvovati živými barvami určitých důkazů. Vezměme do rukou kterýkoliv list západní, který je redigován katolickými redaktory. Hledíme tam zprávy z ČSR. Jsem tak dalece informován, abych mohl uvést jména těch, kdož psali do těchto listů zprávy od nás. Nebyl to nikdo z naší úřední tiskové služby, ani nikdo z našich redaktorů tak zvaných katolických novin. První omlouvám tím, že katolický kulturní život je jím docela cizí, druhé potom skutečností, že stěžl zdolal práci, ukládanou jím domácí redakcí. Slabost a nemohoucnost hospodářská je tu také podporována (v negativním smyslu) desinteresovaností o osud zahraniční propagandy. Nedivil bych se, kdyby tato tisková služba nebyla honorována. Víím však, že jsou redakce ochotny honorovati příspěvky, ba dokonce platiti pevný plat stálému dopisovateli. Tedy s této strany není překážek. Ovšem, taková spolupráce vyžaduje poněkud rozhledu, aby dopisovatel posoudil, co by mohlo zajímat čtenáře „jeho“ novin nebo revue. Co u nás je zajímavé, to tam právě nikdo si ani nepřčte. Ovšem nejlepší by bylo, kdyby si zahraniční noviny mohly sem poslati svého člověka, který zná již zájmy svého čtenářstva. Není-li té možnosti, je aspoň třeba umožniti redakci zahraničního listu informovati rychle a zajímavě přímo našimi lidmi.

Čtete-li na př. liberální a katolický deník francouzský, najdete znamenitý rozdíl mezi jejich informovaností. Není to vlnou redakce katolického listu, který marně sháněl dopisovatele. Obdobu nalezneme u nás, kde se z „Lidových novin“ dovíme spíše všeobecně zajímavé věci z katolického života, než z listů, sloužících lidové straně. Nevím, zda do redakcí dochází O. R., ale pokládal bych to za nutné. Vždyť zprávy o Mexiku v těchto listech ukazovaly, jak se musí vystríthovat. A nebylo tak těžké, získati informace, třebaš přes „La Croix“. Naše tisková kancelář rozhodně nám neposlouží, neboť hy to bylo proti osvědčenímu přesvědčení jejího vedení. Kudy tedy pronikati do světa a kudy dosáhati zprávy, když tento prostředník selhal? Vlastní organizování bude asi re-možné. Kdyby snad se použilo sumy vydané na politickou agtaci k zřízení takové kanceláře při některém deníku (snad u „Lidových listů“), mělo by to úspěch finanční i morální. Cizina by dobře zaplatila zaslání zprávy a snad domu by některé noviny, pokud nejsou výslovně protikatolické, docela si objednaly zprávy.

Má-li se odstraniti tato domácí i zahraniční bída, nutno konečně se rozhodnouti. Nelze už strpěti tohoto stavu, který vás v cizině uvede docela do rozpatí, z níž často není výmluvy. Nejsou to však jenom západní státy, kde bylohy žádoucnou konečně organizovati naši tiskovou službu. I státy Malé Dohody a ostatní středoevropské státy jsou odkázány jenom na ČTKu. Nemusi být člověk optimistou, aby neviděl, jaké by tu byly možnosti rozsáhlé propagandy. Tato služba by však ani nezatěžovala domácí režii, snad by dokonce přinášela užitek. Jednotlivec nemůže se ovšem na takovou službu zaříditi a redakce nepohybně nemují na tom intereasu. Domníval jsem se, že Katolická Akce nim pomůže, ale budu na ten čin čekati jistě hodně dlouho.

Nezájem o to, jak a co se píše o nás v cizině, je zavinen jistě také našim přepolitizovaným životem a málo utěšeným stavem naší žurnalistiky. Než o tom bylo tu již častěji psáno. A opakovat to nemělo by smysl, poněvadž ti, jichž se víc především týká, nebudou těchto řádků čísti. Jim kulturní propaganda je zbytečností. Jediná propaganda, již třeba přiznat právo, je propaganda politických tiskovin.

Kamil Havelka.

Z BRNĚNSKÉHO NÁRODNÍHO DIVADLA

Letošní lednové a únorové mrazy působily zhoubně na premiéry, které pro podhopitelné indisposice ensemblu musly být často odkládány na pozdější datum. Nejhuře v tom ovšem byla opera. Přes tuto kalamitu uvedla opera na scénu: „Halku“ od St. Moniuszka a Mozartova „Dona Juana“, v březnu pak „Šelma sedláku“ od Ant. Dvořáka. Uvedením Moniuszkovy opery „Halka“ splnilo umělecké Brno polskému skladateli to, co mu dosud dlužilo. Provedení nedosáhlo však takového úspěchu, jak se očekávalo. Zato premiéra Mozartova „Dona Juana“ pod taktovkou Z.d. Chalabaly a za režie O. Zítka byla velkým uměleckým výkonem, jež obecenstvo vše přijalo. Zdeněk Otava v titulní roli podal svého Juana hlasově vyrovnaně se svěťáckou bujností a s temperamentem jemu vlastním. Také ostatní úlohy byly dobře obsazeny už na Zerlinu a Dona Oktavia, jejichž představitelé nevyhověli ani hlasově ani herecky. Ve výpravě bylo použito po prvé na brněnském jevišti promítaných dekorací. Pokus se zdařil a projekce nahradila úplně nákladné malované dekorace. Ovšem bude nutno jeviště pro tento vynález překonstruovati, aby se odstranily různé nevkusné podrobnáky, které měly zakrýt spodní konturu světelné projekce. Jako úvod ke květnovému cyklu Dvořákových zpěvohr na paměť 25letého výročí smrti mistrovy uvedena byla na scénu jeho opera „Šelma sedlák“, kterou přijalo obecenstvo s nadšením. Balet, který jí dluží brněnskému divadelnímu obecenstvu jistě velice mnoho a který se ocitl po odchodu baletního mistra Hladíka ve stagnaci, provedl „Coppelli“ od Delibes a „Šeherezádu“ od Rimského-Korzakova. Šeherezáda jest původně symfonická báseň, k níž Šefrežsér O. Zítek napsal libreto a dal jí takto plastický výraz scénický. V jednotlivých úlohách vynikli zvláště Šeherezáda M. Zavadilové a Jinoh Ivo Váni-Psoty. Premiéra měla pronikavý úspěch. Nedlouho po premiéře „Dona Juana“ brněnské Národní divadlo utrpělo těžkou ztrátu. Odešel neočekávaně na věčnost šéf opery a ředitel Národního divadla Fr. Neumann, nadšený dirigent a výborný komponista. Ač byl wagnerián a tihl vždy svou tvorbou k německé hudbě, přece, když po převratě přišel z Německa do Brna, uváděl na scénu nejen Wagnera, ale také Smetanu, moravské skladatele, zvláště Janáčka, pro kterého se bil s odpůrci jeho hudby. Fr. Neumann vyzvedl brněnskou operu na světovou výš, takže i sama Praha žářila. Touto prací zůstavil po sobě pro české Brno památku nehynoucí.

Činohra měla v tomto období více štěstí a neopnkovaly se finanční i umělecké neúspěchy z období minulého. Snad částečně proto, že se na obecenstvo nekladly tak velké požadavky. Z her typu konverzačního byly uvedeny: „Chová se Constance správně?“ od Sommerseta Maughama, „Spoutaný“ od F.d. Bour-

deta a „Miláček Leopold“ od J. Sarmenta. Veselohra „Chová se Constance správně“ za režie K. Urbánka nepřinesla snad něco nového. Je to starý námět o manželském trojúhelníku, vpravený do moderního rámu. Konec hry jest však originelní, proti všem pravidlům veseloherním, a snad úplně zbytečné. Klamaná manželka, když vypukne skandál, místo dlouhého kázání, slz a konečného políbení prohlásí otevřeně užaslému manželi, že to, co dělal on, bude nyní dělati ona. Zodpovězení závěrečné otázky manželovy: Chová se Constance správně? proti ovšem různé podle toho, jak kdo chápe morálku. „Spoutaný“ od E. Bourdeta jest tak slabá a nudná konverzační hra, že se na brněnské jeviště dostala skutečně jen náhodou. Provozování této hry bylo totiž zakoupeno pro pohostinské vystoupení Anny Sedláčkové z Prahy. Když pak na pohostinském vystoupení byla provedena Klabundova komedie „X. Y. Z.“, nezbyvalo, než kus provést i brněnským ensemblem. Premiéra za režie O. Čermáka byla pak klasickým příkladem toho, jak slabý kus zabíjí dobrou režii a pečlivé nastudování. Zato humorná komedie „Miláček Leopold“ od J. Sarmenta byla obecenstvem nadšeně přijata. O. Čermák v titulní roli byl neodolatelný, ať již jako starý mrzout z jednání prvního, či jako omládlý Don Juan z jednání druhého nebo konečně strápený hrdina z jednání třetího. Vyhrál svoji roli s duotí a vytvořil ji jednu ze svých nejlepších postav. Zcela vyjimečným byl také výkon Jar. Lokší v uloze abec Františka, bratra Leopoldova. Zahrál tohoto přívětivého faráře z francouzského venkova srdečně a nedal se strhnouti ani jednou, ač příležitostí tu bylo dosti, ke karikatuře. Rozhodně mu tato úloha slušela daleko lépe, než úloha kněze v Hilbertově „Druhém běhu“. Též ostatní úlohy byly výtečně obsazeny, a hra sama měla pronikavý úspěch. Medkovo úspěšné sibiřské drama „Plukovník Švec“ dostalo se na scénu brněnského divadla v polovici ledna. Hra sama vyvolala velký rozruch ve veřejnosti a byly o ní napsány kritiky od nejduchaplnějších až po nejhloupější, jak na levici tak na pravici. Jako monstrum v těchto polemikách ovšem zůstane kritika V. Kaplického, podle něhož hra Medkova se hodí „pro domácí pány, staré panny, a neukojené židovky!“ Premiéra v režii V. Šmáčka byla v Brně za přítomnosti autora bouřlivě přijata a měla naprostý úspěch, o čemž svědčí již slušná řada repris mimo předplacení. Záhadou ovšem zůstane, jak mohla redakce brněnského „Dne“ uveřejnit popremiérovou kritiku, napsanou úplně v duchu socialistických novin! Pan „kritik“ neřekl ovšem o kusu ničeho, jen způsobem právě tak nešťárným jako hloupým dotkl se ovací pluk. Medka. - Rud. Medek jistě se nepokládá, a ani ho to ve snu nenapadne, za nějakého českého Bernarda Shawa, ani neměl v úmyslu spolknout „Čapka i s dílupy“ a ani ho nespokl. Napsal zkrátka lidovou hru o aksamovské tragedii, která má nás probudit z národní indiferentnosti, do které se pro samé hádky mezi sebou dostáváme. - Po úspěšné americké hře „Broadway“ v minulé sezoně vypravila činohra hru ze stejného prostředí varietního divadla „Artisté“ od Wattersa a Hopkinse, upravenou Osipem Dymovem. Ač tato komedie v přepracování má daleko větší cenu než „Broadway“, přec nedosáhla takového úspěchu, jak se snad očekávalo. Příčinou toho byly jednak technické překážky, neboť hra vyžadovala množství skutečných varietních umělců. Co si však může dovolit Reinhardtovo divadlo ve Vídni, nemůže si popřát brněnské. Druhá příčina vězí v kusu samém, který jest příliš rozsáhlý na celkem nepatrný dě-

jový základ. Sřed děje tvoří manželská krise clowna Skida a jeho ženy baletky, která jest vyřešena smírně. Provedení kusu v inscenaci šéfa činohry Rud. Waltera bylo skutečně na vysokém stupni a svědčilo o neúporné píl. Rud. Walter v roli Skida podal krásný umělecký výkon, propracovaný do nejmenších podrobností. Výborný byl též clown L. Peška a inspicient Fr. Kluky. Z dámských úloh vynikla M. Waltrová. – Z moderní dramatiky francouzské byl na scénu uveden „Jazz“ od M. Pagnola v režii V. Štáčka. Jest to tragická komedie o marné touze po ztraceném mládí. Profesor Blaise obětoval svůj život luštění nečitelného manuskriptu. Vědecká tato práce byla korunovaná úspěchem. Nově objevený manuskript však obrátí jeho práci v niče a Blaise pocítl v sobě touhu po novém životě, nabídne svoji ruku mladé posluchačce filosofie Cecilii. V rozhodném okamžiku Cecilie odchází však s mladým profesorem Štěpanovičem, a Blaise v rozrušenosti se zastřelí. Pagnol pracuje s moderními prostředky scénickými a ne bez úspěchu. Ovšem nutno uznati, že tato hra má některá hodně slabá místa, která jsou s to v průměrném divákovi zvrtit tragicickou komedii ve veselohru o starém zamilovaném bláznu. V. Štáček v úloze prof. Blaise zdolal všechny potíže této úlohy a podal hodnotný umělecký výkon. Výborná byla též Cecilie M. Hromadové a Melante Emmy Pechové. – Na scénu byla konečně uvedena poslední Pirandellova novinka „Nová kolonie“ v režii V. Balouna. Je to mythos o lidské touze po očistění, po novém, lepším životě. Spera, děvka nejpatnější pověsti, opovrhovaná všemi, navrhne podlouduškům, kterým se již znechutil stálý boj s policisty, aby společně založili na pustém ostrově, často navštěvovaném zemiřesením, kolonii – nový život. Budou-li spravedliví, ostrov zůstane, vypuknou-li v níh staré vášně, Bůh rozsoudí a ostrov se potopí. Padouch Croceo zneklidní však kolonii a přivede nakonec bohatého sedláka Noclu, který přiveze kolonistům ženy. Spera, kterou všichni ctili jako světlici, nyní surově odkopnou a potopí. Když pak i její milenec Currao míní si vzít dceru Noclovu, a když jí chtějí vzít i chlapce, kterého měla s Curraem, Spera, puzena šíleným strachem, volá po trestu božím – ostrov se potopí – jen ona s dítětem jest zachráněna. Zl. Graňová v úloze Spery byla strhující, což nepopřel ani kritik listu „světové úrovně“, který provedení tohoto kusu strhal. Myslím, že vlna režie nebyla tak strašná, a že se nemusilo takovým způsobem postupovati, už k vůli Pirandellovi. Účinky této nezodpovědné kritiky se objevily na reprisě – totiž poloprázdné hlediště – v předplacení. Operetní soubor vypravil celkem tři operety: „Maskovanou lásku“ od A. Mesagera, „Kouzlo valčíku“ od O. Strausse a „Slečna mamá“ od H. Hirsche. „Maskovaná láska“, jejíž libreto složil pařížský herec činoherní Sacha Guintry, není operetou ve vlastním slova smyslu. Je to podprůměrná činohra, na níž jest skomponována hudba. Hlavní postava „On“ vůbec nezpívá, poněvadž Sacha Guintry tuto úlohu v Paříži hrál sám a pro sebe si ji také složil. Proto myslím, že tato opereta jest psána vůbec pro Paříž a není to exportní zboží, jež mají zachrániti laskaví vtípy z třetího jednání a oznámení: „Mládeži do šestnácti let nepřístupno!“ Straussovo „Kouzlo valčíku“ bylo uvedeno na scénu po delší přestávce a bylo obecně vřele přijato. Velkého úspěchu dočkala se též vtípem vršící opereta „Slečna mamá“ od Hirsche. Celkem možno říci, že brněnská opereta překonala „sibiřskou“ zlnu daleko lépe než opera a činohra, a netrpěla indisposicemi ensemblu.

— ra —

Dr. Svítíl-Karník: Duch Slovenska. Nákladem Českoslov. akc. tiskárny v Praze 1929. Str. 270. Cena 15 Kč. — Svou novou knihu označil dr. Svítíl v „Doslouhu“ skromně jako „populární slabikář“ posílaný „do světa v jubilejních dnech, kdy Čechové i Slováci mají vděčně se rozpomínati na veliké kroky dějin, jimiž z ponížených a přezíraných učiněni rovnoprávními členy evropského lidstva“. Kdežto Čechům přinesl výsledek světové války „vyvrcholení stoletého postupu“, byli Slováci r. 1918 vzkříšeni takřka z hrobu. Kniha Karníkova vznikla většinou z časopiseckých statí, jichž účelem bylo poučovat české čtenáře o různých zjevech kulturního života slovenského u nás málo známých. Omezovat se zájem o Slovensko, zvláště v době předpřevratové, na velmi úzký kruh idealistů. Přesto podává jejich knižní soubor, místy doplněný, zaokrouhlený obraz kulturního vývoje slovenského v stol. 19. a na počátku stol. 20. Karníkova kniha, jsouc psána přístupně a zajímavě, může vykonat dobré poslání ve snaze o žádoucí utužení československé vzájemnosti, vzbudit u Čechů zájem o svérázný duševní život slovenské větve, neohroženými jednotlivci tak usilovně hájený v těžkých bojích se sveřepou přemocí utlačovatelů — u Slováků pak vyvolat radostný dojem, že Češi se opravdu a s láskou o Slovensko zajímají. Může ji čísti každý, kdo má jen trochu základních vědomostí o Slovensku — ale poví dost i českému vzdělanci, který in slovenicis není zrovna tuze poučený. Poukazují jen na vlezajímavou statí o Hurbanu Vajanském a jeho poměru k Čechům, která opravuje názory u nás běžné o Vajanském „nepříteli Čechů“. Je zajisté třeba, aby se Češi a Slováci dobře poznali — a nestalo-li se tak doposud v míře dostatečné, může kniha Karníkova vydatně k tomuto cíli přispěti. Karník na četných místech upozorňuje, že v leccém i Slováci mohou nám být vzorem. Jak dojemná bývala na př. shoda ve věcech národních mezi slovenskými katolíky a evangelíky! Spisovatel, který už celá desetiletí stopuje duševní život Slovenska, opřel své drobné i delší statí o přímé prameny. Důkladné znalosti slovenského písemnictví, získané vlastní čtením, doplňuje zprávami, jichž nabyl někdy přímými dotazy u žijících autorů, většinou pak ze „Slovenských Pohl'adů“, „neocenitelného pramene pro poznání národního ducha a kulturního rozvoje na Slovensku,“ jak sám charakterizuje časopis v článku o J. Škultéty. Je opravdu radostno čísti knihu Karníkovu. Obsahuje tolik světých zjevů z tichých zápasů o slovenské bytí, tolik zářivých příkladů nadešení, obětavosti i těžkého strádání pro velkou myšlenku národní — tolik vzorů mravní výše, že dojmů jejímu neunikne čtenář, schopný mravního povznesení. Kéž najde proto mnoho čtenářů v mládeži naší!

F. S. H.

Bořivoj Benetka: Služebníci a přátelé Boží v české zemi. Nákl. vlastním v Jičíně 1928. Str. 120. Cena 35 Kč. — Vzbudí-li tisící výročí mučed. smrti sv. Václava a dvouleté výročí svatořečení Jana Nepomuckého — jež obě božským řízením padla do téhož roku — ohlas u spisovatelů, naplní se jistě srdce každého věrného Čecha radostným pocitem, tím spíše, jde-li o spisovatele mladšího. Tak jest tomu u knihy Boř. Benetky, jejíž základem byly statě o českých světcích, uveřejňované v revui „Na hlubinu“ a později doplněné v tomto pořadí: sv. Cyril a Metod, sv. Ivan, sv. Ludmila, sv. Václav, bl. Mlada, sv. Vojtěch, sv.

Prokop, bl. Hroznata, bl. Anežka, Arnošt z Pardubic, Karel IV., Jan z Jenštejna, sv. Jan Nepomucký. Autor přistoupil k svému dílu s nevšední láskou a pletou, důkladně prostudoval legendy, dějiny a pak teprve jemným slohem nakreslil pevně vykrytované portréty světců a světic. Jednotlivé statě překvapují leckde bystrými postřehy, vnitřním procítěním a pevným skloubením – zkrátka: autoru se dílo zdařilo a přejl mu, aby vskutku působilo na svědomí Čechů, aby ti to se rozpomněli na své vojsko nebeské. Snad by bylo též dobré, kdyby autor později svou práci doplnil postavami novějšími, zvláště z Moravy (bl. Jan Sarkander, arcibiskup Stojan a j.) Každá stat je ozdobena svérázným obrazem Benetkova spolupracovníka Břet. Štorma, který začíná růsti na vážného náboženského umělce.

Oldra Sv.

Fr. Bařina O. S. A.: Mosaikový obraz sociální soustavy, vybudované na podkladě a zásadách křesťansko-katolického náboženství v rámci hanáckém. Tiskem a nákladem Občanské tiskárny v Brně 1929. Str. 538. Cena 35 Kč. – Bojím se, že jednak dlouhý, nezvyklý titul, jednak velký objem knihy odstraší mnohého od četby tohoto důkladného, pracně sestaveného spisu. Titul ovšem správně vystihuje to, co autor vlastně chtěl: vykreslit ideální obraz společenského a rodinného života, založeného uvědomělou prací několika ušlechtilých lidí, laiků i kněží, na zásadách našeho náboženství. Tuto „reservaci“, tak odlišnou od dnešních sociálních soustav, umístil ve svém rodném kraji, na Haně, v době předválečné, kdy tamější život nebyl ještě tak porušen jako dnes. Tam mohl jistě nejlépe uplatnit i své četné vzpomínky na mladá místa a osoby z mladých let. S nimi spojil své odborné sociální studie – a tak vznikl tento mnohotvárný, poloholetristický, polonaučný obraz spořádaného křesťanského života, v němž se vážné úvahy střídají s veselými scénami a za různými duty mihne se často nečekaně zdravý hanácký vtip.

M.

Marie Majerová: Pohled do dílny. Causerte o tom, jak se dělají romány. Str. 37. – Josef Kopta: Jak vznikla třetí rota. Str. 29. Nákladem vydavatelského družstva Čin, Praha 1929. – Oba spisky jsou konfesemi literátů, jak tvoří svá díla. Autor „Třetí rot“ vzpomíná prostě a místy velmi srdečně svých literárních začátků i cest, jež ho vedly k objemnému legionářskému románu. M. Majerová vysvětluje sice také vznik románu „Náměstí republiky“, ale při tom vykládá s nemalou kritikou i životní zkušenosti psychologický proces románové tvorby vůbec. Dotýká se zároveň věcně a poutavě celé spleti otázek, jež se tu namanou zvědavému čtenáři, takže její temperamentně psaná úvaha je skutečně zajímavým pohledem do duševní dílny dnešního spisovatele.

M.

Boh. Příkrýl: Sibiřské drama. Knihovny „Válka a revoluce“ řada II. sv. 2. Str. 135. Cena 14 Kč. – Jar. Papoušek: Osvobozená pavěda. Těže knihovny sv. 3. Str. 155. Cena 18 Kč. – T. G. Masaryk: Americké přednášky. Druhé vydání. Knihovny „Program“ redigované V. K. Škrachem sv. 11. Str. 149. Cena 18 Kč. Všechny tři spisy vydalo tisk. a naklad. družstvo Čin v Praze 1929. – První dva spisy vznikly zřejmě z polemik, jež byly v posledních měsících rozvířeny v tisku i v širší veřejnosti o některých zjevech našeho osvobození. Přiznávám upřímně, že neúčastnému, nestrannému pozorovateli je těžko rozhodnouti, na které

straně jest více pravdy – že by byla celá pravda jen na té či oné straně, toho se neodvázil asi nikdo tvrdit. Ale čtenáři, kterého věc zajímá a který je snad jiného smýšlení, jistě jen prospěje, když si přečte také spis Boh. Příkryla, podávající svým rozbořem Medkova dramatu a četnými původními doklady zajímavý příspěvek k dějinám naší zahraniční revoluce. Papoušekova „Osvobozenská pavěda“ jest již mnohem podrážděnější a tím také méně přesvědčující polemikou s obdobnou knihou Zumanovou, již nazývá pamfletem, Lazarevského, již označuje jako plagiát, a Borského, již jmenuje pavědou. Stejně rozhorleně vyznívá polemika s referátem dra Kalisty. Celý spor, ve kterém hrají ovšem svou roli i osobní věci, se nás blíže netýká, ale je dobře, když se některé základné dosud otázky projednávají, dokud jsou na živu svědkové oněch událostí, aby budoucí nezaujatí historikové mohli pronést konečný úsudek. – Zato těžko se smiřujeme s vydáváním mnohých předválečných přednášek Masarykových. Autor sám již v předmluvě k I. vydání „Amerických přednášek“ se omlouval, že jsou to jen improvisace a že neměl ani kdy, aby jejich stenogram důkladněji korigoval a doplnil. Obsahově nepřínášejí nic, co by nebylo známo z jiných jeho předválečných spisů – jen jejich forma je často hodně nízká, vysvětlitelná snahou snížit se k úrovni posluchačstva: svobodomyslných, vlastně volnomyšlenkářských amerických Čechů, kteří nesouhlasili ani s Masarykovým náboženským stanoviskem. Mohou-li spisovatelé, kteří mají dosti autokritiky, při vydávání sebraných spisů vyloučiti z nich slabé věci, jež by byly jen na ujmu celkovému obrazu jejich díla, bylo by také jen věci šetrnosti k životnímu dílu Masarykovu, nekaziti ho přetiskováním takových improvisací, mnohdy věcně nesprávných a v tonu nedůstojných. M

Karol Sidor: Slovdci v zahraničnfm boji. Nákl. vlastním. Bratislava 1928. Str. 269. – Kniha vylučuje dokumentárne dějiny vystěhovalých Slováků v Americe, zvl. pak dějiny Slovenské ligy a její práci v zahraničnfm čs. odboji. Chce ukázati při jubilejních státních oslavách, že „sme my Slováci tento štát obceti, zaň žertvovali a na jeho stvoreni spoločne s Čechmi pracovali“, a že tedy „náš národ má sa právo v tejto republike tak vystierať, ako sa – v plnom šetrení celoštátnych zaujmov – jemu samému ľubi“. Za touto tendenci věnuje mnoho místa zvláště vývoji Pittsburgské smlouvy a jejím důsledkům. Autor jistě s velikou pílí a nemalými obtížemi snesl tu množství materiálu ke své věci z amerických novin, letáků, dopisů, zápisů ve spolkových knihách atd., takže jeho kniha zůstane důležitým pramenem pro každého, kdo se bude obírat touto kapitolou našich nových dějin, i když snad na některou otázku bude hleděti jinak. B. J

Henry Bordeaux: Svatý František Saleský a my. Přeložil a upravil Ant. Koutský. Nákl. vlastním. Velký Újezd u Olomouce 1928. Str. 264. Cena váz. výtisku 20 Kč. – F. S. Horák upozornil již v loňském ročníku „Archy“ (Vpád svatých do literatury), s jakým zájmem věnují se nyní mnozí vynikající laičtí spisovatelé i beletristé ve Francii studiu života a díla velkých světců. H. Bordeaux, často u nás překládaný člen francouzské Akademie, jest jedním z nich. Obral si právě slavného biskupa ženevského, poněvadž jest jeho krajanem a poněvadž ho lákala celá jeho osobnost i veliký vliv, jaký měl světec na vnitřní život tolika žen žijících ve světě. Není divu, že tu k nám nejednou hovoří moderní

romanopisec, jenž dovede ocenit hluboké psychologické umění světcovo, zvláště když má k dispozici i celou jeho rozsáhlou korespondenci. Dovede také z této jeho činnosti vybrati stránky, jež jsou dodnes časovými a prokázají velikou službu jak laikům, kteří hledají praktických směrnic pro duchovní život, tak kněžím, kteří mají vésti i jiné. Proto dlužno jen vítati pěkný český překlad a přátí mu největšího rozšíření, zvláště když obětavý překladatel i nakladatel (adresa: Ant. Koutný, em. farář Pravčice u Hulína) při nízké ceně nepočítá listě s nějakým výdělkem. M.

Vinc. Blasco Ibañez: *V zemi umění*. Tři měsíce v Itálii. Přel. Kar. Vít-Velth. S 72 vyobrazeními. Vydalo nakladatelství Šolc a Šimáček v Praze 1929. Str. 304. Cena 26 Kč. – Cestopis hodně starý – z r. 1895, kdy málo tehdy ještě známý, ale vždy revolučně naladěný španělský romanopisec musil uprchnouti z vlasti a toulal se někdy dosti bídně tři měsíce po Itálii. Své dojmy vyličil v novinářských článcích, z nichž pak vznikla tato kniha. Nese celý ráz doby i svého tvůrce, jenž politicky nenávidí trojspolek i všechny představitele monarchií, nábožensky pak uvázl úplně na měličině liberalismu, odbývajíc všechny projevy víry jen ironií, sarkasmem nebo různými athelstičkými formulkami. Muž, který o sobě tvrdí, že již 12–14 let nepřekročil prahu katolického chrámu, je při prvním vstupu do milánské katedrály sice na okamžik „raněn slepotou dětské víry“, ale pak hned ji setřásá a hledí na všechny ty pomníky katolické kultury jen očima umělce, hotového každou chvíli k posměšku často hodně nespravedlivému, nebo k různým anekdotickým, zdánlivě historickým reminiscencím. Toho, kdo zná uměleckou Itálii, zaujmou ovšem mnohé jeho úsudky, nejednou sverázné i břitké. Že je kniha psána lehce a poutavě, rozumí se u obratného romanopisce samo sebou. M.

Z NOVÉ KRÁSNÉ LITERATURY

Jaroslav Durych: *Na horách*. Román. Druhé defin. vydání. Str. 464. Cena 42 Kč. Vydal Lad. Kuncič v Praze 1929. – První svazek spisů Durychových, třebas má v roce 1928, vyšel až ve chvíli, kdy jarní číslo „Ardy“ bylo již vytlačeno: bylo nejvýš jen možno (p. referente „Nušince“ I) upozorniti naň na obálce, kde oznamují knihy došlé redakci za tisku. Starším přátelům básnickovým, kteří od počátku sledují jeho stálý vývoj, jest román psaný za války (1916–1918) a vyšlý hned po ní (1919) v Písečce, dobře znám. Snad právě proto, že byl tehdy vydán v malém moravském městě a v málo známém nakladatelství, zapadl skoro bez ohlasu – pokud vím, uvítal jej tehdy příznivě Jos. Florián ve svých „Pramenech“ a v naší „Arše“ (1920) napsal o něm delší nadšený posudek Dom. Peška. Že tu správně hned napoprvé zhodnotil význam autorův, ukazuje uplynulých 10 let, v nichž Durych vytvořil hlavní část svého životního literárního díla a vynutil si jím skoro všeobecné uznání kritiky i veřejnosti. Čtu-li nyní po druhé jeho poněkud upravený první román, musím si přiznati, že osobně je mně milejší taková „Kouzelná lampa“, „Kurýr“ nebo jiné ukázky jeho nové prózy, ale chápu také, proč *jemu* zůstalo nejmilejším toto neobyčejně svěží dílo mládí, tato tak vroucně zpívaná pastýřská a královská píseň,

opěvující v nesčetných variacích pohádkové kouzlo hor stejně jako krásu lidských těl, tichou radost dětské nevinności i pohansky žhavé plameny pozemské lásky, krutost zločinu i bolest odřikání, slávu světské moci i hloubku pokorné chudoby. Kritik chtěl by snad leccos vytýkati skladbě i povahokresbě, moralista mohl by se právem pohoršovati nad několika scénami, ale oba zapomenou za chvíli svých pochybností, ovanuti kouzlem Durychova umění: tak se asi odmítuje v člověku malicherný kritik, dívá-li se s návrší nad městem na starou katedrálu nebo pozoruje-li z dálky vysoké zasněžené hory. M.

Jacinto Verdaguer: Květy Mariny. Přel. Sig. Bouška. Str. 190. Cena 18 Kč. – Vydala Českoslov. akciová tiskárna v Praze 1929. – Nové vydání dávno rozbraného a mnohými milovníky duchovní poezie marně hledaného Bouškova překladu potěší jistě přátelé obou sourodých básníků, autora i překladatele. „Květy Mariny“ byly skoro posledním výdechem básníka-mučedníka, byly radostnou modlitbou vytrysklou z věřící kněžské duše právě v době nejhoršího pronásledování a nejbolestnějšího utrpení. Proto také nejsou všedny ty květy ještě plně rozvity, je v nich dosti poupat, ale to právě dodává celku jakési něžnosti a přirozenosti. Z celé kytice vane na nás tolik upřímné lásky k přesvaté Panně i přírodě, tolik dětinné pokory i horoucí oddanosti, že jen zatvřelé srdce dovedlo by se uhrániti dojmu, zvláště když kytice byla tak pletně převita v povolavých rukou S. Boušky. Přepřacoval svůj první překlad (vyšel r. 1906 nákladem Nového Života v Prostějově) a doplnil pěkně vypravenou knihu velmi vhodně statí o Verdaguerovi a vítanými věcnými poznámkami. Třebas tu básník soudí pesimisticky o osudu svých prací, může býti přesvědčen, že svých knih a studií nepsal nadarmo! Ani ty, jež zůstaly v časopisech, nejsou tak zcela podhovány, jak se mu zdá, ale přesto mu přejeme, aby je mohl všechny vydati i v důstojné knižní úpravě, kde teprve vyplní svůj pravý úkol a ukáží i pravou hodnotu svědomité práce! M.

Jindř. Š. Baar: Panská přiznání a jiné povídky. „Hu nás“ kniha druhá. Str. 323. Cena 20 Kč. – Kar. Leger: Hořký román. Druhé vydání. Str. 208. C. 15 Kč. Obě knihy vydaly Českomor. podniky tisk. a vyd. v Praze 1929. – Do XIX. svazku Sebraných spisů Baarových je shrnuto 12 povídek, kolněž většinou dosud nevydaných. psaných v posledním období tvorby autorovy, v letech 1920–1925. Vznikaly tedy jaksi na okraji velké chodské trilogie a doplňují tak po mnohé stránce to, co tam nemohlo býti zpracováno, jak ukazují i četné náměty čerpané látkově z polovice minulého století. Život chodské vesnice obráží se tu opět v řadě pevně a plasticky kreslených postav i prostě jímavých dějů. Není pochyby, že tento nový soubor drobné prózy Baarovy stane se stejně oblíbenou lidovou četbou jako všedny předcházející svazky jeho spisů, z nichž některé dočkaly se již 5. a 6. vydání. – Druhé vydání Legrova „Hořkého románu“ vychází po více než 25 letech. Je to opravdu hořká satira předválečného maloměstského života, křehající mnohdy vtipně i ostře všedno na osobní pletichářství i místní velikářství, skrývající se často pod rouškou vlastenecké, bezduché spolkaření i flirtování, mravní ubohost i nepocitlost. Za čtvrt století se ovšem poměry hodně změnily, ale leckdy je to jen výměna kulis a zevnějších hereckých gest: dnes by Legrova satira sotva vyzněla smírněji. M.

A. Vrzal: Velikonoční povídky. Zruštiny vybral a přeložil. Díl I. Str. 284. Cena 20 Kč. Vydala Českoslov. ukc. tisk. v Praze 1929. – Nejlepší náš znalec ruské literatury vydal již před lety v brněnské „Knihovně našeho lidu“ dva výběry drobnější ruské beletrie s náboženskými motivy: Vánoční povídky a Velikonoční povídky. Dnešní jeho soubor 16 povídek znovu ukazuje, jak bohatá je ruská literatura právě v tomto směru a jak nevystíhlým kouzlem působí na lidskou a zvláště ruskou duši velikonoční období, spojující tak krásné nehlubší smutek Pašiji s tklivou radostí Vzkříšení. Ukazuje názorně, že věčné záhady života a smrti dotýkaly se v těchto dnech živě nejen starších autorů, ale znepokojují i moderní duše, zabloudilé na scestích pozitivismu a hledající svým způsobem Boha i vnitřní klid. Již po této stránce mohla by četba pěkné Vrzalovy antologie nemálo prospěti i českému vnímavému čtenáři, jenž v domácí prosaické literatuře nalezá, bohužel, tak málo náboženských motivů. B. J.

Vas. Němrovič-Dančenko: Fata morgana. Román. Přel. Aleš Nessy. Str. 256. Cena 12 Kč. – *Livín Rebreanu: Les oběšených.* Román ze světové války. Přel. M. Kojecská-Karásková. Str. 388. Cena 18 Kč. Obě knihy vydalo nakladatelství Šolc a Šimáček v Praze 1928. – Román Dančenkův je prostým příběhem zámožné ruské dívky, jež těžce nemocná plicní chorobou jde hledat zdraví i životní štěstí do Neapole a na Capri. Nalezne tam ke sklonku svých dní spřízněnou duši stejně nemocného muže, jehož láska jest ovšem pro oba jen krásným přeludem před smrtí. Tento jednoduchý příběh smutné lásky zasadil autor do bohatě zdobeného rámce: s nadšením líčí přírodní krásy jižních krajů, přenáší se často až do dávné minulosti, zapisuje místní zázky a kreslí typy domácího obyvatelstva. – Dějově mnohem zajímavější a také literárně cennější je druhý román. Rumunský, u nás dosud neznámý autor líčí tu převrat v duši rumunského sedmihradského důstojníka, jenž na počátku na ruské frontě pomáhá svým hlasem odsoudit k smrti provazem českého podporučíka za pokus o zběhnutí, ale pak se sám na rumunské frontě dostává do rozporu mezi vojenskou povinností a vlasteneckým cítěním, dce přeběhuje, je chycen a rovněž oběšen. Obraz válečné justice jest ovšem pochmurný, ale je jemně a působivě kreslen, zmírňován stále vážnou snahou hrdinovou, aby nalezl pravý smysl života a jeho nejpevnější oporu v náboženské víře a opravdové lásce. M.

POZNÁMKY

Z redakce. Třetí svazek „Archy“ vyjde hned po prázdninách počátkem září. Přinese mimo jiné důkladnou přednášku o Otokarovi Březinovi, myšlenou jako průpravu ke správnému pochopení životního díla básníka, tolik vcelebeného, ale tak málo známého. Byla připravena vlastně již pro tento svazek, ale pro nedostatek místa jsme ji odložili, aby mohla být otištěna raději

v celku. Naši přátelé mohou se připojit k uctění památky zesnulého básníka a zároveň přispět k poznání jeho povahy svými osobními vzpomínkami, dopisy atd. Redakční uzávěrka je 15. července.

Obrázkové přílohy v tomto čísle již samy svou hodnotou převyšují nepatrnou cenu 10 Kč, již stojí předplatile

celý svazek. Mistr K. Němec velmi ochotně vytvořil pro „Archu“ dva nové krásné dřevoryty, jež se čestně druží k jeho dřívějším obrazům s motivem svatováclavským. Obraz sv. Jana Nep. jest ukázkou originelních kreseb Břet. Štorma, zdobících knihu B. Benetky. Autor knihy ochotně zapůjčil štoček „Arše“. Ve 3. svazku přineseme druhou perokresbu mistra Arnošta Hrabala a obraz svatého Václava od Jana Köhlera.

Báseň Paula Claudela o sv. Václavu byla přeložena již Milošem Martenem a Boh. Reynkem, přesto není jistě zbytečným ani nový překlad O. F. Bablera, který přinášíme v tomto svazku „Archy“, zvláště když jsme loni otiskli krásnou Duhamelovu studii o Claudelovi.

Družina literární a umělecká bude mít svou valnou hromadu v Přerově dne 2. července o 1/2 2. hod. odp. v hotelu „Přerov“. V Praze připraví schůzi svých členů a přátel při unionistickém sjezdu v první polovině srpna. Na podzim vydá v bibliofilské úpravě originelní knížku arch. Břet. Štorma o církevní heraldice české s původní grafickou výzdobou autorovou. Výzvě o zaslání autobiografických dat a fotografií vyhověla dosud jen část členů; jednatel prosí o to ostatní, kteří asi zapomněli. Za členy Družiny byli přijati básníci a spisovatelé: Ivo Banaš, Julius Brabec a Otokar Žižka.

V soutěži svatováclavské již vypsala naše Družina o cenu pres. senátu dra M. Hrubana, z 9 zasláných prací uznáno za nejlepší oratorium „Sv. Václav“, jehož autorem jest dr. Fr. Odvalil.

Conjuración de silencio. – Jen dva nebo tři přátelé vědí, proč jsem vydal svoji

knížku vlastním nákladem, ač původně měla dva nakladatele. Jednání, jež předcházela toto rozhodnutí, ukázala, jak těžké je spolehnouti na lidská slova. Rozeslal jsem několik redakčních výtisků. Až na dra Kršíka nikdo nepoužil zasláního výtisku k třebas jen povšechné poznámce. Ti dva přátelé (Mirvald a Svozil), kteří napsali o knížce delší referáty, si knížku poctivě koupili. Leč jsou tu páni, kteří, ač dostali výtisky, zabušili se v epikurejské mlčení. Nemluví tu výslovně o redakčních novin, jímž pro všelijaké řeči nezbude místo pro několikařádkový referát. To vše snad neříkám z uražené ješitnosti. Vyslovuji jen svůj podiv, jak lidé „různých táborů“ shodli se v tichém opovržení. Uznávám, že pro ně knížka byla dost nepřijatelná. Jedněm ukázala malost a prázdnotu jejích slov, druhým už titul znechutil nahlédnutí do textu. Škoda, že Štorm trpěl se mnou. Jeho první knižní úprava, první vystoupení výtvarného spolupracovníka, musely být neznámy proto, že se octly v sousedství mé osoby. Jen člověk slepý upře obrázkům Štormovým světlo pravého umění. Ale takto musí mu být tato jeho první knížka spíše předmětem neveselých úvah, než radostným vědomím úspěchu. Mně samému stačí vědomí, že *naše knížka byla jediná, jež má posud právo na titul jubilejní knížky.*

Bořivoj Benetka

Pochodeň, almanach kat. studentsva v Uh. Hradišti, pečlivě zredigovaný PhC. Oldř. Svozilem, přináší vedle podrobných dějin spolku řadu vzpomínek a úvah bývalých vůdců i zajímavé ukázky prací členů sdružení. Je důtazem čilého života našeho slováckého studentstva, jemuž možno jen přáti, aby pochodeň lásky k církvi a vlasti, zde tak odhodlaně vyzvednutá, plála v jeho řadách i v dalších desetiletích!

NOVÉ PUBLIKACE

Z nakladatelství Občanské tiskárny v Brně: F. Háji, „Řídicích Márinka“. Díl II. Str. 195. Cena 16 Kč. Netrpělivě očekávaný II. díl protějšku „Školáka Káji Mařika“ vyšel opět s pěknými ilustracemi K. Řelínka. Přináší 38 příběhů ze života svérázných malých hrdinů, vtipné dvojice Márinky a Vény, jež svým zdravým humorem způsobí jistě mnoho radosti malým i velkým čtenářům.

Z nakladatelství Lad. Kuncíře v Praze: Emanuel Masák, „Šimon Stylita“. Román. Str. 441. Cena 33 Kč.

Z nakladatelství tisk. a vyd. družstva „Čin“ v Praze: Zdeněk Vavřík, „Elegie“. S prologem Vil. Závady. Str. 45. Cena 9 Kč. Referát budoucně.

Z nakladatelství Českomorav. podniků tiskařských a vydavatelských v Praze: Wl. Perzyński, „Jednou v životě. Pováleční dobrodruží“. Román z varšavského života. Přel. E. Čech. Slovanské knihovny „Slavia“ sv. 14–15. Str. 359. Cena 20 Kč. Referát přineseme budoucně. – B. Zahradník-Brodský, „Osudná noc. Román. Str. 317 za 20 Kč.

Z nakladatelství B. Kočího v Praze: Bret Harte, „Zprostředkování Mr. Jacka Hamlina a jiné povídky“. Přel. L. F. Str. 191. Cena 6 Kč. – Týž, „Básničky z Green Springs a jiné povídky“. Přel. L. F. Str. 128. Cena 6 Kč. – Týž, „Flip a jiné povídky“. Přel. H. D. Str. 143. Cena 6 Kč. – „Obrazy k české historii“. Seš. 17. Za redakce dra Ant. Dolenského a akad. malíře Rud. Adámka přináší tento sešit řadu pěkných obrazů k dějinám doby Karla IV. Cena 6 Kč.

Z nakladatelství družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. 26 n.: Antonín Rokyta, „O významu nábožensko-politických snah sv. Václava v rámci světových dějin“. Str. 342. Cena 12/80 Kč. Spis je zajímavým příspěvkem ke studiu otázky svatováclavské. Ličí podrobně církevní i národní poměry v našich zemích v dobách před sv. Václavem, aby tak více vynikl jeho význam. A zvláště pouka-

zuje na věc, které si blíže snad nikdo dosud nepovšiml: že se svatý Václav postavil hrdinsky proti ideji ariánské a přemohl dva její základní bludy. – Arnošt Oliva, „Kněz a lid“. Str. 38. Cena 3/20 Kč. Autor pojednává tu stručně o vývoji a významu kněžství v katol. církvi, ukazuje, jak se máme chovati ke kněžím a jak kněz i lid mají mnohé společné zájmy.

Otto F. Babler, Samotišky č. 136 (pod Sv. Kopečkem u Olomouce) vydal jako 2. svazek své nové „Knihovny slovan-ských básníků“ pěknou anthologii z básní nejmladších srbských básníků: „Srbské básničky“. Je v ní jeho vlastními překlady zastoupeno 8 autorek, u nás většinou dosud neznámých, ale jistě pozoruhodných. Pěkně vypravená knížka doplňuje vhodně Bablerovu studii „Srbské básničky“ v naší „Arše“ 1926.

Otočar Žižka vydal a poslal nám 3 knížky své poesie: „Květ ve váze“, vyšlo jako I. sv. edice Zrání v Břeclavi 1928. „Žluté hubby“, vydala Jar. Žáčková v Praze jako 2. sv. svých soukromých tisků. – „Konec slavnosti“, vydala Mladá Morava v Břeclavi 1929. Referát budoucně.

Karel Jeřábek, katech. a red. „Hvězdy“ v Lišni u Brna, vydal pěkné modlitby k sv. zpovědi a k sv. přijímání pro malé děti s názvem „Jeříškovi do náruče!“ Vázaná knížka o 20 stranách, jež stojí jednotlivě 1 Kč (při větším počtu přiměřená sleva), došla takové oblíbenosti, že muslo být v krátké době pořízeno 2. vydání. – Pro poučení rodičů vydal též horlivý propagátor častého sv. přijímání dva letáky: „O dětských očích a o dilebu života“ a „Zachovej svému dítěti jaro života!“ Oba zaslouží hromadného rozšíření, aby brzy vymizely z katol. rodin námitky proti rannému a častému sv. přijímání.

Knihy vydané Družinou lit. a uměleckou dostanou předplatitelé „Archy“ i přispívající členové za značně sníženou cenu.

Prosíme své příznivce, aby použili hojně této výhody a mají-li již snad sami naše publikace, zakoupili je také pro obecné a jiné veřejné knihovny nebo upozornili na ně své přátele. Rozšíří tak dobrou, literárně cennou četbu a záro-

veň pomohou Družině, aby mohla rejt a více knih vydávat a zdokon „Archu“, jež svými uměleckými pihami přináší svým odběratelům zna dar. Doporučte ji těm, kdo by ji m a měli odebírat!

Kněžstvu doporučuje se
„Unitas“ v Olomouci.

Sprostředkuje nákup všech kostelních potřeb, pronajímá
farní pozemky atd. Peněžní oddělení.

Prvotřídní mešní vína

dodává veledůstojnému duchovenstvu firma:

Alois Čížek, přísežný dodavatel mešních vín, Ivanovice n. H.

Majitel vinař. závodu v Humpolci.

Vinský rýzlík Kč 8.50 za 1 l., Klášterní rýzlík Kč 9.50 za 1 l., Biskupský výběrek Kč 10.50 za 1 l., *Alžbětka vína*. Vin blanc sec surfin Kč 11 za 1 l., Vin blanc surdoux demi-doux Kč 11.50 za 1 l., Muscat demi-doux naturel Kč 13.50 za 1 l., (Faenza Kč 8, Šatovské Kč 7.50 litr, jemné nakyslé chuti.)

Vzory na požádání ochotně se zašlou.

ARCHA

D
LU

XVII. ROČNÍK, SVAZEK 3

ARNOŠT HRABAL - KRÁLOVNA MÁJE

LETNÍ SUITA

I.

A jdeme poli. Skřivanů zpěv ztlch'
 v pobledlých vedrem nebesích.
 Však sami, sami nejdeme!
 Milion klasů –
 milion tvůrčích časů,
 milion teplot klíčení a zrání,
 milion souher chemického dění,
 milion prací růstu, obrany,
 milion ssání vod a ochrany –
 je písní němou
 pyšného provázení.

II.

Zní tisíc houslí, vtol,
 zní tisíce strun v jeteli.
 Jak medné štávy vzkypěly
 na křídla větru –
 ta stínů lehčí jsou –
 pach jejich pad'
 pljáky k nim přivolat,
 a včelí píseň v nový vázat proud
 a nutit v něm,
 jak v tanci opilém,
 vědomí trvání odplynout
 puklinou prostoru, času – –!
 Zní v dobu našich výdedů,
 zvoň a zni, písní klasů!

III.

Hlava tvá mém na rameni;
 před námit změt luzných dálek,
 nebo písničnil se pění
 skřivanů –
 a vítr jde – – –
 Šumem jeho bratrů v dáli
 prostor kypí v šíř a hloub;
 nové strážné ohně vzplály
 v duše těžkém táboření.
 Cepý klasů nakloněny,

k ráně ne, to ku pokoře!
Účet dnů v čas zaplacený
schval a vrhni v ženin klín!

IV.

Pták jak by cítil tíž západu
přeruší zpěv, jak padá v ticha střed.
Vůz v dálce hovoří čtverými ústy kol;
jen plody vidíme, jdou k vrcholu, ne květ.

Vír smytých barev ztichl v obzoru,
cév země slyším spokojený spád,
a večer číhá, v hnízdech lidských hovorů
ukončit synslů hlad.

V.

Jde v temno den.
A v slunci nachovám
a v dusnu vlhkém,
hořkém, leptavém,
svůj hledá hrob.
A najde jej, jak každý z nás -
O duše,
noc tebe větří,
čepel nové síly tas!

DVĚ LETNÍ PÍSNĚ

I.

A hořce voní trávy
a v stříbře modrá výš.
Neznámo tebe zdraví,
ty úžas nabízíš.

A modrem zpité dálky
že mlčí – hlasně zvou.
Snů neskončené války
dál vítězství si lhou.

II.

Dni naše jako píseň,
z níž slova vymnul čas,
a noci jsou jak plamen,
jenž svítit chtěl, když has'.

Tmy tíha nekonečná
je hrůzy milodar,
a slunci stejnost věčná
tkáň bytí trhá v cár.

ZA † OTOKAREM BŘEZINOU*

„Nejvyšší život je ten, v němž radost jako světlo je rozhozena na tisíce bratří, ale bolest z tisíců bratrských duší převzata jedinou duší, která ji dovede přetvořit v požehnání.“ (Hudba pramenů.)

KDO POZORUJE život dnešní společnosti v jeho denním shonu, v tvrdé práci, kde stroj, zvíře i člověk jdou vedle sebe v kotoučích par jejích horkého dechu, život spoutaný a cele zaujatý starostmi o kus chleba, jeho vysilující zápas proti smrti, hladu, dravosti žvlů i zlobě lidské, pozná, že celému tomu snažení přítomné doby něco chybí. Toužíme po světle, a temnoty nás obklopují se všech stran; hledáme štěstí a zatím jiná osudná moc ničí a drtí všechny sny o zbytcích zemského ráje; dychtíme po přátelských, bratrských duších, a setkáváme jen nedůvěru, sobectví a nenávisť, které brání, aby člověk nepoznal člověka. „Ctí jsou si duše, jako by každá z jiného světa po tajemném ztroskotání zachránila se na zem.“

Uprostřed těchto hlubokých, děsivých temnot září jediná hvězda, jež vrhá jasný proud světla na bludné cesty naše, zahřívá srdce v kámen ustydělá a shromažďuje ty, kdo jdou za jejím svitem, v bratrskou jednotu jako rodinu kolem společného krbu. Život září na jejím čele, teplá radost
sladký hlas.

Láska! Sk
v posměch a
slovníku a k
známé řeči.

žítost a rozlícenost života jeví se i v tom, jak v něm tak-
 : vznikají proudy a směry dění, jež představují zřejmé
 lobě, kdy jednotlivá umění hledí posílit a rozšířit svou
svědčící... v době žité... v době žité... v době žité...
 stavitelského, malířského a sochařského, není nezřejmo, jak v oblast jed-
 notlivých umění a v soubor způsobů jejich výrazů zasahují vlivy oblastí
 velmi odlišných. Žádalo by četných úvah zjištění, kdy, jak a jakou mě-
 rou se po prvé uskutečnil vliv *technických* odvětví na tvoření umělecká.
 Tyto vlivy unikají celkem pozornosti širších vrstev čtenářských, ale
 jistě nápadnější je vnikání jednotlivých věd v oblast umění. Není třeba
 tím mysliti jenom skutečnost, že *vědci sami* se pokoušejí o uměleckou
 práci, že práce vědecké počínají nabývatí určitých prvků *uměleckého*
 podání, ale jsme, tuším, častěji a častěji svědky toho, že umění, přede-
 vším slovesné, bere si námět z prostředí vyhrazeného badání vědec-
 kému a to i tehdy, když literát sám není profesionálem v tom oboru,
 z něhož náměty bere. Tato skutečnost, projevující se nejnápadněji
 v účasti lékařů v tvoření slovesném, vede však k úvahám (myslím)
 obecnějším. Jde tu v podstatě o vztah *vědění*, nabytého dílem knižně,
 dílem všemi postupy vědecké praxe, a *schopnosti uměleckého tvoření*,
 v jejímž získání soubor prvků rozumových a logických zaujímá zrovna
 místo rozsahu právě nyní dráždivé problematického.

Bližšie se tím otázce, kde je ona hranice mezi ingeniem vědeckým
 a ingeniem uměleckým a je-li možná mezi nimi spolupráce a v jaké
 formě by se uskutečňovala, neuskutečňuje-li se už jako znak nové
 epochy.

Otázka sama se však přirozeně rozpadá na otázky dvě, neboť jde
 dílem o umělecké zpracování naukových námětů různými formami
 prózy, dílem o týž úkol veršem. Nechávám nyní stranou případ první,
 jinak velmi složitý a současnou beletrií bohatě zásobený materiálem*.
 Ještě mnohem složitější je případ druhý, jež bych nazval *problémem*
podtisace, t. j. problémem veršového zhodnocení vědeckých poznatků,
 při čemž podotýkám, že tu jde i o složitost *historickou*, neboť první
 evropské podání poznatků naukových bylo vskutku veršové a litera-
 tura řecká, poskytující doklady toho první, má v období t. zv. *hele-*
nistickém i druhou vrstvu tohoto zvláštního literárního zmetenia mišení.

Mluvívá se o *naivnosti lyrického pojetí* jevů světa, o tom, že právě
 mocná, v podstatě nevědecká konkretisace nebo antropomorfisace
 životního dění je podstatnou složkou lyrického projevu. Toto pojetí

* V tomto spojení by mohlo dojít i k novému probrání metody a výsledku
 t. zv. historického realismu. Nepodíhne narazilo by i na otázky, do jaké míry
 dochází v krásné próze (a dramatu) k zachycení duševního ustrojení a jeho
 činné dynamiky učenců a umělců. K věci srovnal články dr. Grunda a dr.
 Práta v posledním ročníku „Rozprav Aventina“.

ověřované veškerou lyrickou produkcí světovou došlo v infantilismu poetistů a dadaistů krajní a scestné meze tím, že se zapomnělo, že i tu především musí jít o *mocnou bezprostřednost a svrchnou přesvědčivost*, že není-li těchto základních forem lyrického sdělení, zůstává projev neúčinnou a neúčelnou hrou. Podrobným zkoumáním by se ukázalo, jak od Nerudových „Písní kosmických“ vniká do české lyriky víc a více *věcné poznání*. Toto vsakování věcnějšího poznání reality v lyrické nazírání vrcholí v literárním díle generace devadesátých let a poskytuje pohled krajně poučný tam, kde vniká v sám základ lyrického pojetí, v onu *konkretisaci* jevů a vjemů, která se uskutečňuje *metaforou v nejširším slova smyslu*. A v tom směru je právě lyrické dílo Březinovo. Rozlehlá oblast metaforického spájení jevů, jakou nalazáme u Březiny, má proti většině dokladů jiných základ *naukový, vědecký*. Při zrodu metafory Březinovy nefungovala naivní důvěřivost opojetých smyslů jako jediná hybná síla. Kdežto u jiných básníků můžeme mluvit o tom, že po dobu svého metaforického zkracování a snoubení jevů světa *zapomínají* to, čemu se o těch neb oněch jevech světa naučili, u Březiny jeho rozsáhlé naukové poznání stává se důležitým spolutvůrcem tropických útvarů vůbec a metafory především. Roste tím nepochybně veliké nebezpečení pro onu poetisaci, nebezpečení, jež má dobré jádro už v tom, že jde o lyriku *nábožensko-filosofickou*, o lyriku vyjadřující hledání a nalezení smyslu života a jevů veškerého kosmu, tedy o lyriku, která musí analyzovat tam, kde jiní syntetisují, a syntetisovat, kde jiní analyzují, a zřít se individualisace, kde jiní přímo se zalykají konkrétností.

Jde tu v podstatě o podivuhodný zjev, jak nechat projít jevy a poznatky, osvořované silami rozumovými, výhní těch sil, které dávají konečnému slovnímu výrazu plnou hodnotu básnickou, jak učinit poznatky *naukové* i zkušenostmi *smyslovými* a při tom ujit všemu, co se zahrnuje pod odsuzující termín „poesie učenecká“. Je tu proces tíž, který se v evropském básnictví po prvé v plné síle projevil v Dantemovi, u něhož také encyklopedické vědění prostupuje básnickou visí.

Vyšetření souhry vědění a básnického vidění u Březiny bude vyžadovat monografie a při tom spolupráce neb aspoň kontroly odborníků těch oborů, které se uplatnily v tropickém tvoření Březinově. Ale i tu se objeví při rozboru činitel *třetí*. To budou prvky, jež vnikly v básnický názor Březinův jako zkušenost stavů ekstatických, které píše to, že jsou nepochybně příbuzné se stavy básnického soustředění, mají v sobě mnoho osobitého a možná i konec konců podhopitelného a přistupného jen tím, kdož jsou s takové stavy. V elegii Nezvalově na Březinu bylo shledáno znalcí přiznání, že nejmladší směr básnický u nás souvisí s dílem Březinovým mnohem úžeji, než se na první pohled zdá. Šetření, jehož oprávnění a směr byl svrchně naznačen, ukáže, do jaké míry ona paralela platí, kde ono příbuzenství, mající své centrum „v šílenství metafory“, začíná a má právo se hrdě hlásit. Vadné formy básnické naivity, jak se představuje občas infantilismus nejmladšího pokolení na straně jedné, a pathos naukověmetaforického zření a uva-

žcování Březinova na straně druhé, formální uvolnění slov bez interpunkce a osnova básní Březinových, dávající i souřadnému sledu nových a nových emocí a poznatků složitou dynamiku a gradaci – za důležitějšího stavu vědění o vzniku a stavbě děl obou zúčastněných stran, básníka-askety a sensitiva, knihomila, filosofa ve starověkém smyslu slova a při tom člověka věřícího – a mladých mužů, nezřikajících se žádného dobrodružství těla a srdce, ať je to Java, ať jazz, ať cocktail či i jiné narkotikon – to jsou, myslím, krajní body českého lyrismu. Bude-li podrobným zjištěním bytostný vztah mezi nimi, bude to nejen radostné potvrzení tradice jako jedinečného předznamenání literárního vývoje, ale i potvrzení potřebnosti občasné krajnosti dráždivé a znepokojující.

A pak, bude nade vši pochybnost zjištěno, že odmlčení se básníka bylo přiznáním o existenci *nevyslovitelného*.

*

OTTO F. BABLER

ŽENA MLUVÍ S VEČERA

Když už se stmívá,
pojď, přisedni;
vždyť trochu znávi
každý z těch dní.

Den – to je tělo,
život a ruch,
však večer, večer –
snění a dudi.

Den – to je práce,
činnost je den,
však večer – to je
oddech a sen.

A proto se mnou
pojď před dům ven:
vysníme spolu
svůj prostý sen.

*

JULIUS BRABEC

MEDITACE

Balvane omšelý na hrobě zapadlém,
prahmota vychladlá, o přerodech svých snící,
ve velké vteřině, bolestí posvěcen,
ohně jsem pochopil, tvým nitrem hárající.

Z cév tvojích, bezkrevných, na révách Mlčení
se hrozny časnosti Poznáním nalévají,
když slunce paprsky jdou stínů stopami
a rosy půlnoční duhami rozkvétají.

ŠEST BÁSNÍ

JANU KASPROVICZOVI

Vzácnými knížkami stále
zvětšovals poklad svůj milý –
v sosnových policích knihy
ozdobou stěn Tvých byly.

Někdy, když mysl Tvá smutná
přávala bratrům svým sluchu,
tu z vazeb těch, listů a liter
to z ducha mluvilo k duchu.

I hladily odkaz věků
Tvé prsty rozechvělé –
zakleté uměním černým
mysly a city vřelé.

Tu básníci, mudrci, věštci
tí do jizby sestoupili –
mužové století mnohých
se sešli v jediné chvíli.

I zapadá slunko a jeho
svit poslední přes záclony
tu ohřívá ruce Tvoje
i bratrské vidiny ony.

Velebné ticho jak snuje
stříbrnou přízi se vidí –
věčnost se ve věčnost vlévá
ohnisky těchto lidí.

... Teď zhaslo slunko ... Oknem
hledíš ... a duše Tvá vzlétá –
a nad soumrakem teď čítá
v hvězdnaté knize světa.

Ze „Sedmi pohřebních písní o Janu Kasproviczovi“.

NÁŘKEM KŘÍDEL...

Nářkem křídel bzučí, hořekuje vosy, zabloudivši mezi okna –
den pochmurný a vonný pod pokrovem mraků; pivoňkami, hlohem a
jasminem, který rozkvétá o letnicích –
hlasitě zpívá pták – stehlík nebo kos – podivněji, zvučněji ještě zpívá
žluva v přeletu – ranní píseň zlaton, hbitou, jiskřivou –
modřín želná větve, vlajčíní jako vlasy ženy –
v ospalosti předdešťové, v tichu, ukořebaném mokrým deštěm, září
v perspektivě nejmenovaných věků na luzích věčných prostorů vůle
k životu –
vědomí nejsoucnosti smrti rozkvétá v dokonalý úsměv –
není smrti milno její tance na křídlech starých dveří a oltářových
triptychů – a také tam mluví stuhou nápisu –
na štěstí – příroda nedovede čísti opravdu; hory a doly se změní:
vyrovnej –
život je věčný – život necouvne –
opřeljší síla –

(Z knihy „Dom jałowcow“.)

OČI DĚČKA

Noc teď v sloupoví visí:
hedvábná záclona širá –
konstelace hvězd zlatých
Bůh nad zemí rozestírá.

Děčko nebeských očí
rozdýlí závoj ten tmavý,
žehná se, hlavičku dýlí –
„pod Tvoji ochranou“ – praví.

V té skulině odhalení
budoucí hodiny ranní
stojí dva andělé jasní –
příchodu k jevišti brání.

Než jejich rozpjatá křídla
jasněji nebe se skvěje –
to vesmír projeven očím
v uzounké skulině té je!

to vesmír, bezkrajnost, věčnost –
nicota, stavší se Jsoucnou –
neb ochrání smrt se jaká
před božskou radostí vroucnou? –

Život i smrt, to slova
– prázdné to nádoby z hlíny,
které Bůh naplní z vinic
hvězdnatých branými viny!

Děčko, jež rozhaluješ
černou záclonu noci –
třeba mi bylo, bys přišlo
– ty svaté – mi ku pomoci –

ač nevím, zda do tmy tam vkreslíš
se vesmír a věčnost všecka –
či jenom, jak vzpomínám na ně,
mne uškly oči děčka.

(Z knihy „W obliczu gór i kulis“.)

MNOHO JE CEST . . .

Mnoho je cest vedoucích životem – mnoho rozcestí –
hled – aby nezbloudilo srdce tvoje – vždy přilíš unavené, zlekané: a
vzdorovitě-li a nemilosrdné – tím nešťastnější –
neboť jediná je pravda – a ta je život věčný, nezničitelný –
knihy žádné ani mudrci neodkryjí ti vědy – neklamej se zdáním –
jenom Syn Boží – ten tě uvede do útulku nepomíjivého –
kdo prahne po tom, aby šel Jeho šlépějemi – jím se musí stát –
kdo jde Jeho šlépějemi, jím se stává –
toto je konec slov, za nimiž už jenom veliká pokora, jenom Otčenáš
nejsvětější, modlitba dětská, jejíž melodie ohromuje svou
velikostí –: Láska – –
(Z knihy „Dom jałowcow“.)

JEŘÁB

Věčitou láskou vyprahla mi ústa,
věčitou tesknoutou mi srdce plane –
já jsem –!
– však jak? – však kde?

Každá se možnost jistotou mi stává,
jistota každá je mi nemožností –
já jsem –!
– však jak? – však kde?

Legendu žiji, kterou kdysi země
jak vínek vnese do Střediska Bytí;
na bdělé stráži Zkušenosti stojím –
a jsem –!
– však jak? – však kde?

A při té pouti po prostranstvích Země
bezesné zřítelnice vůkol hledí,
zda už se zjeví Jediný ten Zázrak,
volaný hvězdnou touhou Století –? –

Jdu – –

Ó, jak je těžké břímě snění!
Jak bolestným je bděním každlý Sen!

Já jsem –!
– však jak? – však kde?

(Z knihy „Dom jalowcow“.)

CESTA

Ty nepřehledné cesty,
jež po obzoru krouží –
po cestách nepřehledných
poutnické mysl touží – –

Zašlé i příští věky –
cesta dlouhá, jež čeká
v kamení, mezi stromy –
na zvěř i na člověka.

(Z knihy „Děhy pod pevností“.)

DÍLO P. AUGUSTINA VRZALA

V **STŘEDOVĚKU**, jenž často jest nazýván „temným“, katolické kláštery byly středisky vzdělanosti a kultury. Středověký kněz byl zneuznaným předchůdcem moderního inteligenta. Po celé Evropě roztroušená síť klášterů pěstovala ve svých starobylých zdech umění, filosofii a vědu; v řeholích se tvořila a ustavovala kultura. Až překvapuje, kolik nehynoucích duchovních hodnot dovedli vytvořit ti skromní a nenároční kněží. Vidouce své povolání v práci pro lidstvo, neúnavně šířili skutečnou osvětu a tak budovali opravdovou říši ducha, ovzduší, v němž se zrodilo vše kladné, co jest v novodobé kultuře. Býval-li středověk někdy snad temným, pak jedině proto, že neprosákl celý onou vzdělaností, kterou vylučovala ze sebe četná střediska katolictví. Řeholník a kněz byli nejen pouhlými, nýbrž mnohdy i značně hlubšími a dokonalejšími předchůdci dnešního inteligenta. Při uvažování o historickém vývoji toho či jiného úseku duchovního života jest velmi často na místě otázka: zda dnešek proti dřívějšku neznamená regres i pokles?

Totéž bylo na Východě. V Rusku většina klášterů byla místem, kde se pěstovala věda. Řeholník byl nejen knězem, nýbrž také učencem, lékařem, lidumilem, někdy kolonizátorem a prostředníkem mezi lidem a vládou. Neúnavná práce a věda byly mu životním povoláním, způsobem uctívání Boha a službou pro lidstvo.

Západu i Východu jest podobenitelným a blízkým onen typ kněze, který dokončuje svoje životní dílo mohl s čistým svědomím říci:

Ispolnen doly zavěštanyj od Boga mně grěšnomu;
nedarom mnogich lět svjědčetelem Gospod' měňa postavil
i knižnomu Iskusstvu vrazumil . . .

Čtu-li nějakou knihu Vrzalovu, pak vždy si připomínám tento krásný verš Puškinův a vždy přichází mi na mysl obraz staříčkého, ale duchem nezměrně bohatého středověkého kněze. Vrzal – tot vzor klidného učenice, jehož práce jest prosta každé vychloubavé okázalosti a nápadné reklamy, avšak tolik solidní, hodnotná a dokonalá. Pro Vrzala jest velmi příznačné, že jest knězem, katolíkem a Slovákem. Tyto tři vlastnosti jsou mu základnou veškeré činnosti a popudem k neúnavné, nikdy neklesající, nýbrž stále se stupňující práci. Příklad Vrzalův potvrzuje, že dnešní kněžstvo nezploštilo a neochablo, nýbrž že i nyní je schopno záslužných činů. Jako typ slovanského učenice – mniha – je Vrzal blízkým, jak katolíku – Čechu, tak i pravoslavnému Rusu. Zdá se mi být jakýmsi duchovním sloučením kladných prvků Východu i Západu, ušlechtilou syntésou obou. A vidíme-li v něm zdárné vtělení katolické kultury, pak nelze popřít, že jako osobnost je také jejím krásným výkvětem a ozdobou.

*

Dne 14. dubna 1864 narodil se Janu Vrzalovi, rolníku z Popovic u Kroměříže, a jeho ženě Františce, rozené Zapletalové, jako deváté dítě syn, jenž při křtu obdržel jméno Alois. Rodičové obtíženi dětmi vedli tyto od mládí k práci, a tak maličký Alois již od 6 let vypomáhal v poli, seč jeho síly byly. Starostlivý otec přesto, že nebyl nikterak zámožný, pečlivě se staral o výchovu četné, dvanáct dětí čítající rodiny. Tři synové byli dáni na akademická studia; dva stali se kněžími, jeden advokátem.

Jednotřídní školu navštěvoval Alois v letech 1870–76 v Ratajích. Na návrh kaplana Eduarda Buchlovského byl dán starší bratr Cyril na české reálné gymnasium v Přerově, kamž za ním r. 1876 přišel Alois, později pak i nejmladší Viktor. Alois, všechny třídy studoval s vyznamenáním a také maturoval r. 1884 s vyznamenáním, ač v posledních čtyřech letech musil pomáhati rodičům tím, že soukromě vyučoval 3 mladší žáky z předních rodných přerovských. Cítě náklonnost ke stavu kněžskému mohl jíti do Olomouce na bohosloví, ale na radu svého profesora Františka Bílého hlásil se do rajhradského kláštera, kde byl přijat a dne 8. září oblečen v řeholní šat sv. Benedikta, při čemž obdržel jméno Augustín.

Po jednoročním noviciátě navštěvoval r. 1885–86 bohosloví v Brně, načež další tři ročníky studoval soukromě, poslouchaje v klášteře přednášky staršího spolubratra dra Pavla Vychodila, a zkouškám se podroboval na bohosloveckém ústavě v Brně. Slavné sliby složil po předepsaném čtyřletém pobytu klášterním dne 21. října 1888. Na kněze byl vysvěcen 28. července 1889.

Potom působil skoro čtyři léta jako lektor církevních dějin, církevního práva a fundamentálního bohosloví pro svoje mladší spolubratry, kteří studovali v Rajhradě. Roku 1893 poslán byl za kooperátora na řádovou faru do Domášova, odtud přešel do Sýrovic za faráře, kde až do r. 1916 zdárně působil, jsa vřele milován, ctěn a vážen ode všech svých farníků. R. 1916 byl přeložen do Ostrovačce a zde zastává svůj úřad i nyní.

Již na gymnasiu jevil Vrzal velký zájem o dějiny literatury a napsal v oktávě studii o latinské lyrice. V šesté třídě počal se učit i ještě s několika jinými druhy slovanským jazykům, zvláště polštině a ruštině. Schůzky jejich ke cvičením byly však nějakým špehounem udány vládní správě jako panslavské rejdy a policejné zakázány. Na literární jeviště vstoupil Vrzal r. 1885 posudkem o Procházkové „Písní o činu“, uzavřeným ve Vychodilově „Hlidce literární“. Ve III. ročníku tohoto časopisu (1886) Vrzal podrobněji rozebírá Heydukovy básně „Závrát listy“, referuje o Nerudovi, Svobodovi, Kalusovi a Adamu Chlumeckém. Zájem o literaturu rozšířil Vrzal následujícího roku i na krásné písemnictví polské, o němž pak pravidelně delší dobu psal. Jinak i ve IV. ročníku „Hlidky literární“ (1887) všimá si hlavně produkce české, básnických spisů Nebeského, F. Krásnohorské, Heritesa, Mühlsteinové, Legera a Stroupežnického. Příští, pátý ročník revue přináší již první jeho posudek o literatuře ruské. Jedná se tu o Turgeněvovy „Tři ps-

vidky", které Vrzal posuzuje obšírně a s klidem, prozrazujícím delší a soustavné obírání se ruskou beletrií. Odtud pak vedle literatury české, polské a též německé zabírá ruské písemnictví převážnou část jeho kritické tvorby. V ročníku VI. (1889) otiskl podrobný rozbor románu Dostojevského „Urazení a ponížení" a VII. ročník vedle posudků jednotlivých přinesl již studii „Současní beletristé ruští" a první serii dobře známých soustavných Vrzalových zpráv „Ruská literatura".

V této době dal se Vrzal do práce na svém životním díle, jehož první sešit vyšel nákladem Šaškovým a Frgalovým r. 1891 ve Velkém Meziříčí pod názvem „Historie literatury ruské XIX. století" a které bylo dokončeno teprve v únoru 1897. Nutno zaznamenat, že „Historie", uveřejněná pod jménem „A. G. Stín" (což jest kryptogramem řeckého jména Vrzalova – Augustin) byla prací ojedinělou, poněvadž něco podobného neměla v oné době žádná jiná literatura, ba neměli toho dokonce ani Rusové. Sám T. G. Masaryk vysoko cenil toto dílo a zařadil je mezi spisy, které „každý průměrný český student má znáti". Tuto knihu doplňoval jiný výborný a doposud náležitě nedoceněný Vrzalův spis „Nábožensko mravní otázky v krásném písemnictví ruském".

V VII. ročníku „H. I." počal Vrzal otiskovati dlouhý svůj cyklus podrobných rozborů románového díla Jiráskova. Toho roku počalo totiž pražské nakladatelství Ottovo vydávati Jiráskovy „Sebrané spisy", jejichž první díl obsahoval „Maloměstské historie". Vrzal sledoval všedny vycházející svazky svými objektivními posudky, které se však již v VIII. ročníku (1891) v recenzi díla „Mezi proudy" změnily v podrobné studie. Vrzal tu neuprosně poukázal na zcela nesprávné a zkrselené vyličení pražského archiepiskopa Jana z Jenštejna a doložil svá tvrzení texty nejvážnějších historiků českých i cizích. Tyto statě jsou vedle článků o ruské slovesnosti významným bodem Vrzalovy činnosti literárně kritické. Pokračoval v nich soustavně i v dalších čtyřech ročnících (1892–1895) a ukončil je posudkem Jiráskova listu z české epopeje „Proti všem".

Překlady ruské beletrie začal Vrzal uveřejňovati okolo roku 1890 v „Moravské Orlici", „Zlaté Praze", „Večerních novínách", v „Besídce", příloze „Obecných novin" v Brně atd. Překládal A. G. Stín hlavně z mladších spisovatelů ruských, z Čechova, Baranceviče, Gnědiče, Mačeta, Korolenky, Zasodimského, Nemiroviče-Dančenko, Mamína Sibirjaka, Iěškova, Garšina, Šmceva, Gorkého, Zajceva a j. První svůj delší překlad novely „Syn" od Martě Krestovské uveřejnil Vrzal r. 1898 v knihovně „Zlaté Prahy"; pak následujícího roku u Šaška a Frgala vychází Stínova sbírka různých ruských povídek pod společným názvem „Z vojenského života", tamtéž roku 1901 a 1904 byly uveřejněny překlady z Nemiroviče Dančenko (Výjevy z války rusko-turecké) a Potapenkova novela „Dcera generálova". R. 1903 v knihovně „Zlaté Prahy" vyšly „Legends" Mamína Sibirjaka a r. 1906 sbírka překladů pod názvem „Z města i vesnice".

Ještě r. 1897 na vyzvání P. Tom. Šilingra, šéfredaktora „Hlasu",

počal Vrzal v tomto časopise uveřejňovat překlady povídek „Ze života pravoslavného duchovenstva“, které později sebral a vydal nákladem vlastním. Kniha tato se těšila mimořádné oblibě čtenářstva.

Od počátku svého studia literatury ruské snažil se Vrzal, aby mezi pesimisticky naladěnými spisovateli našel také spisovatele optimisticky smýšlející, by mezi smutnými jevy vyhledal světlejší stránky ruského života, vedle negativních typů postavil typy ideálnější. A tu přišel badatel k poznání, že ruští spisovatelé i ti nejliberálnější, nejpokrokovější, jako na př. byl velký satirik Saltykov-Ščedrin, ve svých vánočních a velikonočních povídkách zároveň s Dostojevským a Lěskovem přiznávají se, že nejvyšším nám přístupným ideálem jest mravní zákon, jak jej hlásal Kristus. Zpozorovav, že ruští spisovatelé s velkou oblibou zabývají se tématy ze života Ježíšova, sebral Vrzal podobné povídky a vydal je ve svazku svých „Povídek vánočních“ a ve svazku „Povídek velikonočních“. Vyšly r. 1905 v Brně nákladem Benediktinské knihtiskárny, nový svazek „Povídek velikonočních“ byl vydán letos nákladem Československé akciové tiskárny v Praze.

Na vyzvání redaktora P. Papáčka r. 1903 překládá A. G. Stín pro „Ruskou knihovnu“ Ottovu Lěskova („Duchovenstvo katedrálního chrámu“) a pak povídku Potapenkovu „V praktické službě“. Nato pro tutéž knihovnu překládá větší část spisů Ant. Čedova, Korolenky a Krestovského, celkem přes 15 svazků. Pro „Světovou knihovnu“ Ottovu překládá Gorkého, Boborykina, Krestovskou, Mikuliče, Andrejeva a Borisa Zajceva. Některé jeho překlady, jako na př. sbírka povídek Sergějeva-Cenského, doposud nejsou ještě vydány.

Když vypukla světová válka, stal se A. G. Stín-Vrzal předmětem zvláštní pozornosti rakouského četnictva, ježto dostával poštu mnoho ruských časopisů a dokonce kterýsi německý učitel udal ho úřadům, jako by byl kázal proti Rakousku. Od té doby nebylo mu možno odbírat ruských knih a tak i jeho překladatelská činnost trochu ochabla. Za války věnuje se Vrzal studiu chorvatštiny a bulharštiny a seznamuje se s literaturou těchto dvou národů. Po převratě znovu pokračuje ve svém díle, které konečně dochází též uznání od vrchnosti duchovní: P. A. Vrzal jmenován r. 1916 konsistorním a 1928 biskupským radou. Neúnavný spisovatel vydává několik vzorně uspořádaných sbírek překladů a své „Přehledné dějiny nové literatury ruské“, ve kterých se v zácnou objektivitou, nevzdávaje se práva kritiky, podává všedno, co je v nové a nejnovější ruské literatuře významné, nebo jen i charakteristické. Prokázal-li Vrzal největší služby literatuře ruské předvedením jejího vývoje, který rozčleňuje v jednotlivá myšlenková údobí, sledávaje jevy příbuzné a zasazuje tyto v dějinný rámec, platí to dvojnásob o literárních zjevech těsně předválečných a předpřevratových, jakož i porevolučních, a to v emigraci i samotném Rusku. K rozšíření znalosti soudobého písemnictví ruského přispívá Vrzal ještě tím, že vydal zvláštní otisk „Přehledných dějin“ pojmenovaný „Ruská literatura v XX. století“.

V novinách, časopisech, hlavně v „Hlídce“, „Lidových listech“ a „Na-

šinci" uveřejňuje Vrzal řadu časových úvah a kritických článků; znamenáváme jeho statě o Gorkém, Tolstém, Čechovu, Chvoščinském, Gribojedovu, Saltykovu, Puškinovi, Gogolovi, Nekrasovu a jiných.

Konečně dne 29. dubna 1929 u příležitosti 65. narozenin Vrzalových byl mu zaslán Ministerstvem školství a národní osvěty dopis, v němž ministr Štefánek píše:

„Vzpomínám na veliké zásluhy, kterých jste získal svými výbornými překlady z ruské literatury, v nichž vzorná správnost se spojuje s pečlivým rytmem a pěkným českým slovem, i na Vaše literární historické práce z tohoto oboru a vyslovuji Vám za tuto osvětovou činnost děkovně uznání“.

I nyní Vrzal, ač tělesně sláb, pokračuje ve své neúnavné činnosti. Originály vlastnoručních dopisů ruských spisovatelů daroval slovan-skému semináři filosofické fakulty Masarykovy university a svou vzácnou ruskou knihovnu odevzdal knihovně Rajhradského kláštera, kde bude tvořit zvláštní celek.

Co jest dodatí k tomuto krásnému a čistému kněžskému životu, plně zasvěcenému modlitbě a práci? Jeho průsvitná jasnost mluví sama za sebe a lze dodatí snad jen to, že kdyby se Vrzal narodil ve Francii, pak jistě býval by již dávno členem jak ruské, tak i francouzské Akademie věd. Ale on se narodil Slovanem . . .

•

Není-li nikterak snadnou prací aspoň zběžně přehlédnouti Vrzalovu činnost překladatelskou i literární, pak dvojnásobně těžkým jest učiniti si náležitý a správný posudek o významu celého jeho životního díla. Vrzal jako kritik vydal 3 jedinečné publikace o ruském písemnictví a řadu menších i větších, ale vždy stejně hodnotných a skvělých recenzí i článků. Pode jménem A. G. Stín uveřejnil okolo 50 knih svých překladů a takto seznámil českou veřejnost s více než 70 ruskými autory. Tyto číslce mluví dosti zřetelně. Nelze ovšem tvrdit, že kdyby to vše nevykonal Vrzal, pak oné práce nechopil by se žádný jiný. Nepochybně však jest, že ačkoliv ti nejvýznamnější misíři byli by snad přeloženi jinými, přece jen větší část oněch autorů zůstala by nepovšimnutou již proto, že žádný český překladatel nemá tolik obšírných znalostí v ruské beletrii jako právě A. G. Stín. Ještě důležitější jest, že česká vědecká literatura bez Vrzala by dosud neměla soustavné příručky pojednávající o rozvoji ruského písemnictví. Přes to, že jeho „Historie“, jako kniha napsaná katolickým knězem, byla někdy úmyslně zatlačována, přece neobjevilo se žádné dílo, které mohlo by aspoň zdaleka se jí vyrovnati. V tomto směru Vrzal není dosud překonán a zůstává až dosud nejlepším českým znalcem ruské literatury, odborníkem, na jehož úsudek lze klidně spolehnouti. Vrzal nejen sbíral a hromadil materiál, nýbrž třídil jej a oceňoval tak, že plnou měrou uplatňoval svého tvůrčího ducha; jeho nazírání na celkový průběh ruského lite-

rárního vývoje jest promyšlené a z větší části samostatné; pojmání a hodnocení jednotlivých zjevů vždy logické, soustavné a jasné. Zná-li české čtenářstvo soudobou ruskou literaturu, pak jest tím ve velké míře zavázáno Vrzalovi a právě jemu má rovněž vděčiti ruská kultura za to, že byl jejím obětavým průkopníkem a propagátorem. Tento venkovský farář je skutečným prostředníkem sblížení dvou kultur, pracoval pro Slovanstvo nejen slovy, nýbrž činy.

Svémi uměleckými, skutečně dokonalými překlady Vrzal nejenom doplňoval vlastní kritickou práci, nýbrž i tvořil nové hodnoty společné slovanské kultury. Překlady jeho nikdy nebyly řemeslnými, tuctovými výrobky, proto jsou významnými body jeho činnosti. Byl to Vrzal, který objevil Čechům Korolenka, Potapenka, Gorkého, Čechova a Lěskova, a tato zásluha jeho nemůže pominouti.

Snad se namítne: Dostojevský, Tolstoj a Turgeněv byli přeloženi jinými, tedy zásluha Vrzalova není tak velká! Není tomu tak. Bylo by smutné, kdyby česká veřejnost znala jen vrcholné zjevy ruského písemnictví, jen hrdiny, při pohledu na něž se člověkuзарáží dech. Představy o skutečném ruském životě, zbudované na základě podobných znalostí, vůbec neodpovídaly by pravdě. Ruský národ není národem Razkolnikových, Leviných, Karatajevových a Karamazových. To jsou, řekl bych, „parádní postavy“; opravdový ruský národ však jest právě ten vědní malíčský lid, který objevil Vrzal a ukázal ho čtenáři jako pod drobnohledem. Uchvacuje-li nás takový bouřlivec Razkolnikov nebo Ivan Karamazov, pak zajisté „Nekřtěný pop“ u nás vyvolává nikoliv chladný obdiv, nýbrž teplé lidské city a ruský národ se tím přibližuje, stává se pochopitelnějším a srozumitelnějším. Zásluha Vrzalova jest právě v tom, že dovedl pochopiti skutečně vědní Rusko, ukázal je Čechům a naučil je milovati jejich dalekého bratra. Onen výběr, který činí Vrzal, spojuje do jedné sbírky povídky různých autorů tak, že kniha jest uzavřeným celkem, zdá se mi býti jednou z největších jeho předností jako překladatele.

Tím, že Vrzal učil katolíky milovati pravoslavné Rusy, prospíval nejen slovanské myšlence, nýbrž i dílu sjednocení církví. Nikdy nepsal učených bohosloveckých traktátů, ale přece jest unionistou již proto, že vzbuzoval mezi kněžským dorostem zájem o Rusko, vštěpoval mu pocity lásky k odloučeným bratrům. Bylo by velice vhodné, kdyby nyní u příležitosti šedesátých pátých narozenin Vrzalových někdo ze známých unionistických horlitelů sdělil, jaký vliv na něj měly překlady Stínovy, zvláště sbírka „Ze života pravoslavného duchovenstva“. Zdá se mi, že jest vhodné mluviti o tradici Vrzalově, a bylo by jen vítati, aby tato tradice našla své následovníky mezi kněžstvem moravským i českým, zvláště pak mezi benediktiny rajhradskými.

I nám Rusům, jejichž kulturu neúnavný Vrzal tolik propagoval, jeví se jako unionista, poněvadž vidíme v něm katolického kněze, který skutečně miluje křesťanský Východ. V dnešním lidstvu jest příliš málo lásky, abychom mohli přehlédnouti toto velké a šlechetné srdce.

Vše uvedené ani zdaleka snad nevyčerpává významu činnosti Aug.

Vrzala. Dokonalou představu o rozsahu jeho životního díla bylo by lze učinit si jen tehdy, kdyby byl vylíčen v prostředí svého mládí, jako vrstevník mnohých slavných moravských kněží, jejichž činnost byla neméně hodnotnou, vzácnou a záslužnou. Není však ještě ukončena životní cesta Vrzalova a uvidíme jistě více knih, jejichž titulní stránku bude zdobiti známé jméno A. G. Stina. Proto nelze činiti nějakých konečných závěrů, nýbrž nutno přáti Vrzalovi mnoho tělesných i duševních sil, by mohl pokračovati ve své tak prospěšné práci.

BIBLIOGRAFIE DÍLA VRZALOVA

Kritické práce: „Historie literatury ruské XIX. století (A. G. Stín. Nákl. Šaška a Frgala, 1891–1897, stran 952); „A. I. Puškin“ (Nákl. Bened. knihtisk.); „Nábožensko-mravní otázky v krásném písemnictví ruském“ (otisk z „Hlídky“ 1912–1915. Nákl. Bened. knihtisk., str. 222); „Přehledné dějiny nové literatury ruské“ (nákl. vlastním, v Brně 1926, stran XVI + 285); „Ruská literatura v XX. století“ (otisk z „Přehledných dějin lit. ruské“, nákl. vlastním, v Brně 1926, stran 64).

Překlady vydané knižně: „Ze života pravoslavného duchovenstva v Rusku“ (Nákl. vlastním, Brno 1900–1902, celkem 14 sešitů); Nemirovič-Dančenko, „Výjev z války rusko-turecké“ (vyd. Šašek a Frgal, Vel. Mezifíř, 1899); „Z vojenkého života“ (Idem. 1901); Ign. Potapenko, „Dcera generála“ (Idem 1904); „Vánoční povídky“ (Nákl. Benedikt. knihtisk. v Brně 1905); „Velikonoční povídky“ (Ibid. 1905); „Z města i vesnice“ (příloha „Stráž“ v I. Febří, 1906); „Syn“, novela M. Krestovské (vyd. J. Otto v Praze 1898, knihovna „Zlaté Prahy“); I. Mamin-Sibirjak, „Legendy“ (Ibid.); Mamin-Sibirjak, „Světlušky“ („Knihovna naší mládeže“, Brno 1900); „Z ruských pohádek“ (Ibid. 1910); Mamin-Sibirjak, „Helenčiny pohádky“ (Ibid.); Jelpatjevskij, „V domě pravoslavného jáhna“ (nákl. Benedikt. knihtisk. 1909); Mamin-Sibirjak, „Dětské stíny“ (Olomouc, 1911); Maxima Gorkij, „Kresby a povídky“ („Světová knihovna“, 1902); Idem, „Čtyři povídky“ (Ibid. 1902); Mamin-Sibirjak, „Sibířské povídky“ (Ibid.); Bohorykin, „Zmoudřel“ (Ibid.); Zajcev, „Vybrané povídky“ (Ibid.); Idem, „Klid“ (Ibid.); Marie Krestovská, „Tři povídky“ (Ibid.); Mikulč, „Dvě povídky“ (Ibid.); L. Andrejev, „Byli jednou“ (Ibid. 1929); „Pontský Pilát a j povídky velikonoční“ (v Besedě); N. Lěskov, „Duchovenstvo sborového chrámu“ (Ruská knihovna Ottova 1903); N. Potapenko, „Povolání. V praktické službě“ (Ibid. 1908); Korolenko, „Sibířské povídky“ (Ibid. 1909); Čechov, „Pestré povídky“ (Ibid.); Idem, „Povídky z venkova“ (Ibid. 1910); Idem, „Slabé povahy, I.“ (Ibid. 1912); Idem, „Slabé povahy II.“ (Ibid.); Idem, „Pestré povídky“ II. (Ibid.); Idem, „V soumraku“ (Ibid.); Idem, „Step“ (Ibid. 1918); Idem, „Pestré povídky“ III. (Ibid. 1918); Korolenko, „Povídky z dětského života“ (Ibid. 1911); Idem, „Povídky ze života Malorusů“ (Ibid. 1912); Idem, „Z Povolží“ (Ibid. 1924); Idem, „Sibířské povídky“ (Ibid. 1925); Lěskov, „Nekřtěný pop“ (Ibid. 1926); Krestovskij, „Povídky a kresby“ (Ibid. 1927); Potapenko, „Tím všim jsou vlády ženy“ (Ibid. 1927); Avertchenko, „Veselé figurky a příhody“ (nákl. Hejdy a Tučka v Praze, 1914); N. Garin, „Hrůst povídek z ruského venkova“ (nákl. Českoslov. akciové tiskárny v Praze, 1927); „Velikonoční povídky“ (Ibid. 1929).

Poříditi úplný abecední seznam všech překladů Stínových jest pro jejich množství úkolem nadmíru těžkým. Ignát Zháněl ve své stati „P. Augustin Vrzal“ uveřejněné v časop. „Náš domov“ r. 1914 praví: „Nechybíme zajisté, když podotkneme, že větších i menších překladů plného Stina, které dosud uveřejnil, jest do čtyř set.“ Za uplynulých patnáct let počet překladů značně se zvětšil, proto jest nevyhnutelně nutno omeziti se na zaznamenání jen těch nejdůležitějších a nejvýznamnějších. Jsou to především:

Albov: Poslední den Jidášův („Velikonoč. povídky.“); *Andrejev*: Bylt jednou, Mlčení, Neopatrnost (Svět. knh.); *Averčenko*: sbírka „Veselé figúrky a příhody“; *Avilova*: Dítja („Vánoční povídky“).

Barancevič: Bratr, Obě zahynuly, Stařena („Z města a vesnice“), Tulák, Chlapec na ulici („Vánoční povídky“), Poslední let; *V. Bajkov*: Vyznamenání („Ze života pravoslavného duchovenstva“); *Brusjanin*: Hřbitovní lidé (ibid); *Bogdanov*: Pod laskavým nebem (ibid.); *Budištev*: Světlý host („Vánoční povídky“), Mohlo to být („Velikonoční povídky“); *Božeckij*: Zastřelen („Z. vol. života“); *Boborykin*: Zmoudřel (Svět. knh.).

A. Čechov: Hubička („Z vol. života“), Ve svaté noci, Světící blskup („Velikonoč. povídky“), Student (ibid. vydání r. 1929), Kozák, Pašje (ibid. II. díl), Mužici, Můj život, Vražda, V roklíně, Na voze, Pečeněg, Vypravování, Člověk v pouzdře, Angrešt, O lásce, Dům s mezaninem, V služební věci, V rodném koutku („Povídky z venkova“), Otto), Pestré povídky I., II. a III. díl, Vypravování neznámého, Černý mnih, Rotschildovy housle, Učitel slovesnosti, Strach, Tři roky („Slabé povahy“ I.), Sný, Illoupá příhoda, Nedobrá věc, Doma, Čarodějnice, Věročka, U soudu, Nepokojný host, Panichida, Na cestě, Neštěstí, Událost, Nepřátelé, O velikonoči („V soumraku“), U známých („Slabé povahy“ II.), Step, Tajný rada, Dopis, Polibek, Cestující I. třídy, Sáзка, Jmenly, Kaštanka, Ve vyhnanství, Hašteřiví lidé (sb. „Step“), Odkodlivosti tabák („Divadla“ u Ottů); *Černov*: Otec Mardarij („Ze života pravoslavného duchovenstva“); *E. Čirikov*: Hlodný pán („Vánoční povídky“ II. díl).

Danilov: Na pensl, Poinsta, V podzemí („Z města a vesnice“); *Danišin*: Nesmířitelní („Ze života pravoslav. duchovenstva“); *Dostojevskij*: Chlapec u Krista na vánočním stromku („Vánoční povídky“).

Garšin: Čtyry dni, Sluha a důstojník, Kratičký román („Z vojenského života“); *Gnėdič*: Pontský Pilát, Vrátný („Velikonoč. povídky“), Děti („Vánoč. povídky“); *Grigorovič*: Střednočerní noc („Vánoč. povídky“), Hod Boží velikonoční („Velikonoční povídky“); *Gusev-Orenburgskij*: První kroky, Chudobná fara, Sleptce, Urážka, Špatná pověst, Nemocný, Kachetinka, Otec Savvatij, Žaloba, Starost („Ze života pravoslavného duchovenstva“); *M. Gorkij*: Čtenář, Jemeljan Pila, Děd Archip a Seňku, Čelkaš, Hulvat („Kresby a povídky“), Manželé Orlov, Dvacet šest a jedna, O nepokojné knize (u Ottů), Konovalov („Květy“).

Chotymskij: Živitel („Z města a vesnice“).

Ismajlov: Geniální myšlenka, Zlatá ústa, Vlk, Kapitální práce, Noc, Damoklův meč, Jonášovo štěstí, Urážka, Dopis, Jenotový kožich, Gordický uzel („Ze života pravoslavného duchovenstva“), Sváteční host („Velikonoč. povídky“); *Jelonskij*: Novota, Jubileum, Kmotříček, Nevysvětlitelné světlo, Roztrpčení, Nábytek („Ze života pravoslav. duchovenstva“), Staříčský kostel („Velikonoční povídky“); *Jelpatjevskij*: V domě pravoslavného jáhna.

Karaskevič: Nemocnice „u Jezulátka“ („Vánoční povídka“); *Kruglov*: Učitel bez diplomu („Z města a vesnice“); *M. Krestovskaja*: Syn („Zlatá Praha“), Tři povídky (u Ottů); *Kruševan*: Pojdme k nim („Velikonoční povídky“); *Kuprin*: Ryba Páně (ibid.); *V. Krylov*: Nenávist („Vánoční povídky“); *Krasnov*: Doplav matčiny (ibid.); *Kumov*: Dvoji vánoce, (ibid.), Stepní batjuška („Život pravoslavného duchovenstva“), Temné hodinky, Na hřbitově, Velikonoce u batjušky („Velikonoční povídky“); *Kovalevskaja*: Za bouře (ibid.); *Korolenko*: V noci před slavností velikonoční, Starý zvonůž („Velikonoční povídky“), Ve vyšetřovací vazbě, Náčrtky sibiřského cestovatele, Makarův sen, Sokolnec, Čerkes, Mráz, Poslední paprsky („Sibiřské povídky“), Paradoxon, V noci, Ve špatné společnosti („Povídky z dětského života“), Les šumí, V oblačný den, Soudný den („Povídky ze života Malorusů“), sbírka Z Povolží – celkem 266 stran, Neskutecné město, Podlivinka, Marusjin dvůr, Na cestě, Státmi jaměčci, Feodalové („Sibiřské povídky“ II. díl); *V. Krestovskij* (N. Chvoščinskaja): U soudu, Mezi přáteli, Verjagin, Ze svazku dopisů vhozeného do ohně, Za stěnou, Po potopě, Staré hoře, Nedopsaný sešit, Věra (Ruská knihovna).

Iugovoj: Nemrtelost, Vrátný („Velikonoční povídky“); *Lžikov*: Duchovenstvo sborového chrámu Páně, Nekřtěný pop, Na kraji světa, Vladykův soud, Zapečetěný anděl, Malickosti ze života biskupů („Ruská knihovna“), Živě („Vánoční povídky“).

Mačet: Soud Boží, Mikulič: Grafolog, Kuchařka („Dvě povídky“); *Maksimov*: Obět vlků („Vánoční povídky“); *Milicyn*: Idealista („Ze života pravoslavného duchovenstva“); *Michajlovskij*: Sorokotěžinský batjuška (ibid.); *Metaťkov*: Ve tmě (ibid.); *Mamin-Sibirjak*: Poslední funkce („Vánoční povídky“), Živé svědomí, On, Pan Skorododov, Papa, Slaměná dívka, („Dětské stíny“), Korobkin, Týž který . . ., Suzanna Antonovna, Annaška (u Ottů), Sibiřští orli, Hlavní pán, Surovost, Teťfex, Kmotřenc, Udivený člověk („Sibiřské povídky“), sbírka „Legends“ („Zlatá Praha“), sbírka „Světlušky“ (u Ottů), sbírka „Helenčiny pohádky“; *Mujžet*: Žebrák („Velikonoční povídky“ vyd. 1929).

Načivin: Babička („Z města a vesnice“); *Nefedov*: Zachráněná, Převozník Vanjuška („Vánoční povídky“); *Nemirovič-Dančenko*: Bohdan Šibikin, Machmudkovy děti, Několik výjevů z bojště, Sestra, Milosrdné sestry, Veliké srdce (sbírka „Výjevy z války rusko-turecké“).

Opočinin: Velikonoce hladových („Velikonoční povídky“).

Peters: Hrozný kostelník („Vánoční povídky“); *Petrenko*: Na svobodu („Velikonoční povídky“); *Podkolskij*: Shledání („Z města a vesnice“); *Potapenko*: Dcera generálova (u Šaška r. 1904, strany 267), Říční lidé, Výkonný orgán, Ostrovitipné, Matušky, Smíření, Osud, S vdovou, Šestero, Šťěstí z nouze, Zapomenutý kostelník, Neslýchané pře („Povídky ze života pravoslavného duchovenstva“), V praktické službě, Povolání, Ženy, Lipový med, Hodinky s budíčkem, Ztracený syn („Ruská knihovna“ Ottova), Živý život, Bursa před reformou a po reformě, Marnotratný syn, Naděje a doufání, Student, Ku prospěchu služby, Beránek, Pokušení, Bohoslovec, Evropa (uveřejněno v „Hlase“), Prostá náhoda, Aňuta cikánka, („Večerní noviny“), Nevěsta Varvara („Obzor“), Botky s podkovkami, Bouřlivá noc, Gornillo, Tříkrálové dny („Vánoční povídky“ II. díl); *Porňakov*: Bez vánočního stromku („Vánoční povídky“).

M. Saltykov-Ščedrin: Kristusova noc, Kristus vstal z mrtvých („Velikonoční po-

vídky), Vánoční povídka („Vánoč. povídky“); *Serafimovič*: Staženka („Ze života pravoslavného duchovenstva“); *Sergějev-Censkij*: V horečce, Lúno života, Nepšpěné slunce (sbírka „V horečce a jiné povídky“ dosud uveřejněna není); *Slučevskij*: V zápalu válečném („Z vojenského života“), Vzkříšení („Velikonoč. povídky“); *N. Solovjev*: Urozená matuška („Ze života pravoslavného duchovenstva“); *Sžvercov-Polilov*: Zvony, V klášterní službě („Ze života pravoslavného duchovenstva“) Bílá azalka („Velikonoč. povídky“ II. díl), Člověk, jenž ztratil srdce („Vánoční povídky“ II.); *Stanjukovič*: Ilod Boží velikonoční, Naděžda Porfirjevna („Velikon. povídky“), Štědrý večer, Vánoční stromek, Vánoční noc („Vánoč. povídky“); *Stern*: Zapomenutý, V ořechové skořápce („Vánoční povídky“); *Světlav*: Konec Pilátův, Za ranních červánků („Velikonoč. povídky“), *Šeller-Michajlov*: Veliká noc („Velikonoč. povídky“); *Ščeglov*: První boj, Poručík Pospělov, Nezdařilý hrdina („Z vojenského života“); *I. Šmelev*: O jedné staženě, Svíčka (dosud nejsou uveřejněny).

Uspenskij: Lstý ze Srbska („Z vojenského života“). *Vilinský*: Ruská duše a sjednocení církvi („Hlidka“).

Zarin: Srdce („Z města a vesnice“); *B. Zajcev*: Tiché červánky, Kněz Kronid, Venkov, Báje, Plukovník Rozov, Sestra, Záře, Smrt, Můj večer (sbírka „Vybrané povídky“ ve „Světové knihovně“), Klid (ibid.), Boží člověk - Alexius (dosud neuveřejněno).

Důležité posudky o literární činnosti Vrsalově byly uveřejněny:

V časopise „Hlas“ ze dne 25. června 1897 r.: „Hlidce“ č. 6 r. 1897; „Almanachu Slavie“ r. 1897; „Našem domově“ r. 1914, stat I. Zháněla; Zeitschrift für kath. Theologie r. 1917. (Recenze F. Krusa S. J. strana 791-793); „Našem domově“ č. 6. r. 1924; časopis „Naše kniha“ 15. května 1924; „Nových ilustr. listech“ 26. dubna 1924; „Národních listech“ 28. VI. 1927; „Lidových listech“ r. 1924 stat V. Bltnarova „Z ruské literatury“; časop. „Den“ č. 95, 1924; „Náhlnci“ č. 17. r. 1926; ibid. r. 1926 č. 125; „Prager Presse“ 20. IV. 1926; „Lidových listech“ 29. I. 1926; „Národních novinách“ 3. V. 1927; „Lidových novinách“ ze dne 11. srpna 1927, „Lidových listech“ 14. dubna 1927; Lumíru č. 4, 1927; ve „Voznožděnie“ ze dne 8. září 1927 a 6. února 1928; „Revue d'histoire ecclésiastique“ v říjnu 1927, ve „Venkově“ ze 16. února 1928.

JULIUS BRABEC

DĚVČÁTKO BLEDE

Děvčátko bledé s černými vlasy
a černými očmi s hloubkami tůně:
modlitby v ruce, bloudiváš parkem,
netušíc ani, jak srdce mé stůně.

Děvčátko bledé, rys bolu u rtů,
v prázdno se díváš... Záhon je holý...
Slzy máš v očích... Umřely růže...
Podzim jde krajem, a srdce bolí...

VESNA V JESENÍ

HUDBA LÁSKY

Když v mdlobě lásky hlavinka tvá něžná
nně na hrud sklesne požehnanou chvílí,
a v dlaních svých tvá cítím lice sněžná,
když smysly prahnou, srdce blahem šílí,
mně Beethoven se zjeví s chmurným čelem –
já za ním jdu, za velkým trpitelem.

Když v tichu noci osudově krásné
nás jedna závrat lásky v jedno spojí,
zda srdce v mdlobách tužeb vzkvetlých žasne,
když v rudých růžích Fervaa s Guilhen stojí?
A v mysterií dálky tajuplné
nás vede d'Indy k těm, jimž osud klnel

Když bouře lásky zuří plápolavá
a v ssinavých se blescích mysl ztrácí,
když ničím čest, ni Bůh, ni díla sláva,
vše v stíny mráкотné se matně kácí,
když v srdce zoufalství a zmar se dívá,
Franck „Blahoslavení . . .“ nám vřídne zpívá!

Až vzplane den, jenž kouzla noci smete,
v níž, blažení, jsme prosnili se v ráje,
až zantknutí touha šílíc vzkvete
a v objetí tvém zhasnu umdlévaje,
pak na vlnách my věčných melodií
v noc tristanovských vplynem mysterií.

Tu Isoldin, tvůj zjev se ke mně skloní,
hvězd Nirvany nám rozželne se záře –
kdes luhů věčných růže lásky voní
a naše objetí žhnou věčném v jaře.
A láska vysněná po léta dlouhá
nás v jedno pojí, v jasot zmírá touha.

Ó, tak jsi má, ty jediná, má drahá,
tak zjevem tvým se gentus ke mně sklání,
a duše vzrůstá, nad azury sahá,
je cele láskou nad něhou tvých skrání.
Je jako Bůh, jenž láskou vane světem,
je nad tvým čelem políbení květem.

LÁSKY DAR

Démant září! Jeho lesku každý země mrut je cizí.
Tak má láska, jiskra božství, k Tobě, zbožňovaná, plane.
Taž se, drahá, kámen mluví: zda kdy plápol jeho zmizí?
Neptáš se, ni srdce mého, víš, že planout neustane.
V tajemném tom lesku krásy zakleto je kosmu snění,
v démant čírá, v oheň svatý láska Tvá mou duši mění.

SNY

Sny mládí, večer minulý, vše v jedno splývá,
vše v mlhu opojnou svěc vánočních se hálí;
kdes, slyšte přec, jak v koutku duše prostě zpívá
svou dětskou koledu tak vroucně chlapec malý.
Ille! Muž i dítě v písni jak se sešli spolu,
přec ono v nevinosti, on však zpívá v bolu.

Muž ten jsem já, jenž na své dětství hledí zpátky,
jak v zlatě tone snů a vidín pod nádherou,
a řetěz let je s výšin smutku příliš krátký
a zdálí pochmurnou hnán běsnou bouří sterou.
O štěstí dětské sputíš na mateřském klínu,
však sestup s něho v svět a kráčíš v smrt a vinu.

Tak život můj mne vedl tam, kde nyní stojím;
já s výštin blaha svého vidím svoje pády:
což, jsou-li jedny ruce, v nichž své srdce zhojím,
což, zaplesá-li duše v slujích temné zrady?
Vy s pohrdáním dite, oči mé že hoří –
má krása vzdálená v mém srdci chrám si tvoří.

Jsem její cele, navždy, není možno zpátky,
jsem krví zaprodán a krev nás spájí vřelá,
a kdyby byl můj sen jak závrtný, tak krátký,
má duše v elysium rozkoši by spěla.
U nohou tvých, má spáso, krásno pozeňmaná,
já z nocí bouřlivých jdu v tichá míru rána.

Sny, mládí, večer minulý, vše v jedno splývá,
vše tam mne táhne, odkud zoře vzhází tajů,
teď na březích jsem stanul moře, nad nímž zpívá
duch Boží hymnus lásky z hlubin stkvoucích rájů.
Vír echvátil nás, vše vůkol ohněm lásky hoří,
dvě lhlí, duše zbožňovaná, v něj se noří.

POSLEDNÍ CHVÍLE

HLAVIČKU měl už hodně bolavou od bolesti a ručky dlouhé a vyhublé položil na bílou pokrývku. Tak se snad kladou struny na bílý dopis. A oči křtěné tichou modří se třásly do jarního jitra průhlednými slzami. Snad slzy jsou už nebe, které v opojení žhavé lásky padá na lidské srdce, ale nejvíce na srdce tohoto chlapce. Slza za slzou tryská mu z očí a na bledé tváři zmučené jako kalíšek umírající bledule se rozkládá harfa jarních paprsků, přicházejících oknem za chlapcovou postelí.

Po celou noc nevěděl, na kterou stranu položit hlavičku. Ta noc byla zlá! Čekal, až se rozední. Pak snad se mu uleví. Snad přejde i bolest. Snad zapomene ona, jsouc vydána bělobě dne, na svůj jed, jako ten čilimník, který pod oknem v létě rozkvetne. Ach, pod bílým jeho květem leží jed, tak jako na ručkách chlapcových, podobných jeho krásným hroznům, rostou trny bolesti. Ale snad bude ta bolest již jen bílým hroznem, který ulehne vedle chlapcova zhlavce. A pak, až přijde ošetřovatelka, ji požádá, aby mu napsala psaní. Sám ho už nenapíše. To již nesvede. A přece si myslí, jak by to bylo krásné psát na bílý papír mamince.

Ten bílý papír, který by vyhleděl svýma modrýma očima, byl by rozžhaven jako suchý úhor a to první slovo: Má zlatá maminko, by bylo mateřidouškou, nad níž bzučí včelka.

A včelka je srdce.

Venku před okny zpívá kos. Ach, toho nic nebolí. Poskakuje s větévky na větévku a fouká si na svou pištaličku. Má křídélka rosou zmočená. A rosa je průhledná a narostla v jarním jitru jako kuličky bílého růžence. A tryská z nebe jako ty bílé sasanky, které přijdou až v létě. Slza je rosou na srdce. A má prudkou vůni. Vykvétá z vyschlých úhorů jako mateřidouška.

Usedla na chlapcovo srdce. Cink! Padla na jeho srdíčko. Ale o tom neví kos a přece je taky zarousaný.

Na chvíli se zastavilo chlapcovo srdce. Naslouchá kosovi. Takhle kdyby dovedlo zazpívat do psaní pro maminku. Kdyby si mohlo vypíjet kosovu pištaličku. To by jistě jí maminka uvěřila, že je od jejího chlapce.

Ale to by už hlavička chlapcova o tom nevěděla. Jen ručky by zvlhly a byly by lehké a harta jarních paprsků zpívající oknem za postelí by prolínala už jen rosu na srdci.

A slzy by přestaly být slzami a maminka svírající dlaněmi chlapcovo srdce by se podívala, proč na něm neledovatí slzy a chlapcovo srdce že už je jako ptáček kos, který pozdravuje po jaru bílou sasanku a na pištaličku nezpívá už mamince, ale leknínu.

A pak by maminka otevřela okno, v němž roste tvrdý rytíř kaktus a bílá panna hyacint, a hleděla do modré oblohy, jak ptáček odlétá.

Cink! To jak proletěl oknem, padlo jí na čelo cosi jako stříbrný penízek. A maminka by jej sebrala do dlaní a sklonila nad ním hlavu. Pak by se jím pokřižovala a plakala.

A srdce chlapcovo by letělo, letělo daleko pryč a všude by zpívalo. Už by bylo daleko od mamčině okna. Ale slunce, které kaktusu nasadilo krásný červený barek v mamčině okně, by jej vedlo za ruku, aby nezabloudilo na cestu, která vede k zavřeným květům leknínů.

Jen zdaleka by zřelo hvězdy a měsíc a tmavý stín pod silnicí k lesu.

Až jednoho dne by přiletělo do velkého města a vzpomnělo si, že tu kdysi už bylo. Usedlo by na akát nad čilimníkem. Za bílým hroznem květu na větéвке sedí ptáček. Tentýž kos, který mu kdysi zpíval, když ještě ležel na postýlce. Skočil by k němu, políbili by se zobáčky.

Okno by bylo otevřené. A ani čilimník by už nebyl jedovatý i bolest by už byla radostí a slzy rosou. Vzali by ptáčci píšťalíčky a zpívali by na ně. Jeden na akátě a ten druhý na čilimníku.

A až by dozpívali, šli by se pomodlit k bílé sasance.

„Maminko“.

Chlapeček chtěl si utřít slzy, které ho studily na košilce. Kos zmlkl. Chlapeček řekl jen to slovíčko. Pak položil hlavičku na bok, ručky trhly sebou jako dvě struny na housličkách, když o ně zavadí bílá ručka, a zemřel.

Jako ptáček. To psaní mamince už nenapsal. A kos na akátě zavadil nožkou o trn. Zapípl. Pak odletěl.

•

JULIUS BRABEC

NOC U MOŘE

Letní večer, zemdlený polibky mateřských hvězd. Sním na skalisku, kolébán nekonečnou hymnou míru. V tom roztal velebnou symfonii smíření výkřik vln, tříšících se o korálové útesy... Promluvil život... A přes zohýbané zábradlí obzoru naklání se měsíc a maluje ledovým štětcem svých paprsků můj stín.

Skláním se k němu, objímám nejvěrnějšího svého druhu a procltám – v zrcadle vlastní bolesti...

PÍSEŇ

Bez trnů není růže,
ni lásky bez žalu:
bolest je stínem štěstí
v života úpalu.

A pravé lásky poupě
může jen rozkvéstí,
když v žáru citů vzláží
je slzy bolesti.

MALLARMÉ*

COSI BOLESTNÉHO v pohybu ruky, ve hlase, i (usmějme se!) v rázovité kadeři i ve svérázném tahu písma, téměř skromná zdržlivost vedle okouzující zdvořilosti, jež budí náklonnost a získává trvalou úctu; jakési zvláštní, jemné britské způsoby, spojené s horlivostí ve svojí věc pevně věřícího – tot muž Stéphane Mallarmé. Básník tvořil po celý život na záhybech svého bludiště, z nichž nemůže nikdo najít východu; uzavřel se v nedostupné, špičaté věži, pro radost smíšků a podhybnosti svědomitých? Či to pouze hříčka, ono seskupení zvukných slabik a těžkých, típytých souvětí?

Pak klečí lid, a její matka stojí . . .
 Já mnil, že vílu zřím, v klobouku z paprsků . . .
 Já přináším Tě, dítě, z noci idumejské . . .
 Jak přilba válečná, císařského děcka,
 z níž, Tebe vytvořit, se lije růží déšť . . .
 Památko vzpomínky mojí,
 jež se nedovedeš vítězně
 pozdvihnouti . . .
 Sláva! – Slávu poznal jsem teprve včera,
 neodolatelnou . . .

Vzpomeňme těch bezsmyslných průpovědí a zaklínání, jež, nesporné ozdravující moci, žijí v lidu, jež zněl jako hlas duchů a bohů; vzpomeňme starých modliteb, jež nám byly útěchou, aniž bychom uvažovali o jejich obsahu; vzpomeňme písní a slok z dávných dob, nejasných, při jejichž opakování se kolem nás vzdouvají vlny požitků i muk, jež křísí bledé vzpomínky, podávající nám lichotivě, jako bolestné sestry, své ruce.

Máme ještě v živé paměti hluboký dojem, který v naši duši zůstávaly spisy byzantské, mladolatinské i papežské, v nichž jsou odpýkané hříchy zvěčněny zářícími barvami; jak v jejich podmaněném, zmučeném slohu vycítujeme se zadostiučiněním údery i záchvěvy vlastních duší, tak i někdy bolestně vytvořené verše horkokrevného Egyptana jako menády se řítí a hučí a rozjařují více jak ony starého Homéra. Každého pravého umělce uchvátila jednou touha vyjádřit se řečí, jež zůstane neposvěcenému davu cizí, anebo pronést tak svá slova, aby jen zasvěcenec pochopil jejich vznešené poslání. Zvuky rozechvěným temnem provází nás Pindar i Dante a někdy i jasný Goethe. Leč nestvořil mistr také hmatatelně jasných obrazů?

Listy, z nichž vane sténání jeseně, hrůza zimy i úcta k zachmuřilému domovu . . . Biblická divokost Herodiady, jež za zlořečených nocí

* Z knihy „Dnové a činy“ (Chvalořečí).

bloudí síněmi s rozpuštěným vlasem, pak se kochá pohledy na své sytě
hnědé tělo, ozdobené jen několika zářícími drahokamy.

..... a otrhávám,
jak nad zdroji, jichž paprsek zrcadlí mne,
lilie bledé, jež v mém nitru zkvetly . . .
..... O, zrcadlo,
vodo v rámci žalem umrzlá,
často jsem v hodinách zoufalství
se v tobě zjevila, stín dávných dob . . .
Zvěstuj, až léta azur vlažlvý,
jemuž se žena odhaluje cele,
mne užří chvěť se, ve hvězd cudnosti,
že umírám . . .

Nebo odpoledne faunovo. Prosycené vůní letní země i letních vod;
protkané horkým, nehybným listím a bytostmi, prvotně krásných choutek,
ssajícími svoje kypící síly z dmoucích se řader pramatky.

Když hroznů jas jsem vsál . . . se usmívaje
.....
a do blan světlých foukám . . .
U nohou mých, hle pastevkyně,
v objetí pevně k sobě spjaté –
je uchvacuji, spjaté unáším je
v křoviny tyto . . .
Rozechvění,
nahého bříště, které vymyká se,
by ohni přehlo žhavých restů mojich!

Mudrce, znalčího tajemné síly, z nichž připravuje nápoj probouzející k životu, nelze vinit, když učedník, jenž štěrbinou svého mistra pozoroval, nejspíše napodobí tajemné hmaty a svým lekvarem přivodí zemdlenost i smrt.

Proto, básníku, nazývají tebe vrstevníci i žáci se zálibou mistrem, poněvadž tě nelze napodobiti, ač jsi tolik velikého stvořil: poněvadž všichni touží po nejvyšší dokonalosti smyslu i hudebnosti, aby před tebou obstáli: poněvadž jim zůstáváš tajemstvím a utvrzuješ viru v onen krásný ráj, jenž jest věčný.

Z KNIHY „MŮJ SVĚT“

VOJTĚCH DLÁTO

Byl vám Vojtěch Dláto
řezbář ruky umné:
vyřezal i koním hřívou,
ptáčkům peří šumné.

Antipendium znal
zrobít na oltáři,
spanilý, že sotva lepší
uzítí se zdaří.

A když stavěl chatu,
pěkně v lomenici
vyryl INRI a dva ptáky
spolu laškující.

Laškující ptáci,
holub s holubičkou –
na znak lásky, která váže
muže se ženičkou.

Tu jednoho rána
sousedé ho budí:
„Kaplíčku zde potřebujem,
ať se Dláto trudí!”

„Nebudu se bránit,
nejsme ledažáci!”
A než zima uplynula,
dohotovil práci.

Z hruškového dřeva,
z dubu umení dláta
už tu pěkně ve trojici
Rodinečka svatá.

Svatý Josef z jedné
s hoblíkem i pilou,
z druhé strany s lillemi
Panenku zříš milou.

Mezi nimi drobné
Jezulátka tělo,
opírá se ručičkama,
jak by skákat chtělo.

Nad Rodinou svatou
holubice bílá,
jež si křídlem trochu těžkým
k nebi zaměřila.

Postavili ve vsi
nové arctdílo –
což se tomu Vojtěchovo
srdce natěšilo!

Jen ho kormoutilo,
když se dočkal časem,
jak se slípky rozgdákaly
tenorem i basem.

Až mu slzy tekly
po šedivém vousu,
když se o něm rozkejhalo
čísi hloupé housu.

Utěšit ho chtěli
lidé dobroduši:
„Housu přece kejhát musí,
slípkám gdákat sluší.

Tak vás nenalomil
roční zlý osud,
jako ten váš oltář z dřeva –
vždyť je celý posud!

Hůř, že syn je zloděj
– pro Pána! – a žena
dobře si to zasloužila,
že je vykřičena!”

„Copak s klukem – ať mu
pouta navlečena,
tady to je rodina má,
tu je moje žena!“

Takhle odpovídal
každé klevetnici
Vojtěch Dlátó, co dva ptáky
vřezal v lomenici.

HORALSKÉ OSTATKY

Na ostatky, včera, dnes,
jedna radost celá ves:
nezdařil se v peci chléb,
tříkrát šlo se na pohřeb.

Velebníček o Ranní
napomínal k pokání,
bezbožnost se nelekla,
když ji proklel do pekla.

V tvrdé srdci úhory
hrozil: Shnijí brambory,
Boží prst jen pokyne,
oves suchem vyhyne.

Na Ostatky včera, dnes,
jedna radost celá ves,
tančí, dupčí, houpy – hup,
až to duní do chalup.

Káča třestí od rána:
pes ji zakous' berana,
muž se chladí v šatlavě,
pohládl dva po hlavě.

Také synek – mazánek –
půjde zítra pod zámek.
Boží hněv naň volá kdos,
že mu včera ukous' nos.

V nenucené zábavě
sekerou křís' po hlavě
bratra, s nímž měl pranci
pro šmatlavou pastvici.

Také s jedním od vojska
přišla nemoc francouzská,
ty, jež stihl úděl zlý,
do špitále odvezli.

Na Ostatky, včera, dnes,
jedna radost celá ves,
po cestě se ubohá
belhá lidská mátoha.

Je to baba nelida
uřkne, koho uhlídá,
oči pouli na postrach,
ze zástěry střípá prach.

Nejde jí to do hlavy,
odkud tolik záhavy,
když je před ní na píd' jen
jícen hrobu rozevřen.

Na Ostatky, včera, dnes,
jedna radost celá ves,
s výše do vsi zářivá
slunka tvář se usmívá.

CO SOUDÍ SV. FRANTIŠEK SALESKÝ O INTELIGENCI ŽEN

SV. FRANTIŠEK SALESKÝ měl jako duševní vůdce a důvěrník mnoha vynikajících žen své doby tolik příležitosti poznati nehlubší záhyby ženské duše, že se stal výborným znalcem jejím. Francouzský spisovatel G. Arnaud d'Agnel studuje psychologii ženy vybral si proto sv. Františka Saleského za vůdce. Ve svém spise „*Les femmes d'après saint François Sales*“ (Paris, Plon, 1928) ukazuje, že „nikdo lépe nepoznal, nepodchopil a nemiloval duši ženy než svatý biskup ženevský. Proto chtějí-li si feministky vybrati patrona, nemohou lépe voliti“. (Tak píše posuzovatel spisu M. L. v časopise „Polybiblion“ v dvojseštitě březnovém a dubnovém t. r.) Vynímám tu několik myšlenek ze spisu svrchu jmenovaného z kapitoly druhé „Intelligence žen“ (str. 15–55).

Chceme-li souditi o inteligenci žen, musíme si nejprve ujasnit pojem intelligence vůbec. Pak se teprve ptáme, co soudí o inteligenci žen sv. František Saleský!

Co je vlastně intelligence? Slovo podle svého původu znamená, že člověk máje tuto vlastnost přečte to, čeho většina lidí nedovede přecísti, odhaliti, rozřešiti. Naše „já“ a všechny živé i neživé bytosti, které jsou na dosah našich smyslů, jsou pro nás knhami otevřenými. Jejich obsah je velmi rozmanitý a nevyčerpatelný. Vnímáme ovšem jen to, co je smyslům přístupno, celá skutečnost není v dosahu našich smyslů. Máme před sebou jakési hieroglyfy, jež rozluštit je prací velmi namáhavou.

Člověk inteligentní vidí lidi a věci – nikoli, jak rozmar mu káže je viděti, nýbrž jak jsou ve skutečnosti. To, čím vyniká nad pošetilce a lidi prostřední, je správnost jeho pohledů. I považujeme na př. za inteligenta toho člověka, který nás vyvede z věcí, z níž podle našeho domnění nebylo východu. Znakem intelligence je odkrytí věcí, jichž většina lidí nevidí, a viděti je správně. Jsou lidé intelligence teoretické a jsou duchové praktičtí. Oni pracují v nesmírných oborech písemnictví, věd a umění, těmto náleží neméně rozsáhlé pole činů. Oni prospívají lidstvu všemu, tito se uplatňují hlavně v prostředí, ve kterém žijí a pro které pracují. Podle povahy předmětu, o jehož proniknutí jde, intelligence má velmi rozmanité způsoby činnosti. Geniové (jako Leonardo da Vinci), kteří dovedli tvořit s úpěchem v oborech si nejvzdálenějších, jsou velmi řídkí. Zdatná intelligence lidská vyniká obyčejně jen v oboru jedné. Někteří inteligenti se vyznamenávají analýsami, jiní syntesou. Mnozí jsou výborní v sebepozorování a při tom bývají špatnými pozorovateli světa vnějšího. Třebas se vlastní intelligence lišila od paměti, obraznosti, činnosti volní i života citového, podléhá více nebo méně i jejímu vlivu. Býváme denně svědky, jak vášeň urychluje a posiluje

* Spisovatel připravuje ještě dílo „*Les femmes d'après saint Augustin*“.

činnost rozumovou. Neboť – je-li potřebí věc znáti, abychom ji milovali, vede nás naopak láska k věci k tomu, abychom ji lépe poznávali. I stavy podvědomé mají značný vliv na inteligenci ve směru dobrém i špatném.

Je jisto, že je velký rozdíl mezi inteligencí mužskou a ženskou, rozdíl, který vyplývá z různorodosti psychické obou pohlaví. Je ovšem – přísně vzato – nemožno určit, který z obou mozků (mužský či ženský) podporuje vrch nad druhým. Nejlépe bude vytknouti přednosti a slabosti obou a tak je srovnati. Sv. František Saleský nikde nečiní podobných závěrů, ale jako výborný psycholog cítí je intuitivně. Proti moralistům své doby nepovažuje inteligenci ženy za veličinu bezvýznamnou, mluvě nebo píše o ní, nečiní tak nikdy ironicky. Dospívá dokonce přesvědčení, že je ženě možno dosáhnouti duševní úrovně mužovy. Píšeť mladé abatyši z Montmartru: „Vaše pohlaví chce býti vedeno a nikdy, v žádném podniku nemá úspěchu leč podrobuje se – *nikoli proto, že by nemělo velmi často tolik poznání jako druhé pohlaví, nýbrž poněvadž tak Bůh ustanovil*“. Jinak by sv. František otevřel ženám vyšší brány lidského vědění. Jen dvou nebezpečí se bojí: aby žena věnujíc se vědě nezanedbávala svého vlastního určení a po druhé, aby neživila v sobě samolásku a nechlubila se svým věděním. V tom se shodují se sv. Františkem moralisté, že věda je velkým nebezpečím pro domýšlivost ženskou.

Ačkoli tedy sv. František připouští možnost vyššího vzdělání vědeckého pro ženu, přece myslí, že se toto vzdělání méně shoduje s mentální ženskou než s mužskou. Žena povahou svého ducha nemá záliby v abstrakcích, kterých věda vyžaduje. Vycházeje z tohoto pozorování neradí sv. František svým duchovním dcerám, aby modlice se dlouho hloubaly o jedné myšlence, spíše nechť se poddávají co nejdříve jejímu dojmů. Německý psycholog žen G. Heymans v díle „Die Psychologie der Frauen“ (Heidelberg, 1924) potvrzuje správnost poznatku sv. Františka, že ženy neprospívají ve vědě proto, že jejich **inteligence** není tolik přístupna chápání abstraktních pravd jako **inteligence** mužova. Je jisto, že inteligence ženina je obrácena k věcem **konkrétním**, teorie ji méně zajímá. Někteří psychologové chtějí tento **nedostatek** u ženy vysvětliti staletou výchovou ženy pro život praktický. Ale jak potom vysvětliti poddačnost žen, že se tak dlouho spokojovaly s nižším vzděláním? O mnohých vynikajících ženách je známo, že měly odpor k abstrakci, stačí uvést Mme de Staël, M. de Rémusat, George Sand a j. Naopak shledávame abstrakci často u mužů nevzdělaných.

Ženin sklon k věcem konkrétním se vysvětluje citovým životem jejím, podmíněným mateřstvím. Zachovat bytost nějakou při životě je více uspokojuje, než řešení nejvyšších záhad vědeckých. Živoucí bytosti je více zajímaví než abstraktní cíle vědy, politiky a umění. Žena nežádá pro pravdivost všeobecného soudu důkazu logického, nýbrž ověření jeho případem zvláštním. I knihupec jakýsi v Londýně zjistil, že ženy vybírajíce si díla filosofická volí filosofy nejméně abstraktní.

Velký úspěch děl sv. Františka Saleského se vysvětluje z části tím, že žádný spisovatel lépe nepostihl sklon ženiny inteligence k věcem

konkretním (l'orientation concrète de l'intelligence féminine) a nebral větší zřetel k němu. V dílech sv. Františka nejvíce čtených (Introduction à la vie dévote, Traité de l'amour de Dieu, Vrais entretiens spirituels)* je omezeno zdůvodňování na nejmenší míru. Čisté rozumové úvahy přecházejí brzy k činům jednotlivým nebo v porovnání snadno pochopitelná. Mluví o pravé a nepravé zbožnosti nezdržuje se sv. František dlouho úvahami všeobecnými, nýbrž staví před oči čtenáře několik typů lidí zbožných. Člověk jednoho typu, oddaný umrtvování vnějšku, se považuje za velmi zbožného, protože se postí, ačkoliv jeho srdce je plno záští; ze střídmosti se neodvažuje omočit jazyk ve víně, ba ani ve vodě, při tom však se neštítí hroužiti jej v krev bližního pomluvou a utrhačstvím. – Jaký tu realismus v tomto portretu, plném pohybu a činnosti! Hle, takto ukojoval sv. František žízeň žen po věcech živých a konkrétních!

Jiný člověk ochotně vytahuje z peněženky almužnu, ale nemůže ze srdce vybrati slova sladká, aby odpustil svým nepřátelům.

Misto, aby popsal slovy abstraktními různé stupně vzestupu duší k Bohu, uchyluje se sv. František raději k obrazům ze světa ptačího. Hříšníci spoutaní zemi podobají se pštrosům, kteří se nikdy nad zemi nepozvednou, lidé nedokonalí jsou jako slepice zřídka se odvažující letu, jen dokonalí jsou rovni orlům, holubům a vlaštovkám, kteří lítají rychle a vysoko.

Je-li třeba, aby znázornil, jak zbožnost přeměňuje svízele tohoto světa v radosti duchovní, sv. František odkazuje na věely pravé: „Víte věely na dymánu: nalezájí tam šťávu velmi hořkou, ale ssajíce mění ji v med, poněvadž je to jejich zvláštní schopností. O lidé tohoto světa, duše zhožné shledávají mnoho hořkosti v skutcích umrtvujících, ale konajíce je, mění je v dila sladká a libá. Ohně, plameny, kola a meče se zdají mučedníkům květy a vůněmi, protože jsou zbožní ...”

Je možno mluvití konkrétněji, než činí sv. František, aby získal čtenáře pro svou věc? Je kouzlo ve způsobu, jak světec poučuje ducha krásnými obrazy. Ať je pravda sebe filosofičtější, sv. František ji činí smyslům přístupnou a při tom ji neznetvořuje ani neumenšuje.

Jsou na příklad různé způsoby, kterými vůle řídí tělo i duši. Světec upoutává pozornost čtenáře na problém tímto porovnáním: Otec rodiny vede svou ženu, své děti a sluhy nařizením a příkazy, kterých jsou povinni poslouchati, ačkoli mohou tak nečiniti; má-li nevolníky a otroky, vládne jim silou, které nemají moci odporovati, ale s koňmi svými, voly a mezky zachází obratně, poutaje, splnaje uzdu, bodaje je, zavíraje a vypouštěje ...” Tímto začátkem zcela konkrétním obrací zraky žen k problému, kdežto studený výklad psychologický by je odpuzoval.

Žena jsouc zvědava na lidi a věci svého okolí, je prostá obyčejně

* Výbor z děl svatého Františka Saleského podává kniha „Saint François de Sales”. Pages choisies. Introduction et notes par P. Archambaudes. Paris. Éditions „Spes”.

vší zvědavosti vědecké. Nic ji nezajímá důkladně mimo krb, přátele a vztahy světské. Podrobnosti ji baví, i když ji neunášejí – takže ji skrývají pohled na celek. Žena je podle Schopenhauera stížená jakousi krátkozrakostí duševní, která jí dovoluje, aby intuicí pronikla věci blízké, ale její horizont je omezen, co je vzdáleno, jí uniká. Z tohoto krátkozrakého hlediska si vysvětlujeme její bludné soudy.

Vášnivost a záliba v konkrétnu by byly příčinou rozumové méněcennosti ženiny, kdyby nebyly vyváženy jinými přednostmi. Ve divilých kritických a v záležitostech vlastních jejímu pohlaví instinkt nahrazuje soud. Pravd, jichž muž dosahuje pracným uvažováním, žena se zmocňuje intuicí. Příroda rozumuje za ni. Instinkt má v životě ženy velkou důležitost (spisovatel knihy mu proto věnuje celou následující kapitolu). Sv. František ukazuje v tomto oboru tehdy málo známém velkou pronikavost psychologickou.

Nadbytek obraznosti a života citového jsou nebezpečím, kterému jsou vystaveny i ženy nejinteligentnější a nejctnostnější. Sv. František se proto nehorrí, vidí-li na př., že dobře míněná slova jeho dopisu byla špatně chápána. Hlavní vinu hledá v citu, pod jehož vlivem jeho dopis byl čten a opět čten. Bytostí vášnivě, jakými jsou ženy, soudí o všem brzy tak, brzy onak. I nejspravedlivější z dcer Evyých upadají v stranickost tam, kde rozhoduje láska nebo nenávisť.

Ženy myslí vždycky dobře o tom, co milují, a špatně o tom, co nenávidí. Vliv citu na úsudek je osudný. Svätý František jej přirovnává k účinkům jedu: „Ti, kteří pijí šťávu z etiopské rostliny ophiura, myslí, že všude vidí hady a věci hrozné: ti pak, kteří spolklí pýchu, ctižádost, nenávisť, nevidí nic, co by neshledávali špatným a hodným pokárání“. Světec nerad léčí přímou vadu ženské inteligence. Zlo musí být potíráno ve své příčině, která není povahy rozumové, nýbrž citové. Srdce je nemocno, srdce třeba léčit, aby bylo vráceno zdraví duhu. Sv. František se proto neklame, pravě svým Bohumilám: „Jsou-li vaše city sladké, i váš úsudek bude sladký.“

Množství omylů je u žen zaviněno jejich vznětlivostí: místo, aby svůj první dojem podrobily kontrole rozumu, jdou za ním, neuvažující o jeho hodnotě objektivní a jeho důsledcích.

Názorně zase objasňuje světec svým čtenářkám důležitost soudit nejprve sebe a ne jiné. Soudí-li o jiných laskavě, jsou vždy skutečností blíže než úsudkem přisným. Vliv citu na rozum se jeví u žen i v oboru náboženském. I tu jsou ženy vydány nebezpečí, že budou považovat zbožnost planou, klamnou za skutečnou a opravdovou. Žena jsouc povahy vratké, obrňuje se nesnadno proti vlivu citu na rozum, soudí proto nejčastěji podle osobních dojmů. Správnost úsudku je vlastnost, která u ženy sv. Františka nejvíce překvapuje. Tak je řídká.

Jiná vada povahy rozumové, proti které náš světec bojuje celou šíří své mužské inteligence, je povrchní (formalistní) duch, který více dbá gest a slov zbožných než zbožností samé. Ženy tu mají zvykem hledět spíše na vnějšek než na podstatu, víc na detaily než na celek. Světec je poučuje proto, že zbožnost spočívá v tom chtít to, co Bůh chce, a

chtít to konati pečlivě, často a čile. Podle světky je směšnou pošetilost žen, které se považují za svaté, že chodí na mši, přijímají a dávají almužnu. Málem by chtěly, aby je církev prohlásila za světky a postavila na oltář.

„Vězte, ubohé,“ praví světec, „nemáte-li lásky a pokory, všechny vaše skutky nejsou ničím.“ Svätý František uvádí ještě jiný příklad ženské pošetivosti. Mnohé zbožné ženy chtěly prý se postit po všední soboty roku na počest Panny Marie, vyjímaje soboty doby postní, kdy by ta pocta patřila Spasiteli. Poněvadž si tento půst ukládaly dobrovolně, považovaly jej za dílo lepší, než kdyby se postily v době církví přikázané.

Tyto poslední příklady ukazují, jak sklon rozumové činnosti ženiny utápět se v detailech je posilován všemi druhy samolásky na škodu její inteligence. Biskup ženevský, nečině si ilusi o silné a slabé stránce mozku ženina, není přece nakloněn jim opovrhovat. Dcery Eviny jsou podle jeho názoru schopny výchovy rozumové. Jeho péče proto směřuje k tomu, aby je naučil uvažovat. Nechce tedy, aby všednu odpovědnost za své činy vložily do jeho rukou. Nebyl by nucen v tom spatřovati spíše línost duševní než poslušnost? Máje úctu k svobodným duším, nemůže přijmouti světec tak otrockou poddanost.

Jsa hotov podporovati duše ve všech okolnostech a poučovati je svými radami, nechce od nich žádati, aby neměly jiných myšlenek, citů a přání, než má sám. Načrtává jim zhruba životní program, vhodný pro jejich postavení společenské a pro povinnosti jejich stavu, má na mysli také jejich schopnosti, aby podporoval rozvoj rozličných osobností. Jako zkušený pedagog ponechává jim jistou volnost ve volbě skutků dobrých. Nic neprojevuje lépe úctu světcovu k ženské iniciativě, než dopis zasláný baronce de Chantal, kde vykládá své myšlenky o řízení svědomí: „Chválím nesmírně nábožnou úctu, kterou chováte k svému představenému, a vyblízím Vás, abyste pečlivě v ní setrvala, nicméně Vám musím říci ještě toto slovo. Tato úcta má Vás udržeti v svatém chování, kterému jste se tak šťastně podřídila, ale nesmíte pro ni trýzniti a dusiti opravdovou svobodu, kterou Duch Boží dává těm, které má ve své moci.“

Jedinou starostí světcovu není, aby navykal duše na svou vlastní metodu, nýbrž aby jim nechal na vůli svobodně jíti po cestách, kterými je Bůh přitahuje.

Starost, aby nic nefeklo, co by se neshodovalo s úmysly Božími stran duší, a velká pokora mají značný podíl v postupu vedení salesiánského. K nim přistupuje účel nutiti Bohumily k úsilovnějšímu přemýšlení, než k jakému úhne směr ducha vlastní jejich pohlaví, a tak je zdokonalovati jak po stránce rozumové, tak mravní. Jsa obeznalý v psychologii žen biskup ženevský chápe, že je třeba, aby navykaje ženu na úvahy rozumové zmenšoval nadměrný vliv jejího života citového na schop-

* Svätá Jana (Františka), zakladatelka řádu Navštívení Panny Marie čili salesiánek.

nosti rozumové. Z toho bude mít prospěch především zbožnost ženina, poněvadž bude méně ve vzletu smyslových dojmů a měnivých rozmarů.

Měl-li sv. František při které kapitole svého „Návodu k životu zbožnému“ na mysl zvláště dcery Eviny, bylo tak jistě u kapitoly, která mluví o nutnosti mít ducha spravedlivého a rozumného. Obhájí věc rozumu před Bohumilami, počíná si světec velmi obratně. Bojuje citem proti citu, citem lásky k bližnímu proti samolásce. Jak účinkovati na mozek ženin a nedovolávati se jejího srdce! Argumentaci světcovu lze tu shrnouti takto: Abyste byly dobré k ostatním lidem, jak to Bůh chce a jak to žádá čest vašeho pohlaví, není třeba, ani abyste soudily ani jednaly z popudu svých osobních sympatií nebo antipatií, nýbrž abyste byly hluché k radotu svých hněvů jako k čarovnému bublání svých tužeb a neposlouchaly leč hlasu rozumu svého. Takový je smysl konečných vět kapitoly o nutnosti mít ducha rozumného.

„Bohumilo, buďte nestranná a spravedlivá ve svém jednání! Postavte se vždy na místo bližního a jeho postavte na místo své a tak budete soudit dobře; učíte se prodáváckou kupující a kupcem prodávajíc a budete prodávati a kupovati spravedlivě. Všechny tyto nespravedlnosti jsou malé, poněvadž nezavazují k náhradě, ale neustávají nás zavazovati, abychom se z nich káli, poněvadž to jsou velké nedostatky rozumu a lásky; a konec konců nejsou to leč podvody, neboť člověk neztrácí nic, žije-li šlechetně a zdvořile, má srdce královské a rozumné. Nezapomínejte, Bohumilo, zkoumati často své srdce, je-li takové k bližnímu, jak byste chtěla, aby bylo jeho k vám, kdybyste byla na jeho místě, neboť hle, to je hledisko opravdového rozumu“.

Všechno umění zlepšit u ženy schopnosti rozumové spočívá podle taktiky sv. Františka Saleského v tom, aby se ženě ukázalo, že nestranný úsudek a správné uvažování jsou něco užitečného, dobrého. Jak případně nazval světec spravedlnost ducha krásným jménem *srdce královského a rozumného*. Hle, tu je něco, co se nemůže nelíbit ženě, na kterou rytířský tón tolik působí. Slova „srdce královské“ činí rázem sympatičtější přívlastek „rozumné“.

Čím více má žena hodnoty rozumové a mravní, tím více záleží na tom, abychom oděli ideálem příkazy a rady, které jí dáváme. Tak jí usnadníme poslušnost, učiníme obět méně odpornou.

Sv. František usiluje o to, aby rozum a soudnost zvítězily u žen, které byly pod jeho duchovním vedením – měl na mysli skutečný ideál. Jím byla sv. Terezie z Avily, kterou poznal studiem jejích děl.

Svatá Terezie byla toho domnění, že myšlenka lidská platí víc než celý svět hmotný dohromady. Čím víc se jí nelíbili polovzdělanci pro svou hloupou domýšlivost, tím milejší jí byli opravdoví učenci. Jejich vědění bylo v jejích očích odleskem vševědoucnosti Boží. Sv. Terezie se stala obhájkyňou lidského rozumu v době, kdy jej Montaigne zahrnoval svým opovržením a luterán Valdès sledoval zvědavost vědeckou hodnou pokárání. „Kdo má světlo vnitřní, musí se zřít světla rozumu přirozeného,“ prohlašoval.

Sv. Terezi připadla krásná úloha hájiti našich schopností rozumových

proti tolika jejich utrhačům. Věc neslýchaná v dějinách: žena nejbohatšího života citového má údělem hlásati skutečnost rozumu a jeho velikost. Chápeme, že sv. František Saleský právě velkým zjevem španělské světlice byl utrčován ve víře v ženskou inteligenci. Jest jeho zásluhou, že jeho nejmilejší Bohumila Mme de Chantal, žena živé vznětlivosti, bujně obraznosti a nemenší vášnivosti dovedla spojit s těmito vlastnostmi správnost úsudku a logickou souvislost úvah.

Srovnajme na konec názory sv. Františka o inteligenci žen s výsledky moderní psychologie, jak ji shrnuje J. Larnac v kapitole „L'intelligence féminine“ právě vyšlého díla „Histoire de la littérature féminine en France (Paris, Kva 1929)“!

Nynější věda přijímá běžný názor, že povaha muže a ženy se podstatně liší. (Mme de Staël kdysi tvrdila, že „duše nemají pohlaví“.) Nehledě k větší síle tělesné mužové předčí ženy inteligenci, ženy pak mají přednost v oboru citovém. Rivarol pravil: „Nebe odepřelo ženám genia, aby se všechen plamen uchoval v srdci“.

Namítáme-li, že se stále větší počet žen s úpěchem věnuje studiu vědeckému na universitách, odpoví se nám, že sice ženy vynikají pamětí a množstvím vědomostí, ale chybí jim samostatnost a hloubka myšlenky. Duch jejich přijímá, ale netvoří. Ženy nedospěly k důležitějším objevům, nevytvořily nový druh literární spokojíce se napodobením práce mužské. Jejich pozornost se obrací na nejbližší okolí, na výrobek hotový, na věci dekorativní, individuální a konkrétní, kdežto muž tíhne k věcem vzdálenějším, konstruktivním, všeobecným a abstraktním. Ženy mají odpor k abstrakci, která nedává vzachu mocné vznětlivosti jejich. Ženy mohou sice vyniknouti v malbě a písemnictví, kde není nouze o konkrétní předlohy, ale neprosplívají v abstraktnějších druzích uměleckých tam, kde jde o komposci, pro niž muž hledá vzor jen v sobě. Dovedou výborně rozbírat své vlastní city, ale jsou neschopny obsáhnouti celek.

Je možno z těchto zjištěných faktů uzavírat, že žena je méněcennější než muž? Odpověď zní: Nelze mluvit ani o inferioritě ani o superioritě. Žena je zkrátka bytostí od muže rozdílnou.

Odlíšnost fysiologická se přijímá všeobecně. Většina psychologů připouští nyní také odlíšnost psychickou. Spor je jen o původ této odlíšnosti. Někteří tvrdí, že se vyvíjí až později, není vrozena. Jiní se domnívají, že je výsledkem tisíciletého otroctví ženina. Ale Maudsley myslí, že „pohlaví je hlubší (mocnější) než civilisace“. Není prý to společnost, která udělala ženu tím, co jest. Pohlaví není detaillem přidaným nádavkem dvěma podobným bytostem. Je samým středem dvou bytostí protivných. Rozdílnost se hledá už v buňkách.

Co se týče duševní činnosti, tvorby literární – na desátém řádku poznáte, že dílo psala žena, třebas jste to předem nevěděli. Zkrátka: žena se liší od muže tělesně i duševně.

Myslím, že sv. František Saleský jako psycholog ženské duše čestně obstojí i vzhledem k moderním názorům na duši ženinu. Ale náš článek měl ještě jiný účel – ukázat, jak se studium života a děl velkých

světců katolických víc a více prohlubuje, poněvadž títo světci, pro něž měla ještě nedávná doba jen jizlivý úsměšek, mohou i lidem dneška mnoho říci, zvláště však poučí ty, kdož touží po jasném pohledu do hlubin lidské duše.

*

SIDA KOŠUTIĆ – přeložil OTTO F. BASLER

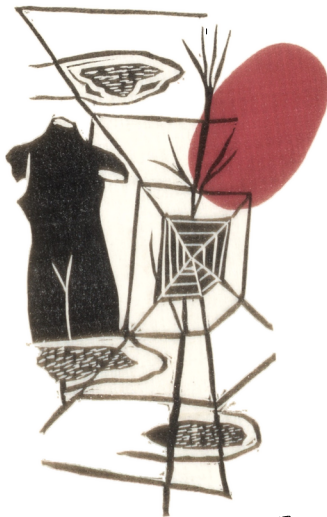
BOHORODIČCE

Zdrávas, Maria.
Zrána nízká tráva si rosou omyla tváře.
Ptáče si zpívá, letíc nad háji a polem.
Větřík spěchá okeánem mlhy,
nesa píseň jitřního zvonu:
Zdrávas, Maria.

Černý odstín zastřel krajinu
ve smrtelné chvíli Tvého Syna.
Přilísná bolest Ti přetrhla pláč
a ruce matčiny sklopila němě.
Místo nářku – oči Tvé zalily slzy,
a pohled se zastavil nahoře.
Obloha nesnímala černých záclon.
Matko osamělá, proč hledíš vzhůru?
Matko tichá, proč hledíš vzhůru?
Svatá Matko rozpjatého Syna, což nemáš
ni výčitky pro lidský dav, jenž nyní
Tě obklíčil u nohou Nevinného?
Místo slov – oči Tvé zalily slzy,
a pohled se zastavil nahoře.
Obloha nesnímala černých záclon.
Matko osamělá, proč hledíš vzhůru?
Matko tichá, proč hledíš vzhůru?
Ó svatá Matko, když potkaly oči Tvé pohled Otce,
zřelas, že na Syna usmíval se Bůh!

Zdrávas, Maria.
Zvečera nízká tráva si rosou omyla tváře.
Ptáče štěbetá, letíc s pole ke svému domovu.
Větřík spěchá okeánem mlhy,
nesa píseň večerního zvonu:
Zdrávas, Maria!

(Z časopisu „Hrvatska Prosvjeta“ XVI.)

JOSEF BARTUŠKA - LINOLEORYT

MĚSTO NA HRANICÍCH

I

Bylo to v roce 1924
 měsíc září se procházel v lesích a doubravách
 a v novohradských lesích se pásly srnky
 tohoto září jel jsem vlakem dívaje se na obě strany trati
 Břízy na mýtinách vlály poslední zelení
 melancholické barvy se dvěly jak v kaleidoskopu
 a v pozdním odpoledni kanul déšť do mých vzpomínek
 vřesoviště podél trati doutnala těžkou mlhou
 a vlaštovky sedaly na dráty hledíce k jihu
 Vlak těžce supěl dýmaje v mračna
 a déšť stékal po oknech jež kryla dávno vyprchalé teplo
 To je Vitorazsko jímž projíždíme myslel jsem
 vlak poskakoval na železných kolejích
 a srny za Vyšnou hleděly hnědýma očima slízce dýmem
 který se táhl jak mléčná dráha za vlakem
 U trati vyskočil modrý strážník a točil červeným praporečkem
 neznámá dívka kreslila na zamčeném okně milostná znamení
 Všichni sbírali ranečky svého štěstí a snů
 a vlak vjížděl do nádraží
 provázen skřipěním výhybek a září světél

II

To bylo v září roku 1924
 Když jsem procházel městem na hranicích
 večer se blížil a neznámý chodec se halil v plášť
 myslel jsem naň snad to byl Ahasver
 nechával za sebou chlad
 potkal jsem dívku která se smála
 byla to ta jejíž obraz krásli krabice s bonbony
 viděl jsem ji jen krátce
 ale voněla konvalinkami
 procházejíc se deštěm který zvolna padal na její kožešinku
 Šel jsem tmou škrtaje zápalky Solo
 cigareta byla vlhká a syčela jak prskavka na vánočním stromku
 Šedivé stíny se ploužily mlhou
 a nad nádražím hořel reflektor
 jenž světelnou čarou ryl mezi hvězdami
 To bylo město na hranicích
 s kouřem, mlhou a hlukem

JOSEF BARTUŠKA – LINOLEORYT

a s úsměvem plavé dívky
jež krátce před svítáním usnula v krabici s bonbony

III

Překračuje kolejnice myslil jsem na zámořské cesty
portýr kouřil dýmku a bručel ze sna
slečna v pokladně rozdávala jízdenky jak v milostném románě
a nádraží hřmělo
Zelené vagony jezdily samy tmou
do bouře nárazníků zněl amplion
a reprodukoval píseň havajské slétny
a nade vším světla
bludičky v železných rumištích výhybek
Uředník vysílal telegram
a hrál na ariston
Byla to hudba již nezapomenu
Někdo mě vodil nádražím
nepoznal jsem ho
byl zahalen v plášť a dýmal chladem
V mlze se rýsovaly silhouety
pohyblivé světly a celou tou hrou
V skleněném zámečku dohořelo vlákno žárovky
Obrátil jsem se zpět a šel ostnatým drátem
a na okně jež prasklo přílišným hlukem
a které prach pokrýl k nepoznání
našel jsem zelený kaktus
Miloval jsem vždy kaktusy
tyto konstruktivní výrobky přírody
Odnášel jsem květináč přelézaje plot
Portýr odhodil dýmku a strojvůdce prudce brzdlil
Běžel za mnou a křičel
ale já běžel městem na hranicích
shlížeje se v mokřích chodnicích
až bez dechu jsem sa zastavil u vrat
jež kryla můj příští domov

IV

Bylo to jednoho večera
chodil jsem v lesích a ze smutku hvízdal
měsíc kouřil a hvězdy se trásly chladem
V růžových parách trásl se prelud hedvábné dívky
Byl jsem zmaten touto scenerií
v krajkové mračen se řadila souhvězdí
a svatojanské mušky tančily na mýtině

Myslel jsem na plavou dívku
 jež usnula v krabici s bonbony
 usměvavě rovnala kolem sebe záhon pomněnek
 Bylo to pozdě v noci
 když jsem chodil v temné zeleni lesa
 zatím co kukačka v zenitu prozpěvovala
 Dívka psala milostný dopis
 a já v snu hleděl jí přes rameno.
 Hvězdy padaly v stíny lesa a fosforeskovaly v skrytu
 Byl to sen na nějž nazapomenu
 Kráčeje k městu středem těchto vidin
 slyšel jsem vlak jenž odjížděl do světa
 svatojanské mušky mizely v mechu
 a moje cigareta dohořela.
 Stál jsem zamyšlen v lesích ve středu Vitorazska
 a myslel jsem na mnoho věcí jež nikdy nespatřím
 byl jsem tu tak strašně sám
 samotářský lovec svatojanských mušek
 A pak jsem šel domů skupinami hvězd
 do Revoluční třídy 230
 bděl jsem až k ránu hovoře s Jitřenkou

*

ANTONÍN ŠERÝ

BALADA VEČERNÍ

Obloha zpívala, hvězdy ji hrály,
 měsíc se potopil v stříbrný sen –
 v očích se panenky bály a lkaly,
 v srdcích zaúpěl bol, vykřikl sten . . .

Květiny voněly milostnou písní,
 o kež se roztříštil růžový pel –
 hrdlo hlas zadržlo v úzkostné tísní,
 v mlčení rtů jenom smutek se chvěl . . .

V pokorném ztišení usnuly stromy,
 stříbrná rosa jen ve trávě tlí –
 v duších cos zaškytlo, jak když květ zlomí,
 oči se naposled políbily . . .

KRAJINA VE VŘESU

I

Lesy kouřily do měsíční noci
 pavučina věnčila krajinu v níž tekla Lužnice v opálových stínech
 na západě se svíjela mračna
 a doutnala vřesoviště
 podzim a zima táhly nad krajinou
 jež byla stejná jak na jaře a v létě
 Někde snad na podzim kvetly jirfny
 i jaro se procházelo zahradou chrysantém
 ale tady se táhl s mlhami věčný smutek
 a prapory deště pokrývaly kraj
 Vzpomínali jsme neustále v horečce snů
 se zlmomřivými ptáčky
 na barevné fontány oblaků a květin
 Dny ploužily se zamyšleně kol holých šípkových keřů
 v nich tělo listů a dějiny zapomenutého kraje
 Lesy kouřily do měsíčních noci
 stojaté vody hnily a světélkovaly potmě
 a ticho všude působilo hrůzu
 jen kulich houkal v průsvitném mušelinu noci
 a žabí hlas z hlubin jej doprovázel
 Babi léto stříbrem omotávalo kraj jak šípkovou Růženku
 nebylo snadné trhat květy a lovit ve fontáně okamžiku
 vzpomeňme jen roku tisícího devítistého dvacátého

II

Srnčí rodina na palouku Stražiště
 pasoucí se v perleťových barvách pomněnek
 to je jediná idyla

III

V bludišti lesních stínů, jež pavouci chytají do svých sítí
 plouží se zelené ticho
 kytičky hvězd jež sládně nepozorovaně
 krásli zapomenuté končiny vřesoviště a hlíny
 to je jediné kouzlo
 Lužnice ryje v prudkých zátočinách
 tůně jsou černé a děsné jak utopencovy oči
 zde nelze skotačit vítr zanášá píseň a vymleté vrby šumí
 zde stojíš zamyšlen tolikrát jsi se toho bál

JOSEF BARTUŠKA - LINOLEORYT

nepoznals smutnější řeky
A okolo kouří hluboké lesy
v doutnajících mračnech ryjí větry
a těmito dírami vesmíru vyplouvá měsíc
pavučina modrého světla klesá ke dnu
a do tvého snu

IV

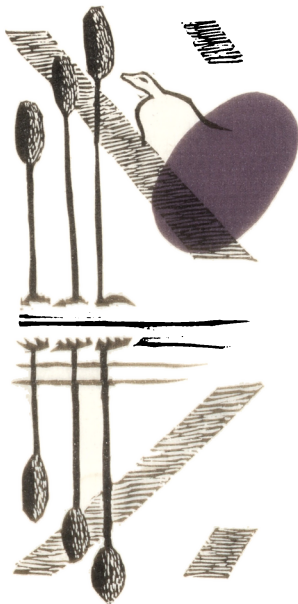
Za jasných dnů létají vlaštovky nízko pod Stražištěm
nesou květinové pozdravy a depeče jara
ale je тихо
a daleko v rovině tlí rákosiny v rybnících
Staleté duby košatí večer v koruně hvězd
a pod nimi usínají divoké kachny
bludní poutníci stojatých vod
v nepřetržitém růženci žabiho skřehotu
zapadají v modř noci ptáci
tuto píseň znal Petr Vok
vzpomeňme jihočeského rybníkáře
Za jasných dnů létají vlaštovky a nesou pozdravy jara
a z konvalinkových mýtin vynášejí vůni
kroužice ve větrných vírech po celém kraji
až v leknínová zátiší rybníků

V

V deštivých dnech nejvíce vzpomínáš zasmušilého kraje
na břehu Lužnice
ocůny vzpomínek

VI

Vzpomeňme kdysi nás bolela světová válka
a dnes v myšlenkách smutek této krajiny
čím více se jí vyhýbáme tím více se jí blížíme
Z kamenitých strání těžko se dobývá chléb
a člověk často zacrtní oči hledě v kypřé úrody slunečného kraje
s tohoto místa jež doutná chladem a mlhou
s tohoto místa zatuchlých vřesovišť a jilu
dým par se zdvihá nad rybníky
Než s Bohem žirné louky snů
s Bohem úrodná pole to je fatamorgana
I zde zpívá slavík nad kamením a mezi balvany na stráních
jen naslouchajme večer šumění Lužnice v lukách
Kouzelná pavučina světla věnčí kraj
a utichlé lesy kouří do měsíční noci

JOSEF BARTUŠKA - LINOLEORYT

ŽIVOTNÍ LITERÁRNÍ DÍLO PRELÁTA MSGRA DRA JANA HEJČLA

DRUŽINA literární a umělecká jmenovala loni preláta msgra dra Hejčla u příležitosti jeho šedesátin svým čestným členem. A všim právem po zásluze! Nesporně vyoral Hejčl na roli české bohovědné a náboženské literatury hlubokou brázdou.

Budiž zde v „Arše“ podán nejprve krátký nástin životní pouti dra Hejčla.

Dr. Jan Hejčl narodil se 15. května 1868 v přívětivém městečku východních Čech, Žamberku. Otec jeho byl sekýrníkem-mlynářem. Poetické okolí českých mlýnů vočkovalo i do krve malého Jeníka lásku a zálibu k přírodě. Otce ztratil Hejčl jako mladý kněz, matka spravovala ještě několik let v Olomouci domácnost dra Hejčla, profesora bohoslovecké fakulty. Gymnasiijní studia dokončil Hejčl v Hradci Králové roku 1887 s výborným prospěchem, rovněž s výtečným prospěchem absolvoval roku 1891 v Hradci svá bohoslovecká studia. Od října roku 1891 do března kaplanoval v Čermné u Lanškrouna; v té době vykonal dvě rigorosa na teologické fakultě v Olomouci. V březnu 1897 byl poslán velkým a nezapomenutelným biskupem královéhradeckým Edvardem Brynchem do Vídně na vyšší ústav ku vzdělání kněží u sv. Augustina. Zde složil dvě zbývající rigorosa a byl promován 17. března 1899 na doktora bohosloví. Ihned po svém návratu do Hradce Králové byl jmenován vicerektorem kněžského semináře a téhož roku 1899 ještě světil Brynch dru Hejčlovi úřad spirituála téhož ústavu. Roku 1902 byl Hejčl ustanoven profesorem biblického studia Starého zákona při teologickém ústavě v Hradci Králové. Ihned zavedl vyšší exegesi a přednášky z aramejštiny, syrštiny a arabštiny, které se již od roku 1864 v Hradci nekonaly. Od 1. října 1904 do 8. června 1905 podnikl studijní vědeckou cestu do biblického Orientu. Navštívil Palestinu, kde v Jerusalemě několik měsíců poslouchal na biblické škole francouzských dominikánů; vykonal několik vědeckých cest po Předjordansku, Zájordansku, Syrii a Egyptě. Ještě v červnu a červenci letního semestru 1905 spatřil jeme Hejčla v Mnichově, kde navazuje styky s tamějšími universitními orientalisty. Roku 1906 dli sedm měsíců v Berlíně za účelem srovnávacích studií Starého zákona a starého Orientu. Roku 1909 navštěvuje Hejčl Paříž, aby si prohlédl památky starého Východu v tamějších sbírkách. 1. října 1909 přechází s bohosloveckého ústavu královéhradeckého na teologickou fakultu olomouckou, aby se ujal odchodem prof. Musila osiřelé stolice Starého zákona.

Hejčl, bývalý spirituál královéhradecký, potomní profesor královéhradecký a profesor bohoslovecké C. M. fakulty olomoucké, rozvinul bohatou literární činnost, korunovanou trvanlivě cennými výsledky. Dlouhá jest řada vědeckých a populárních článků – statí uveřejněných v různých ročnících časopisů: „Časopis katolického duchovenstva“,

„Hlídka“, „Archa“, „SS. Eucharista“, „Poutník Jerusalemský“, mohučský „Katholik“, „Liter. Rundschau“, „Eva“, „Náš domov“, „Našinec“, „Čech“, „Obnova“. Dr. Hejčl jest přispívatelem a spolupracovníkem „Českého slovníku bohovědného“, kde tak mnohý a důkladný článek pochází z jeho pilného pera. Ze samostatných spisů a publikací Hejčlových budtěž zde jmenovány: „Das alttestamentliche Zinsverbot“, dílo vydané u Herdera ve Frýburku, jež učinilo svého autora známým i za hranicemi a bývá citováno v cizojazyčné vědecké literatuře; „Do města Davidova z města Eliščina“, Hradec Králové 1909; „Ke svatyni Kananejské“, Hradec Králové 1911; „Hodinky mariánské“, Praha 1913; „Žaltář“, Praha 1922; „Threni, t. j. Pláč Jeremiáše proroka“, Olomouc 1923; „Modlitby za v Pánu zesnulé“, Praha 1923; „Na Boží tělo“, Praha 1927; „Slova, jež se modlí a zpívá církev římskokatolická na Hod Boží vánoční“, Olomouc 1927; „Od Květné neděle do Bílé soboty“, Olomouc 1928.

Monumentálním a životním dílem Hejčlovým jest „Bible Česká“, vydaná v letech 1913–1925 Dědictvím svatého Jana Nepomuckého v Praze. Je to překlad a výklad Pisma svatého Starého zákona podle obecného znění latinského se stálým kritickým zřetelem k původním textům. Obrovská a vysilující práce! Směrnici při této práci byla snaha podat lidu českému v ryzí, klasické češtině takový překlad a výklad Pisma svatého, jenž by po stránce obsahové i formální prospěl prostému lidu i inteligenci. Právě tato směrnice, nade vši pochybnost správná, zapříčinila, že „Bible Česká“ vyšla a mohla vyjít jen v té podobě, v jaké ji máme dnes před sebou. Po dokončení „Bible České“ bylo v odborné české veřejnosti mnoho diskutováno pro a contra o této směrnici. Za svého pětíměsíčního římského pobytu roku 1926 měl jsem příležitost srovnávat právě vycházející, Biblickým papežským ústavem vydávaný italský překlad Pisma svatého s naší již ukončenou „Bibli Českou“. Musil jsem konstatovat, že směrnice, již se nese italský, takorůka „in facie“ Vatikánu publikovaný překlad Pisma sv., je totožná se směrnici „Bible České“. Po stránce věroučné nelze „Bibli České“ ničeho vytknouti. A že po stránce jazykové dal Hejčl v „Bibli České“ lidu našemu dílo prvotřídní, o tom svědčí velmi lichotivý posudek našeho vynikajícího literárního kritika profesora dra Arne Nováka a pochvalný obdiv, jehož se dostalo „Bibli České“ ve schůzi Královské české společnosti nauk. S jak jemným a mistrovským pochopením podala nám básnická a hluboce věřící duše Hejčlova v „Bibli České“ na př. „Knihu přísloví“, „Píseň písní“, „Knihu Moudrosti“! Opravdu klasické kusy!

Hejčl dostoupil vrcholu své literární a vědecké tvorby. Jeho pilné pero nebude však ani v budoucnosti odpočívati!

MNOZÍ ARCI...

Mnozí arci musí dole zmírat,
kde se těžká vesla lodí šinou.
Jiní bydlí výše u kormidla,
znají ptačí let i říše hvězdné.

Mnozí leží vždycky těžkých údů
u kořenů zmateného žití.
Pro jiné jsou křesla připravena
u sybyl a ve královen kruhu
a tu jako doma zasedají
lehké hlavy i lehounkých paží.

Přec stín jakýs padá z žití oněch
onam na všechna ostatní žití,
a ta lehounká jsou na ta těžká
vázána, jak na vzduch a na zemi:

Cele zapadlých národů mldoby
nemohu seřítit se svých víček,
ni nelze před leknuvší se duší
němý déšť hvězd dálných zadržeti.

Sudeb řad se vedle mojí spřádá,
bytí hrou jsou všechny proplétány,
a můj díl je víc než toho žití
šťhlý plamen nebo úzká lyra.

*

JOSEF ROMAN NOVOTNÝ

TERCINY

Nechť jest můj život jen samý shon a chvat,
jenž odpočinku rve mi každou chvíli
a béře stále víc, nežli může dát,

Já vytrvám a napnu všechny síly
a dál se budu rvát, dál se budu bít,
byť by mne zrádně všichni opustili!

Vždyť padnout lze – avšak nikdy ustoupit!

HUGO VON HOFMANNSTHAL

(* 1. II. 1874 – † 15. VII. 1929)

NAD RAKVÍ nešťastného syna puklo žalem srdce básníkov. Tak rozmarně zahrál si Genius smrti s básníkem, jenž koře se velikosti majestátu, věncil přišermou lebku jeho pravdy vavříny nejvznešenějšího umění. A to veliké srdce zvučelo písní věčnosti, jak ji zpívají z nejhlubších svých hlubin ptáci ve stínu kvetoucích ratolestí nad vyprahlými cestami, jimiž se řítí rmutný proud časnosti.

Na sklonku minulého století, kdy za choroboplodného přerodu doby znescvécovány oltáře věčného umění a idealismu materialismem, přidružil se k úzké skupině vyvolených, semknuvších se k obrození krásy kol genia Stefana George, spontánně mladický rakouský poeta Hugo von Hofmannsthal. Jedva osmnáctiletý, ocitá se v této vybrané, exkluzivní společnosti a oslňuje nevšedním leskem své poesie v „Blätter für die Kunst“. Okouzlujícímu fragmentu „Smrt Ticianova“ následují lyrické básně, překvapující původností svých námětů, hloubkou, sahající i do záhadných hlubin melancholických stavů duše za doby puberty, rozčehající svým tajemným světlem věčnou lampu pochopení bratrství všeho stvoření, pátrající po vyšším účelu bytí a pltvající odvěkě záhady života a smrti. A závratné hloubky myšlenek típytí se tajemně v rámci distinguované mluvy, podmaňující magickou hudebností verše. Ještě v květu téměř již uzrálý dramatický fragment „Včera“, básníka-dítěte, jest nad časnost promítnutým obrazem doby. Pastelový obraz vteřiny, v závoji záhad radosti a bolu, ještě bez šlfe koncepce, ale klasické sevřenosti, uchvacující vůní a se vzácným pelem detailů. Jinoh, lačný pítí perlicí se nápoj požitků z rafinované vzbroušeného poháru života, proctá rázem z poblouznění, dotčen bolesti; skutečnost sráží rozpjatá křídla, vzedmutá důvěřivostí mládí k zemi, když mlhy bezstarostných věcrejšků rozetne blesk, aby osvětlil podlost ženské nevěry. A hašším prvníh požitků omámenému vyrůstá za rozplývajícím se vějířem okouzlení z masky usměvavé lži přísný obraz nemilosrdné skutečnosti. Básník se zamýšlí, stírá s očí závoj klamu, a uvědomuje si, že i andělské bytosti nerozlučně provází na cestách životem temný stín.

A tajemných vteřin kročeji jest uváděn do hlubin svého nitra, kde za běhly prostoru zapadl čas. Shlížeje se ve zdroji věčnosti, poznává jedinou pravdu života žitého sobě a v sobě, jehož jest pozemské bytí jen prchavým stínem. A vrátiv se do rušné časnosti, klade si otázky a počíná chápati tajuplnou řeč odpovědi nitra, jež vtěleny ozývají se vesmírem tisícero ozvěnou věčným problémem života a smrti. A vidoucí poznává ho pak všude a setkává se s ním opět ve střídání se zim a jar, nocí i dnů. Neviditelné pouto pocituje mezi skutečností a zdáním, poznává své já a rozumí i jeho hmotnému stínu. A z těchto praprvek, nikde nevyslovených, ale celé jeho dílo prosvětlujících, vytvořilsdelikátní pestrosti a distinguovaným vkusem posvěceného umělce

svoji pavučinově jemnou mosaiku: „*Ticianova smrt*“. Ony věčné ozvěny jásaí i pláči tremoly tajemného houslisty v „*Bláznův a smrti*“, probírákávají magicky jako hypnotisující opalování černých a růžových perel záhadami dramatu „*Každý*“ a divějí se ve volném zpracování antických dramat i Calderonova díla „*Život je sen*“. Toto dílo, jež básník ne bez úmyslu nazval „*Vž*“, působící na vzdálenějšího kouzlem chaotické bolesti, zůstalo básníku nadpomyšlení blízké. Jest nejvěrnějším obrazem jeho vnitřního života, zrcadlícího se v úzkém zrcadle dohasínajícího mládí.

Do první poloviny básníkovy životního díla náleží také *sbírka jeho lyrických básní*, jež jsou pýchou německé literatury, dosahující vedle zralých děl Stefana George a pozdějších prací Rainera Maria Rilke vrcholu německé pogoetheovské poesie.

Později odklonil se však básník od Georgeovy skupiny a šel vlastními cestami. Podnět k tomu dalo také Straussovo zhudebnění jeho „*Elektry*“. Aristokratický umělec opustil pak uzavřený kruh, jeho díla přijata nadšeně na světových jevištích a získala mu světové popularity. Věnoval se proto v druhé polovici své tvorby hlavně scénické opeře a vytvořil známá díla, z nichž docílila pak úspěchu zejména „*Růžový kavalír*“ a „*Adriana na Naxu*“. Touto operní tvorbou Hofmannsthalovou nebudu se však podrobně zabývat a ona také není a nebude stěžejní složkou geniálního jeho díla, jež zůstane dobou nedotčeno. Konečně není neznámo, že sám básník říkával svým nejbližším přátelům: „Žel, že jsem nezemřel v pravý čas – po napsání díla „*Der Abenteurer und die Sängerin*“. –

Pro světovou literaturu má největší význam jeho sbírka básní (*Ausgewählte Gedichte* 1903 její doplněné vydání „*Gesammelte Gedichte*“ a pozdější vydání „*Die Gedichte und kleine Dramen*“) a řada próz, z nichž nejvýznamnější jsou shrnuty ve 3 svazcích (*Die prosaischen Schriften gesammelt I-III*) s několika doplňky obsaženými v „*Reden und Aufsätze*“.

Sebrané básně Hofmannsthalovy obsahují cykly: Sebrané básně (15), postavy (11), prology a smuteční řeči (6), přede hry (3) a malá dramata (5). Úvodní básní jest „*Vorfrühling*“, dílo 17letého, jež je trvale svěží, jakoby dnes napsána, rozdechává stejně hluboce srdce jiného i starce, a zůstane povždy živou písní vracejícího se Jara s kouzlem vzkříšené přírody. Cyklus tento obsahuje také danteovskou „*Baladu zevního života*“, terciny neskonale krásy dikce, hloubky a hudebnosti, a tajemně zasněné terciny o pomíjitelnosti, velmi charakteristické pro klasickou tvorbu Hofmannsthalovu.

„*Smrt Ticianova*“ jest obsažena v knize v obou zněních. Především v původním zpracování, jako zlomek (1892), a pak jako malé drama (1893).

Z prologů zaujímá význačné místo v básníkově díle oslavná báseň k smuteční oslavě památky Arnolda Böcklina. Oba genové byli si navzájem blízcí. Komu by se maně také nevynořil z hlubin duše, po přečtení mnohých básní Hofmannsthalových, pochmurný a tajemně velebný obraz Böcklinova „*Ostrova mrtvých?*“ ...

Z malých dramat obsahuje kniha pohádkový „*Bilý vějíř*“ (1897) „*Císař a čarodějka*“ (1897), „*Paní u okna*“ (1897) a „*Doly ve Falum*“ (1899).

Do češtiny jsou vedle několika drobných básní Hofmannsthalových přeložena: Arnoštem Procházkou drama „*Císař a čarodějka*“ a O. Fischerem „*Bloud a smrt*“ („*Der Tor und der Tod*“) i maeterlinckovské „*Sobeidina svatba*“.

Z prosaických spisů upozorňuji zvláště na nádhernou črtu „*Básník a doba*“ a na distinguovanou „*Rozpravu o básních*“. Tato duchaplná, barvami a hloubkou námětů se třpytící práce zabývá se formou dialogu poesii, a speciálně dílem Stefana George „*Rok duše*“.

„Krajiny duše jsou kouzlivější krajiny hvězdného nebe: nejen jejich mléčné dráhy jsou protkány tisíci hvězdami, ale i jejich stinné propasti se svými temnými žijí tisícířím životem, životem, který zakalil vlastní přívál a který byl zardousen vlastním překypěním. A ty propasti, jimiž se onen život potácí, dovede přec prozářiti vteřina, a stvoří z něho mléčné dráhy. To jsou okamžiky zrození se dokonalých básní, a možnosti takových básní nemají mezí, stejně jako možnosti oněch okamžiků. Leč málo jest jich. Ale že přece takové vznikají, není to zázrakem? Že jsou shluky slov, z nichž, jako z křesajícího kamene jiskry, se vynořují krajiny duše, nezměrné, jako hvězdné nebe, jež pak rostou v prostoru i čase, a pohled na ně oživuje smysl, jenž stojí nad smysly. —

A přece vznikají takové básně.“

Ano, vznikají a řadu takových básní stvořil právě Hugo von Hofmannsthal.

Z roztaveného smutku, jímž vлил nový tón do světové poesie, vyrůstají v tajuplném světle zasněné obrazy, jako v rámci nejčistších studánek, z nichž pijí ptáci nadšení svých písní, z nichž ssají duhy vznícenost svých barev a v nichž se odrážejí nebesa, aby členkami hvězd za velikých nocí zlatila sněním řed pomíjejících dnů.

Tělesná stránka básníková byla pohřbena, ale svým dílem zůstane povždy živ v srdcích lačných krásy, ryzího umění a nejušlechtlejší lidskosti.

LEGENDA O SVATÉM CHRISTOFERU

CRISTOFERO byl pohan a narodil se v Canaanu, měl deset loktů a měl mohutné tělo, silné údy a veliký obličej. Před svým křtem jmenoval se Offero. Když dorostl, řekl si, že půjde do světa, aby vyhledal nejmocnějšího pána, a tomu že bude sloužit. I zavedl jej ke kterémusi králi. Tento král měl hudec, který mu zpíval; a kdykoliv hudec ve svém zpěvu jmenoval ďábla, král se pokřizoval, neboť byl křesťanem. Když se hudec odmlčel, otázal se Offero krále, co toto znamení o dvou čarách znamená? Král odpověděl:

„Toto znamení zaplašuje ďábla. Činím je, aby nade mnou nenabyl moci.“

Tu pravil Offero:

„Bojíš-li se ho, a je-li tak mocný, že ti může uškodit, pak sloužil jsem ti dosti dlouho. Myslil jsem, že nikdo není mocnější tebe. Bojíš-li se ho však, vídím, že jeho síla je větší síly tvé, a vydám se na cesty, abych jej vyhledal. Najdu-li jej, budu mu sloužit, neboť on je mocnější tebe.“

I odešel Offero a všude hledal Ďábla, ale nikdo, koho se po něm ptal, mu o něm nedovedl říci. Jednoho dne, když putoval pouští, zahlédl hromadu jechajících rytířů a mezi nimi černého jezdce. Tento jezdec přitjel k Offerovi a tázal se ho:

„Koho hledáš?“

Offero odpověděl:

„Rád bych sloužil Ďáblu.“

Jezdec odvětil:

„To jsem já.“

Tu přisahal Offero, že mu bude sloužit, a Ďábel odvedl jej s sebou. I přišel na širokou cestu, u níž stál kříž. Když jej spatřil, Ďábel se obrátil, neboť nesměl onou cestou jechat. Offero podívil se tomu a pravil:

„Pane, pověz, proč jecháš zatačkou? Řekni mi pravdu, sice ti nebudu sloužit už ani jediný den!“

I odpověděl Ďábel:

„Tam u cesty stojí kříž, na němž visel Kristus; toho znamení se bojím a vždy se mu vyhýbám.“

Offero pravil:

„Vyhýbáš-li se jeho znamení, je mocnější než ty. Proto odjedu od tebe a budu hledat Krista.“

I putoval dále, tážaje se každého, kde je Kristus, až potkal poustevníka. Tento mu vyprávěl, že Kristus je velikým králem, pánem všech věcí, a že své přátele vždy odměňuje. Že však je nepřítelem hříšného života a uděluje svou milost jenom tomu, kdo zachovává čistotu. Proto si jeho služba vyžaduje postu, bdění a modlitby. Tu pravil Offero:

„Přikaz mi jiný způsob, jak bych mu sloužil.“

I řekl mu poustevník:

„V oně roklí teče proud, přes nějž nevede ani most, ani stezka. Kdybys tam pro Boží lásku přenášel lidi, prokazoval bys Kristovi službu; vždyť jsi dlouhý a silný a můžeš to dělat.“

Offero odvětl:

„Rád budu tak činit.“

I šel se snášet balvany na břeh oné veliké vody a vystavěl si z nich chatu. A přicházelo v ona místa mnoho lidí; on pak všechny přenášel pro lásku Boží, máje v ruce velikou hůl, a pracoval den a noc.

Tu přihodilo se jednoho dne, že v noci znaveného přemohl spánek. Vtom jej volalo jakési dítě. Vstal a hledal dítě všude podél vody, ale nenalezl ho. I ulehl opět. Vtom dítě znova volalo jeho jméno. Pospíšil k veliké vodě, opět marně hledal a ulehl znova. Vtom dítě zavolalo po třetí. Tentokrát našel dítě, vzal je na ramena, uchopil hůl a vkročil do vody. Avšak proud rostl vůči hledě, a dítě se stávalo těžkým, jako z olova. I bál se, že utone. Když pak byl uprostřed v proudu, pravil:

„Dítě, ó, jak jsi těžké! Je mi, jako bych nesl celý svět.“

Tu odvětilo dítě:

„Neneseš jen celý svět, nýbrž také toho, jenž jej stvořil.“

Při těchto slovech dítě Offera ponořilo pod vodu a pravilo:

„Já jsem Ježíš, tvůj Král a Bůh, pro něhož pracuješ. Nyní křtím tě jménem svého Otce, jménem svým a jménem Ducha svatého. Doposud nazýval ses Offero, což znamená: Nabízím; od nynějška pak budeš se nazývat Christofero, což znamená: Nesu Krista. Zaráž zde svou hůl do země. Ponese-li zítřka květy, poznáš dle toho mou moc.“

Potom dítě zmizelo.

Christofero učinil, jak mu bylo přikázáno a suchá hůl v téže noci vzrostla ve strom a nesla i květy i plody. Z toho Christofero velice se radoval a v lásce a věrnosti sloužil svému pánovi.

Jednou pak přišel do velkého města, kde křesťané byli pro svou víru velmi pronásledováni. Chtěl povzbuzovat utlačované, nerozuměl však jejich jazyku. I pomodlil se k Bohu, aby mu pomohl porozumět jejich řeči. Tu Hospodin jej vyslechl, že dovedl mluvit oním cizím jazykem. I potěšil ony křesťany, ale pohněval tím pohany. Jeden z nich, který byl tak vysoký, že mohl dosáhnouti Christoferovi až na tvář, dal mu políček. Christofero pravil:

„Myslíš, že nejsem dosti silný, abych tě zdeptal svými nohama, kdybych od toho neupouštěl pro lásku svého Pána?“

Pak zarazil do země svou hůl a modlil se k Bohu, aby tímto znamením přivedl lid na pravou víru. Hůl se zazelenala, a pohané, kteří to viděli, přijali víru Kristovu. To pohněvalo krále tak velice, že vyslal dvě stě rytířů, aby jej chytli. Zastihl jej v modlitbách, ale žádný z nich nebyl tak odvážný, aby se k němu přiblížil. Zkroušeně navrátili se ke svému králi. Ten pak vyslal dvě stě jiných rytířů, a ti báli se stejně jako ti první. Když spatřil tyto rytíře, pravil Christofero:

„Bude-li se mi chtít, přijdu, nebude-li se mi však chtít, musíte mne odnésti spoutaného.“

Rytíři polekali se ještě více a pravili:
„Nechceš-li jít s námi, jdi si, kam chceš. Řekneme králi, že jsme tě nenašli.“

Tu pravil Christófero:

„Svažte mi ruce na zádech, rád budu trpět pro svého Pána.“

I spoutali jej a odvedli s sebou. Cestou vyprávěl jim mnoho o víře v Krista a mnohé z nich obrátil na pravou víru. Když byl přiveden před krále, král jej vyzval, aby obětoval bohům. On však se vzepřel, a král dal jej uvrhnouti do vězení. Ony rytíře pak, které obrátil na pravou víru, dal popraviti. Potom poslal dvě ženy svůdné mysli a bujného těla k světcí do vězení, aby jej svedly. On však učil je cestě spásy, až začaly vyznávat Krista a bez bázně podstoupily mučednickou smrt, k níž je král odsoudil. Když král to všechno slyšel, dal svatého Christófera připoutat ke kůlu a vystřílet na něho mnoho šípů. Ale šípy zůstaly viseti ve vzduchu. Když potom král proto zuřil, přiletěl jeden šíp nazpět a zabodl se králi do oka, až z toho oslepl. Tu pravil Christófero:

„Budu-li zítra mrtev, vezmi trochu mé krve a potří si jí oko, prohlédneš znova.“

Král to měl za posměch a dal světcí utnout hlavu. Ale pak vzal trochu jeho krve, potřel si jí oko a prohlédl znova. Toto dojalo jej tak velice, že děkoval svému pomocníkovi a jal se vyznávat pravou víru.

*

R. STUPAVSKÝ

MODRÝ ZVONEK

V stráních lesa, na úbočí,
zatopený v letní zář,
k slunci kalíšek svůj točí
modrý zvonek – samotáf.

Celý den jak strážce stojí,
pije modro oblohy,
modrým okem rány hojí,
jde-li kolem nebohý.

S perlou rosy na okraji
ráno vítá letní den,
všechno blaho v sobě tají,
z hrudi nevydá ni sten.

Jen když vítr roztřese se,
neslyšně si zazvoní
a zas pyšně stojí v lese,
kalíšek svůj nekloní.

A když slunce v mracích zmírá,
večer líbá země klín,
kalíšek svůj uzavírá,
jak by šel tu smrti stín.

Knihu, kterou bych nejvřeleji doporučil každému čtiteli Danteho, každému milovníkovi poezie a každému nábožensky citícímu čtenáři (pokud ovšem alespoň trochu ovládají angličtinu), vydal americký kněz Mgr. John T. Slattery. Má název „My Favourite Passage from Dante“ („Moje zamilovaná pasáž z Danteho“, New York 1928, stran 313, cena 3'90 dol.) a obsahuje kolem šesti set odpovědí významných osobností dneška na otázku: Kterou pasáž z Danteho milujete nejvíce? A proč? Je to i anthologie i komentář, ale nikdy ne suchopárný ani jednotvárný, nýbrž nabitý živou duchovní zkušeností a oživený nejrozmantějšími postřehy o té velké básni, jakou je „Božská komedie“. Dílo Johna T. Slattery je něčím novým a jedinečným v rozsáhlé literatuře danteovské a nepostradatelnou pomůckou pro poznání významu florenckého básníka pro dnešek.

Asi šest set osobností dnešního světa udává zde své zamilované místo z Danteho a osvětluje svůj vztah k myšlenkám v něm obsaženým. Je tu francouzský básník Paul Claudel i italský král Vittorio Emanuele, je tu rektor university varšavské J. K. Kochanowski i německá spisovatelka Else Hasse, italský ministrský předseda Mussolini i americký essayista Frank Crane, žaponský překladatel „Pekla“ Heizaboro Yamakawa i francouzský básník Paul Valéry, generál a polární badatel Umberto Nobile i anglický spisovatel Maurice Barling, španělský dantista Marlo Lui Morales i americká řeholnice sestra Mary Agatha O'Neil. A všichni – ať generál, ať učenec – když odůvodňují svou zálibu pro to či ono místo mohutné básně Danteovy, stávají se ve styku s tímto velkým nem tak trochu básníky, neboť autor „Božské komedie“ dovede v každém člověku sáhnout na onu strunu, která zazní nejzvučněji a nejlidštěji.

Na krásný verš ze třetího zpěvu „Itálie“

„E la sua volontate è nostra pace . . .“

(„A v jeho vůli náš je mír . . .“)

připadly dvacet dva hlasy, mezi nimiž hlas Maurice Barlinga, který o něm píše: „Tento verš, jak se mi zdá, obsahuje slávu i tajemství Danteovy hudby a inspirace, tak jako kapka rosy obsahuje všechnu nádheru slunce . . .“, pak hlas presidenta svobodného Irského státu Williama T. Cosgrave, který v něm právem vidí souhrn katolické filosofie, a také hlas žaponského dantisty Jukidži Oga, který praví: „Tato pasáž je nádherná a sahá až k pramenům naší víry a opravdového života v nebeském Otci . . .“

Paul Claudel píše, že část, která z celé „Božské komedie“ na něho činí nejhlubší dojem jakožto umělecké dílo i jako čistá rozkoš ducha, je šest posledních zpěvů „Očistce“.

Proslulý generál Nobile zas má nejraději závěrečný verš „Pekla“:

„E quindi uscimmo a riveder le stelle . . .“

(„A pak jsme vyšli, bychom zas uviděli hvězdy . . .“)

nedovede však vysvětlit, proč právě tomuto verši dává přednost přede všemi ostatními.

Americký historik Stephen P. Duggan volí z jedenáctého zpěvu „Očištee“ verše o pomíjivosti světské slávy („Non è il mondan romore altro ch'un fiato di vento . . .“ – „Není světská sláva nic než vánek větru . . .“), o ježděž pravdivosti se neschetněkrát přesvědčil při svých dějepisných badáních.

Benito Mussolini opět volí verš z dvacátého čtvrtého zpěvu „Pekla“, slova Odysseova:

„Del remi facemmo al al folle volo . . .“
(„Z vesel činili jsme křídla pro šílený let . . .“)

Duce nepřipojil žádného odůvodnění této volby – a věru, nebylo toho ani třeba.

Každý znalec Danteho ví, že u tohoto básníka není snadno vyhledat tak harmonicky uzavřené a ucelené citáty, jak je to na příklad možno u Goetha nebo Shakespeara, neboť dokonalost jeho díla netkví v – byť sebe krásnějších – detailech, nýbrž v ohromující celkové stavbě. Nicméně podává nám Mgr. John T. Slattery na 300 stránkách své knihy nesmírně mnoho poznatků o vlivu Danteho na dnešní duchovní svět. Litujeme pouze, že tak málo Slovanů bylo pozváno ke spolupráci – Češi vůbec nejsou zastoupeni; ale to už je bolest, s níž se zvolna smírujeme: nedbají o nás ve světě a neznají nás.

Jakkoli v zájmu všech našich dantistů, skutečných i oněch, kteří by se pod vlivem této knihy jimi ještě mohli stát, bych si rozhodně přál, aby toto dílo bylo vyšlo v jazyce českém, přece je Americe ze srdce přeji: Existuje tam totiž spolek pro šíření ateismu. Všem jeho členům doporučili bych četbu této knihy co nejvčeleji a přál bych si, aby se nad výroky a myšlenkami tolika myslitelů dneška alespoň trochu zamyslili.

Otto F. Babler.

MISTRU KARLU NĚMCOVI K ABRAHAMOVINÁM

Huysmans líčí ve své „Katedrále“, kterou svatyně Martreská, zasvěcená Panně Marii, zničena byvší požáry, znovu byla vystavěna.

Zdaleka široko přitáhali lidé, aby ochránili „Pannu, jež byla bez útulku, právě jako v den, kdy se narodil Syn její“. „Tehdy byla Madona ve Francii milována . . . Jakmile se rozhlásilo, že bloudí, vyhnána byvší požárem, aby si hledala přístřeší, všichni ohromení jsouce rozplývali se v slzády; a netoliko v krajině Martreské, ale i v Orleansku, v Normandii, v Bretagni, v Ile de France, na severu přerušili obyvatelé své práce, opustili svá obydlí, aby Ji pospíšili ku pomoci; boháči přinášeli peníze a klenoty, táhnouce s chudými káry, jiniž dováželi obilí, olej, víno, dříví, vápno, vše, co mohlo sloužit k výživě dělníků a k stavbě nového chrámu.“

„Všecky cesty byly přeplněny poutníky, ženami i muži v míchanic, táhnoucími celé stromy, vezoucími hromady trámů, tlačícími vrzající vozíky s nemocnými a mrzáky, kteří byli vojem posvátným, veterány utrpení, nepřemožitelnými legionáři bolesti, kteří měli pomáhati za obležení nebeského Jerusalema, tvoříce zadní oddíl, podporující silou svých modliteb obléhající.“ . . . Tyto tlupy starců a dětí, žen a mužů podřizovaly se kázni naráz; a přece náležely všem

řídám společnosti, neboť byli mezi nimi kavalíři i vznešené dámy; ale láska božská byla tak veliká, že sblížila vzdálené, odstranila kasty, páni se zapřáhli s lidmi prostými k ojí, plnili nábožně své dílo soumarů, ženy patricijské pomáhaly venkovankám chystati maltu a obstarávaly s nimi kuchyni; všichni žili, vzdávše se naprosto předsudků; všichni připověděli, že budou toliko nádeníky, stroji, bedry a rameny, hotovými k práci bez reptání, k rozkazům architektů, kteří byli přišli ze svých klášterů, aby řídili dílo.“

Taková byla to doba velké víry, nesmírného nadšení náboženského. Jak cizí je duch její době naší! A přece – přece najdou se i za našich časů aspoň jedinci, kteří se žijí dosud duchem oné veliké doby, jedinci, kteří nemyslí na zisk ani slávu a dychtí vykonati věci krásné pro slávu Boží.

Mám na mysl Karla Něnce, akad. malíře v Novém Městě na Moravě, jehož výborné perokresby, dřevoryty a ex libris jsou zajisté i čtenářům tohoto listu dobře známy. Mistr zdobí právě barevnými sgrafity věž a vnější zdi prostého našeho chrámu Páně. Vyzbrojiv se nejprve moudrostí a vědou středověkou touží provždy hovořiti se svými krajany mluvou svatých obrazů o kráse Boží a životě světců.

Ti, kdož jdou mimo, se zastavují, hledí s tichým obdivem na mistra, pod jehož dovednou rukou rostou obrazy světců a světic, domácích i v celé církvi známých, některé – obrazy sv. Václava, sv. Jiří a sv. Františka Seraf. – v ohromných rozměrech, portréty důrných proroků starozákonních, ba celé výjevy biblické; přicházejí i duše suché, které nic nezajímá – leda, kolik stříbrných vezne mistr za své velké, krásné, zbožné, ušlechtilé dílo – na pošetilé ty otázky odpovídá náš mistr jen dobráckým úsměvem; přijdou i cizí ženy zdaleka a pokochavše se pohledem prohodí: to je radost choditi do tak krásného kostelíčka! Ohlavi se také potulný umělec prostoduchý a přeje si, aby mistr, který tak krásně maluje, i jemu namaloval kulisu stejně krásnou a za stejný honorář. – Za takých hovorů, za svitu parného slunce i prudkých dešťů, jež ruší práci, vyrůstá zvolna dílo krásné, tvořené pro věky krajanům, aby v něm četli a rozpomínali se na slova blahá, jež sádlí s mlékem mateřským, ale na něž už dávno zapomněli; mistr jim rozvírá knihu barevných písmen, aby čtouce rozjímali o věcech, které nejsou s tohoto světa.

Dobrý náš mistré! My, kteří jsme šli s tebou po dlouhé cestě za svatým uměním, kteří chápame velikost právě vytvářeného díla a známe horoucí lásku, s kterou je konáš – děkujeme ti vroucně za nezlátný dar a přejeme ti k abrahamovínám, aby ses dlouho a dlouho radoval z krásného díla a jednou vzal za ně lepší odplatu, než je náš dík. Věz, že máme tě opravdu rádi a že se jen těšíme na nová a nová díla myslivá a tvořivá ruky tvé. Buď zdrav! F. S. H.

JOSEF HOLEČEK A KATOLICISM

Sledoval jsem v našich „katolických“ novinách články a články o Jos. Holečkovi, letos zemřelém. Dílo Holečkovo je velmi svérázné a po mnohé straně úctyhodné, ale katolické není. A na tu věc nebyl nikde ani slovem čtenář našich novin upozorněn! Naopak právě blavní pražský orgán vřele doporučoval Holečkovo dílo katolickému lidu, což se stalo v den 75. narozenin

spisovatelových loňského roku. Tak může učinit jen referent, který díla Holečkova nepoznal z vlastní četby.

Doporučuji mu, aby si přečetl třeba jen 6.–8. kapitolu z 2. části II. dílu „Nášch“, kde je líčena činnost misionářů ve Vodňanech a kde po mlsích se s lítostí vyznává starý děkan Pospíšil Kojanovi, že celý život zapíral své pravé české kacířské přesvědčení; pak je řeč o r. 1863, roku cyrilometodějském, kde spisovatel ústy onoho starého děkana potírá katolický unionism myšlenkami ruského slavjanofilství. Odtud může katolický lid čerpat jen zmatené pojmy o své církvi či lépe stát se k ní krajně zaujatým, zvláště když tu spisovatel k němu promlouvá jako horlivý vlastenec, obratně spojuje své myšlenky náboženské s vlasteneckými. A podobných míst dalo by se z rozsáhlé kroniky Holečkovy uvésti víc.

Holečkův poměr ke katolicismu je zvláště zřejmý z jeho světoznámého románu „Pero“. Zde vypravuje, že už jako malý hoch projevil husitskou nechuť ke katolickému knězi, který ho posílal pro šňupavý tabák. Pak jako student píseckého gymnasia měl trvalé nehody s katechetou, s nímž se hned při zápisu pohádal jeho otec o nadřaděnost pojmu „křesťanský“ nad „katolický“. Holeček líčí katechetu jako odporného člověka, jenž při zpovědi ho podezírá z nepravdomluvnosti a trestá ho, že mu nedovolí přijímat. Hoch pak má ukázati dobrou vůli k nápravě tím, že vezme na sebe dobrovolně udavačskou službu proti jakémusi staršímu studentovi, katechetovi nepohodlnému. K vůli tomuto katechetovi Holeček opustil Písek a přešel na českobudějovské gymnasium Jirsíkovo. Biskup Jirsík nalezl sice v očích mladého studenta milost, ale tomuto přece to nedá, aby při inspekci nevydřáždil vlasteneckého hierarchu husitskou kravatou. Později opustil i gymnasium budějovské, aby unikl stíhání pro satiru na papežskou neomylnost.

Holeček haní také jesuitské školství, „semenišťe tmy a jen tmy“; katolictví podle něho zkrucuje charaktery, jak prý se ukázalo na J. Zeyerovi. Ač jinak lehkého vtipu nemluje, přece aspoň při sv. Janu Nepomuckém činí výjimek. Sluha ve vodňanské lékárně pánů Herlitzů radí mladému Holečkovi, aby si vzal hezkou Julinku Welllovu, že bude mít protekci u sv. Jana Nepomuckého, jehož příjmení znělo Wellfel. A když se Holeček diví, jak mohl mít sv. Jan jako katolický kněz potomstvo, odpovídá sluha: „Bodejt! Málo-liž katolických kněží po sobě zanechává potomstvo! Spíše počítej ty, kteří ho nezůstávají“. (Pero, III. d. stran 274,5.) Při zmínce o Vodňanech v minulosti tvrdí Holeček, že katolictví kněží samí svou záletností přispívají k uvolnění mravů života manželského.

Z těchto, třeba nečetných příkladů je zřejmo, že Holečkovo dílo nelze bez výhrad doporučovati katolickému lidu k četbě.

F. S. Horák.

Z A | ANTONÍNEM PAVELČÍKEM Z ÁHORSKÝM

Dne 31. července t. r. uložen do záhorské země na hřbitově v Soběchlebských do hrobu své milené matky statnický farář a básník Antonín Pavelčík, kněz nadšený a vlastenecký ražby Sušilovy. Narodil se v Dol. Něčticích u Ljpníka 10. října 1869; reálné gymnasium studoval v Přerově za vlasteneckého ředitele Jakuba Škody a miláčka studentů profesora a spisovatele Františka Bílého,

potomního zemského inspektora v Čechách. Zvláště tento nadšený a šlechtetný profesor měl veliký vliv na své žáky. Kdykoliv přednášel nám v češtině o nějakém vynikajícím muži, jako n. př. o Jungmannovi, Šafaříkovi, Havlíčkovi, Čechovi a jiných, přicházel v čarapše, v bílých rukavičkách a stoje za katedrou mluvil tak nadšeně, že jsme zapomněli na vše. Není divu, že když Svat. Čech vydal svou Slavii, přičtenili jsme se, že prvé její vydání bylo rozebráno a studenti v Přerově koupili autorovi zlaté pero a kalamář. Tímto duchem napojen i A. Pavelčík, který již jako student pokoušel se o zdařilé verše. Toto nadšení přinesl si i do bohosloví a stal se předsedou Liter. jednoty olomucké a začal otiskovati své verše v brněnském „Obzoru“ VI. Štastného.

R. 1895 nalezáme jeho básně v almanachu „Pod jedním praporem“ a r. 1910 vydává svým nákladem sbírku veršů „První květy“. Je to soubor všech básní po časopisech roztroušených, z nichž některé jako: Matička umírá, Moravě, Mému otci, dokazují, že Pavelčík byl rozeným citovým lyrikem. Větších básní nenapsal a epikem nebyl. Za nejlepší považují jeho písně milostné, psané v duchu národní písně, které otiskl v „Evě“; byly podnětem diskuse, zda možno knězi psát o lásce. Diskuse vyzněla v ten smysl, že je lépe mládeži, která se bez podobné čerby neobejde, dát do rukou písně čistě ideální, než lascivní brak různých spisovatelů. Po těchto písních se Pavelčík dlouhou dobu odmlčel, až v posledních letech pilněji veršoval a přichystal do tisku novou knihu „Jarní písně“, jejíž vydání se nedočkal. Poslední jeho báseň, kterou psal už na lůžku, jeho labutí a zároveň nejlepší píseň, v níž tuší smrt, je Vítězný orel, otisknut v „Našinci“ 23. VI. 1929: „Já toužím tam, kde svět je nebeský, jen tam, jen tam, kde Bůh je sám!“ Tužba jeho tak brzy byla splněna. S Pavelčíkem odešel dobrý kněz a český kat. básník, člen výboru Družiny literární a umělecké.

Duch s písní opustil tvé tělo,
je skryto tiché Záhoří,
klid Boží zladí tvoje čelo
a o věčnosti hovoří!

R. Stupavský.

BÁSŇÍK ŽLUTÉHO PROSTORU

Jižní Morava stala se dočasnou domovinou básníka narozeného v Čechách a dala mu mnoho podnětů, aby nám řekl něco o kraji tam na břehu smutné Dyje. Přece však v jeho lásce k této domovině není zakotvení, není útěchy a klidu. Vzpomínky a sny odkrývají spodní tón jeho bloudění hloubky a prostoru.

Kdosi bloudí po horách a šlape vlhký mech.
A já se ptám, proč srdce hnlje m!,
proč hnlje dech?

Tesknota bloudění, dech věčnosti, věčné nihil, to všechno jsou znaky poesie Žižkovy.

Jen v mlhách zelených
mlýn smrti mele hořké zrní těl

v prach a popel
klip klap.

Mimoděk vzpomínáme A. Rethelova „Tance smrti“.

Ono věčné bloudění, jež básníkovu duši provází jako Ahasvérův smích a stín, nedovedlo ještě v něm zcela rozptýlit pocit marnosti, nedovedlo ještě postavit na pevný bod, s něhož by mohl přehlédnout celou délku své cesty a melancholického putování.

Je však více než jisto, že básníkovo nitro, tak prudce stržené ve vír hlubin, věčnosti a prostoru, nalezá cestu z bludného kruhu nihilismu. Sledujeme tento únik od jeho první knihy básní: „*Květ ve věze*“. Tam je zřejmé tvůrčí úsilí o plastický výraz, touha po přesnosti definice duševních stavů a hlavně touha po pevném bodě, odkud lze bezpečně hledět v stínohru světa a věčnosti. Slyšíme básníka:

Kam půjdeš jen, až bolest marných dnů do ohňů duše zaletí (str. 5)
na zeleném schodišti
tanec snů
stín
stín (str. 33)
svůj den bolesti zčernalý rád proměnil bych ve světlý (str. 43)

Ale sledujeme-li tento nihilismus, rozpoltění duše, stín a světlo, dalšími knihami básníkovými, sledujeme nejen vzestup jeho tvůrčí potence, nýbrž i únik z hrůzy a usmíření. V knize „*Konec slavnosti*“ nalezáme básně, jež tuto básníkovu cestu dokumentují, básně krásných obrazů a líbezných snů. Anebo zase verše horoucí něhy, jako je třeba „*Návrat*“:

Co mi jen řekneš, Blaženko divná a smutná,
úsmeve dětinný,
když nejkrásnější květiny
nám pošlapaly hvězdy.

Hudba slov, skupení obrazů a myšlenek, vůně a zvuky, to vše lze cítit barevně. Také Žižkova poesle je cítěna barevně, a to žlutě. A nazýváme jeho poesli žlutým prostorem. Po cestách, jež jsou lemovány bezútěšným smutkem, melancholií a někde i nudou z marnosti a marné touhy po vykoupení, dochází básník k své vlastní poesli, k svému vlastnímu osobitému výrazu. Žlutý prostor Žižkovy poesle lze nejlépe vnímat v jeho poslední knize, kterou příznačně nazval „*Žluté hudby*“.

I v předešlých knihách Žižkových lze sledovat účín žluté barvy na tvůrčí proces, na sled obrazů a celou vnímavou duši básníkovu. Žluté hřbitovy, žlutý déšť, žluté růže, zlatý oslíček podzimu, žlutý plamen stromů, žlutá hudba, oranžový déšť, žlutá tma, všechny rekvizity poesle zalomeny žlutou barvou.

Poesle barevného prostoru, k níž básník dochází, charakterizuje jeho tvorbu. Každý básník dovede své zážitky překládati v barevnou škálu spektra. A je jisté zajímavé, že melancholie, teskná hudba, bezútěšný smutek, nihil, mají barvu žlutou a já, ještě v době, kdy v poesli Žižkově nebyla zřetelně vyslo-

vena poesie žlutého prostoru, ještě před jeho knihou *Žluté hudby*, cítil jsem jeho portret žlutě, právě tak, jako svůj portret cítím modře.

Žížka vůbec je básníkem abstraktních barev, jež podivuhodně umísťuje v žlutém prostoru a dochází tak k čistým básnickým projevům:

Gotický smutek zahrad hvězdnou bouří zaprášených
zeleným stínem žhnul ve žlutých plamenech stromů

a dále:

Když bledé slunce časem odsunuté
jak žluté kuře sezobalo s bílé mísy zlaté zrní hvězd

nebo:

pták stínem odešel
na břehy mrtvých řek
a splynul
s pomněnkami.

Jaká barevnost! Vrcholem je báseň „Markétka“. Tady poznáváme básníka i celou jeho poesií a cítíme horký dech tvůrčí práce.

Básník chystá novou knihu poesie. Jsme právem na ni zvědaví, poněvadž lze předpokládat, že bude dalším bodem vzestupu, dalším dokumentem růstu básníka.

Josef Bartuška.

Z NOVÉ JUBILEJNÍ LITERATURY SVATOVÁCLAVSKÉ

Když letos časné na jaře napsal B. Benetka ve své poznámce ve 2. sv. „Archy“, že jeho knížka „*Služebníci a pěstelé Boží v české zemi*“ byla posud jediná, jež měla právo na titul jubilejní knížky, měl pravdu. Ale od té doby objevilo se na literárním trhu mnoho publikací, jež chtějí každá svým způsobem přispět k oslavě světců. Není zatím možno podati tu úplný jejich přehled – již proto ne, že mnohé z nich nejsou v této chvíli redakcí ani přístupny – ale dci upozorniti aspoň stručně na ty, které zaslouží pozornosti.

Ze životopisných a historických prací stojí ovšem nejvýše nová studie dra Jos. Pekaře „*Svatý Václav*“, jež byla napsána pro chystaný svatováclavský sborník a vyšla již nyní jako samostatný otisk nákladem Historického klubu v Praze. Vyniká nejen krásným slohem a vlasteneckým nadšením, ale i jasností a přesvědčivostí důkazů, jimiž autor zastává některé své nové, všeobecně zajímavé názory o otázkách svatováclavských. V jejím světle mizí několik stranlických publikací vedených snahou snížit význam sv. Václava i jeho kultu a tradice a proti ní postaviti tradici husovskou. Mimo jiné patří sem splek F. M. Bartoše „*Kníže Václav svatý v dějinách a v legendě*“, vydaný nákladem Činu v Praze. – Nový celkový životopis, určený také pro propagandu oslav svatováclavských v cizině, napsal dr. Frant. Dvorník. Je psán věcně a stručně i s opravdovou láskou a vydan velmi pěkně s výzdobou Z. Braunerové a se 6 uměleckými přílohami nákladem výboru svatováclavského v Praze (stran 91 za to Kč). Tyž výbor vydal vhodně již na počátku roku „*Svatováclavský kalendář*“, sestavený pečlivě Ant. Šormem, bohatý na drobné články i obrazovou

výzdou, a v květnu při zahájení jubilejních oslav „*Průvodce Prahou svatováclavskou*“, jehož autorem jest *Vilém Bitnar*. Nebylo by jistě spravedlivě řadit toto dílo k obvyklým cestovním příručkám. Povznáší je nad ně již jeho zevnější úprava s množstvím vybraných obrazů na křídovém papíře, ale hlavně způsob, jakým je psáno a duch, jímž je prochnuto. Autor nejen zná, ale také miluje město sv. Václava a proto dovede tak vroucně upozornit na jeho nesčetné památky a vystižně je ocenit se zřetelem historického, uměleckého i náboženského. Kdo s ním vykoná ať ve skutečnosti či aspoň duchovně pout touto svatováclavskou částí Prahy, jistě mnoho získá a bude autoru povděčen za práci, jež asi jinak málo bude oceněna.

Z ostatních životopisných a poučných samostatných publikací dlužno ještě uvést *Sloukalovu* studii „Sv. Václav a svatováclavská idea v našich dějinách“, *Titkovu* zajímavou práci „Sv. Václav v románském světě“, obšírnější spisek *Jiřího Sahuły* „Obraz doby svatováclavské“, vydaný Tiskovým družstvem v Hradci Králové, a *Ant. Rokyty* „O významu nábožensko-politických snah sv. Václava v rámci světových dějin“ (nákl. družstva Vlast v Praze), o němž byla zpráva již ve 2. sv. „*Archy*“. Svatováclavský výbor v Brně vydal stručný životopis světcův zpracovaný historikem *dr. Fr. Šujanem*. („Sv. Václav v dějinách a sv. Václav v uctívání“); v Brně také vyšla nenáročná knížka svatováclavská z pera *M. Paurové*. Z náboženské literatury sluší připomenout zvláště víněk desíti úvah *P. Jos. Rybáka T. J.* „Nedej zahynouti nám ni budoucím“, oceňující ve formě promluv náboženských a mravní význam sv. Václava pro výchovu mládeže. Vydalo jej jako svůj podíl Dědictví svatojanské v Praze (str. 84 za 250 Kč).

Letošní jubileum zvýšilo také zájem o *legendy svatováclavské*, důležité nejen pro historický význam, ale i jako památky našeho starobylého umění. Po dřívějším Kuncifově vydání Střížova překladu Kříšťanovy legendy „Život a umučení sv. Václava a báby jeho sv. Ludmily“ vydal letos pražský bibliofil *Vinc. Svoboda* ve vlastním překladu z církevní slovanštiny „*Tři legendy o sv. Václavu*“ (Knihovny Sad sv. 2. Str. 54 za 80 a 160 Kč). Je tu t. zv. legenda *Vostokova*, Preissova a konečně legenda o přenesení ostatků sv. Václava, vesměs vzácné památky rané křesťanské kultury u nás. Bibliofilskou publikaci upravil *Dyrynk*, obrazy kreslil *Konůpek*. Větší vědeckou práci v tomto oboru připravuje *Česká akademie*: vydá ve zvláštním sborníku texty všech staroslovanských legend a breviářových čtení o sv. Václavu a sv. Ludmille zároveň s kritickými studii obohormiků-slavistů (*dr. Vašlet*, *prof. Nikolaj Serebrjanského* a *l.*). Jiný sborník staroslovanských legend s obrazy slavného ruského malíře *Ilii Rěpina* vydá v Praze syn malířův *Gaj. Rěpin*. Legendy budou tu otištěny v originále a v českém i ruském překladě.

Zcela jiný ráz i účel mají ovšem „*Svatováclavské legendy*“, jež vydal *prof. V. V. Tomek* nákl. (Jana Svátka v Praze. Str. 71 za 650 Kč). Knižka, určená asi hlavně mládeži a lidovým knihovnám, vypravuje nejen podle starých legend události ze života světcova, ale připojuje k nim i pozdější pověsti, často jen místní, o různých zázracích. Jakož i doklady o účte svatováclavské až do posledních dob. Knižke by jen prospělo, kdyby byly jednotlivé pověsti a úryvky soustavněji uspořádány a opatřeny stručnými údaji, odkud jsou vyňaty. Knižka jest ozdobena reprodukcemi známých obrazů z kaple svatováclavské, tisknými po obou stranách papíru a proto někdy málo jasnými.

Ostatně také většina jubilejních publikací i zvláštních čísel časopiseckých, pokud jest ozdobena obrazy, snáhá k reprodukci starých uměleckých děl, jež velmi vhodně rozšířil letos v četných družích pohlednic svatováclavský výbor v Praze a přispěl tak nemálo k propagaci kultu světcova. Čestnou výjimkou mezi publikacemi byl po této stránce 2. sv. „Archy“, jenž přinesl 3 zcela nové a původní obrazy našich umělců. K zajímavé otázce, jak působil světlý zjev sv. Václava na tvorbu našich i cizích umělců, bylo již sneseno i zpracováno mnoho látky v posledních ročnících „Časopisu kat. duchovenstva“, hlavně ovšem nesmrtelnou zásluhou biskupa dr. Ant. Podlahy, pak i v publikacích pílného sběratele a spisovatele Ant. Šorma. Jedním z výsledků této práce jest i svatováclavská výstava v Praze, k níž oba pořadatelé napsali také „Průvodce“, dílko, jež svými daty podrží cenu i pro budoucnost.

Studium děk svatováclavských v českém písemnictví věnoval své síly dosud vlastně jen Vilém Bitnar, k této práci ovšem také nepovolanější. Mnoho drobnějších příspěvků literárně-historických otiskl rovněž v posledních ročnících „ČKD“, samostatně pak vydává v knihovně „Raná seba“ obsáhlý „Sborníček svatováclavský“, kde otiskuje v přepisech i překladech všechny významnější literární doklady úcty svatováclavské ze staročeských kronik a legend i jiných uměleckých děl, opatřuje je při tom všude přesnými údaji. Tak činí dnes veřejně přístupnými i mnohé perličky básnické, plné dětinné víry a úcty, a přece dosud utajené v zapadlých rukopisech nebo odborných sbírkách. – Již toto dílo, u nás dosud nedoceněné, naznačuje, jakým obrovským množstvím látky se autor probral, než přistoupil ke svému dalšímu jubilejnímu dílku, nám zvláště milému a radostnému – k básnické antologii, již vydal ve vkusné bibliofilské úpravě dr. Št. Jež jako VII. svazek své knihovny „Vigilie“ pod názvem „Vězeň básní o svatém Václavu“. Pro malý, místem tak omezený svazček mohl autor vybrati ze všech těch pokladů naší svatováclavské poezie jen 33 básnických květů, nejlépe charakterisujících českého ducha desíti století v poměru k národnímu světu. Je pochopitelné, že všechny tyto květy nejsou uměleckými skvosty, ale jsou jistě dobře voleny jako výraz doby a jejího potřeby i jako projevy vynikajících tvůrčích osobností. Platí to také o ukázkách z moderní české poezie, kde je několik vzácných perel naší svatováclavské lyriky. Za antologii, již uzavírá věcná a bystrá stať Bitnarova o vývoji svatováclavské poezie, můžeme býti autoru opravdu vděční.

Přivádí nás zároveň k otázce, čím přispěje letošní jubilejní rok k rozvoji této poezie. Zatím není ovšem možno na ni odpověděti, poněvadž většina drobnější umělecké tvorby objevuje se teprve v časopisech. Samostatnou knihu vydal dosud jen starší hrněnský básník Stanislav Cyliak. Jeho „Svatý Václav“ jest jakýmsi cyklem obrazů ze života světcova, zpracovaných částečně podle legend, ale často i spředěných jen básnickovou obrazivostí a leckdy málo odpovídajících historické skutečnosti. Jinak jest i tato báseň po svém způsobu projevem úcty a lásky k národnímu světu. – Zvýšenou měrou platí to o novém díle našeho básníka Frant. Střížovského „Sv. Grál“, jež vychází právě nákladem MCM v Olomouci, vyzdobeno sverázně mladým umělcem arch. Břet. Štormem. Autor sleduje tu v plyných verších hlavní nit Grálovu bez vedlejšího rozptylování a vyvrcholuje ji velmi vhodně legendami o sv. Václavu. Proto patří jeho dílo právem také do jubilejní literatury.

Mnohem větší přínos nových děl může zaznamenati literatura *dramatická*, jak je přiznáno již postavou našeho světce. Dr. Jan Sajíc v pražských „Lid. listech“ zhodnotil již v řadě referátů většinu našich významnějších divadelních her svatováclavských, proto stačí tu jen stručně pro informaci uvést novinky letošního roku: V. Bělohávek-Svatohor vydal u Fr. Heziny v Humpolci duchovní drama o 5 dějstvích „Svatý kníže Václav“, G. Preissová u Ottů lidovou hru „Svatý Václav“, V. Vais v Praze drama „Kníže“, dr. Fr. Mašlaň ve své knihovně „Kněžyně“ – krátké drama o 3 jedn. „Václav a Boleslav“, V. Voborník hru „Kníže Václav“, Fr. Valoušek v Přerově dobrou lidovou hru „Svatý Václav“, působivější než jest obdobná hra Ant. Třebíčského, vydaná vlastním nákladem v Třebíči. Obsahově z nejnovější doby čerpána, ale myšlenkou svatováclavskou provanuta je dramatická velmi silná prvotina našeho spolupracovníka J. G. Rossa „Svatý Václave, nedej zahynouti nám ni budoucím“, vydaná u Jos. Birnbauma v Brtnici. Ke slavnostnímu představení v pražském Nár. divadle jest ohlášeno nové svatováclavské drama St. Loma. Tiskem bohužel dosud nevyšlo krásné veršované drama Frant. Dohnala, jehož III. jednání otištěné ve 2. sv. „Archy“ vzbudilo již zaslouženou pozornost, podobně jako oratorium Fr. Odvalila a hudební mystertura dra J. Sajíce. O pražských slavnostech v září bude provedeno Foersterovo oratorium na slova básníka Ant. Klášterského. V rukopise má dosud text oratoria básník Fr. Kašpar. – Již z tohoto stručného přehledu, jenž bude doplněn posledními novinkami ve 4. svazku, jest jistě patrné, že svatováclavské jubileum nevyzní ani pro literaturu nadarmo. M.

Z NOVÉ POUČNÉ LITERATURY

Pragensia svatojanská. Sborník statí o kultuře českého baroka. Redigovali Vilém Bitnar a Kar. Procházka. Str. 199. Cena nečíslovaného výtisku 36 Kč, skvostného vydání číslovaného od 21. – 129. 50 Kč. Vytiskla Českoslov. akciová tiskárna, vydal Výbor svatojanský v Praze 1929. – Velmi vkusně na křídovém papíře vypravená a 60 obrazovými přílohami bohatě vyzdobená publikace je skoro jedinou a při tom opravdu cennou památkou na druhé slavné jubileum letošního roku. Jest opět z valné části ovocem pilné práce red. Vil. Bitnara, jejímž podkladem byla výstava pražských svatojanských památek uspořádaná v květnu výběrem svatojanským. Povolání a pro svou věc nadšení znalci jednotlivých oborů doprovázejí tu vybrané ukázky informativními statemi, z nichž sluší připomenouti zvláště studie dra Ant. Podlahy „Svatojanské malířství pražské“ a „Ilrob světcův v umění“, stat Bitnarovu „Freskové malířství v Praze“, články K. Procházky o svatojanském skle, ceroplastice, zlatnictví a stříbrnictví, relikviářích, pečeti a modlitebních knihách, V. Hrudky o svatojanském sochařství, portálech a průčelích v Praze, Ant. Šorma o svatojanském zvonářství, sochách Vosmikových, poutních a jarmarečních písničkách i pobožnostech, F. Pacovského o svatojanském námětu v díle M. Aleše a m. j. Publikaci doplňuje podrobný seznam svatojanských Pragensií shromážděných na výstavě. M.

Blažej Rádek T. J.: Československé dějiny. Str. 606. Cena 70 Kč. Vydal Lad. Kuncif v Praze 1929. – Dílo opravdu nejvyšší již potřebné a proto tak toužebně

očekávané nijak nezklamalo našich nadějí. Hlavinkova „Kronika českomoravská“, dosud vlastně jediná práce osvětlující soustavně naše dějiny s katolického stanoviska, svého času jistě velmi záslužná, ale bohužel málo rozšířená, přirozeně již nedostačovala pro dnešní poměry a potřeby. Objemná kniha prof. Ráčka překvapí příjemně již svou zevnější i tiskovou pečlivou úpravou a tím více potěší po stránce obsahové. Autor, jenž ovládá bezpečně příslušnou literaturu a dovede vypravovat dějinné události plyným, uhlazeným a při tom hospodárným stylem, nezabíhá nikde do zbytečných podrobností, ale také nevynedává nic podstatného, odděluje znalecky zjištěná fakta od pověstí a domněnek, uvádí všude výsledky spolehlivých nových badání historických a osvětluje zvláště důkladně ony zjevy, jež byly a jsou namnoze dosud podnětem k různým vědeckým i náboženským sporům. Otázka cyrilometodějská, husitská, protireformační atd., jsou tu podány jasným, přesvědčivým způsobem, stejně tak jako je pěkně zachycena i nejnovější doba v celém svém mnohotvárném proudění. Kniha ozdobená řadou zvláštních obrazových příloh na křídovém papíře, měla by být opravdu v rukou každého katolického intelektua, aby rozptýlila a opravila tak mnohý bludný nebo zastaralý názor, jež jsme si více méně všichni odnesli ze škol nebo si jej vsugerovali četbou, naučnou a zvláště – beletristickou.

M.

Dr. Božena Polivková: Výtvarná práce V. H. Brunnera pro českou knihu. Bibliografický soupis s bibliofilskými poznámkami. Str. 97. Vytiskl Kryl a Scottl v N. Jičíně. Vydal v 500 číslovaných výtiscích Lad. Kuncič v Praze 1929. – Pletně vydanou knihou splácí opravdu vědecké nakladatel zesnulému mistru velký dluh, jakým jsou mu povinni všichni milovníci krásných knih a zvláště ovšem jejich vydavatelé. V drobné, umělecky intenzivní, ale fernesně krušné a nevědecké práci pro knihu V. H. Brunner utratil, jak dobře poznamenává autorka, své malířství, obětoval přemíru svých bohatých vloh a možnost velkorysého tvůrčího rozmachu české moderní knize, pro kterou opatřil základní podmínky a jejíž typ vytvořil svým dlouholetým úsilím. Znal jsme ovšem mnoho těchto jeho knižních děl z posledních let, jak je vydával zvláště Kuncič, Borový, Klíka, Družstevní práce, Aventinum atd., ale teprve tento bibliografický, velmi svědomitě sestavený soupis ukazuje veškeré to bohatství výtvarné práce Brunnerovy pro českou knihu – a snad ani ne ještě veškeré, poněvadž umělec upravoval četné knihy také anonymně nebo pod různými pseudonymy. Autorka mnoho jich již zjistila za pomoci samého Brunnera ještě za jeho života, ale je pravděpodobno, že se časem objeví ještě jiné práce. Chronologické pořadí soupisu umožňuje sledovat vývoj umělcův a jeho růst až do posledních let. Kniha, ozdobená četnými reprodukcemi Brunnerových knižních kreseb, uvítá rád každý bibliofil, neboť je jisto, že zanedlouho stanou se skoro všechny jeho práce, vydávané většinou v omezeném počtu výtisků, hledaným předmětem sběratelů.

B. J.

Jan Fr. Hruška: Proč jsem neodpadl a neodpadnu. Řetěz časových úvah. Str. 256. Cena 20 Kč. Vydalo nakladatelství Českoslov. akciové tiskárny v Praze 1929. – Od r. 1924 přinášela „Archa“ i jiné listy pod tímto názvem několik úvah prof. J. F. Hrušky, spisovatele váženého i v t. zv. pokrokových kruzích jak pro

cennou národopisnou a beletristickou činnost, tak i pro přímou a ušlechtilou povahu. Již tehdy jsem je četl s zájmem a v duchu toužil, aby vyšly souborně a pomáhaly tak účinněji osvětlovati pravdu těm, kdo se dnes tak snadno ocitají v nebezpečensví zbloudití nebo nechat se poštvati proti církvi. A je škoda, že tento soubor, patrně pro různé nakladatelské potíže, vychází tak pozdě – vždyť autorův doslov je datován již r. 1926! Než i tak můžeme být i za knihu opravdu jen vděční! Již proto, že je to krásná a svým způsobem původní apologie katolické církve a náboženského života podle víry, psaná laikem, ne na nějakou snad objednávkou, nýbrž z niterné potřeby srdce a ducha upřímně náboženského a proto bolestně zarmouceného žalostným úpadkem víry a mravů v prvních letech po převratu. Dnešní čtenář, nejen prostý, ale i „vzdělaný“, těžko by asi ztrávil obvyklou apologii starého stylu, a tím méně sáhne po takové nekolidální „soustavné věrouce“, jak se ještě nedávno u nás vydávaly, ale jsem jist, že knihu líruškovu, má-li jen trochu zájmu o současné náboženské otázky, přečte celou a přečte ji s užtkem: je naplněna ne nějakou knižní učeností, ale především bohatou životní zkušeností, nezabývá se složitými rozumovými důkazy článků víry a vyvracením dogmatických bludů, ale ukazuje názorně na dokladech ze života i z dějtin, z básníků i časopisů záslušnou činnost církve na různých polích, krásu i užitek liturgických i jiných zřízení církevních, jakož i útěchu a sílu, jakou dává člověku víra. Autor obírá se ovšem také některými časovými námitkami a protináboženskými hesly, ale i když tu odsuzuje pšáně, co zaslouží odsouzení, vytryskuje vždy z jeho polemik a úvah bolest nad lidským pohloupením a láska k chybujícím. Celek, myšlený jako „dílo votivní po těžké nemoci“, je přesvědčivým slovem statečného Choda-katolíka a zaslouží nejčtenější čtenářů, stejně jako jeho dřívější modlitební kniha „Hořící keř“.

M.

Dr. R. W. Hynek: *Obrození Římem*. Dojmy konvertitovy z věčného města. Díl I. Str. 160. Cena 16 Kč. Nákl. vlastním. V gener. konstl. nakl. ČAT Praha 1929. – Před třemi roky četl jsem s nemalým zájmem první knihu dra Hyňka „V hlubiny života se nořím . . .“ Sál jsem po ní více ze zvědavosti jako po díle svého krajana, jenž byl na titulním listě uveden jen jakýmsi záhadným pseudonymem „Růžě Saronská“. Kniha sama, zevnějškem podobná jiné okultní literatuře, svým obsahem prozrazovala mnoho o duši autorově, toužící po poznání pravdy a hledající ji po předcházejících bludech a zmatcích novými cestami „hloubkové duševědy“, inspirované hlavně studiem knih Keyserlingových. Již tehdy mě mile překvapila ve spoustě stylisticky i obsahově těžko stravitelných úvah autorova upřímná doznání i způsob, jak mluvil o Kristu, sv. Pavlu a křesťanství. Čekal jsem se zájmem na II. více praktický díl, jež tazalbhoval – ale brzy nato objevilo se jeho jméno již v katolických listech a publikacích, zvláště ve spojení se záhadnými zjevy v Konnersreuthu a Lurdech. A místo II. dílu knihy „V hlubiny života se nořím“ mám v rukou „Obrození Římem“, knihu, kde se autor vyznává prostě ze svých minulých bludů a vylučuje upřímně cestu své konverze, připravované ovšem Prozřetelností Boží i oklikami východních a okultních studií a dokonané zásahem milosti Boží na dvojí pouti do Říma. Srdce konvertitovo, naplněné vděčností za tuto minulost i dosažený jí vnitřný pokoj, vzdává touto knihou hold Věčné-

mu městu, jímž promluvila k němu nejvýrazněji krása a síla katolické církve, a s nemalou rozhořčeností hájí ho proti hanobení Macharovu i jiných štváčů. Autor přiznává, že spěchal s vydáním knihy, aby také přispěla ještě v jubilejním roce k náboženskému probuzení národa. Je to patrně zvláště na stylu, jenž by v některých částech potřeboval úpravy, ale i tu je veliký pokrok proti málo českému stylu první jeho knihy. Dílko, jehož II. díl vyjde na podzim, jest ozdobeno 33 většinou pěknými obrázky podle vlastních snímků autorových. Dlužno mu jen přát hojně čtenářů z řad těch, kteří hledají dosud pravdy na různých bludných cestách. M.

Paměti sv. Ignáce z Loyoly. Přeložil, úvodem a poznámkami opatřil Jaroslav Ovečka T. J. Knihovny „Vinice Páně“ sv. 4. Str. 355. Vydal Lad. Kuncíř v Praze 1929. – Zasloužilý překladatel a vydavatel „Duchovního cvičení“ sv. Ignáce z Loyoly podává tu překlad nejdůležitějšího pramene k pochopení vnitřního života světce. Zakladatel T. J. nepsal sice sám svých „Pamětí“, ale na časté nalehání svých druhů a žáků vypravoval je nedlouho před svou smrtí jednomu z nich, Ludvíku Gonzálezovi, jenž je zapsal. Tyto zápisy měly zajímavé osudy, jak o tom podrobně vypravuje p. překladatel v úvodě: byly později nařizením sv. Františka Borg. staženy, zapadly na dlouho v šeru archivů, až r. 1731 vyšly v latinském překladu, kdežto původní text španělsko-italský byl vydán teprve r. 1904. I když věrně přináší se i celku věci známé ze životopisů světcových, jsou přece „Paměti“ výborným dílem duchovní literatury, přibuzným „Vyznáním“ sv. Augustina. Sv. Ignác, mistr duchovního života, jenž dlouholetým cvičením znal tak podrobně každé hnutí vlastního nitra, vypravuje tu prostě a upřímně, bez stylistických ozdob, ale právě proto tak jasně a působivě celé „dějiny své duše“ od chvíle, jež dala podnět k jeho konverzi, až k napsání řádových konstitucí. Je český její překlad jest věrný a pletný, o tom netřeba u P. Ovečky pochybovat. A neméně uznání zaslouží za neobyčejně důkladný vědecký doprovod, jímž opatřil české vydání. Kromě věcného úvodu a bibliografie připojil podrobné poznámky, jež zabírají skoro polovici knihy, jakož i vitaný chronologický přehled života sv. Ignáce a rejstřík jmen. Tak přibýlo naší náboženské literatuře dílo opravdu cenné. M.

A. Curtisová: Nová mystika. Cesta ticha. Oba spisy přel. Václav Procházka. Stran 78 a 226. Cena 20 a 45 Kč. Vydal B. Koží v Praze 1929. – Novou mystikou nazývá spisovatelka svou soustavu v jakémsi antitesu proti mystice staré, křesťanské, podkládající ji také novým náboženstvím, jež jmenuje „vědeckým“. Mluví sice stále o Bohu, připsuje mu stejné vlastnosti, jako učení křesťanské, mluví s úctou o Kristu a dovolává se často jeho slov i jiných výroků Písma sv., ale při tom popírá ostře pojem Boha osobního i základní články křesťanské o hříchu dědičném a vykoupení, o vzkříšení těl a věčném životě, o smyslu utrpení atd. Celou svou soustavu vybuchovala na podkladě moderních názorů o podvědomí: zahrnuje všechny oblíbené teď psychologické metody ke zdokonalení člověka a chce vésti své žáky k úplnému spojení, ba splnění s Bohem cestou ticha, t. j. meditací konanými podle jejího návodu ve chvílích klidu a mlčení, kdy prý podvědomí samo dává člověku inspirace a pomáhá pak provádět její uskutečnění také ve vnějším životě. Je to v podstatě druh autosu-

gesce, ne psychické, ale spirituální, který vede stoupence k tomu, proti čemu se spisovatelka někde brání, ale jinde to zase sama tvrdí: že si totiž stálým potvrzováním vsugerují víru, že jsou jako osobnost bytostí božskou. Sama věří, že její učení jest „nejúčelnějším a nejpraktičtějším ze všech učení, jež byla kdy světu dána. Je to nejvědecktější způsob života, jenž byl dosud objeven“ (II. 149). I při tom sebevědomí a různých zmatených bludech dlužno uznati, že autorka má dobrou vůli přispěti svou metodou ke zduchovnění dnešního zmateriálovaneho světa. A snad některým lidem, kteří nestojí na stanovisku křesťanském, může být jakousi náhradou za naše „duchovní cvičení“, již staletími tak skvěle osvědčená.

M.

Duše dítěte. Vít de Fontgalland. Z frančtiny přel. Jak. Rozmáhel. Druhé vydání. Str. 59. Cena 3/50 Kč. Vydala Občanská tiskárna v Brně 1929. – Poslední vzpomínky na Vítu de Fontgalland. Přel. týž. Str. 96. Cena 3/50 Kč. Vydal Jos. Birnbaum v Brně 1929. – Matka, zbožná francouzská katolička, vypisuje v obou knížkách vzpomínky na svého zemřelého syna, odchovaného ranným a častým sv. přijímáním i hlubokou úctou k P. Marii a k sv. Otci, syna nadaného, čilé a jemné povahy, toužícího při různých dětských chybičkách po opravdové dokonalosti a svatosti. Třebas zemřel teprve před 4 lety, stal se jeho život působením prvního spisku podněcujícím příkladem nesčetným jiným dětem ve Francii i jinde, jak ukazují dopisy připojené k novým matčiným vzpomínkám ve druhé knížce. Jest si jen přát, aby se obě knížky rozšířily hojně také u nás, aby rodičům ukázaly názorné cesty křesťanské výchovy a děti podnítlily k následování malého Vítka.

B. J.

Z NOVÉ KRÁSNÉ LITERATURY

Jaroslav Zatloukal: Město světůl. Verše. Brno 1929. Básníková cesta do Francie obohatila sice jeho básnický slovník a dala příležitost k novým pohledům do hluku světa a jeho kolotání. Přesto však v celé knize zní spodní tón básníková nitra, tak jak jej známe z jeho debutu „Nebe a země“. Jsou krásné verše v jeho nové knize, jako je Balada o hostu z kavárny Rotonde, nebo L'arc de triomphe de l'étoile. Ale v každé z nich cítíme vůni mateřidoušky básníkovy rodné země. Přece však taková Senoseč z knihy Nebe a země je vyvázl svou křehkou a citovou stavbou, vůní obrazů a poesie. Ohlas Senoseče ozývá se hned ze vstupní básně z „Města světůl“. V každé další básni lze ohlas domova sledovati jako ve stínu, jen v podvědomí básníkovu. Věřím, že toto prodírající se podvědomí je pravým pólem básníkovy tvůrčí práce, že právě zde dovedl by Zatloukal vytvořiti poesii skvělých obrátů a snů, že dovedl by diváka úplně okouzlití prškou libezných barev, tak jak to dovedl ve svém knižním debutu. V přítomné knize, k níž básníka inspirovala Paříž a hluk, světla a barvy tohoto města, nevytěžil básník ze svého tvůrčího soudu vše, co vynéstí na povrch mohl. Hluk města zasypal jako lavina jeho lyrickou fantasií nesmírnou hrou barev a světél a stínů. Poesie města, fantastičnost nočního Moulin Rouge, konstruktivní krása Tour Eiffel, to všechno uchvátílo naráz básníka a dalo vytrysknouti básním, jež hozeny horečně na papír jsou spíše záznamem bá-

níkových dojmů. Básně, jako *Moulin Rouge*, *Stesk*, *Pařížské demonstrace* tomu nasvědčují. Nalézáme ale v této knize několik básní tak ryzeho ražení a takové básnické síly, že lze dobře opustit básníkovi jeho lyrické záznamy, které konec konců jsou přece jenom pohledy do jeho tvůrčí dílny. Je to především báseň *Tour Eiffel*, v níž nacházíme tento verš:

„Z oblohy básník
sny modré jak červené víno může pít
a v souhvězdí vah a štíru
měřit osud svůj.“

Červená, změněna v modrou barvu snů, toť obraz podivuhodné krásy a tajemnosti. Je to jako kaleidoskop. Překrásná chvíle opojení. A pak ovšem obě básně jmenované hned na začátku. To jsou ryzí básně, plné poesie, hloubky a pevně skliněných asociací snu a skutečnosti. V „*Město světla*“ tedy básník měl své síly a přívalet, jenž byl mocný. Zdolal tento nápor jen zčásti. Zachoval si v něm však tolik odvahy a prokázal tolik síly, že můžeme „*Město světla*“ postavit jako další krok v básnické tvorbě. A nezapomene-li básník na svou *Senoseč*, na onu křísťálovou báseň poesie, bude další jeho kniha, kterou právě chystá do tisku, definitivním ukazatelem jeho vzestupu.

Bartuška Josef.

Zdeněk Vavřík: *Elegie*. S prologem Vil. Závady. „Kruhu drobné beletrie“ řada I., svazek 4. Stran 45. Cena 9 Kč. Vydal Čin v Praze 1929. – Nad první knížkou mladého básníka spočívá těžce, skoro neprodyšné závoj smutku a melancholie. „Ze všeho smutek a nade vším smutek“, opakuje si sám v nejrůznějších variacích. Je to sotva smutek rodného kraje, Ostravska, jehož vliv by se tu nějak zřejměj projevila, ale spíše melancholie mladistvého citlivého srdce, jehož jemné struny se rozehvívají šumem žlutnoucího listí i paprsky teskné luno, mámnivým květem očunu i tlumeným pláčem sinavého deště, pláň unikajících oblak stejně jako malátnými vzpomínkami dávno mrtvých lásek. Z mlh „krutého“ podzimu vynoří se občas i „věčnosti strašná tvář sfingy“, jindy zazní tichounce „lorety zvonkových her“, ale nakonec z vážné hrůzy i nyně radosti vyplyne zase jen smutek – marný, leckdy nalvní a pošetilý smutek, jemuž po Baudelairevi směřl se dátí Z. Vavřík jen nový výraz. Prospěje mu jistě jako básníku, vymaň-il se brzy z jeho nezdravého kouzla. M.

Stefan George: *Tři legendy*. Přeložil Otto F. Babler, Samotíšky 1929. – Otto F. Babler vykonal záslužnou práci. Pokusil se seznámit českého čtenáře vybrané poesie s dílem básníka Stefana George. Ze sbírky básnickových prvotin (*Die Fibel*) přeložil legendy (I–III.) a podal v nich ukázky z prvního období básnickovy tvorby. První z legend (*Die Erkenntnis*) jest zasvěcena jinochu, zklamnému sny mládí a láskou, druhá (*Frühlingswende*) zachycuje bolest mladé duše, zakřivené děsem zklamání, a třetí (*Der Schüler*) dýše vzkříšenými stlamí, kdy povzlétá zraněná duše na perutích naděje za nejvyšším cílem. Tyto

* Studii o díle básnickové viz ve XII. ročníku (1907) „Nového života“ strana 289–295 (Julius Brabec: Stefan George a jeho družina).

krásné básně, vzniklé v druhé polovině let osmdesátých minulého století, jsou silně působivé, mají myšlenkovou hloubku, charakterisují velmi výstižně první období básnickovy tvorby a jsou klíčem ke správnému pochopení dalšího vývoje básnickova genia.

Julius Brabec.

Jaroslav Durych: *Kouzelná lampa*. Spisů svazek II. Stran 197. Cena 25 Kč. – Týž: *Pouto do Španělska*. Kniha nové doby svazek 16. Stran 147. Cena 20 Kč. Obě knihy vydal Ladislav Kuncíř v Praze 1929. – Do 2. svazku souboru svých spisů zařadil autor vhodně dvě příbuzné knížky: „Kouzelná lampa“ předehral „Hadí květy“. V obou projeví se dosud snad nejvýrazněji jeho vzácné umění viděti krásu i ve věcech zdánlivě všedních, ba odporných. Zdá se, že v záři jeho kouzelné lampy právě „chudé a opovržené věci zjevují svou tajnou slávu a vznešenost“ a „vracejí se do nějakého původního či budoucího stavu dokonalosti, ryzosti, zdraví a síly“. A vedle této čisté, zrovna ralské krásy věcí neživých nebo opovržených objevuje básník v jakési příčinné souvislosti zároveň také druhou, démonickou sílu světa a zvláště člověka, v jehož nitru se často tak podivně splétá a zápasí: vedle ráje je tu i peklo. Proto jsou v obou cyklech místa, jež okouzluji lyrickou něhou a dětskou radostí, ale také taková, jež jí mají tíhou neskonaleho smutku. – Na jednom místě „Hadích květů“ zmiňuje se autor pohrdlivě o lidech, kteří trápí nadbytkem peněz a pustotou citů honí se po světě za opojením a vyhledávají cizí krajiny – jako by nejčistější krajinou nebyla lidská duše... Pustil-li se tedy sám potom do světa, nehylo to jistě z nadbytku peněz ani z pustoty citů. Přilízl se Německem a nedávno putoval do Španělska, aby tu vlastním očima shlédl kraje a zachycoval stopy kroků svých hrdinů z valdýnského románu. Vlastními očima, očima ozářenými světem „kouzelné lampy“ svého umění, viděl ovšem i sta jiných věcí, o nichž hovoří ve své druhé knížce. Některé z těchto hovorů, zbytečně podrobné a polemické, bychom autoru dobře odpustili, zato jiné kapitoly, plné bystře pronikavých postřehů a poznámek o kraji i lidu, o městech, chrámech i umělcích, ukáží nám často ducha Španělska lépe než svazky příruček. M.

Jan Fr. Hruška: *Náši pod Čerchovem*. Řada chodských postav a povah. Kniha III. Stran 221. Cena 16 Kč. Vydalo nakladatelství Československé aktové tiskárny v Praze 1929. – Kdo četl dřívější knihy autorovy čerpané z bohatých životních vzpomínek, sáhlne jistě rád i po této třetí řadě souboru „Náši pod Čerchovem“. Je tu osm kreseb charakteristických chodských postav, povah to většinou dobrých, poctivých a statečných, často ovšem také trpících lidským nevěděm a tvrdostí i ziskností, jež zvláště za války a po válce zachvátily i slavný Kozínův kraj. Je tu i několik postav vynikajících nad jiné neobyčejným nadáním, jako gentální všuměl Bolfík nebo originální pohádkař Bůša, objevený ještě v nedávných letech právě prof. Hruškou. O všem vypravuje autor, jak obyčejně, prostě a upřímně, s pravým křesťanským pochopením jejich mravní velikosti i křehkosti a dyb. Nechce tvořiti z těchto lidských osudů nějakých povídek neb obrázků, líčí mnohdy jen své vzpomínky na různá setkání s těmito osobami, ale přesto nebo snad právě proto působí tyto prózy tak svěže a mnohdy i jímavě. Čtenářům nejmilejší bude ovšem poslední, věnovaná té, o níž se pan autor, jak dozývá, dosud obával psát, poněvadž v ní

vidí skoro světlí – matce. Učinil tak jen na výzvu přítele, ale bylo by škoda, kdyby přestal na těch několika vzpomínkách. Vyrůstá tu před námi vzor statečné křesťanské ženy a zvláště moudré matky-vychovatelky, při níž bezděky vzpomínáte na matku Baarovu a zvláště Kosmákovu. M.

Jaroslav Řehulka: Tetky a ježibaby. Hanácké humoresky. Stran 141. Vydala Družina literární a umělecká v Olomouci 1929. – Těch „Ježibab“ je v nové knize Řehulkově pomalu více než typických hanáckých „tetek“ – a je to konečně přirozeno, že humoristu a zvláště satirika více láká taková žárlivá Kača, stará „čarodějnice“ Nikoška, utrhačná a klevetnická Francka nebo svůdnická „svatá metla“ než nějaká rozšafná selka, o níž se dá vypravovati jen dobré. Ostatně mezi „stréci“ v předešlé knize bylo také dost podařených „kujónů“, a tak se nebudou jistě ani dnešní hanácké ženy zlobit na autora, že ve svých humoreskách zachytil mnohdy hodně drastickým způsobem i několik těch starších jeduplných ženských postav, jež se ostatně v jiné formě vyskytnou v každém prostředí a v každé době. Chtěl svou satirou odsoudit pokrytectví, jež se tak rádo odívá svatozáří zvláštní zbožnosti, jakož i klepařství, podzírání a jiné ženské nectnosti, a dal i vedle toho čtenářům dosti příležitosti, aby se mohli s chutí zasmát opravdu humorným figurkám a veselým příhodám, jež dovede tak svližně vypravovati. B. J.

Fr. Čech: Kvetoucí hloří. Povídky. Stran 164. Vydalo Dědictví sv. Cyrila a Metoděje v Brně 1929. – *Týž: Udělala štěstí. Povídka.* Stran 180. Vydal Fr. Šupka v Hradci Králové 1929. – Náš právem oblíbený lidový povídkář vydal v poslední době tyto dvě nové knížky, na něž chceme tu aspoň stručně upozornit, aby neušli pozornosti těch, jímž jde o dobrou, mravně zcela nezavadnou a zúšlechťující četbu pro lid. První knížka je sbírkou drobnějších povídek čerpaných obsahově z předválečného ovzduší moravského venkova i městečka, dějově poutavých a mnohdy i dojmavých opravdovým citem. Druhá obsáhlejší povídka líčí už poválečné pražské prostředí, v němž p. autor nyní žije. Zasadil do něho zajímavý románec mladé hokynářské dcery, jež „udělala štěstí“ sňatkem s mužem vydávajícím se podvodně za bankovního úředníka, ale jak se později ukáže, mužem dobrým a podnikavým, když se její lásce podařilo pobloudivce napravit a usadit na pravé místo. – Některé ze starších knih Čechových jsou zcela rozebrány. Neměl by p. autor pomýšlet na souborné vydání všech svých spisů, rozptýlených v nejrůznějších sbírkách a knihovnách a dnes namnoze nepřístupných? Jeho životní dílo jako zdravá četba, již nemáme nadbytek, si toho jistě zaslouží! B. J.

Frant. Valoušek: Z těžkých dob Velké Moravy. Historická trilogie. I. Díl I. Roztislav a Privina. Stran 189. II. Spása a sláva. Stran 188. III. Zkáza. Stran 173. Cena každého dílu 12 Kč. Vydala edice „Štěpěje života“ v Přerově 1929. – Souborného vydání zaslouží si jistě také literární dílo Fr. Valouška, jež vychází již po 4 roky – snad až příliš tiše a nenápadně. Vyšly v něm především hlavní dramatické práce autorovy, jež si dobyly již pěkného úspěchu na spolkových jevištích: vesnické drama „Srdce a peníze“, sociální drama z dob sv. Františka z Assisi „Chudáček Boží“, náboženská hra „Sv. Alžběta“, vánoční

hra „Jesličky“ a nedávno truchlohra „Sv. Václav“. Z beletristické prózy byly vydány dosud jen tři povídky pod souborným názvem „Vrstevalce“ a pak největší i nejlepší dílo autorovo „Z těžkých dob Velké Moravy“. Obratným perem je tu vykreslen rozlehlý obraz rozkvetu i úpadku říše velkomoravské za doby Rostislavovy a Svatoplukovy, obraz, v němž zvláště názorně vyniká veliký úkol a záslužná činnost slovanských apoštolů, ale také příčiny, jež vedly ke zkáze jejich i Rostislavova díla. Trilogie vycházela před 30 a více roky v „Obzoru“ VI. Šťastného a nyní po prvé objevuje se celá v knižním vydání, takže je pro veřejnost vlastně novinkou. Je psána nejen s odbornou znalostí, ale také s opravdovou láskou, a proto zaslouží nejvyššího rozšíření v našich knihovnách. V nás pak budí jen znovu lítost, že veřejná a politická činnost odvedla p. autora od literární práce, kde by byl ještě mnoho vykonal. – Jako další svazek spisů Valouškových vychází soubor jeho sociálních povídek „V otroctví šachet a peci“. B. J.

Sigrid Undsetová: Jaro. Román. Přel. Kar. Rypáček. Knih. nové doby sv. 17. Stran 347. Vydal Lad. Kuncíř v Praze 1929. – Román „Jaro“ byl psán ještě před konverzí slavné dnes laureatky Nobelovy ceny, v letech, kdy autorka se osvobozovala z duchovní anarchie své doby a také umělecky začínala překonávat pomíjivé, nervosní umění severní, aby pak brzy dostoupila výši čistě lidských otázek psychologických. Jako ve většině jejích prací jde i zde o problém manželství a věčný boj mezi mužem a ženou. Autorka nestraní tu nijak ženě: její hrdinka vstupuje v manželství skoro bez lásky, jen z jakési lehkomyslné náhody, kdežto jejímu muži, s nímž od dětství vyrůstala, muži neobyčejně jemnému a citlivému, stala se láska k ní nejvnitřnějším jádrem života. Teprve tato jeho láska spolu s bolestnými životními zkušenostmi přetvoří po dočasném rozvodu povahu ušlechtilé jinak ženy a vnese do jejího rodiny opět slunce nového štěstí. Undsetová, v prvním období své činnosti horlivá adeptka Ibsenovské kritiky společenské a hlasatelka emancipace žen, přichází již v „Jaru“ k poznání, že cílem ženy není hledání sebe samé a samostatitelnost, ale život pro jiné a hlavně pro mateřství. Ukazuje to zde i na několika jiných vedlejších osobách, do jejichž nitra dovede se pohroužit s velkou znalostí prostých i složitějších ženských srdcí. A nejen ženských: i těch několik od sebe tak odlišných mužských postav je vykresleno s takovou subtilností, jakou zřídka nalazáme v dílech žen. Po stránce umělecké jeví se tu Undsetová jako mírná realista, jež se dovede jemně dotýkat i ožehavých otázek. Možno se opravdu těšiti na překlad jejích dalších a zvláště vrcholných děl. M.

Jacques de Lacretelle: Bonifácka. Román. Přeložil Rich. Welner. Románové knihovny „Proud“ sv. 41. Stran 289. Cena 34.50 Kč. Vydal Čin v Praze 1929. – Román uvádí k nám mladého francouzského spisovatele, jemuž se dostalo nedávno významné ceny „Femina“. Zdá se však, že Lacretelle jde mimo módní proud současné francouzské beletrie: jeho „Bonifácka“ je románem analytickým, je podrobnou pitvou zajímavé ženské bytosti, jejíž vývoj sleduje od prvních dětských let. Ostatně těžko tu užívatí slova „vývoj“ a autor sám by asi proti tomu protestoval: zdůrazňuje na několika místech, že se její povaha od dětství nezměnila, tak jako prý i všichni ostatní lidé jsou stále stejní. Vše-

chna románovitost jejího života prý se vytvářela kolem jádra, na něž nepůsobí žádný vnější vliv. Hrdinka, takový mužský typ ženy „kohoutí povahy“, projevuje již v dětství „odvěký sklon“, osudný cit lásky k jiným dívkám, svlésté k takovým, které měly výraz zklamané duše. Je proto později pronásledována a skoro vyhoštěna z maloměstské společnosti, třebaže se ve skutečnosti nijak neprovinila, a ve svém osamoceném vzdoru přisvojuje si jen potěšený obraz, jež jí nastrčili druzí, až teprve jako stará panna za války při německé okupaci ukáže svou opravdu mužskou statečnost a moudrost, chrání a spravuje městečko a dočkává se pak všeobecné úcty a slávy. A ještě v pozdním stáří pocítí oslavovaná hrdinka při pohledu na zástupy moderně již vychovávaných dívek ono osudné, jiným již teď utajené hnutí, aby si mohla zase upřímně doznati: „Jsme stále stejní“. Při takové thesi mění se ovšem psychologická analýza nitra vlastně v analýsu zevnějších jeho projevů i zevnějších vlivů. Dlužno uznati, že autor činí to často velmi zajímavě a v celku také taktně. M.

F. S. Finžgar: *Sluška Ančka. Strýcové. Selské románky*. Přel. Em. Čech. Slovanské knihovny „Slavia“ sv. 10. Stran 207. Cena 10 Kč. Vydaly Českomor. podniky tisk. a vyd. v Praze 1929. – Za první ukázkou ze slovinské literatury v knihovně „Slavia“ byly vhodně zvoleny dva kratší románky nejznámějšího dnes slovinského kněze-spisovatele F. S. Finžgara. S jeho dílem seznamoval nás již před válkou zvěčnělý znalec slovinské literatury Rud. Linhart, jenž také přeložil největší jeho román „Pod svobodným sluncem“ (knihní vydání vyšlo teprve před rokem u Šimáčka). Od té doby ovšem literární dílo Finžgarovo znamenitě vzrostlo, jak ukazuje také informativní úvod p. překladatele a zároveň redaktora knihovny. K prvnímu období náleží ještě „Sluška Ančka“, působivý příběh „pokorné hříšnice“, hezkého chudého děvčete, jemuž je těžce trpěti za mladistvé poblouzení. „Strýcové“, na širším podkladě kreslený obraz dnešního selského života, jest jednou z nejnovějších prací Finžgarových (z r. 1927). Obě jsou psány prostým, nehledaným stylem, jakým právě mluví lid, ale při tom je všude dobře znáti i uměleckou sílu: autor nepodléhl nijak vlivu Cankarovu, nezdržuje se nikde dlouhými popisy neb úvahami, má rád krátké a řízné věty, jadrná slova, jasné, plastické obrazy, živý, poutavý děj a lidi v podstatě dobré, zbožné a zdravé. Třebas se vyhýbá veškerým analýsám duševních stavů svých postav, vidíme přece často hluboko do jejich nitra. Jak jemně, šetrně a přece životně dovedl na př. vyličiti poklesek ubohé Ančky její výchytky svědomí i bolestné pokání! Možno proto jen vítati, že „Slavia“ přinese brzy další ukázky drobných próz Finžgarových. M.

Wł. Perzyski: *Jednou z životů. Román z varšavského života*. Přel. Em. Čech. Slovanské knihovny „Slavia“ sv. 13–14. Str. 359. Cena 20 Kč. – *Ilya Jakovljevič: Hercegovská semě. Na rozcestí. Společenský román ze záhřebského života*. Přel. Em. Čech. Též knihovny sv. 15. Str. 223. Cena 10 Kč. Vydaly Českomor. podniky tisk. a vyd. v Praze 1929. – Dvojdičný román známého u nás autora „Lebkomyšlné sestry“ jest nehlubokým, ale živým a nejvýš pestrým obrazem poválečné společnosti, jež jest asi stejná u nás jako v Polsku: je tu dlouhá řada silných i slabších jedinců, mužů i žen, jež dovedou využít příznivých poměrů

ke zbohatnutí i k rozkoši, trhají bez výčitek manželské svazky a spekulují láskou stejně obratně jako penězi. Perzyński píše lehce a zábavně, dovede vystihnouti mnohotvárný povrch lidských povah a mravní jejího ubohost, zachytíti slůž tanečních síní i pozadí různých milostných dobrodružství, ale hlubinný duše zůstávají mu stále neznámou zemí. – Více do hloubky pokouší se jíti mladý chorvatský spisovatel Jakovljevič v románku „Na rozcestí“. Jeho hrdina, povoláním žurnalista, mravně čistý muž, je postaven náhle před otázku, může-li si vzít za manželku dívku, jejíž dosavadní život byl posakvrněn a jejíž volné názory o manželství jsou v rozporu s jeho mravním přesvědčením. Tento problém a celý nevelký děj je zasazen přímo do centra dnešního veřejného života chorvatského, do kruhu záhřebských žurnalistů a politiků, plných hloupých pletich, lží a vzájemných úkladů. Klidnější jsou tři svěže realistické obrázky z dnešního bercegovského venkova, vybrané to ukázky drobné prózy nadaného autora. Všechny svazky „Slavie“ jsou opatřeny více méně vhodnými úvody z pera redaktora Emericha Čecha. Mf.

Bret Harte: Básníka z Green Springs. Přel. L. F. Str. 143. Cena 6 Kč. – *Týž: Flip.* Přel. H. D. Str. 128. Cena 6 Kč. Vydal B. Kočí v Praze 1929. – Každý překlad z rozsáhlého díla Hartova možno jen vítati jako zdravou četbu. Skoro ze všech jeho povídek vane silná vůně amerických pralesů nebo kalifornských pustin, spjatá nerozlučně s nefušovanou romantikou neklidných lidských osudů, líčených pravdivě, bez nadšáček a přece mnohdy tak jímavě. K poslednímu svazku je připojena i tklivá vzpomínka Hartova na básníka Longfellova. B. J.

Herondas: Mimiamby. Vydal V. Petr v Praze jako V. svazek edice Libri amorum v překladě Rud. Kuthana a v úpravě Z. Gutha. Str. 60. Cena 26 Kč. – Profesor Arne Novák pravil jednou při své přednášce, že nehylo žádnou škodou, že se dlouho o Herondově díle nevědělo; sdílí též názor, jako dnešní berlínská autorita klasické filologie, Ulrich Wilamovitz-Moellendorf. Filologové však už měli to štěstí, že po r. 1890 bylo v nálezech egyptských papyrů objeveno 7 mimiambů (= mímů, krátkých, improvizovaných, fraškovitých výstupů v lambech). Avšak jaký to rozdíl oproti jemným idylám Theokritovým, jehož byl Herondas současníkem (počátek 2. stol. př. Kr.). Mimo tři čísla (Učitel, Ženy v chrámě Askleptově, Švec) samé ohrošivé a neslušné náměty, o nichž se ve slušné společnosti nemluví. Přesto však mají mímý Herondovy cenu dokumentární: umožňují nám učiniti si představu o mímích sicilských a jthotalských. Po prvé je do češtiny – ne právě nejlépe – přeložil r. 1900 J. L. Čapek. Překlad Kuthanův jest opatřen informativním úvodem. (). Sv.

Arnošt Cech Csechenhers: Podzimní plseň. Nakladatelství Zmatlík a Palíčka, Praha-Letná, 1928. Cena Kč 6.–. Obálka A. Novotného. S podobiznou autorovou. – Malá kniha veršů. Něco teskného a marného, něco zakřiknutého a melancholického zvučí zde na jediné struně. Všechno odkvetlo, osamělo. Den se nachýlil, temno vzrůstá. Bílí ptáci radosti a štěstí odlétli do neznámých dálék a nikdy už zpět nepřijdou. Zbyla píseň jediná a smutná. Je možno jen vzpomínat na dávné iluze a marné sny, je nutno hledět do pustého kraje, v němž krkavců hejno se černá v hroudách. To je devisa celé poezie tohoto malého

seštitu, spíše bibelotu, než písňné, náročné knihy. Některé básně jsou krásné svým melodickým spádem, obsahově však všechny jsou si podobny. Jakýsi spleen zde vzniká a vyniká až přílišně. A všude ty stejné stáří, všude jen stén, smutek, vzpomínka, šero, beznaděje. Je to poesie stáří, a na tu je v tomto případě až příliš časno. Zdá se, že básně vznikaly za jediné jen nálady. A je-li někde veselý tón, ozve-li se někde skoro lidový motiv, nevzniká zcela svěže a jasně, upadá do obvyklého zešeřelého, teskného snění. Leckde sarkastický úsměv vyvádí básníka z toho přeplněného, až dusného smutku. Boli banalita dnešního života. Právě umění mizí a bledne. Co se sněním, co s lyrikou? Co s blouznivými dětmi, „jimž k srdci mluvil zlatých strun stén? Dnešní svět rodí kupčičky jen.“ (Vyhnanec). A tak trochu neobvykle čtou se v této poesii slova Epilogu, kde básník u příležitosti své padesátky praví, že ruka jeho ještě nepozbyla síl, že pevně chce jít životem, čestně se bít za krásu, za pravé lidství, že chce být dobrým synem své vlasti. To je příležitostné a nehodí se do rámce „Podzimní písně“, poesie šeré a sladce melancholické, květu vadnoucího, šepotajícího poslední své sny a stesky do nádherně kolorované přírody, prozářené podzimem a bohaté vaníceným snem. – Bibliografie na konci knihy jest dobrá a potřebná.

M. M. Hloušek.

Vladimír Hornof: *Církví a vlasti*. Sbírká proslavů spolkových. Stran 130. Cena 16 Kč. Vydala Československá akciová tiskárna v Praze 1929. – Příležitostné „básmění“ je věcí málo vděčnou, ale často nevyhnutelnou pro toho, kdo nedovede odepřít přerůzným těm místním a osobním žadatelům. Ve spolkách a při větších oslavách, jubileích, akademích a pod. je konečně těžko se obejít bez veršovaných proslavů. Jejich pořadatelé budou tedy jistě povděční obrátěmu veršovní Vlad. Hornofovi, jenž konečně není bez básnického daru, za tuto sbírku, vydanou v pěkné úpravě, zvláště když tu najdou i vhodné proslavy k slavnostem svatováclavským, cyrilometodějským, svatovojtěšským, ke dni svobody atd., všechny pojaté v duchu titulu „Církví a vlasti“. B. J.

POZNÁMKY A ZPRÁVY

Březiniana. Srbský časopis „Zapisi“, vycházející v Cetinji (Černá Hora), přinášel v květnovém čísle svého třetího ročníku nekrologu Otokaru Březinovi, podepsaný R. K. – První číslo prvního ročníku bulharského časopisu „Ostrov“ přinášel rovněž článek o našem zesnulém básníkově. – Mnichovský časopis „Hochland“ v červencovém čísle letošního ročníku uveřejňuje stať in memoriam Otokar Březina, kterou napsal náš spolupracovník O. F. Babler. – V polském literárním týdeníku „Wiadomości literackie“ (č. 277) otiskl zná-

mý čechofil a překladatel „Babičky“ Boženy Němcové, Paweł Hulka-Laskowski, vřelou stať „Umarl psalmista“. – Polský básník Emil Zagadłowicz věnoval svou poslední velkou básnickou sbírku „Dęby pod pełnią“ (nakl. F. Hoe-sick, Warszawa 1929), wielktemu poe-
Czech i Słowiańszczyzny“ Otokaru Březinovi k jeho šedesátým narozeninám; pod touto dedikací tištěna je poznámka: „Podczas druku niniejszej książki – zmarł Otokar Březina w marcu 1929-go r.“ – Ve slovinském časopise „Dom in Svet“ (ročník XLII., č. 3) uveřejňuje

Tine Debeljak studii o našem básníkoví, doprovázenou překladem „Jitřní modlitby“. – V německé slavistické revue „Slavische Rundschau“ otiskuje Paul Eisner stat „Otokar Březina's Sendung“. – V sarajevském časopise „Pregled“, který rediguje Marko Marković a Jakša Kušan, otištěn je v sešitě šestáctém čtvrtém článkuček in memoriam Otokar Březina. – Druhé číslo šestého ročníku vídeňského měsíčníku „Österreichische Blätter für freies Geistesleben“ přináší velmi vřelá a významné vzpomínky „Erinnerung an Otokar Březina“, jejížž autorem je malíř Antonín Trčka. – Ve švýcarském časopise „Revue de Genève“ (srpen 1929) Hanuš Jellinek uveřejňuje pod názvem „Básník bratrstva duší“ stat o našem básníkoví. O. F. B.

Vzpomínky na Otokara Březinu z pera P. Mariana Schallera O. S. B. z Fmauz přinese teprve 4. svazek „Archy“, poněvadž p. autor byl v cizině a pro jlná zaměstnání nemohl dodat ičas rukopis. Přátelům básníkovým budou i tak velmi vítány!

Svatý František a Poláci. Opožděně vyšel nyní polský hold svatému Františkovi, určený k jeho minulému jubileu. („Święty Franciszek z Assyżu“, vydala Krakowska Spółka Wydawnicza, Kraków 1928, stran XV + 248 a 13 obrazových příloh). Dílo obsahuje celkem deset studií, věnovaných problémům františkánským. Gilbert Keith Chesterton předseal knize významnou předmluvu, otištěnou tam v originále i v polském překladě. Gilbert Keith čtí, že vztah Poláků k svatému Františkovi není jen vnější, neboť „polský národ ví, co je to sláva Paní Chudoby, zvláště v tom pojetí – nyní poněkud zanedbávaném – že chudoba jí nezabraňuje, aby byla paní . . .“ Chester-

tonova stat je plna skvělých postřehů o životních otázkách dneška: „V moderním světě, v němž stále slyšíme tolik o pokroku, nedostává se nejjivotnějšího prvku, totiž takového zvláštního druhu naděje. Mám na mysl onen druh naděje, který si je tak jist trváním jistých zásad a ideálů, že se ochotně vzdává všech nynějších komplikací a počíná tvořit nový život jenom z těchto zásad a ideálů . . . – Komunista je puzen ke komunismu; a je k němu puzen kapitalismem. Ale sv. František nebyl puzen k svatě chudobě aristokracií, ani rytířstvem, ani otrokářstvím, ani feudalismem; byl k ní puzen Bohem a svatým Františkem . . .“ – Chestertonová knize o sv. Františkovi, vyšlé v Londýně 1923, věnován je článek Romana Dyboského. Velice zajímavá je studie Franczeka Bielaka o františkánských motivech v polské literatuře, provázející nás po stopách světcových polským písemtvím od Skargy až po Leopolda Staffa, J. Kasprowicze a Emilia Żegadłowicze. Rovnoběžně s touto studií jde znamenitý článek Mieczysława Bruhmery o svatém Františku z Asolu vsoudobé literatuře francouzské, která je ovšem daleko bohatší na motivy františkánské, než je písemtví polské. Sv. Františka ve spojitost s Dantem uvádějí dva články Ks. Konstanty Michalského „Myšlenka františkánská a její vliv na Danteho“. Z dějin polských čerpány jsou studie Tadea Szydlowského („Architektura františkánských kostelů v plastovské Polse“) a Jana Dabrowského („Ruch františkánský a polská renaissance v třináctém a čtrnáctém století“). Władysław Folkierski probírá obě cesty návratu k přírodě – mylnou cestu Jeana Jacquesa Rousseaua a jasnou cestu svatého Františka; sborník pak uzavřen je akordem, přibuzným tomu, jakým jej zahájil G. K. Chesterton: Stanisław Wedkiewicz přise

tam o tečálech františkánských a krisi
t. zv. kultury západní. O. F. B.

Srbské básničky. Ve XIV. roč. „Archy“ otiskl jsem na str. 143–148 článček o srbských básničkách. Doplnuji svou tehdejší práci alespoň po stránce bibliografické: Obě básničky, kterým jsem tehdy věnoval snad nejvíc místa, Jela Spiridonović-Savić a Desanka Maksimović, vydaly po jedné nové knize. Nová sbírka básní Spiridonović-Savićové nazvána je „Večite čežnje“ („Věčné touhy“) a vyšla již r. 1926 v Bělehradě. Nová knížka Desanky Maksimovićové „Vrt detinjstva“ („Zabráda dětství“) je sbírka skvostných veršů pro děti a o dětech a vyšla rovněž v Bělehradě, bez udání roku, avšak bezpochyby 1928. – Také tři nové básničky vydaly po jedné knížce: Anica (Jukić) publikovala drobnou lyricko-epickou skladbičku „Zimska bajka“ („Zimní báje“, Novi Sad, bez udání roku), Vera Obrenović-Delebašić sbírku „Nemiri mladosti“ („Neklidy mládí“, Sarajevo 1927) a Milica Kostić-Selem sbírku „Kapi sunca i suza“ („Krápěje slunce a slzi“, Bělehrad 1928). – Zde uvádím také mládou básničku diorvatskou Jovanku Ilirvačanin proto, že svou první sbírku „Pjesme nevidjenom“ („Písne neviděnému“) vydala v Bělehradě (1927). – V jihošlovanských časopisech, hlavně v revul „Književni hovar“, ozývali se v poslední době stále častěji také dvě nové básničky: Ruža Milić a Verka Škuria-Iljić. O. F. B.

Od morality k frašce. V Gladwinově sbírce perských národních povídek a anekdot „The Persian Moonshoe“ (2. vyd. Calcutta 1799) nalazíme v druhém díle na straně 15. tuto povídečku, která je jako představou marnivosti a pomíjivosti všeho světského: Kdosi popadl turban jednoho dervíše a utekl

s ním. Dervíš odebral se na hřbitov a usedl tam, čekaje. Lidé mu říkali: „Člověk, který ti ukradl turban, utekl do sadů. Proč tu sedíš na hřbitově a co tu chceš?“ Odpověděl: „On zajiště nakonec také přijde sem, a proto na něj čekám na těchto místech...“ – Tato látka putovala po celém Východě, používajíc nejpodivnější proměny. Dostala se ovšem také k Mohamedánům balkánským, ti to pak jejím hrdinou učinili šprýmaře Nasredina hodža a dali jí obraz žertovný. V knížce, pořízené anonymním sběratelem a vydané v Mostaru 1928 „Nasruddin-Hodža, njegove šale i dosjetke“, zaznamenaná je v této podobě: Jednoho dne seděl Nasredin u jídla, když se k němu připlížil zloděj, ukradl mu větší kus sýra a utekl. Hodža se ihned pustil za ním, ale zloděj se mu brzy ztratil z dohledu. I vrátil se Nasredin a usedl ke studni. Viděl ho tam lidé a otázali se ho, proč tam sedí a čeká, když zloděj už dávno utekl. Hodža jim odpověděl: „Utekl mi a nemohu ho dohonit. Ale na štěstí je můj sýr tak slaný, že bude muset přijít sem ke studni. I počkám si tu na něho...“ – Hle, látka, putující od morality k frašce!

Otto F. Babler.

Boj s prostorem tlisměrným a renaisance. Není zpráv o snaze gotické architektury o zmocnění prostoru hmotou, zato je dost pojednání renaissance o nich architektů o tom, jakým podvodem lze obsáhnout materiální prostor. Rozměry staveb renaissanceních jsou neobvyklé (Dóm ve Florencii, starší návrhy na kopuli svatého Petra v Římě a některé ideové projekty teoretiků), postrádají však zcela dojmu prostoru. Prostorovost byla totiž zaměněna rozměrností (t. j. věc nehmotná a neobmáhá (prostor) zaměněna věcí materiální (určitá délka, šířka, hloubka). Zdá se, že vzduch (ne prostor abstraktní, nýbrž

hmota: vzduch, jenž v renaissanci zastupuje prostor) jest v tónickém nepřátelském napětí s konstrukcí, v nevraživé opozici. Naproti tomu: v malých dispozicích gotických jest prostor dokonale zmocněn architekturou. Snad je tomu tak proto, že renaissance je styl formalisticky logický a několik funkcionalistický. Plyne z toho jen to naučení, že jakákoliv snaha v umění o formální výraz cestou studia a vůle je předem odsouzena k ztroskotání.

Břet. Štorm.

Kalendář katolického studentstva, vydávaný nákladem „Moravana“ v Brně, pftínáší ve svém 13. ročníku vedle obvyklých rubrik a praktických článků opět řadu statí, jež mají význam i pro širší veřejnost. Tak B. Benetka píše o výročí svatováclavském, P. Marian Schaller O. S. B. o beuronském umění, dr. J. Svitil-Karník o duchu literatury polské, S. Bouška vzpomíná stých narozenin T. Aubanela a F. Mistrala, O. F. Bahler poukazuje, jak se jeví postava sv. Václava u Abrahama a S. Clara. Snahy našich studentů o vyšší úroveň kalendáře zaslouží opravdového uznání.

Cose chystá. Družina literární a umělecká vydá hned na počátku podzimní sezony knihu próz Jana Vyhliďala „Když zúřila světová válka“, sbírku básní F. B. Děrďy a originelní studii Břet. Štormy o církevní heraldice s četnými původními kresbami. Člen Družiny Hynek Ch. Růžička vydá v zimě sbírku básní, rovněž Jos. Marcol Svoboda chystá knihu svých balad, kdežto Fr. Dohnal připravuje výbor svých literárních studií. Jakub Rozmahel vydá v nakladatelství Občanské tiskárny

v Brně obsáhlou knihu „Vzpomínky z cest po Evropě“.

Jaroslav Škrbek: *Malíř na cestách*. Balkán, Holandsko, Belgie. Vydalo nakladatelství „Nová škola“ v Praze 1929. Stran 112. Cena 32 Kč. Kniha malíře prof. Jar. Škrbka, vyrostlá z časopiseckých článků o jeho nedávných studijních cestách po Balkáně a Nizozemí, jest jiného rázu než cestopisy malířů Ot. Nejedlého a Hněvkovského. Autor nechce býti beletristou, ale podává prostým, svěžím stylem své zážitky a zkušenosti s úmyslem, aby jimi skutečně poučil čtenáře a prospěl i těm, kdož podniknou někdy podobné cesty do oněch zemí. Všimá si ovšem především umělecké stránky měst i krajů, využívaje tu hodně svých odborných vědomostí, ale bystré jeho pozornosti neujdou ani různé jiné zajímavé zjevy dnešního života v cizině. Přirozeno, že hledá všude i českých stop. Podstatnou částí pěkně vypravené knihy jsou autorovy kresby, jimiž stále doprovází své vzpomínky: 119 perokreseb, 12 leptů a 1 akvarel dodává publikaci velké ceny.

B. J.

Čestnými členy Družiny literární a umělecké byli na valné hromadě dne 11. července jmenováni pro své veliké zásluhy literární vědecké a kulturní blaskup dr. Ant. Podlaha a kanovník prof. dr. Jos. Kachník. Za činného člena byl přijat premonstrát a spisovatel Vil. Ondráček. Do výboru Družiny byli kromě dosavadních členů nově zvoleni Navrátil-Štupavský a Marcol Svoboda.

Z redakce. Redakční uzávěrka pro 4. svazek jest 5. října.

LIDOVÁ TISKÁRNY

V OLOMOUCI

ZHOTOVUJE

VŠECHNY TISKOPISY

Kněžstvu doporučuje se

„Unitas“ v Olomouci.

Sprostředkuje nákup všech kostelních potřeb, pronajímá
farní pozemky atd. Peněžní oddělení.

Prvotřídní mešní vína

dodává veledůstojnému duchovenstvu firma:

Alois Čížek, přísežný dodavatel mešních vín, Ivanovice n. H.

Majitel vinař. závodu v Humpolci.

Vínský rýzlink Kč 8.50 za 1 l., Klášterní rýzlink Kč 9.50 za 1 l., Biskupský výběrek Kč 10.50 za 1 l., *Aléirská vína*. Vin blanc sec surfin Kč 11 za 1 l., Vin blanc surdoux demi-doux Kč 11.50 za 1 l., Muscat demi-doux naturel Kč 13.50 za 1 l., (Faenza Kč 8, Šatovské Kč 7.50 litr, jemné nakyslé chuti.)

Vzory na požádání ochotně se zašlou.

ARCHA

D
LU

XVII. ROČNÍK, SVAZEK 4

V. F. Kučera, <i>Balada o slavném dni</i> . . .	297
B. K., <i>Naše náboženské exlibris</i> . . .	300
P. Verlaque – přel. V. S., <i>Pálnoční</i> . . .	318
Oldřich Svozil, <i>Básnická tvorba Karla Dostáta Lutínova z jeho let středškolských</i> . . .	319
Julius Brabec, <i>Slunovrat</i> . . .	348
Hynek Ch. Růžicka, <i>Nové básně</i> . . .	349
František Drkal, <i>Píseň o smrti</i> . . .	352
Julius Brabec, <i>Dušeňek</i> . . .	356
J. G. Ross, <i>Přítelkyně – smrt</i> . . .	357
Desanka Maksimović – přel. Otto F. Babler, <i>Slituj se, Bože</i> . . .	360

OKNA

Bilance svatováclavská
Soupis knih vypravených Karlem Němcem
Z nové literatury
Poznámky a zprávy

OBRÁZKOVÁ PŘÍLOHA

Arnošt Hrabal, 4 původní dřevěné exlibris.

Různé exlibris v textu.

NOVÉ PUBLIKACE

Družina lit. a uměl. v Olomouci: Jan Vyhlídal, Když světová válka zuřila . . . Dokumenty z hanácké dědiny. Stran 181. – Frant. Boh. Dědla, *V bouři života*. První verše. Stran 93. O obou knihách, jež vyšly jako členské podíly na letošní rok, přineseme referát budoucně.

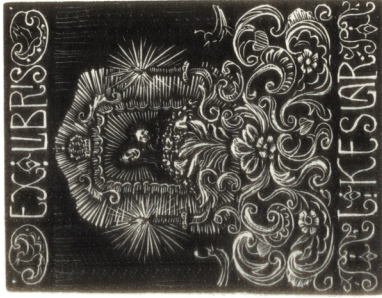
Nakladatelství „Čin“ v Praze začalo vydávat nový kulturní a liter. týdeník za redakce Fr. Fajfry, Jos. Kopty, Boh. Koutníka a M. Majerové. Číslo 1–4 po 1 Kč.

Nakladatel. Občanské tiskárny v Brně:

F. Háj, Maryčka. Román ženy. Š 194. Cena 13 Kč. Je to druhé vyrozebraného zajímavého románu F. Háje, Kája Mařík. Díl VI. Stran 160. Cena 16 Kč. Úplně nový svazek plný lákavého příběhu, jehož se malí a četnář nemohou nasytit.

Českomor. podniky tisk. a vydav. v Praze: Jindř. Š. Baar, Pověsti z Česka. Chodské pohádky a povídky. Š 56. Váz. 25 Kč. Třetí svazek Baarových chodských pohádek jest vydán v herné úpravě s krásnými barevnými přílohami i kresbami V. Malého. pěkný dar dětem.

Literární příspěvky a redakční výtisky budete zasílány na adresu *Emanuel Masák, katedrta a redaktor „Archy“, Brno-Židenice*. Administrace a expedice „Archy“ je v Olomouci, Wilsonovo nám. č.

PŮVODNÍ DŘEVORYTY ARNOŠTA HRABALA

BALADA O SLAVNÉM DNI

Božence

Z mlhavé jeseně
vynořila se naše Sláva.
Smutná a zmírající Příroda
porodila dobu Světél, Praporů a Radostí!

Je tichý,
klidný předvečer

Sluníčko,
jež hřeje tak maličko,
zhouplo se po měkkých kobercích oblohy
a uložilo
svoji hlavičku do klínů modrých hor
dalekého obzoru . . .

Je chvíli tma a ticho — — —
Vtom —
na azuru číperně vyskočila první hvězdíčka!
Stín padl do ulic . . .

Lidská srdíčka
chystají se v slavné hody.
Zítra je den Svobody!

Těžko se usíná,
když srdce vzpomíná
a duši znějí sladké zvonky . . .

Měsíc dere se do mansard!

Nočním krajem,
kdy se sny si hrajem,
nese se měkký hlas,
nese se deset úderů Věčnosti!

*

Stařeckým krokem belhá říjen
podpírán jesenními víchry . . .

A opět zazářilo jítro,
růžolící panenka,
a v naše nitro
bije zvon Velkého Očekávání!

Slunce
vyhouplo se z řader Východu
a zalilo vše zlatožlutou fontánou.
Jest Den Svobody!
Do krásné pohody
zní jasot Osvobozených.
Prapory splývají velebně do ulic,
laškují jen rozumně s větříkem,
barví ulice,
rudé praporce,
jako krev padlých za Svobodu,
bílé praporce,
jako panenský sníh nejvyššího Tater bodu,
modré praporce,
jako nevinnost jarního nebe,

Národ nese lásku ve své hrudi,
bohatí i chudí
dnes modlí se za ono malé dítě,
které pozdravilo deset jar ...
Zdar, vlasti, zdar!

*

Prchl však i tento den. –
Prchlo světlo slunce. –
Zas tichý,
klidný večer!

Sluníčko
naposled políbilo
a paprsky pozlatilo Tebe
na ušťvanou dušičku a uložilo
svoji hlavičku do klínů modrých hor
dalekého obzoru ...

Je chvíle tma a ticho – – –
Vtom –
na azuru číperně vyskočila první hvězdička!
Stín padl do ulic ... Vtom tryskem jiskřička
se rozletěla po drátech
a dala život tisícům malých,
nerozumných světelek ...

Město zazářilo!

A světélka,
jak rej malých dětí